

4° A. lat. 452

W

<41510342210012

<41510342210012

W 4 A. lat. 452

452 A lat

Uol. Bibl.
München

Veritatis simplex oratio
Veritatis simplex oratio
Pater et Pater & abbas
long dicit boni
re dicit boni
mian dicit

Boysff
boy
Goltz
som

Am qm
q
q

Duplex
N. H.
reg.
Thomae

Amem vite
Pater

D. Terenti'
POETA COMICVS
IN SVA METRA
RESTITVTVS

Cum elucubratiunculis Petri Marfi
& adnotatiōibus marginalijs Pau-
li Malleoli adamussim exornatus.

Ex libris G. Waseri infor-
matione

AD AVCTOREM LIBRI
Ioan. Nib. Argens-
toracen.

Grata vetustati nouitas cōiuncta Terenti
Dū tibi dat p̄scos docta thalia modos.
Errātesq; pedes nūeris dū comica strigū
Vincula ab exilio sic redit oīs honos
Sic latio graios referes sermone poetas
Lælia quo cedant scripta diserta tibi
Florentino igitur debes q̄ plurima vati
Quo duce nūc foccis progrediēre tuis.

Anno dñi. M.D.XIII.

de v. lat. Terentij & m. v. b. v. d. p. v. l. i. j. m. v. g. de p. v. l. i. j. m. v. g.

BENEDICTI PHILOLOGI FLORENTINI.

præfatio super P. Terentij comœdijs:
ad Petrum Crinitum.

aber in ist
Quint

Quantum laboris atq; diligentia posuerim in recognoscendis:
& in metra legitima restituendis Terentij fabulis: & si permulti quis
dem sunt qui hoc ipsum testari facile possunt: tu tamen pro iudi-
cio tuo singulariq; eruditione in omni antiquitate exploranda:
exactissimus censor futurus es. Quo nomine visum mihi est dis-
care tibi ipsi has nostras elucubratas vigilias. Neq; te præterit
quantum etiam in hac parte manibus Angeli Politiani debeatur:
qui primus (vt homo acuratissimus in peruestigandis veterū mor-
numētis) hasce Terentij fabulas emendare aggressus est: & in suos
numeros aptissime referre: collatis ac perlectis vetustis exemplari-
bus. Ego autem spero me consecutum hac nostra diligentia: vt
ipse quoq; author Terentius magnopere lateatur tali recognitione.
Simulq; existimet se ereptū per labores nostros ab iniuria imperis-
torum. Qui eum scriptorē (abnegatis in eius comœdijs metris) for-
de atq; improbe deprauarunt. qui merito habetur omnium erudi-
torum consensu latini sermonis author: & antiquæ elegantiæ prin-
ceps. Adiecimus his fabulis nonnulla Hephæstionis: Terentiani:
Donati: Rufini: Diomedis & Prisciani de comœdia & metris co-
micis scitu necessaria: quo facilius omnis ratio colligeretur in ob-
seruandis atq; percipiendis fabulis: & his versibus qui apud vete-
res comicos comperiuntur. Illud quoq; minime prætereundū est:
q; ea fabularum argumenta quæ sub nomine Terentij vulgo legū-
tur: ad Sulpitium Appollinarem retulimus: qui temporibus Has-
driani principis inter nobiliores grammaticos Romæ excelluisse
traditur. Quod ipsum effeci adductus vetustate codicum: qui cū
alibi tum Venetijs habentur. Sed hæc satis pro tempore. Tu inter-
rim mi Crinite habe tibi has Terentij comœdias: nostra opera &
studio diligentissime emendas: perpetuum quidem testimoniū
nostræ erga te beneuolentiæ. Easq; velim reponas in tua illa nobis
itaq; instructissima bibliotheca: omnium authorum atq; bonarum
disciplinarū referta. Vale: & maiora cū licebit a nobis expectato:

Univ. Bibl.
München

DE COMOEDIA

Omœdia est poematis notum genus: in quo humiles se
re personæ introducuntur: & si antiqua comœdia gran-
dis & elegans & venusta erat. Vel Comœdia est priua-
tæ civilisq; fortunæ: sine vitæ piculo comprehensio. Vel
est speculū cōsuetudinis: imitatio vitæ: imago veritatis
dicta vel apotus comis: hoc est a vitijis: vel apotus
coma significat) canentes diuitum iniurias memorarent.

De comœdiarum: satyrarū ac tragoediarū serie & principio.

¶ Alienū nō erit: neq; præter animi nostri sententiā: comœdiarū: satyrarūq;
atq; tragoediarū seriem & principiū breuiter referre. Olim sedatis ac cōpo-
sitis belloꝝ insultibus: Athenienses cū ad vitā pacatiore se transfuissent: do-
mesticæ tūc in paupes insurrexerūt iniuriæ. Ex agro igitur Atheniensi ru-
stici sæpius a diuitibus iniuriā affecti: sese in urbem receperunt. Sed cū inter
diu querendo suis incōmodis auxiliū præstare non possent: noctu vicos
urbis omnes obeundo: cunctis silentibus: ciues nominatim cōpellabant: &
quas paterent aperiebant diuitum iniurias: nec non impia facta ac dicta pro-
palabāt. Hæc cū sæpe vicini audissent quod noctu acceperāt: post die inter
se inuicē colloquebant. Inde nō mediocri erat vitio qbus eiusmodi obijcie-
batur cōtumelia. Vnde opportunū fuit multis in vrbe potētibus: vt suis in
agricolas iniurijs modū iueniret: sibiq; ab inferēdis cōtumelijs moderaret.
Videntes igitur ciues hoc esse vile ciuitati iniuriæ amuletū: iusserunt cōtu-
melijs puocatos in theatrū p̄dire: & quæ noctu prodamassent audaciori
animo referre. Deinde qm talis lusus nō sine grauitate placuit: sancit ppl's
Atheniēsis: vt qui ingenio p̄starent: de eiusmodi rebus carmina cōpoperēt:
atq; libere & impune aduersum omne hoīn genus loqueretur. Primus Su-
sarrion versibus iābicis comœdiā edidisse phibet: cuius sane poemata exci-
derūt. Hinc sumpto comœdiarū exordio: ad hæc p̄scribēda numerosa pau-
latim aucta cōfluxit multitudo: quæ flagitiosos homines a tetrīs deterrebat
facinoribus. Sed nō multo post erupta emeritq; hoīm iniquitate: factiosior
atq; tyrannis in vrbe cōualescentibus: diuites & publicis honoribus hone-
stati in comœdijs nominari quæq; nisi humilem. aut si modo sinerēt: opib;
insignem extēdēt: nō quæ vetuerūt. At mox largius profusa vitiorū licentia
non solū nominatim: sed ne enigmatē & occultis versibus scribi poemata
voluerūt. Vnde poetæ aut in diuites exteros: aut in pauperes omēs licenter
sua pro libidine loquebantur.

De triplici comœdiarū differentia

¶ Vna siquidem comœdia antiqua est: quæ prima palam omēs inces-
abat. Media vero per enigmata. Noua: quæ in exteros aut seruos aut pau-
peres iuehebat. Aristex prisce comœdiæ & poeta insignis fuit Aristophanes:
Eupolis & Cratinus. Mediæ vero Plato: nō ille philosophus: & Phere-
crates. Tertig aut Menander: Philemon & Philistion. Cæteri primā comœ-
diam ad Eupolidem vsq; quidā asserunt peruenisse: quæ ob bapras in Alci-

DE COMOEDIA

biadem summū Atheniēsiū imperatorē perfrictus cōprehēsum: & subli-
mem raptū in pelagus p̄cipitare militibus suis mādauit Alcibiades. Vnde
quidā referūt ipsū diu inter fluctus naufragū euasisse. Sed postea reipub-
licē dicto Alcibiadis edixit: ne q̄s Arheniēsem i comoedia inesseret. Tūc
Eupolidē Cratinū: Pherecratē: Platonē atq̄ Aristophanē icos q̄sdam in-
uolutos in quēuis p̄tēasse. Idq̄ secundū comoediā: genus appellatū. Qd̄
tādiu viguit: quoad ne obscure quidē p̄stringi ciuē voluere. Nā post in hu-
miles & extremē sortis hoīes: aut in cuiuscūq̄ generis exteros cōuersi sunt.
Quod sane tertium comoediē genus fuit: a Menādō & Philemone celebratū
qui omnē comoediē acerbitatē mitigauerūt. A quibus Romanos suas fabu-
las transtulisse perhibet. Apud quos primus Liuius Andronic⁹ latino ser-
mone comoediā scripsit excito ex Hetruria ludione: qui hystēr vocabatur:
a quo hystriōnis nomen emanauit.

De Proprietate.

¶ Comoediā p̄priū fuisse scribūt q̄dam: viginti quatuor adhibere saltatores
& quadratū chorū: p̄terea cōiicia dicacesq̄ sermones cōtinere. Illud q̄q̄ mi-
mice p̄tereundū: q̄ Comici Satyrici et Tragicōes vno nomīe Comici ap-
pellati sunt: qm̄ ex vicis i vrbē eruperint: q̄ his dedere principiū. Exin distri-
buita scribētū ratio est: vt Comici seruos & humiles: Satyrici rusticos: Tra-
gici diuites & reges describerēt. Ac sicut Comoedia a vicis aut a somno dicta
Tragedia ab hirco aut a sace: ita Satyra a satyris: hoc est rusticis illotis &
petulātibus est appellata: vel a Satyra lance: q̄ refert varijs multisq̄ primis
tjjs in sacris inferebat. Notandū illud: q̄ in comoedia amores fere & virgi-
nū rap⁹: in tragedia luct⁹: exilia: cedes introducunt. In comoedia pene sp̄
exit⁹ læti: in tragedia tristes: & liberorū fortunarūq̄ priorū impar agnitio

De Genere.

¶ Duplex est Comoediē gen⁹. Nam Comoediarū alia palliata: togata alia.
Palliata comoedia est q̄ scdm̄ ritus & habitus palliatorū. i. græcorū (nā Græ-
ci supra tunicā palliū ferebāt) scēnicis atq̄ græcis argumētis habitū palliorū
desiderat. Quæ primū a græcis in latinū versā est a Liuiō Andronico: quē
multi deinde sunt secuti: Cecilius scilicet: Plautus: Terētius: Turpilius: Tra-
bea: & plures alij. Palliatarū fabularū genera quatuor existūt. Tragicum in
quo heroes & reges introducebant. Comiciū græcos ritus & græcas exp̄ia-
nebat p̄sonas. In satyrico vero satyrorū p̄sonæ & ridiculæ satyris similes
ludēdi iocandiq̄ causā inducunt: vt sp̄ator inter res tragicas seriasq̄ ioc⁹
& lūib⁹ delectaret. Mimica vero fabula est sermonis cuiuscūbet motus sine
reuerentiā. ¶ Togata comoedia est: q̄ scdm̄ ritus & habit⁹ togatorū. i. Ro-
manorū scripta est: scēnicis atq̄ latinis argumētis togarū habitū exp̄imēs.
Togatarū fabularū species sunt quatuor. Nā aliæ p̄tēxate: in quibus impato-
rū negocia agebant. Dicte a p̄tēxat: q̄ reges vel magistrat⁹ Romę vtebant
Tabernariæ humilitate p̄sonarū & argumētōrū similitudine comoedijs pares
dicunt: in quibus nō magistratus regesq̄: sed humiles hoīes & priuatæ do-

DE COMOEDIA

mus inducuntur: quæ q̄ olim tabulis regerent: cōmuniū tabernariæ voca-
te sunt. Attellana a ciuitate Oskorū Attella: in qua primū coeperūt: sunt de
nomiātæ: similes satyricis & græcis fabulis. Planipedes Græci dicūt Mimī.
Ideo a latinis planipedes: q̄ actores planis pedibus. i. nudis p̄sceniū intro-
irent: non vt Tragicī actores cū cothurnis: neq̄ vt Comici cū soccis olim
in suggestu scēnæ: sed i plano Orchestre positis istrumētis mimicis agitabāt

De Qualitate.

¶ Comoedia aut moratoria est. i. quæ res turbulētas inducit: vt Amphitryo.
Aut stataria: hoc est q̄ res continet quietiores: vt Cistellaria: Heautontimo-
rumenos. Aut mixta: quæ ex vtroq̄ astu consistit: vt Andria: Eynuchus:
Adelphi: Ecyra & Phormio.

De Appellatione.

¶ Ceterū comoedia aut ab alicuius nomine personæ appellationē sumit:
vt phormio. Aut a loco: vt Andria. Aut a factō: vt Asinaria: Eunuch⁹. Aut
ab euentu: vt Heautontimorumenos & Cōmorientes.

De Membris.

¶ Tria sunt comoediæ mēbra. Diuerbiū: canticū: chorus. Diuerbia sunt
partes comoediæ: i. in quibus diuersorū p̄sonę versant. Personæ aut diuerbis
orū aut duę aut tres: aut raro quatuor esse debēt: vltra augere numerū nō lis-
cet. In canticis vnā tantum esse oportet p̄sonā. Aut si duę fuerint: ita debent
esse: vt ex occulto vna audiat: nec loquatur: sed secū (si opus fuerit) verba fa-
ciat: & hoc Monodiū appellat. In choris vero numerus p̄sonarū diffinitus
nō est: q̄ppe q̄ iunctim oēs loq̄ debēt: q̄ si voce cōfusa: & cōcentū i vnā p̄so-
nā reformātes. Sciendū latinas comoedias chorū nō habere: sed duobus tm̄
mēbris cōstant: diuerbio. s. & cātico. Nō est & hoc p̄teritū: q̄ primus (au-
thore Aristotele) q̄ p̄sonas in scēnā p̄duxerit: p̄logos cōfinxerit: & p̄ hy-
striones fabulas representauerit ignoratur. Ceterę fabulas prim⁹ conscripsit
Epicarmus & Phormis. Nam ex Sicilia in Græciā ait aduectas apud Athe-
nienses. Porro Crates primus iambici specie orōnes ac fabulas scripsit

De Partibus.

¶ Dionysius crates cognomēto mallotes p̄diderūt comoedię p̄tes quatuor
esse: Prologū: ch̄ orimelos: episodiu & exodū. Prolog⁹ ad īgressū vsq̄ cho-
ri ē. At q̄ cū īgressu chori locutio: chori melos appellat. Episodiu porro est
melos int̄ cātus: & chororū binorū locutiōes. Exod⁹ ē ad chori finē locutio

De Ludi scēnicis.

¶ Ludi sunt cærimoniæ ab ædilib⁹ curulib⁹ munere publico īstituti: i. qui-
bus vt plimū comoedię recitabant. Quorū quatuor maxie ḡnā celebrabātur
Megalenses māḡis dñs cōsecrati. Funebres ad retinendū populū īstituti:
dū pōpa funeri decrēta: in honorē patricij viri plene īstruitur. Plebei p̄ sa-
lute plebis īstituti sunt. Apollinæres Apollini cōsecrati.

De Aris.

¶ Aræ duę erant in scēna dñs dedicatę: dextra scilicet & sinistra. Dextra Li-

DE COMOEDIA

hero patri: sinistra illi deo in cuius laudem ludi fiebant.

De Scenico habitu.

¶ Scenicus habitus est indumentum genus: quod utebantur scenici: ut alter ab altero dignoscere. Primum enim Vlissem in scenam palliatum inducere solebat: vel quod aliquando infanti simulari: vel ob singularem sapientiam: seu quod ibi haec sicut loci in colae palliati fuerunt. Achillis siue Neoptolemi personae diademate coronare prodibant: cuius regalia sceptrum nunc tenuerint. Comici senibus candidum vestimentum dabant. Adolescentulis discolor attribuitur: ut sui ingenii mobilitatem per se ferat. Serui amictu exiguo contegunt: paupertatis antiquae gratia: vel quo expeditiores agerent. Parasiti cum intortis palliis ob collum veniunt. Leno candidus: ætioso obsoletus: purpureus diuiti: pauperi phœniceus vestitus datur. Militi chlamys purpurea: puellae habitus pægrinus datur. Leno palio varij coloris vititur. Meretrici ob avariciam luteum datur. Luctuose personae firmatis incedebant: ob scenicam luxuriam. Aulga in scena humi sternebantur quod pictus ornatus erat ex Attalica regia Roma usque per platus: per quibus Siparia ætas posterior accepit. Sciendum etiam Thespim primum tragica poemata plaustris vexisse: hominibus ora facibus perunctis. Sed Rhoscus Gallus præcipuus hystrio: primus parasitos deduxit in scenam. Aeschylus vero personae: pallae: cothurni & locci repertor habitus est.

De Canticis.

¶ Cantica sunt harmoniae quae non a poeta: sed a musice artis perito temperantur: non in se: sed sepe mutatis modis: ut fecerit tres numeros in comœdijs ponit. Nomen autem in principio fabulae & scriptoris & actoris carminibus ad tibias factis pronuntiabant: ut disceret ante populus quod fabulam acturi scenici essent. Cantica in comœdijs tripliciter agebantur: Tibijs. scilicet paribus vel imparibus dextris aut sinistris: vel utrisque. Pares vel impares tibiae in usu erant: quod si quoniam Monodio agebant: una tibia inflabatur. si quoniam Synodio: utraque dextrae vel sinistrae aulerae tibiae in usu erant. Nam dextrae sua gravitate serie conditio nemque pronuntiabant. Sinistrae autem & seranae acuminis leuitate: iocum in comœdia ostendebat. Utrique dextra. scilicet & sinistra: mixtos iocos & gravitatem exprimebant.

De Scena.

¶ Scena est umbraculum ex arboribus constitutum: a rusticis prius in uberrationis causa cooptum: ubi carmina incodita saepius decantabant. Est autem duplex: Versilis & Ductilis. Versilis scena est: quae subito tota machinis quibusdam couertebar: & alia peritura facie ostendebat. Ductilis vero tractis tabulis hac atque illac: specie perire nudabat interiore. Notandum & hoc: quod in scena erant pægnata: pictae: aulga: pallores: praetores: tibicines: citharocordi: cornicines: choraules: organarii: symphoniarii: tragœdi: comœdi: funabuli: podarii: & filia.

De Diuisione actuum.

¶ Comœdia vetus paulatim ex numero personarum aucta: in quinquaginta actus: neque plures neque pauciores potest. Sed paulatim attenuato choro: ita ad nouam peruenit: ut non modo non sit choro: sed ne locus quidem illi relinquitur. Quia propter admodum (quod in comœdia sunt) difficile est nosse in latinis fabulis: sublato choro quod se

DE METRO IAMBICO

interponendo actus distinguebat. Erat autem chorus ex pluribus ad tibiam condonantibus compositus. Non actor alicuius partis in fabula sed velut iudex censorque: qui recte facta & honesta probat: ita quod vitiosa & scelerata reprobat. ita tamen ut actus non interrumpet: sed per intervalla finitorum actuum suum cantum interponeret.

De Diuisione comœdiae.

¶ In quinquaginta partes diuiditur comœdia: in argumentum: prologum: prothesis: epitasis & catastrophæ. Argumentum est totius actionis fabulae narratio: quod ficta est: sed tamen fieri potuit. Prologus praefatio quidam est fabulae: in qua solo licet propter argumentum aliquid ad populum: vel ex poetae: vel ex ipsius fabulae: vel ex actoris comœdo loquitur. Differt autem prologus a prologo. Nam prologus est ubi poeta excusatur: aut fabula comœdatur. Prologum vero cum tamen argumentum describit. Prothesis est primus actus fabulae: quod pars argumenti explicat: pars reticet: ad populi expectationem tenenda. Epitasis incrementum praesensque turbatur est: actionis modus erroris. Catastrophæ est couersio rerum ad iocundos exitus: patefacta cuius cognitiōe gestorum. Et haec satis de comœdia. Nunc haec de metro iambico præpore.

DE METRO IAMBICO.

¶ Iambicos & heroicos poetas scribit Aristoteles omnes fuisse antiquissimos carmenque iambicum primum tetrametrum fuisse: & illud satis & saltationi magis accommodata exprimere poesim. Quod autem iambicum ante heroicum fuerit: vel ex eo nobis (inquit Aristoteles) licet intueri: quod inter loquendum plura iambica nobis sponte sese offerunt: & neutiquam accersita succurrunt: heroica vero quod rarissime: & ea ipsa summissius loquendi excedunt harmoniam. Coepit a cōtumesijs quidem iambum: unde & nomen credi habuisse. Sed Poly Stephanus nomen duxisse existimat ab Iambe Ancilla Metaxira Hippotoontis vxore. Quae cum vidisset popularē quandā alias iocularē ancillā mulierē: iocularēs quidam & ridiculos de ipsa composuit versus: a qua inquit carmen iambicum. Qui dam illud ab Archiloco originem habuisse ferunt. Aristoteles tamen arbitrat inuentum: quod plus cæteris pedibus omnibus congruat sermonibus.

De Diuisione.

¶ Metra iambica aut sunt monometra: hoc est quod consistat ex duobus pedibus simplicibus. Vel dimetra: ex quatuor. Vel trimetra: quod senis concludunt pedibus. Nam breuitas iambi efficit: ut duo pedes per uno habeantur. Vel tetrametra: ex octo. Pentametra: ex decem. Exametra ex xij. Sed pentametra & exametra rarissime inueniuntur: igitur trimetris & tetrametris frequenter vtuntur comici. Rursus Metrorum aliud est Acatalecticum. id est cui nihil deest. Aliud catalecticum: hoc est cui deest. Aliud Brachycatalecticum: ubi syllaba vel pes deest. Hypcatalecticum vero ubi superest vel syllaba: vel pes dimidius. Atque his omnibus generibus comici vtuntur.

De pedibus Iambici metri.

¶ Scribit Hephæstion Iambicum metrum in regione impari. id est per tertiam aut si longius perducatur septima: nona: nam quinquaginta apud comicos iue pedes puenire iambum suscipere: & per resolutionem longae syllabae ibidem tribrachium. Admittere etiam spōdecum ad tardā iambum.

DE METRO IAMBICO

lutione prime spōdei recipe ibidē anapestū. & p resolutionē scđ: dactylū & p resolutionē vtriusq: pceusmaticū. Ita vt recipiari his sedib⁹ iambū: tribrachū: spondeū: anapestū: dactylū & pceusmaticū. In pari aut: hoc ē secūda: q̄rta: sexta. vel si lōgius euagat: octaua & decima: iambū: tribrachū & anapestū. In fine vero pp̄t vltimā indifferentē syllabā: etiā pyrrhichiū. Sciendū & illud: qū metrū acatalecticū est: in fine iambū excipe solum aut pyrrhichiū: qū aut catalecticū: iambū i penultima regiōe: aut praro tribrachū. Ceterū Plautus: Ennius: Accius: Terētius: Neuius: Pacui⁹: Turpil⁹: Afranius: & reliq̄ tā comici q̄ tragici vteret: ita iābico vsi sunt vt in omni bus locis in differētē locauerint qnq: pedes: iambū. s. tribrachū anapestū: dactylū & spondeū. absq: postremo loco: in q̄ pr̄sus vlt iābū vlt pyrrhichiū posuisse inueniūt. Erit aut p̄babilis iābicus versus: aptusq: tragōdijs: si secūdū & q̄rū pedē nō alios fecerit q̄ iābos: aut eū q̄ tribrach⁹ aut anapæstus nō iat: qm̄ sunt pares. Septenariū versum fieri dicit Varro: cū ad iam bū q̄ est in sexta sede: trisyllabus pes addit: q̄les sunt cretic⁹ & amphibrach⁹: q̄ etiā trimet⁹ & tetramet⁹ apd Terētū frequē repiunt. Comici poetē oēs fere synalœphicis: epy synalœphicis siue synœchib⁹ & collisiōib⁹ & abiectiōib⁹ l̄g sunt vsi: suos versus scādendo. Terētius aut plus oib⁹. Cicero q̄q̄ in. iij. Tusculana: Euripidis iābos trāsserēdo: in locis parib⁹ tā dactylos q̄ spō deos ponit. Ceterū comici nostri in plerisq: plogis & primis scēnis trime tris vtunt. Plautus aut in prima scēna Amphitryonis tetramet⁹ vsus ē & dimetris brachycatalecticis. Et Terētius in omni plogo & prima scēna tri metris vtitur: q̄ q̄ habēt penultimā versus syllabā i q̄busdā longā & in q̄busdā breuē. Deinde lōgissimos. i. tetrametros subdidit: q̄ appellat q̄drati

De Generibus metri iambici.

¶ Genera iambici metri q̄bus vsi sunt poetæ: plura phibentur. Nā ex his alia integra: alia clauda: quæ Scæzontia & Coliambica vocāt. Quorū diffe rentiā penultima versus syllaba demonstrabit. Nā si brevis fuerit: erit rectū & integrū iambicū. sin lōga: delūbe & claudū. Hui⁹ repertor fuit Hipponax Nam p iambo inductis trochēis cōtra legē trimetri iambici metrū innoua uit: quod Scæzon appellat. i. claudicans: q̄ q̄ alienis pedibus in fine maxi me sustentet: & sic claudicet. At quia nostri comici trochaicis quādoq: vti tur: non erit alienū aliqd de trochaico breuiter referre.

De Metro trochaico.

¶ Trochaicū in locis quidē imparibus excipit trochēū: tribrachū: iambū & dactylū: in locis aut paribus p̄ter illos etiā spondeū & anapestū. Cū aut ca talecticū est: in penultima maxime trochēū admittit: interdū tribrachum. Cū autē brachycatalecticū est: in penultimo loco q̄terna tēpora nō recipit. Hæc Hephaestion. Mālius vero Theodoricus Trochaicū inquit metrū q̄ uis & spondeū & anapestū & dactylū recipiat: vt iambicū: ei tñ est cōtrariū. q̄ in iābico pedes qui locis imparibus recēsi sunt: in trochaico non nisi pari bus licet collocari. Trochēus in hoc metro (q̄ ex eo nomen accepit) locis omnibus poni potest. Tribrachus locis omnibus: p̄ter septimū. Ceterū ab hoc metro iambus & dactylus & anapestus non nisi q̄ parciissime &

ET TROCHAICO

cōsultis prius aurib⁹ sunt admittēdi. Qd̄ etiā in iambico videm⁹ obseruari Nā tācū oib⁹ imparibus ei⁹ metri locis tribrachū anapestūve aut dacty lū collocādi facultas est: rara tñ eorū sit admixtio: neq: ylla vel in iābico vel in trochaico metro: iambo aut trochēo q̄ cū spondeo aut aptior aut fr̄q̄ tior potest esse cōiunctio. Terētius aut trochaico mixto vel confuso cum iam bico vtitur in sermone personarū.

¶ Ceterū nos p̄cipuo ac singulari amore erga studiosos adulescētulos puo cari: pedes q̄bus vsus fere oēs cōficiunt iambico & trochaico metro veluti corollariū addidimas: ne p̄termittēret qd̄ illis futurū vtile videbat.

De pedibus.

¶ Pes est cōpositio duarū plurimū syllabarū sub certa syllabarū ac tēporū obseruatōe. Dicitur eo q̄ ita incēdere numeri videant: sicuti aīalia pedibus gradiunt. Pes cōstat syllabis: syllabæ t̄pibus: t̄pā v̄o motu.

¶ Pedes aut sunt duarū syllabarū: aut triū: aut quattuor.

Pedes qui ex duabus syllabis cōstāt hī feruntur.

¶ Pyrrhichi⁹ (quē aliq̄ dibrachū: aliq̄ ægæona appellāt) duab⁹ cōstat bre uibus: vt pater. Spondeus duabus syllabis longis: t̄pibus q̄tuor: vt mū sæ: Iambus ex breui & longa: vt dies. Trochēus (quē quidā chorēū voc ant) ex longa & breui: vt mū sæ.

De trisyllabis.

¶ Dactyl⁹ triū syllabarū: q̄ prima lōga & duab⁹ cōstat breuib⁹: vt scūla. Anapest⁹ (quē qdā antidactylū nūcupāt) habet duas breues & vnā lōgā: vt domino. Tribrach⁹ (quē qdā brachisyllabū: aliq̄ rinocheon: nonnulli pygmæona: pleriq: etiā chorēū) trib⁹ cōstat breuib⁹ & totidē t̄pibus: vt dō minus. Amphibrach⁹ (quē aliq̄ ianiū: aliq̄ scoliū vocāt) ex breui & lōga & breui: vt parētē. Amphimachus (quē aliq̄ fesceninū dixerē: aliq̄ creticum) cōstat ex longa & breui & longa: vt nōmini. Bacchi⁹ ex breui & duabus longis: vt amorī. Palimbacchi⁹ ex duabus longis & breui: vt natura.

De quadrisyllabis.

¶ Proceleusmatic⁹ ex q̄tuor breuib⁹: vt anicula: Dispōdeus ex duob⁹ spō deis. i. q̄tuor lōgis: vt fortunat⁹. Diambus ex breui & lōga et breui & lō ga: vt apollini. Ditrochēus ex longa breui & breui lōga: vt fulminabūt.

Antispast⁹ ex iābo & trochēo. i. ex breui et lōga: lōga & breui: vt amaber⁹ Choriāb⁹ ex lōga duab⁹ breuib⁹ & lōga: vt dardanide. Ionic⁹ maior ex duab⁹ lōg⁹ & totidē breuib⁹: vt labētib⁹. Ionic⁹ micor ex duab⁹ breuib⁹ & duab⁹ lōg⁹: vt lachrymabūt. Peon prim⁹ ex lōga & trib⁹ breuib⁹: vt nobilior. Peon secūd⁹ ex breui & lōga & duab⁹ breuib⁹: vt cupidinis. Pe on tert⁹ ex duab⁹ breuib⁹: lōga & breui: vt labyrinthū. Peon q̄rtus ex tri bus breuib⁹ & vnā lōga: vt animitas. Epitrit⁹ prim⁹ ex breui & trib⁹ lon gis: vt amauissent. Epitrit⁹ secūd⁹ ex longa & breui & duab⁹ longis: vt ser uiend⁹. Epitrit⁹ tert⁹ ex duab⁹ longis: breui et longa: vt charissimo. Epi tritus q̄rtus ex trib⁹ longis et vnā breui: vt confirmabat.

FINIS

VOCVLARVM ET RERVVM

VOCVMET RE		Apparari	xix	xvi	Cōmodū	xxxviii
RVM INDEX		Apagesis	xlviij		Cōmutare verba	xij
A		Appellasse		cx	Copia	xxx
Ab eo	Folio. liiij	Appetitus	lxxix		Cōclamare	xxxix
Abigurire	xxxvi	Aquila	lxix		Conclauē	xliiij
Abstemius	vij	Archaismos	xxiiij		Conditio	lxix
Ac p q	cxvi	Ariolor	lxxxviij		Condicere	l
Actio	xij	Arra	lxvi	l xi	Confidens	xxiiij
Accipere	lxv	Arrabo	xx	lxix	Confidenter	lxxx
Accersire	xxi	Argumentū		ij	Coniectare	xliij
Actum est	xliiij	Asferere	lxxxviij		Consobrini	xxij
Actutum	cxix	Astu	liij	Astus liiij	Constans	xxxv
Acyrologia	xxxiiij	Atat	xlviij	cxviij	Constituere	lxxxiij
Adelphi	lxxxij	Atq; pro q		xvi	Continens	xxxv
Adeo	xxxiiij	Atq; pro vt		cxxi	Continētia	xxviij
Adoritur	xliij	Audax		l	Contumelia	ix
Adulator officij	xxxv	Autores	cxiiij	cxviij	Contumeliā in abiectū	
Adulescentū mores	lv	Autumat		lviiij	folio	lxxx
Aedepol	xv	Auxelis	lxxxiiij		Cōtra solitudinē	xxviij
Aequanimitas	lxxxiiij			B	Conuersatio cum bonis	
Aequus	lxxxv	Basis		xxxiiij	folio	lxxxiiij
Aetas adulescentū	lxxxvi	Beneficiorū commemo			Cuppes	xxxvi
Affectant	lxiiij	ratio		xli	Cupedia	ibidem
Afflictatio	xxxij	Bellaria		xcvi	Cupedinarij	ibidē
Age	xx	lxiiij			Cupidinis vis	xlv
Agedum	cxix	Callidus	xxxiij		Cupidital pcreādi	lxxxiij
Alacris	xxxviij	Caprificus	xcv		Cupiditas	lxxxv lxxxiij
Alienum	lxviij	Caput	cxiiij	cxix	Clens	lv
Amabo	xxxiiij	Carere		xxxv	Credere	lx
Amator	xx	Caria		lxxxiiij	Crucem	cxvi
Amantiū miserā	xxxv	Castor		xv	Crucibus	lxxxviij
Amicus	xx	Cato		xxv	Crudelitas	v
Amittere	lxxvi	Catus		ibidē	Cura	cxiiij
Amoris gradus	lxxxviij	Caudex		lxxviij	Curriculo	lxxxij
Amor	xxxii	Cauesis		xlx		
Amolitur	xx	Cēlere Cēlores	lxxxiiij		D	
Ambire	xi	Cēsius	cxix	xlviij	Da	ciij
Ambitio	ibidem	Cesso		lxvi	Dabo	cxiiij
Andrus	vij	Cesses		lxxxiiij	Defectiscar	cxviij
Angiportus	l	Cetarij		lxxxvi	Defunctus	xxx
Annona	xxi	Colax	xxx	lxxi	Defungi	cxvi
Antiptosis	xlv	Comere		lxiiij	Delibutum	cxiiij
Animus	xc	Cemcedia	xx	xxviij	Delirare	xxx
Antiquus	xciiij	Comiter		cxvi	Dementia	vii

INDEX

Demoliri	lxix	Excessit	cxv	Hymenæus	ci
Demum	xix	Exossabitur	xcij	Honestus	xi
De repente	cxix	Exponere	lxxi	Humanitas	xvi
Despicatus	xxxviii	Expostulare	xviii		
Detrimētū	lxviii				
Diaporesis	lv	Fabrica	lxix	Iactabundi	xl
Diecula	xx	Fama	xxviii	Impense	ibidem
Differre	xij	Familia	lxxxvii	Impendio	xliij
Dilapidet	cxix	Fartores	xxxv	Improbis	lxxxii
Dionysia	lx	Fatuus	lvi	Importunus	lx
Diphilus	lxxxix	Faustum	xxvii	Impluuium	xliij
Dis	xcix	Faxo	xlvi	Indulgere	lxxxix
Discipline	xxxvi	Fosmina	lxxxix	Industria	xxij
Dispicere	xvii	Feruere	xliij	Inficias ibit	xc
Diuerforium	xl	Fidentia	xxiiij	Ingluuius	lx
Diuerticulum	ibidē	Fidens	ibidē	Inire	xxiiij
Dixi	cxix	Fides	xij	Iniuria	lxxxviii
Dolor	ix	Filius qd debeat pfi	xij	In loco	lxix
Dolus malus	xliij	Fors fortuna	cxix	Infamia	vij
Dominorū disciplina	er	Fortuna	xvii	Infotia	lv
Donachū	Donax	Fortis	l	Insigne	liij
Drachma	xiiij	Funus	cxviii	Insolens	xxv
Dudum	xlviij	Furcifer	xvii	Instare	xviii
		Futiles	ibidem	Instituto	lxxxvi
				Inulsus	lvi
				Insutum	cxliij
Ebrietas	vij	Flere	v	Interepit	xxxi
Ebrius	lxxx	Frigere	xliij	Intrimentū	lxviii
Eduftos	xxv	Frugalior	lxxxix	Inuolare	xlv
Educatio puerorū	lxxxvii			Ira	lx
Ego	xvii	Gannire	xcv	Iudicis q̄litas	lxxxviii
Eho	xxvi	Ganymedes	xliij	Iuuenum lex	lxxxviii
Eia	lvi	Gemere	v		
Eiulare	v	Gerro	lxxxix	Labascit	lxxxviii
Elegans	xl	Gestire	xliij	Labes Labefactare	xliij
Ellum	xxiiij	Gynæcium	cxix	Lacio Lacto	xi
Emulatio	xl	Glaucum	lxxxix	Lautus	lxxxv
Emungo	cxix	Glaucopis	lxxxix	Libertas	lxv
Epexegetis	lxxxix	Grex	xc	Libido	cxix
Ephebus	ij			Ligurire	lxxxvi
Ephebi	iiij	Habitus	lxxxvi	Limus	xliij
Esse	xxxv	Heu Hei	lxix	Logi	cxv
Ex animo	cx	Helluo	lxxxix	Ludibrium	xv
Exanimat	v	Hercules	xv	Luxuria	xxi

VOCVLARVM ET RERVVM

M	Macellum	xxxv	Obiurgatio	v	Perplexus	i
	Macrologia	lxxxvii	Obnunciare	xcv	Perpetuū	clij
	Male audire	cxi	Obſeruare	lxxxii	Periculum	xvi
	Maledictio	ij	Oblaturabere	lxxvii	Perynthus	ij
	Maleuolētia	ij	Obſecundare	lxxv	Peripoclaſmos	xlix
	Malum	lxxii	Obſonium	xi	Peſſuluna	xliii
	Mancipia	xxxvi	Obturbat	xxvi	Pyreus	xxxvi
	Manumiſſus	lxxxvii	Obrundat	lxxxvi	Diſtrilla	xcvi
	Manſum	lxii	Ocium	xxii	Piſſare	lxxv
	Manſuetudo	lxxxv	Oculi	xx	Piget Pudet	xcii
	Matrum amor in ſuoſi		Oedippus	vi	Pollicitatio	xv
	lios	lxxii	Omen	eadē	Pone	cix
	Mediocritas	lxvii	Omphale	lv	Popularis	lv
	Mendax	xvii	Operibor	lxxi	Popularitas	lxxxvii
	Metaleptico	xlix	Operiere	lxxxvii	Portus	li
	Metonomia	xlvii	Operuere	lxxv	Porro ij	xliii
	Meretricū mos	xli	Operepredi	vii	Postulare	xvii
	et ſo.lij. et. lxxii		Opperrere	xv	Potis	xii
	Methymna	vii	Oppido	cxix	Pote	lxxxix
	Miſericordia	xvi	Oppignerare	lxxv	Pudor	xix
	Modo	xvii	Optime	li	Pugil	cxvii
	Mollis	xxxv	Oratio	ij	Pugna	ibidē
	Momentū	ix	Oratio pathetica	ix	Pulpamentū	xl
	Monumēta	xlvii	Os ledere	ci	Punctum	cix
	Moror	lxi			Putus	xi
	Mulierū conditio	xlix	Parricidæ poena	xxv	Purus	xxxvi
	Mulierū arma	xlv	Palmarū	li	Putare	xii
	Mulierū ſtudiū	xxxii	Parafitus	xxxv	Plorare	v
	Muſica ars	cxix	Paraproſodotia	lxxxix	Precator	lxxxix
	Mutatio repēcina	xxii	Parcemia	lxxxvii	Prefolari	liii
	Muſitanda	lxxxvii	Pariter	xxxii	Primulum	xc
			Patruales	xxii	Phryx	xxii
N	Ne pvalde	x	Pauitare	cxv	Procliue	xix
	Nebulo	xxxvi	Pax	lxv	Prociac	lxii
	Negociū	ij	Phasma	xxxi	Proinde	cxii
	Nemeliſ	xxxvii	Penates	cxii	Prologi officiū	clii
	Nequitia	xi	Pendeo et pendo	liii	Prologium	lvii
	Neutiq	cxvii	Pendere	lxxii	Prologus	ij
	Nomenclator	xxxvi	Pœnitet	lxi	Producere	lx
	Noſtrapte	cxxi	Peniculo	xlix	Propemodū	xvii
	Nullus pnon	xi	Penus	xxxvii	Promoueo	xx
	Nuncubi	xxxii	Percello	xxxix	Propter	lxxxvii
					Prouincia	lxvii

INDEX

Proximus		xvii	Scita	cvij	Scitū	lxii	Tantiſper		lx
Prudens	xij	xxiij	ſectari			xxxvi	Techna		xlvij
Prudentia		xxvii	Sedulo			xix	Tendere		xlv
Prudentiæ partes		xxiij	Senis deſcriptio		xxxvii		Temetum		vij
	Q		Senes		xiiij		Temere		lxxi
Quando	cij	xxvi	Senium		xxxvii		Temulentia		vij
Quo ore		lxxiij	Senectus		lxxvi		Temperatiā		xlvij
Qui cum	xlvij	xcix	Sentus		xxxvi		Tetuli		xxij
Qui p vnde		cxix	Serius		xli		Timor	ix	lxxxv
Qui p quō		xcvii	Seruorū diſciplina		xxiij		Titubet		lxv
	R		Sermo		xxvii		Tragœdia		xxvii
Rhamnus	xxvi	xxvii	Serias		lxvij		Triftis	xlv	xxiij
Recipio	lxxxi	cxxiij	Seuerus		xxxv		Turba		vij
Redux	lxvi	cxlvi	Sycophanta		xxij				
Religio		lxij	Singillatim		cxvi		V		
Religioſi		xxvii	Silicernium		xcvi		Vah		lxij
Relino		lxvij	Symbolum	ij	v	xxiij	Valeant	xix	xcvi
Remorer		xx	Simul		cxix		Vapulo		xlvij
Reſcire		ix	Sobriui		xxij		Veh		ix
Res	xxxij	cxxi	Soccus		lx		Vel petiā	xiiij	cxv
Adreſtim	cxix	xcix	Sodes		v	lxx	Verba dare		vi
Reuerētia patris		xxv	Sollers			xli	Verbena	xx	xxi
Ridiculus		xxxvi	Sollertia			eadem	Verecundia		xix
Ringitur		cxij	Sollicitudo	ix	cxiiij		Veritas	xxij	xxvi
Riſcus	xlvij	xlx	Sollicitatio		ix		Veſtula curialis	cxxiij	
Riuales	xxxv	xxxvi	Sors		lxxxix		Veternofus	xlvij	
Rixæ indicia		l	Subducere		xlv		Veterator	xiiij	lxxvij
Rogo		x	Sublimis		xxiij		Vietus	xlv	xlvij
Rurſum		xlvij	Submonuit		xliij		Vinum		vij
			Subtegmen		lxiiij		Virtutis laus		lxvi
	S		Sunio		xxxiiij		Vitis tres vuæ		vij
Sal		xl	Subolet		cxv		Volupe eſt		cxvij
Satius	lxxxix	lxxxvij	Suppoſitus		xx	i	Volutras	xx	xxxiiij
Sagacitas		xli	Suſpicarier		cxlv		Vox		xxxix
Sagina		xxi	Sperare	xi	xxxiiij	lx	Vſq		lxxij
Sallamēta		xcij	Stares		cxii		Vulitas priuata		xxij
Saragit		lxij	Stararia comœdia	xlvij			Vt ppoſtq	xlix	cxliij
Satrapes		lxvij	Scatim		xxi		Vt p qdliu		lxij
Sandalium		lv	Stylus		ij		Vt pnenon		cxix
Segregare		lxvi	Stolidus		xiiij	lxix	Vt pqualiter		cxl
Sceptrū regiū		lxxxv					Vxoriarū ſuſpicionē		fo
Scrupo		xxvij			T		lio		lxxxiiij
Scibo		xlvij	Tacere			lxxvij			
Scitus		xiiij	xv	Tardus		lvi	Finis		

TERENTII ANDRIA

Andria vnde
de nomen ac
ceperit:

Quid conti-
neat Andria

Partes perso-
narum

Prologus au-
tem inducit

Octa quū primū animū ad scribendū appulit &c. Comœdia Andria quū palliata sit fabula: de loco nomē accepit: & a Me-
nandro prius: & nunc ab ipso Terentio. Qui quū de Chrysi-
de loqueret sic ait: Hei vereor ne quid Andria apporet mali.
Et hoc cōmune vocabulū & in græca & in latina lingua. Hec
comœdia maiori ex parte motoria est. Continetur actus amatorū adulescē-
tium ex partibus patrū priorū: callidi serui: astutæ ancillæ: seruæ senes: adu-
lescētiæ liberales. In hac primæ partes senis Simonis sunt: secundæ Dau-
i tertiæ Chremetis: & deinceps reliquorū. Prologus in hac acer inducitur: et
in aduersarios nō mediocriter asperatur. sed tamen id subtiliter fit: vt omnia
lanceis facere videat ac dicere. Hic pthetis subtilis: epithasis tumultuosa:
catastrophe pene tragica: & tamen repente ex his tribus in tranquillū per-
uenit. ¶ Hæc prima acta est ludis Megalensibus. M. Fuluius & M. Clabrio-
ne. Q. Minutius Valerius ædilibus curulibus. Egerunt. L. Atilius latinus Pre-
nestinus: & L. Ambuius Turpio. Modos fecit Flaccus Claudij filius tibij
parib⁹ dextris & sinistris. Et est tota græca: ædita. M. Metello & Sulpitio cō-
sulibus. Pronunciataq; est Andria Terentij ob incognitū adhuc nomē poe-
tæ: & minoris apud populum auctoritatis ac meriti. De verbis autenticis le-
pide distincta est. Et successit aspectu p̄spero. Hortamēto poetæ fuit ad alias
cōscribendas. Initium autē ptaticū. i. aduenticiā personā recepit Sosia: ppter
euoluendā argumenti obscuritatē. Persona autē ptatica ea intelligit quæ
semel inducta in principio fabulæ: in nullis deinceps fabulæ partibus adhi-
betur. Annotandū sane puellarū liberaliū nullam orationē in p̄scenio in-
duci in comœdias palliatas: præter inuocationē Iunonis Lucinæ: q̄ & ipa-
canda est. quocq; post scēnam fieri solet. Scire debemus hanc esse virtutē poeticam: vt
Virtus poetæ a nouissimis argumētum rebus incipiens initium fabulæ & originem nar-
tica in argu- ratiue reddat spectantib⁹: authorēq; præsentē sibi exhibeat vbi finis est fa-
bulæ. Hunc enī ordinem & circulū poeticæ artis vel virtutis non modo se-
uanda. cuti sunt Tragici Comiciq; authores: sed Homerus etiā & Vergilius tenuē
Modus cog- runt. ¶ Diuisionem actū in latinis fabulis iternoscere difficile est. Causam
noscendorū iam dudū demonstrauius. Vnde autē aut quōd (quis ægre tōmē) intelligi
actuum distinguīq; possint est op̄eresciū dicere. Principio dicendū est nullam perso-
nā egressā quingēs vltra exire posse. Sed illa replētūq; decipimur: q̄ per-
sonā cū tacuerit egressā falso putam⁹: quæ nihilominus in p̄scenio tacēs
loquendi tempus expectat. Est igit̄ attente animaduertendū vbi & quando
scēna vagatur ab omnib⁹ personis: vt in ea chorus vel tubicen audiri possit.
Finis actus Quod cū viderimus ibi actum esse finitū debemus agnoscere. Cōfundit
nepe lectorē id q̄ persona in superiori scēna desinens & in p̄xima incipiēs
loqui nō intelligitur ingressa. Quod experientes ipsam fictā diiudicat de re
publica actū portū quantitate. Potest enī fieri vt & ingressa sit ac egressa: quā
Eadē p̄sona prauē credimus de p̄scenio nō recessisse. Posse autē quinto egredi personā
tū quingēs necesse esse dicimus: sed vt appareat vltra exire non posse. In tragœdia autē
exire possit. parcius exire & solere pariter & licere.

ANDRIÆ ARGVMENTVM

Hermes atticus pater Passibulæ & Philomenæ quū ex his duab⁹
se Passibulam perdidisse falso crederet relictam Athenis: nec vi-
sam postea multo tēpore tanq̄ vnicam sibi purabat Philomenā
Quam Carinus adulescens Atheniensis adinhabat vnice: & eā
sibi petebat vxorē. Sed pater eam Pamphilo cuidā Simonis filio vltro des-
ponderat. Qui pamphilus econtrario sororem Chrysidis ac peregrinam:
tum creditā Passibulam supradictam alteram Chremetis filiam sub nomi-
ne Glycerij latēter sic amauit: vt ex ea filium suscepisset infcio patre. Qua re
intellecta cōmorus Simo pater Pamphili dum per falsas nuptias tentat ani-
mū Pamphili multis dolis a Dauo ipso deluditur seruo. Periculoq; Carini
& Pamphili motus error in fabulis: qui vsq; ad eum finem ductus est dum
Athenas veniens de andro quidā Crito rem aperiat: & nodum fabulæ sol-
uat. Per quē agnita Passibula recipit a parentibus: & tradit Pamphilo amā
ti: Philomena vero Carino despondet: & tradit exoptati.

Dolo Dau-
i error & tu-
multus in-
surgit.

De quinq; actibus Andriæ

Primus actus in Andria narrationē Simonis apud Sosiam conti-
net argumenti: quod populus hac occasione perdidit. Mox que contenta
relam apud se Dauī de domino & eiusdē cum domino verba: &
rursus eiusdē serui deliberationē quid res agat. ¶ Secundi actus Secundus
sunt Carini verba: primū cū Birria seruo: & post cū ipso Pamphilo de nu-
ptijs: Pamphili sermo cū patre dolo consentientis in nuptijs. Birriæ verba:
Dauī callida oratio aduersum senem. ¶ Tertio actui hæc attribuitur: Myfi Tertius
dis cum obstetrice colloquiū Dauo & Simone audientibus. Partus Glyce-
rij suspectus seni. Et Dauī apud eum fraudulēta sermocinatio. Simonis ver-
ba cū Chremete de nuptijs. Dauī perturbatio ac Pamphili. ¶ Quartū actū Quartus
per hæc intelligimus. Prima Carini verba sunt indignātis: velut fidem sibi
non seruata a Pamphilo. Tum Mysidis verba apud Pamphilū: eiusdemq;
questus: Dauī administratio doli aduersus Chremetē. ¶ In quinto actū Si-
monis & Chremetis p̄p̄ur̄gium disputatio. Tum detectio fallaciū Da-
ui. Tum indignatio patris aduersus filium. Tum Critonis interuētus: & p̄
eum cognitis rebus in trāquillam rem acta: ducentibus vxores quas concu-
pierunt Pamphilo & Carino.
¶ Illud non cōmouere nos debet q̄ in horum actuum distinctione videt̄ de Attende de
p̄scenio non discessisse personæ quædam. Sed tenere debemus ideo Teren-
tium vicinatis mentionē fecisse in principio vt modico receptu & adesse & ctione
abesse personam intelligamus. Nihil ergo secius factum est ab antiquis qui
ad hunc modum Terentianas fabulas diuiserunt.

Verfus eiuſdem rationis.

capitulum ad auctorem: hic autem in eis libris: dicitur quod in terris: Iste animi
dicitur pollitioris appellat: ad invidiam: et off Appellere & prope dicitur
hic dicitur quod in eis libris: dicitur quod in terris: Iste animi
dicitur pollitioris appellat: ad invidiam: et off Appellere & prope dicitur

ANDRIÆ
PROETA cum primū animum ad scribendū appulit:
Id sibi ne, oci creditur solum dari:
Populo ut placerent quas fecisset fabulas:
Verū aliter euenire multo intelligit,
Nam in scribendis prologis operam abutitur:
Non qui argumentum narret: sed qui maleuoli
Veteris poetæ maledictis respondeat.
Nunc quam rem vitio dent queso: animum aduortite.
Menander fecit Andriam & Perinthiam:
Qui utramvis recte norit: ambas nouerit.
Non ita sunt dissimili argumento: sed tamen
Dissimili oratione sunt factæ: ac stilo.
Quæ contenerent in Andriam: ex Perinthia
Facetur transfuisse: atq; vltum pro suis:
Id isti vituperant factum: atq; in eo disputant
Contaminari non decere fabulas:
Faciant ne intelligendo ut nūc il intelligant.
Ne pvalde.
Qui cū hunc accusant: Neuium: Plaurum: Ennium
Accusant: quos hic noīter auctores habet.
Quorum æmulari exoptat negligentiam:
Potius q̃ istorum obscuram diligentiam.
Dehinc ut quiescant porro moneo: & desinant
Maledicere: maledicta ne noscant sua.
Fauete: adeste æquo animo: & rem cognoscite:
Ut pernoscatis & quid spei sit reliquitum:
Posthac quis faciet de integro comœdias:
Spectande: an exigendæ sunt vobis prius.

Comentariolum Petri Marfi.
Poeta cū primū &c. Calliopius beniuolentiā & nominis claritatē Terē
AR. in verbis venatur suis: illum poetæ nomie honestas: quod aduersarij negat

Vinnar fructibus: que adamentibus salio
E. Prologus e quadruplex
Fo. II

ACTVS PRIMVS
banti: & aduersariū publicas oblectationes maligno animo ac liuido impe
dientē in odiū populi adducit. Et vitur statu absoluto: fateur em id fecisse
Terentiū qd' aliorū poetis cōcedit. Et aduersariū ignoſcētie accusans: a iusto
honesto et vtili efflagitat: ut comœdia æquo animo spectet: cæterq; comœ
dijs de integro edendis factura preiudiciū.

Negocium pro labore ponitur. Cicero in oratione p Rhoscio. Cū pa
ter istius nullo negotio sit occisus.

Maleuolētia est voluptas ex malo alteri sine emolumēto suo. Prologus Maleuolētia
debet continere argumētū: et capita rerū quæ postea p argumentationē ex
plicandæ sunt: ut in Plautinis comœdijs intueri licet. Ideo Terentius abuti
plogo: qm nō explicat argumētū: q̃ docilitas comparat & attētio. Sed re
spōdet maleuolist: quib; facit iquidiam. Maledictio (inqt Cicero in ofone Maledictio.
p Celo) nihil habet ppositi præ cōtumeliā. quæ si petulātius tractat cōui
tiū: si facit vrbānitas noīatur. Perinth; dicit heraclea peninsula est p pō Perinthus.
tidis: a q̃ perinthia fabulā appellauit Menāder: ut ab andro Andriā. Non
ita dissimili sunt argumēto &c. Fabius lib. v. sic ait: Argumētū quoq; plu
ra fecit. Nā & fabulæ ad actū scēnæ: cōpositæ argumēta dicunt. Et Cicero
ad Brutū ait: q̃ argumētū simile nō erat. Quo apparet (inqt Fabi) omnē
ad scribendū distinctā materiā ita appellari. Vulgoq; paulo numerosi op
argumētosum dicūt. Cicero in oratione de auspiciū respōdit ait: Argumētū
sententiāq; audite. Ac stilo &c. Id est q̃litates & modi orōnis duo sunt: ut
recte sentit Macrobius: dispari moralitate diuersi. Vn; est matur; & grauis
q̃ cōuenit comœ dijs statarijs. i. quictioribus. Alter ardens et cret;: q̃ moto
rijs. i. turbulētis cōuenit. Cicero in libris oratorijs (qd' Fabius in. x. repetit
optimū esse effectore ac magistri dicē di stulū) dixit: Stulus est instrumentū q̃ Stulus.
in pugillarib; olim aliqd adnotabat. Quā prop; stulus p ipsa scriptiōe po
nitur. Et est pprie stulus loquēdi modus atq; scribendi: quē variant sentētiæ
colores atq; materiā. Oratione &c. Oratio est generale vocabulū: cuius Oratio
duæ species: Metrica. i. & soluta. Porro moneo &c. Porro significat olim Porro
certe: valde. Hic ponitur pro olim. i. deinceps & in futurum.

Hæc scēna p argumēti narratiōe pponitur: in qua totius fabulæ iaciunt
tur fundamenta: ita ut vtrūq; poetæ sine officio plogi & materiā comœdiæ
populus teneat: & res agi magis q̃ narrari videatur. Simo enim hic argu
mentū narrat qd' prologus in maledictis refellēdis occupatus omiserat.

ACTVS PRIMVS:
SIMO SENEX SOSIA SERVVS
Trimetri omnes.

Vides dum paucis te volo. So. Dictum puta.
Nempe ut curent recte hæc. Si. Immo aliud. So. qd est
Quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius: Si.

Hic ptharica
plona indi
citur.
Sofia. i. q̃ de
inceps nūq;
apparet.

ANDRIÆ

Nihil istac opus est arte ad hanc rem quam paro.
Sed his quas semper in te intellexi siras.
Fide & taciturnitate. So. Expecto quid velis. Si.
Ego postq te emi a parvulo, vt semper tibi
Apud me iusta & clemens fuerit seruicis
Scis: feci ex seruo vt esses libertus mihi.
Propterea quod seruiebas liberaliter.
Quod habui summum precium persolui tibi. So.
In memoria habeo. Si. Haud muto factum. So. Gaudeo.
Si tibi quid feci aut facio quod placeat Simo: &
Id gratum fuisse aduersum te habeo gratiam.
Sed mihi hoc molestum est: nam istac commemoratio
Quasi exprobratio est immemoris beneficii.
Quin tu vno verbo dic: quid est quod me velis. Si.
Ita faciam: hoc primum in hac re pradio tibi:
Quas credis esse has: non sunt vere nuptiae. So.
Cur simulas igitur. Si. Rem omnem a principio audies.
Eo pacto & gnati vitam: & consilium meum
Cognosces: & quid te facere in hac re velim.
Narrat pba Nam is postq excessit ex ephebis Sofia.
Ephebus est Libertus viuendi fuit potestas: nam antea
prima i adu Qui scire posses: aut ingenium noscere:
lescetia etas. Dum etas: metus: magister prohibebant. So. Ita est. Si.
Quod pleriq omnes faciunt adulescentuli.
Vt animum ad aliqd studium adiungant: aut equos
Alere: aut canes ad venandum: aut ad philosophos.
Horum ille nihil egregie prater cetera.
Studebat: & tamen omnia hac mediocriter.
Gaudebam. So. Non iniuria: nam id arbitror
Apprime in vita esse vtile: vt nequid nimis.

Et in medio consistit vna

ACTVS PRIMVS Fo. III

Sic vita erat: facile omnes perfere ac pati
Cum quibus erat: cumq vna his sese dedere:
Eorum obsequi studiis: aduersus nemini:
Nuncq proponens se illis: ita vt facillime
Sine inuidia laudem inuenias: & amicos pares. So.
Sapienter vitam instituit: namq hoc tempore
Obsequium amicos: Veritas odium parit. Si.
Interea mulier quaedam ab hinc triennium
Ex Andro commigrauit huic vicinia:
Inopia & cognatorum negligentia
Coacta: egregia forma: atq etate integra. So.
Hei vereor ne quid Andria apportet mali. Si.
Primum hec pudice vitam: parce ac duriter
Agebat: lana & tela victum queritans:
Sed postq amans accessit precium pollicens
Vnus: & item alter (itavt ingenium est omnium
Hominum: a labore proclue ad libidinem)
Accepit conditionem: dehinc questum occipit.
Qui tum illam amabant: forte (vt ita sit) filiam
Perduxere illuc secum vt vna esset meum.
Egomet cognuro mecum: certe Captus est:
Habet: obseruabam mane illorum seruulos
Venientis aut abeuntis: rogabam: heus puer
Dic sodes: quis heri Chrysidem habuit: nam Andria
Illi id erat no men. So. teneo. Si. Phedrum aut Chiam
Dicebant: aut Niceratum: nam hi tres tum simul
Amabant: ego quid Pamphilus: quid Simo
Dedit: coenauit: gaudebam: item alio die
Querebam: compenebam nihil ad Pamphilum
Quicq atinere: enuvero spectatum satis

Vulgare po
uerbiu. v. Erat
Chrysis ex
andro Athes
nas migras
uit.

Adagiū. Iu
vena. Nemo
repente fuit
turpissimus:
gradatim ei
in vitia labi
mur.
Eclipsis
Sedulitas pa
terna erga fi
lium.

Symbolu
paruū num
milla: vt si
gnum & iqd
vtantulus.

Quomodo exemplum et exemplum differant
1. Vnde. Noli. lib. 6.

ANDRIÆ

Pamphili cō Putabam; & magnum exemplum continentia.

Nam qui cum ingenijs conflictatur eiusmodi:

Nec commouetur animus in ea re tamen:

Scias posse habere iam ipsum suæ vite modum.

Cum id mihi placebat: tum vno ore omnes omnia

Bona dicere: & laudare fortunas meas:

Qui gnatum haberem tali ingenio predium.

Quid verbis opus est: hac fama impulsus Chremes

Vltro ad me venit: vt vnicam gnatam suam

Cum dote summa filio vxorem daret.

Placuit: despondi: hic nuptijs dictus est dies. So.

Quid obstat cur non vere fiant: Si. Audies:

Fere in diebus paucis: quibus hec acta sunt:

Chrysis vicina hec moritur. So. O factum bene:

Beasti: metui a Chryside. Si. Ibi tum filius

Cum illis qui amabant Chrysidem vna aderat frequens:

Curabat vna funus: tristis inuicem.

Nonnunq̃ collachymabat: placuit tum id mihi.

Sic cogitabam: hic p̃tue consuetudinis

Causa mortem huius tam fert familiariter:

Quid si ipse amasset: quid mihi hic faceret patri:

Hac ego putabam esse omnia humani ingenij

Mansuetiq̃ animi officia. Quid multis moror:

Ego mer quoc̃ eius causa in funus prodego: vxo.

Nil suspicans etiam mali. So. Hem quid est: Si. Scies:

Effertur: iunus: interea inter mulieres

Que ibi aderant: forte vnam aspicio adulescentulam:

Forma. So. Bona fortasse. Si. & vultu Sofia

Adeo modesto: adeo venusto vt nihil supra:

Que cum mihi lamentari preter ceteras

v. vnde. q̃ a volupatis
vnde. q̃ a volupatis
vnde. q̃ a volupatis

Delo ambo colligit
Delo ambo colligit
Delo ambo colligit

Modo p̃ modo
Modo p̃ modo
Modo p̃ modo

Modo p̃ modo
Modo p̃ modo
Modo p̃ modo

Modo p̃ modo
Modo p̃ modo
Modo p̃ modo

Modo p̃ modo
Modo p̃ modo
Modo p̃ modo

Modo p̃ modo
Modo p̃ modo
Modo p̃ modo

Modo p̃ modo
Modo p̃ modo
Modo p̃ modo

Modo p̃ modo
Modo p̃ modo
Modo p̃ modo

Modo p̃ modo
Modo p̃ modo
Modo p̃ modo

ACTVS PRIMVS

Fo. III

Visa est: & quia erat forma preter ceteras

Honestā ac liberali: accedo ad pedissequas:

Que sit rogo: lororem esse aiunt Chrysidis.

Percussit ilico animum: at ar: hoc illud est:

Hinc ille lachryma: hac est illa misericordia. So.

Quam timeo quorsum euadat. Si. Funus interim

Procedit: sequimur: ad sepulchrum venimus:

In ignem posuisti: fletur interea hec soror

Quam dixi ad flammam accessit imprudens:

Satis cum periculo: ibi tum exanimatus Pamphilus

Bene dissimulatum amorem & celatum indicat.

Adcurrit: mediam mulierem complectitur:

Mea: Glycerium inquit: quid agis: cur te is perditum:

Tum illa (vt consuetum facile amorem cercheres)

Reiecit se in eum: fletis q̃ familiariter. So.

Quid ais: Si. Redeo inde iratus atq̃ egresferens:

Nec satis ad obiurgandum cause: diceret: flet

Quid feci: quid commertui: aut peccauit pater:

Que se se voluit in ignem inijcere: prohibui:

Seruauit: honestatio est. So. Recte putas.

Nam si illum obiurges vite qui auxilium tulit:

Quid facies illi qui dederit damnū aut malum: Si.

Venit Chremes postredie ad me clamitans:

Indignum facinus comperisse: Pamphilum

Pro vxore habere hanc peregrinam: ego illud sedulo

Negare factum: ille inquit factum: deniq̃

Ita tum offedo ab illo: vt qui se filiam

Negat daturum. So. Non tu ibi gnatum: Si. Nec quidem hac

Satis vehemens causa ad obiurgandum. So. qui: cedo. Si.

Tu te his rebus finem prescripsisti pater:

Hac p̃tue st forma
Hac p̃tue st forma
Hac p̃tue st forma

Promeritū hoc dicit
Promeritū hoc dicit
Promeritū hoc dicit

Fingit (dicit) o ambo
Fingit (dicit) o ambo
Fingit (dicit) o ambo

Amor p̃tue
Amor p̃tue
Amor p̃tue

Ornat loqn
Ornat loqn
Ornat loqn

Nō est Simo
Nō est Simo
Nō est Simo

Chremes ge
Chremes ge
Chremes ge

Eciyptus
Eciyptus
Eciyptus

Sic se p
Sic se p
Sic se p

Sic se p
Sic se p
Sic se p

Per Contempnam dicitur quod ibi: unde in es dem
Nam peregrina nomine etiam nuncietur

ANDRIÆ

Prope adest: cum alieno more vivendum est mihi:

Sine nunc meo me vivere interea modo. So.

Verā obiurgandi causa queri.

Quis igitur relictus est obiurgandi locus: Si.

Prudens Si morus collum. Vide de gaudium pio dum.

Si propter amorem uxorem nolit ducere.

Ea primum ab illo animaduertenda iniuria.

Et nunc id operam do: ut per falsas nuptias

Vera obiurgandi causa sit: si denegat.

Simul sceleratus Darius siquid consili

Habet ut consumat nunc: cum nihil obsint doli.

Quem ego credo manibus pedibusq; obnixi omnia

Facturum: magis id adeo mihi ut incommode:

Quam ut obsequatur gnato. So. Quapropter. Si. Rogas:

Argumentū a natura.

Mala mens: malis animus: quem quidem ego si sensero

Apoliopos grauem per hā minantis

Sed quid opus est verbis: sine eveniat quod volo:

In pamphilo ut nihil sit moræ: restat Chremes

Qui mihi exorandus est: & spero confore.

Nunc tuum est officium: has bene ut assumules nuptias:

Solis officii Perterrefacias Daurum: obferues filium:

Quid agat: quid cum illo consilij capter. So. sat est:

Curabo: eamus iam nunc intro. Si. Pre. sequar.

PE. MAR.

¶ Vos istæ cintro &c. Id qd in prologo agendū fuisse poetā necessitate

Ephebi. Phebi.

coactus hac scēna pcedēti exegitur. Senis de filiorū vita solliciti ac natura lo

quacis decorū seruās mediocritatē illā in qua virtus humana cōsistit & laus

celebrat. In primis ostēdens rectā educationē esse adhibendā: cū sumant a cō

uersationibz mores: & vitia ne proximū quēq; trāsiliāt & cōtactur noceant

qd Pamphili prius dat in doli pueri deprauatio testat atq; declarat. Nā

istec cōm memoratio. Lacerat aīm & prēmīt (inquit Seneca) frequens mē

ritorū cōm memoratio. Excessit ex ephebis. Ephebi dicunt pueri quorū lucida

facies iā pubescens prima lanugie obducit. Phebi dicunt lucidi quasi extra

phebitatē: ut ita dixerim. Incipit autem pubertas post annū. xiiij. Nam

antea qui scire &c. Humani animi difficilis est cōiectura: inquit Plato. qui

in septimo de legibus loquens de puerorum educatione sic ait: Pueri sine pe

dagogis non sunt. Est autem puer omni bestia intractabilior. Nā cū pruden

tia tantum non dum perfecte habeat: insidiosissimus est acerrimusq; & pe

ACTVS

PRIMVS

Fo. V

tulantissimus omnium bestiarum. Ideo multis quasi frenis vincendus est

Et in. x. de legi. ait: Iuuenū mores sæpe indies varieq; mutant. Vt ne qd ni

mis &c. Plato in eo dialogo q hipparch⁹ inscribit sic ait: Hipparch⁹ instituta

sapientie legis carminib⁹ inducit: adeo ut ciues nō ampl⁹ admiraret egregia

illa epigramata delphica: cognosce teipm: nihil nimis. Idē in pragona sic ait

Sapientes ex cōi cōsensu has delphici appollinis tēplo primitias dedicarunt:

q tēplo inscriptæ ab oībus celebrant: Cognosce teipm: nihil nimis. Spon

sioni nō deest iactura &c. Huius pcepti meminit etiā in charmide. Veritas

odiū pa. &c. Snta digna theatris & aurib⁹ cōfusa multitudinis: indigna vō

bonorū virorū cœtu cōcessuq; honesto. Sane scribēs de clemētia ad Nero

nē sic ait: Malo vōbis offendere q placere a dulādo. Et alibi: Si merito aliquis

te obiurgabit: scito quia p̄sui. si imerito: scito quia p̄desse voluit. Et alibi:

Malis displicere laudari est. Epicur⁹ dicebat: Qui peccare se nescit: corrigi nō

vult. Et Seneca. li. iij. epi. sic ait: Malis artib⁹ popularis fauor acqrit: & conc

liari nisi turpi rōne amor turpiū nō pōt. Accepit cōditionē. i. modū viuēdi

cū libidine ac facilitate q̄stuosū. Dic fodes &c. Sodes inq; Sex. pom. i. si au

des: vti sis p̄ si vis: & ilico p̄ in loco. Teren. in Andria. Dic fodes. Symbo

lū dicit a symbollo vō græco: qd latine significat confere & simul ratio.

Gel. li. vi. sic ait: Cū domū suā nos vocaret tant⁹ phūs me oīno (vt dicit) im

munes & a symboli venirem: cōiectabam⁹ ad cœnulā nō cupedias ciborū

sed argutias q̄stionū. Plato sic ait in Cratylō: Nō sec⁹ & nos clemēta rebus

accōmo labim⁹: & vñ vni quo cūq; egere maxime videat: symbolaq; i. cō

iecta cōficiemur q̄s syllabas vocat. Plinius li. xxxij. loquēs de anulis dicit.

Apud nos prisci anulū appellabāt cingulū: postea & græci & nri symbolū

Nuptijs dicit⁹ est dies &c. Cōdicere denūciare significat & cōstituere: vt cō

dicta est cœna. Mortē tā fert familiariter. i. ita cōmouet ac dolet ac si fuisset

cū illa cōiūctus sūma familiaritate & amoris vinculo. In fun⁹ p̄deo &c.

Celebrare funus est officij hōi ab hōie studiosē p̄standū. Nō est humanum

pectus sed ferreū potius qd res humanæ nō tangit. Et q hōiem ex hōie tol

lit. i. humanitatē: fera veri⁹ q̄ homo appellat. Seneca loquēs de amicitia sic

ait: Alienis delectari malis volupras inhumana: et alienis bonis torq̄ri eter

na miseria est. Animus ergo humanus bene a natura institutus aliena dolet

in felicitate: felicitatēq; lætat: quoniā homo ab hōie nō est alien⁹. Vñ An

tonius pius de Marco plorante suū educatōrē iā vita functū dixit: Permitte

illi vt hō sit. Nō em vel philosophia vel imperiū tollit affect⁹. Funus est ex

quiariū pompa. Lamētari p̄ter ceteras &c. Flere est emittere lachrymas &

vocē: Plorare lachrymas t̄m. Gacere in pectore: Eulare ē sublatā voce fle

re: qd ad mulieres p̄tinet. Lamētari est voce q̄rula & tristi oratiōe calamita

tē testari suā. Hec est illa misericordia. Misericordia ē ægritudo & miseria

algeri⁹ iniuria laborātis. Lamētatio inquit Cice. in. iij. cūscu. est ægritudo

cū eiulatu. Cru delitas minime humanū malū est: indignūq; gram mīci ani

m. Ferina ista rabies ē i sanguine gaudere ac vulnerib⁹: et abiect⁹ homine

in siluestre aīal trāsire. Ibi tum exanimat⁹ &c. Exanimatus vehemētē cō

motus est p̄tū ore: quasi extra se p̄situs & semimortuus. Hi affect⁹ col

ANDRIÆ

locantur sub metu: terror: rubor: pallor: timor: pavor qui est timor metem
e loco mouens. et exanimatio: quæ est comes pavoris. & conturbatio: quæ
est metus excogitata excuties. Dissimulatū amorē & celatum indicat &c.
Affectum exprimit amantis pamphili. qui cogere necessitate ac periculo vr
gente præsentē etiā patre amorem suū indicauit. Ideo dicit Martialis: Quid
nō cogit amor. Nam si illū obiurges &c. Obiurgatio est castigatio post
turpe factū: & pertinet ad amicos & affinitate & ppinquitate coniunctos.
Luxuria Vt per falsas nuptias &c. Apuleius li. vi. sic ait: Luxuria puerilis nuptialis
bus pedicis colligāda est: & primi impetus iuuētutis frenō quodā coercēdi
sunt. Flamma scui amoris parua quidē primo vapore delectat: sed semetō
consuetudinis exstians totos comburit homines. Et Plautus in cistellaria
dicit amorē melle ac felle fecundissimū esse.

Obiurgatio

Luxuria

PAVLVS

¶ Sequenti scēna Simo a Dauo filij amorē explorat: Idē falsas nuptias va
fre simulat: interminando ipi Dauo ne qd in ea re fallaciæ struat. Postremo
Dauo hēsitabūdi est cōsultatio pāphilū ne adiuet an poti⁹ obrēperet hero.

SIMO

DAVVS

Partim Senarij: partim Quadrati: Dimeter vnus

Substitu hic
simo solus q
cetera narrat

Non dubium est quin vxorem nolit filius:

Ita Dauum modo timere sensi: vbi nuptias

Futuras esse audiuit: sed ipse exit foras. Da.

Mirabar hoc si sic abiret: & heri semper lenitas

Verebar quorsum euaderet.

Qui postq̃ audierat non datum in vxorem filio suo:

Nuncq̃ cuiq̃ nostrū verbū fecit: neq̃ id agre tulit. Si.

At nunc faciet: neq̃ (vt opinor) sine tuo magno malo. Da.

Id voluit nos sic nec opinātes duci falso gaudio:

Sperantis iam amoto metu inter obscurantes opprimi:

Ne esset spaciū cogitandi ad disturbandas nuptias:

Astute. Si. carnifex q̃ loquit̃. Da. Herus est: neq̃ pūderā. Si.

Daue. Da. hem qd est. Si. ehodū ad me. Da. quid hic vult. Si. qd

ais. Da. qua de res. Si. rogas.

Meū gnātū rumor est amare. Da. Id populus curat scilicet. Si.

Callida Da

ui suspicio.

Obscuratio ē

ociū animi

& securitas:

dīcta ab ore

ciendo. i. cō

mitto.

Intellegat

de amore si

lū.

Ex xp. foras

Valla lib. 3. ca. 98

Hec ro Dauis sum non ledibz comutato. Interps enigmatum ut Ce Supp.

ACTVS

PRIMVS

Fo. VI

Hocne agis an nō. Da. ego vō illoc. Si. sed nūc ea me exgrere

Iniqui patris est: nā quod antehac fecit: nihil ad me attinet:

Dum tempus ad eam rem tulit: sicut animū vt expleret suū:

Nunc hac dies aliam vitam adfert: alios mores postulat.

Dehinc postulo: sine aequū est te pro daue: vt redeat iam via. Da.

Hoc quid sit. Si. oēs qui amat grauit̃ sibi dari vxorē ferūt. Da.

Ita aiunt. Si. tum si qs magnū coepit ad eam rem improbū:

Ipsū animū agrotū ad deteriorē partē plerūq̃ applicat. Da.

Nō hercle itelligo. Si. nō. hem. Da. nō. dauis sū: nō cedippus. Si.

Nepe ergo aperte vis q̃ restant me loqui. Da. sane quidē. Si.

Si sensero hodie quicq̃ in his te nuptijs fallaciæ

Conari quo hiant minus: aut velle in ea re ostēdere q̃ sis callidus:

Verberibus cæsum te daue in pistrinū dedā vsq̃ ad necem.

Ea lege atq̃ omine: vt si te inde exemerim: ego p te molā.

Quid hoc intellexin: an nondū: ne hoc quidē. Da. imo callide

Ita aperte ipsam rem modo locutus: nil circūuolue vsus es. Si.

Vbius facilius passus sum quā in hac re me deludier. Da.

Bona verba quæso. Si. irrides: nihil me fallis: sed dico tibi

Ne temere facias: neq̃ haud dicas tibi nō prædictū / caue.

¶ Non dubiū est &c. Humani ingenij ac prudētiæ cōiecturā in re ciuili non

sufficere ad veritatē despiciendā hac scēna pcedēs declarat. & serui nō stolidi

sed versuti calliditas exprimit: qui rē omnē p capru seruilis ingenij ac rōnis

cōsiderat & ratiocinat̃ ne incautus opprimat̃. & patris nimia indulgētia er

ga filios ac negligētia in illorū educatiōe describit. Duō hac illorū malorū

causa sunt q̃ non facile emendant̃. Et patrē decet in primis ira filij instituire:

vt se ac patria dignus adoleseat. Plato in eo dialogo qui theages de sapiētia

inscribit̃ sic ait: Nō em hactenus cognoui cui rei maiorē diligentia quisquis

mentē habet adhibere q̃ vt filiū optimū reddat. Nihil ad me &c. Hac sen

tentia nō quocūq̃ patre digna est: sed illo q̃ sua indulgentia pariter & negli

gentia filij errare sinit: & ita labi vt suæ imprudētiæ tādē dei penas: ac filiorū

delictis torqueat̃. Plato in ij. de le. loquens de vitæ puerorū disciplina sic ait:

Disciplinā appello xūte q̃ primo puerū vsuuenib⁹ adueniēsi voluptas &

amor dolorq̃ & odiū recte i aios illuat atq̃ rōne moueant̃ & rōne deinde

p̃sente rōni consentiat p̃p̃t sup̃iorū bonorū morū cōsuetudinē. In. vi. sic ait:

Agg. i. audis

Indulgētia

paterna.

Explorata

sententia.

Adagium

Edippus em

solus sping

enigma sol

uit.

Neq̃ haud

dicas: sic ha

bet vera les

etior vt sint

tres negari

ue vocula.

PE. MAR.

Homo Homine mansueti animal esse dicim⁹. Certe si cum natura scilicet recta & disciplina fuerit affectus; diuini animal & mansueti efficiet. Sin vero aut non satis aut non bene fuerit educatus; ferocissimum omnium quæ in terris nascuntur animal redditur. quæ ob id non debet legumlator rem summopere necessariam pueritiæ educationem postponere; sed operam dare in primis ut optimus vir eligatur; qui pueris educandis præsit. Idem in. iij. de republ. sic ait. Quapropter ipsis principibus & primo & maximo deus præcipit: ut nullius rei maiore curam custodiamque suscipiant quam filiorum. Ea lege atque omne ne &c. Cicero libro. i. de diuinatione sic ait: Nec solum deorum voces pythagorei obseruauerunt; sed etiam hominum; quæ vocant omnia; quæ maiores nostri (quia valere censebant) idcirco omnibus rebus agendis quod bonum foelix fortunatumque esset precabantur; rebusque diuinis quæ publice fierent; ut facerent linguis imperabant. Quod Seneca loquens de vita beata sic interpretatur. Quotiens mentio sacrarum literarum interuenit; facere linguis. Hoc verbum non ut plerique existimant a fauore trahitur; sed imperatur silentium utrite peragi possit sacrum nulla mala voce obstrepere. Tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum &c. Quoniam nihil quod animos dubios & in prauitate inclinos magis præcipit quam malorum virorum conuersatio & improborum magistrorum persuasiones. Quos Plato in eo dialogo qui sophista inscribitur; non præceptores sed seductores ac pestigiatos appellat his verbis. Seductores quasi pestigis quibusdam videntes adulescentulos pulchra veritate rerum adhuc existentes decipiunt. Seneca. Facile est teneros adhuc componere animos; difficile recidunt vitia quæ nobiscum creuerunt.

PAVLVS. Hic brevis & comica deliberatio est anxie expectatio rerum plurimarum imminenti commotiva; excitans perturbansque Daui considerationem propositam.

DAVVS SOLVS

Eiusdem rationis sunt verba sus scenæ superioris.

Nimvero Daue nihil loci est segnitie neque socordie.

Quantum intellexi modo senis sententiam de nuptiis;

Quæ si non astu pudentur; me aut heri pessundabunt.

Nec quid agam certi est; Pamphilum ne adiutem an auscultem seni.

Si illum relinquo eius vitæ timeo; sin opitulator huius minas;

Cui verba dare difficile est; primum iam de amore hoc cõperit;

Daui hæc statio

Verba dare; id est fallere.

Nota. iare & fallere. id est. Auscultare & audio te. Tibi. i. obtempus. Valla. Lib. 3. ca. 143.

ACTVS PRIMVS

Fo. VII

Me in sensus seruat; ne quam faciam in nuptiis fallaciam;

Si senserit perij; aut si libitum fuerit; causam cõperit

Quo iure; quæ iniuria præcipitem me in pilstrinum dabit.

Ad hæc mala hoc mihi accedit etiam; hæc Andria

Siue ista vxor siue amica est; grauida e Pamphilo est.

Audireque eorum est opere præcceptum audaciam.

Nam inceptio est amentium / haud amantium.

Quicquid peperisset decreuerunt tollere.

Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam;

Cuiem atticam esse hanc. Fuit olim quidam senex

Mercator; nauem is fregit apud Andrum insulam.

Is obiit mortem; ibi tum hanc eiecitam Chrysidis

Patrem recepisit orbam / paruam fabulae

Mihi quidem hercle non sit verisimile;

Atque ipsis commentum placet. sed Myrsis ab ea egreditur.

At ego hinc me ad forum ut conueniam Pamphilum;

Ne de hac re pater imprudentem opprimat.

¶ Enimuero Daue &c. In aliq̃ difficultate celeriter esse deliberadū atq̃ prudenter; & id quod e re nostra esse videbit sine cūctatione agendū; hæc scena præcedens in onet; & ingenij celeritate in rebus aduersis cognosci declarat in primis; quā explorat aduersa viros (ut inquit Syll⁹) & ingenium in subitis casibus acui testat. Vñ illud Mar. O quātū est subitis casibus ingenium. Tunc em̃ prudens quod dicit cū mala iminentia cū rōne declinat. Vñ Plato in eo dialogo quod Hippas maior inscribitur; sic ait: Multi in hoc cōsentiunt; sapientem in primis si biipsi sapere oportere. Quapropter & Enni⁹ dixit: Sapiens quod sibi pdesse nescit; ne quicquid sapit. Accedit etiā hæc Andria. Andrus est insula in mari myrrhoo vna ex cycladibus; quæ delon ambiit. Nā inceptio est amentium &c. Insania significat mentis ægrotationem ac morbum. Vehementer alicui rei cupiditate a ratione penit alienā philosophi noiauerunt amentiam dementiamque. Vñ est aliquis amor quod non multum differt ab insania. Amor autem rei honeste laudat in primis. Quæ miris laudibus celebrat Plato in phedro; in qua sic ait: Scias in nobis esse duas ideas; quæ sequimur duces quicquid ducit. Cupiditatem. scilicet voluptatē; & rectam opinionem optimi affectatricem. Cupiditas absque ratione superas opinionem; ad rectam cedes; rapitque ad voluptatem formæ; a rhomis. i. robore & vehementia; eros amor appellata est. Opere præceptum dicit fructuosum & ad rem pertinet.

Comicum dictum.

Paranoma-
sia est q̃ a Cicerone agnominatio dicitur.
Sic alibi Terentius: Abire an obire te conuenit.

Hic præparatio ad aliam scenam.

PE. MAR.

Andrus.

Insania
Dementia.
Amor.

Opere præceptum

1800

Rescire
Sollicitudo
Sollicitatio
Mementū
Dolor

ANDRIAE

PAVLVS. ¶ In hac scena colloquū est duorū adulescentū Carini & Pamphili: in quo altera pars ostēdit fabulā: nam ex duorū iuuenū periculis gaudijq; andria cōponit. Pamphilū carinū precat̃ obnixē: philomenā ne ducat.

ACTVS SECVNDVS CARINVS BIRRIA PAMPHILVS

Versus partim Octonarij: partim Senarij:

& nonnulli Pentametri.

Vid ais Birria: dat̃ ne illa pamphilo hodie nuptū. Bi.

Sic est. Ca. Qui scis. Bi. apud forū mō e dāuo audiui.

Ca. ve misero mihi.

Vt animus in spe atq; in timore vsq; antehac attentus fuit.

Ira postq; adempta spes est: lassus cura confectus super. Bi.

Quaeso adēpol carine: qm̃ nō potest id fieri qd̃ vis: id velis.

Quod possit. Ca. Nihil volo aliud nisi philomenā. Bi.

Ah quanto satius est te id dare operam:

Qui istum amorem ex animo amoueat tuo:

Quā id loqui quo magis libido frustra incendatur tua. Ca.

Facile omnes cum valemus recta consilia egrotis damus:

Tu si hic sis aliter sentias. Bi. Age age vt liber. Ca. Sed pamphilū

Video: oīa experiri certū est prius q̃ pereō. Bi. Quid hic agit. Ca.

Ipsū hunc orabō: huic supplicabō: amorē huic narrabō meū.

Credo impetrabō: vt aliquot salte nuptijs prodāt dies:

Interea fier aliquid spero. Bi. Id aliquid nihil est. Ca. Birria

Quid tibi videtur: adeon ad eū. Bi. Quid nisi nihil vt impetres.

Vt arbitretur sibi paratū moechum si illam duxerit. Ca.

Abi hinc in malā crucē cum suspitione istac scelus. Pam.

Carinum video: salue. Ca. O salue pamphile:

Ad te venio: spem: salutē: auxiliū: consiliū expetens. Pam.

Nec pol consiliū locum habeo: nec auxiliū copiam.

Sed istuc quidnā est. Ca. Hodie vxorē ducis. Pā. Ca. Pāphile

Si id facis: hodie postremū me vides. Pā. Quid ira. Ca. Hei mihi

Vereor dicere huic: dic quaeso būria: Bi. Ego dicā. Pā. qd̃ est. Bi.

ACTVS

SECVNDVS

Fo. X

Sponsa hic tuā amat. P. Ne iste haud mecū sentit: eodū dic mihi.

Nungd nā amplius tibi cū illa fuit carine. Ca. Ah pamphile:

Nihil. Pā. Quā vellē. Ca. Nūc te p amicitia: & p amore obsecro:

Principio vt ne ducas. Pā. Dabo egdē operā. Ca. Sed si id nō pot.

Aut tibi hae nuptiae sunt cordi. Pā. Cordi. Ca. Salte aliquot dies:

Profer: dum pficiscor aliquo ne videam. Pam. Audi hunc iam

Carine: ego neuriq; officiū liberi esse hominis puto:

Cum is nihil pmereat: postulare id gratia apponi sibi.

Nuptias effugere ego istas malo: quam tu adipiscier. Ca.

Reddisti animū. Pam. Nunc si quid potes: aut tu: aut hic birria:

Facite: fingite: inuenite: efficite: qui detur tibi:

Ego id agam: mihi qui ne detur. Ca. Sathaeo. Pā. Dauū optime

Video: cuius cōsilio fretus sum. Ca. At tu hercle haud qd̃ mihi.

Nisi e a q̃ nihil opus sunt scire: fugin hinc. Bi. Ego nō acubens.

¶ Quid ais birria &c. Amore alicui? rei optatē vltra q̃ opteat irretitos de-

lipere ac pene insanire exprimit & docet hēc scena: quū mentis acies volu-

ptatū corrupta illecebris decorē ipm nō uideat: & ad id tadē deueniat: vt ab

his mōneri cogat & regi: quos ipa regere deberet & gubernare. Hui? rei cā

est in cōtinētia q̃ prudentiā destruit. Duorū igit adulescentū ardores: & vo-

ta dissimilia necnō amatoria describit in cōstātia & suspicio. Socrates apd

Plā. in Symposio Alcibiadē formosissimū adulescentē sic alloquit: Tunc sa-

ne mentis oculis acutē incipit cernere: quū primū corpis oculis deflorescit:

tu pō ab hac ætate es. pcul. Et in phedro sic ait: Qñ cupiditas absq; ratione

ad voluptatē trahit: nobisq; impar: imperiū illud libido vocat. Libido autē

quū multiformis sit multarūq; partium multas itaq; appellatiōes habet.

Tu si hic sis aliter sentias. Plato i phedro sic ait: Amātes ppter cupiditatis

ardorē i iudicio fallunt. Quid tibi videt &c. Hic loc? q̃ molesta sit veritas

amāti: q̃q; iucūda sit asseratio declarat. Officiū liberi hoīs eē puto &c.

Sensus est: Nō puto illū agere vt decet liber: hoīem: q̃ cū nullū bñficiū con-

ferat: petit gratiā sibi deberi. Vñ cū ego fugiēdis nuptijs mihi potius q̃ tibi

inseruiā: nolo mihi debeas: his em̃ debem? q̃ in nos benefici fuerunt. Quū

is nihil pmereat. i. nihil cōferat: ppter qd̃ aliq; affect? bñficio illi debeat: et

antiq; dixit. Ver. in. iij. Ego te q̃ plurima sando remunerare potes nūq; re-

gina negabo. pmeritā. i. cōtulisse in me oīa bñficia q̃ potes verbis explicare

tuis: vt mihi nullo mō liceat esse ingrato. Ille igit nihil pmere q̃ nihil agit.

ob qd̃ possit esse de aliq; bñmerit? Nō est ergo officiū animi generosi velle

aliquē sibi debere alicui? rei grā quā illi nō est gratificat? i. nō fecit grā illi?

Ne. i. valde.

¶ Carlo pōm pōm

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

¶ pōm: pōm:

ANDRIAE

PAVLVS ¶ In hac scena consiliū continet personarū: ad quas potissimū argumentū spectat. Et est locus in quo (vt fieri solet) fortuna mixta rebus dispositis magnas turbationes dat. In cuius principio Dauus comperta ex varijs cōiecturis nuptiarū falsitate pamphilū quāres insolētius exultat.

DAVVS CARINVS PAMPHILVS

Tetrametri Trochaici & Senarii quidam.

Portam tam bona
quā mala
Portam & aīo
corpe & aīo
Recto ordie
prius metus
collit q̄ gau
diū ifundat
Rescui. i. co
gnouit.
Resiste: rema
ne.

D Illi boni: boni quid porto: sed vbi inueniā pamphilū
Vt metū i q̄ nūc adimā atq; expleā aīm gaudio: Ca.
Lep̄: nescio qd. P. nihil ē: nōdū hēc rescui mala. D.

Quem ego nūc credo: si iam audierit sibi paratas nuptias. Ca.
Audin tu illum: Da. Toto me op̄sido exanimatū quāere.
Sed vbi q̄rā: aut quo nūc primū intendā: Ca. Cessas alloqui: Da.
Abeo. Pam. Daue ades: resiste. Da. Quis hō est q̄ me: o pamphile
Te ipsum quāro: euge carne: ambo opportune: vos volo. Pam.

Daue perij. Da. quā tu hoc audī. P. Interij. D. qd timeas scio. Ca. Pam.
Mea quidē hercle in dubio est vita. Da. Et quid tu scio. Pam.
Nuptiā mihi. D. Et si scio. P. hodie. D. obrūdis: tametsi intelligo.
Id p̄uēs ne ducas tu illā: tu autē vt ducas. Ca. Rem tenes. Pam.
Istucipsum. Da. atq; istucipsum nihil pericli est: me vide. Pam.

Obsecro q̄ primū hoc me libera miserū metu. Da. Hem libero:
Vxorē tibi nō dat iam chremes. Pā. qui scis. Da. scio: tuus pater
Modo me prehēdit: ait tibi vxorem dare sese hodie.
Item alia multa quā nō est narrandi locus.
Continuo ad te p̄perās p̄curro ad forū vt dicam tibi hēc.
Vbi te nō inuenio ibi: ascendo in quendā excelsum locū.

Circūspicio: nūq̄: forte ibi huius video Birriam:
Rogo: negat vidisse se: mihi molestū: quid agam cogito.
Redeunt interea ex ipsa re mihi incidit suspicio: hem
Paululum obsonij: ip̄sus tristis: de improuiso nuptiā

Rogo. i. iter
Rogo
Mira & imi
tanda breui
Obsoniū est

ACTVS PRIMVS Fo. XI

Nō coheret. P. q̄sum nāstuc: D. Egomet cōtinuo ad chremē
Cum illo aduenio: solitudo ante ostiū: iam id gaudeo. Ca.
Recte dicis. Pam. Perge. Da. Maneo: interea introire neminē
Video: exire neminē: matronā nūc in aedibus

Nihil ornari: nihil tumulti: accessi intro: aspexi. Pam. Scio
Magnū signum. Da. Num vident cōuenire hēc nuptijs: Pam.
Non opinor daue. Da. Opinor narras: non recte accipis:
Certa res est: etiam puerū inde abiens conueni Chremis:
Holera & pisciculos minutos ferre obolo in corāam seni. Ca.
Liberatus sum hodie daue tūa op̄ra. Da. Achillos quidē. Ca.

Quid ita: nempe huic prorsus illā nō dat. Da. Ridiculū caput:
Quasi necesse sit si huic nō dat: te illā vxorem ducere.
Nisi vides. nisi senis amicos oras: ambis. Ca. Bene mones:
Ibo: & si hercle saepe iam me spes hēc frustrata est. Vale.

Nota

¶ Dii boni quid porto &c. Dexteritate seruilis ingenij: & aliq̄d vestigium
prudētiae quae futura signis quibusdā puidet: hēc scena describit: & dolo
sam iactantiā & a. simū ad circūueniēdos dños natura p̄pensum: vt diffici
lesit cauere. Idcirco puerbiū erat apud antiq̄s: totidē nobis esse hostes quot
seruos: Pla. li. vi. de legi. ait: Nihil in animo seruiente integrū esse: nec quicq̄
seruorū generi esse credendū. Quod & sapiētissim⁹ poetarū testat nobis: cū
de ioue sic loquit: Dimidiū mētis iuppiter illis. auct⁹: q̄ seruitutis sorti subie
ti sunt. Amantiū insup̄ affect⁹ exprimit: qui libidinis caligine obducti: con
silio serui doloſi regunt: qd̄ vel maxime dedecet. Prudētis p̄p̄it est inquit
Sene. examinare cōsilia: & nō cito facili credulitate ad falsa plabi. Si prudēs
est anim⁹ tuus tribus t̄pib⁹ dispense: p̄sentia ordina: futura puidet: p̄terita
recondare. Nam qui nihil de p̄terito cogitat: perdet vitā. Qui nihil de futu
ro meditat: in om̄ia incaut⁹ incidit. Hem paululū obso. &c. Obsoniū est
quicq̄ comedit p̄ter panē & vinū. Ambis. Ambire in re ciuili est p̄sa
re aliquos: & circūeundo id impetrare qd̄ peti. Et ambitionē appellam⁹ cu
piditatē honoris. Et lex ambitus eos punit qui ambitu & p̄nsatiōe largi
tionibusq̄ magistrat⁹ occupant. Plautus in amphitriōne ait: Virtute ambi
re oportet: non fautoribus.

¶ In hac scena ponit consularatio & deliberatio dauī & pamphilī: cui tandē
Dauus p̄suadet ne a patre p̄positas recuset nuptias.

PAMPHILVS DAVVS

Que dicitur maho:
ma uide apud
Aulūm Gellū
lib. 19:
c. 19.

qd̄ panī vidē
no p̄adit
Callidū da
tr̄factum,
Num. argu
mētū a se q̄n
tibus.
Donat⁹ chre
mi legedum
cēlet: sic vlixi

Null⁹ p̄ nō.
Caput p̄ f̄
necdochen
pars p̄ toto.
Vides. i. pui
des. Nisi ani
bis. Edyplis
deest em: nō
hil efficies.
PET. M.

Obolus f̄. f̄. f̄. f̄. f̄.
ma artion p̄. v. v. v.
pauis mig q̄. f̄. f̄. f̄.
Baldobald: p̄. i.
p̄. p̄. p̄. p̄. p̄.

Nota
Obsonium
Ambire
Ambitio

PAVLVS

c. iij

ru exitu iud
ficantē

Seneca. Non e mirra pati quod prius feceris.

ANDRIE

Verba senis
cogitabundi
Veteratoris
durat & tri
stis i astutia.

Caput. i.
origo
PET. M.
Senes

Potis
Pote

Putare
Putum
Veterator

Eides.

Quidnam hoc rei est? quid hic vult veterator sibi?
Nam si hic mali est quicquid hem; illic est huius rei caput.
¶ Hic nunc me credit &c. Seruili calliditate ac propriis conditione cometo huius
ros circumferiri haec scena docet: & quibus rationibus metus quod aliena facile possit
mouere prescribit, quibus se tangunt quibus hi laborant: quorum affectus concitare
nitimur. Mouet enim senex quod sibi audit avaricia obici eo tunc quod liberali
tate efflagrat. Aristo. li. ij. rhetori. ad theodectem sic scribit. Senes sunt pusilla
nimes: quia humiliari sunt a natura: ea tamen concupiscunt quae ad vitam pertinet.
Sunt etiam avari. Sciunt tamen propter experientiam quid durum sit possidere: ac facile abin
tere. Sunt etiam formidolosi: omnia timetis. quare inquit viam praeparauit senex
formidini. Non desiderant voluptates sed lucrum. Potis ne verum &c. Prisci. sic
ait: Hic & haec potis & hoc pote. Vnde Persius. Qui pote vis dicam. i. quod possi
bile est. Inde componit hic & haec potior & hoc potius: & in suplatiuo potius
simum. Aduerbia potius & potissime. Diomedes sic ait: Potis est pro potest.
Vergi. At non euandrum potis est vis vlla tenere. Ennius. Qui potis ingentis cau
sas euoluere belli. Pote pro potes crebro dicebat. Persi. Qui pote vis dicam.
Recta reputauit via. Putum (inquit Sextus pompeii.) dicebat antiquum pro puro. vnde
putatae vites & arbores quicquid decilis impedimentis remaneret. Putum aurum
quicquid putatum dici solet. i. expurgatum: & ratio putata. i. pura facta. ¶ Veterator
(ut inquit Sextus pompeii.) dicitur callidus a multarum rerum gerendarum venustate.
¶ Fidelis haud fer &c. Fides inquit Seneca. sanctissimum humani pectoris bo
num est: nulla necessitate ad fallendum cogit: nullo corripit premio. Et alibi.
Dignus est decipi qui decipiendo cogitauit. Et alibi. Non est iniuria patiens
prius feceris. Cornelius li. i. sic ait. Fides integra non manet: ubi magnitudo
quaestuum expectatur.

PAVLVS

¶ Sequenti scena nouo quodam modo dauid inscio cessante: fallit simo pra
nimia sagacitate sua. Et hoc ita fingit poeta: ut vehementius ad nuptias age
das accendat simo: & quodam industria sic quodam agit poeta tanquam casu eue
niant: ut est haec suspicio senis de partu ficto.

TERTIVS ACTVS

MYSIS SIMO DAVVS LESBIA GLYCERIVM

Versus eiusdem rationis

Oeconomia
comicoe fac
pe sic se habet
ut casu putet
evenisse quod
consilio factum
sit.

Ta pol quidem res est (ut dixit) lesbia:
Fidelem haud ferme mulieri inuenias virum. Si.
Ab andria est ancilla haec: quod narras Da. Iraft. My. sed
Hic pamphilus. Si. Quid dicit. My. Firmavit fide. Si. Hem. Da.

ACTVS TERTIVS Fo. XIII

Vtinam aut hic stolidus: aut haec muta facta sit. My.
Nam quod peperisset iussit tolli. Si. O iupiter
Quid ego audio: actum est: siquidem haec vera praedicat. Le.
Bonum ingenium narras adulescentis. My. Optimum:
Sed sequere me intro: ne in mora tibi sis. Le. Sequor. Da.
Quod remedium nunc huius malo inueniam. Si. Quid hoc
Adeon est demens: ex peregrina iam scio: ah
Vix tandem sensi stolidus. Da. Quid hic sensisse se ait. Si.
Haec primum adfertur iam mihi ab hoc fallacia
Hanc simulant parere: quo chremete abstergeant. Glycerium
Iuno lucina fer opem: serua me obsecro. Si.
Huius tam cito: ridiculum: postquam ante ostium
Me audiuit stare: adproperat: non sat commode
Diuisa sunt temporibus tibi daue haec. Da. Mihi. Si.
Non inemor es discipuli. Da. Ego quid narres nescio. Si.
Hicne me si imparatum in veris nuptiis
Adortus esset: quos mihi ludos redderet.
Nunchuius periculo firego in porta nauigo.

¶ Ita pol quidem res est &c. Tertius actus. Meretricum expositulantes ac la
queos: quos iuuenibus ac imprudentibus: ac ob aetatis feruore naturae vo
luptati additis insidiis tendunt: haec scena describit. & illos interdum sua
interpretatione falsa decipi ostendit atque solertia: qui nimium sibi tribuentes:
rem aliter accipiunt quam veritas postulet. & sic dum prudentes atque sagaces vi
deri volunt & credunt: in magnis versantur erroribus: & callidis ingenijs ut
stolidi turpiter irrident. Quapropter Cice. primo offi. loquens de officiis quod
manat a prudentia: sic inquit. Labi errare: nescire: decipi: malum & turpe ducis
mus. Et Seneca. dicit. proprium esse prudentis hominis atque sagacis omnia bene examinare
ne sua credulitate ad falsa labat. Haec enim significat non adesse prudentiam.

Ah vix tandem sensi stolidus &c. Stolidus & stultus dicitur is qui est crassio
ris ingenij & hebetioris: carens. i. prudentia: quae habet defectum honorum &
malorum: & verum videt: est enim oculus aie: quo hi qui carent stolidi appellan
tur. Iuno lucina fer opem &c. Iuno dicta est a iuuando: & a luce lucina: &
ideo parturietes eam inuocant. Luna enim est nascentium dux. Non inemor
es discipuli &c. Seneca sic ait. Quidam fallere docuerunt dum timent falli.

Comica &
facera impre
cator
Actus est in
summa rerum
desperatione
ponitur.
Ingenium. i.
naturam

Deceptio
nis ex suspi
cione. dicitur
Nimia senis
sagacitas

Huius terie
ridentis vul
tuose pferen
da.

Discipuli. f.
pamphili.
Adortus q ex
istidius irruit.
Metaphora
ex maris qe
te.

PET. M.
Ego namque in yor
tu offm pignus

Stolidus

Lucina

d. ij

Venerabilis Venerabilis Liber prebit
seruans. Don: ANDRIAE

PAVLVS ¶ Sequenti scena cōscite exprimit consuetudo medici vel medicæ de domo
ægroantis abeuntis. Nā lesbia egrediens de negocijs eius & morbo loquit
Preterea dauī & simonis de puero ædito callida habetur altercatio.

LESBIA SIMO DAVVS

Trimetri: & Tetrametri Trochaici: & vnus Dimeter
Catalecticis & Pentameter alter:

Adsolent cō
suetudinis.
Oportet ne
cessitatis
Medici ad
huc futuræ
rerū incerti:
p̄sentib⁹ indi
cīs firmā va
litudinē pol
licentis:
Scitus. i. ele
gās: pulcher
Vel periam
Loc ab icōs
gruentia rei
reporisq;
Dauus hæc
secum.
Interminat⁹
idē minatus
Verecūdia li
beri est: serui
vero metus:
Mihin gl̄c̄
hoc ad tenis
perspicaciā
spectat. q. d.
ego ipe intel
ligo.
Peruosi. per
significatum
auget.

Ad huc archyllis quæ adsolent: quæcūq; oportet
Signa esse ad salutem: omnia huic esse video.
Nunc primū fac istac vt lauer: post deinde
Quod iussi ei dari bibere: & quantum imperaui.
Mox ego huc reuertar:
Ecastor scitus puer est natus Pamphilo:
Deos queso vt sit supstes: quādoquidē ipse est ingenio bono:
Cumq; huic veritus est optime adulescenti facere iniuriam. Si.
Vel hoc quis nō credat q te norit: abs te esse orū: Da. Quid nam
Non imperabat corā quid opus factū esset puerpere: (id est: Si.
Sed postq; egressa est: illis quæ sunt intus clamat de via.
Daue itan contemhor abs te: aut ita ne tandē idoneus
Tibi videor esse: quem tam aperte fallere incipias dolis:
Saltem accurate: vt metui videar. certe si rescierim. Da.
Certe hercle nūc ipsius se fallit: haud ego. Si. Edixi tibi:
Interminatus sum ne faceres: tum veritus: quid retulit:
Credon tibi hoc: nunc peperisse hanc e Pamphilo: Da.
Teneo quid erret: quid agam habeo. Si. Quid taces: Da.
Quid credas: quasi nō renunciata tibi sint hæc sic fore. Si.
Mihin quisq; Da. Eho an tu te intellexti hoc assimularer: Si.
Irideor. Da. denūciatū est: nam qui istac tibi incidit suspicio: Si.
Quia te norā. Da. Quasi tu dicas factū id cōsilio meo. Si.
Certe em scio. Da. Nō satis me p̄noti etiā qualis sim simo. Si.

3 Præstis
Etiam padhu

3 Actus Tertius, de abortu, e enim cepti quasi
capit tot m̄stis

ACTVS TERTIVS Fo. XV

Ego ne te: Da. sed siq; tibi narrare cepti. continuo dari
Tibi yba cēses. Si. Falso. Da. Itaq; nihil hercle mutire fā audeo. Si.
Hoc ego scio vnum: nemine peperisse hic. Da. Intellexti:
Sed nihilo secus puerum deferent huc ante ostium:
Id ego iam nunc tibi renūcio here futurum vt sis sciens:
Ne tu hoc mihi posterius dicas: Dauī factū cōsilio aut dolis:
Prorsus a me opinionē hanc tuam esse amotam volo. Si.
Vnde id scis: Da. audiui & credo. Si. multa concurrunt simul:
Qui coniecturā hanc nūc facio: iam prius hæc se e Pamphilo
Gravidam dixit esse: inuentū est falsum. nunc postq; vider
Nuptias domi apparari: missa est ancilla ilico
Obstetricē accersitū ad eam: & puerū vt adferat simul. Da.
Hoc nisi sit puerū vt tu videas. nihil mouentur nuptiæ. Si.
Quid ais: cum intellexeras id cōsiliū capere: cur non dixti ex
templo Pamphilo: Da.
Quis igit eū ab illa abstraxit nisi ego: nam omnes nos quidē
Scimus q; mulere hanc amari: nunc sibi vxorem expetit:
Postremo id mihi da negoci: tu tamen has nuptias
Perge facere ita vt facis: & id spero adiutores deos. Si.
Immo abi intro: ibi me operire: & quod paratū opus est para.
Non impulsit me hæc nunc omnino vt crederem:
Atq; haud scio: an quæ dixit sint vera omnia:
Sed paruipendo. Illud mihi multo maximū est:
Quod mihi pollicitus est ipsius gnatus. Nunc chremem
Conueniam: orabo gnato vxorem. si impetro:
Quid alias malim q; hodie has fieri nuptias:
Nam gnatus quod pollicitus est haud dubiū id est mihi.
Si nolit quin eum merito possim cogere.
Atq; adeo in ipso tēpore eccum ipsum obuiam.

3 Multo etiam conuincitur
ad istud: con: anq; adiutores
id mi da negoti.

Ego nere
Ista pnomia
vehementia
habent
Dauus nitit
diluere suspi
cionem.
Pect liaris
sermo
3 resstaba
apud ortum
Dim abmde
Multis sig
nis coniect
ra constatur

Mouetur. i.
perturbant

Pamphilū ab
amore diuer
tisse asserit.

Oppetire. i.
expecta.
Vide q; diser
te & latine si
mo hæc secū.

Pollicitatio
est magnarū
rerū pmissio

In ipso tpe. i.
opportune

ANDRIAE

PET.M

¶ Adhuc archyllis &c. Obstericū iactantiā: verba impioſa circa id qđ ad ſuā poſſeſſionē p̄inet: & blanda inter dura p̄teporis conditiōe: vt parentū animos emereant & lucrū faciāt: hęc ſcēna exprimit: & ſenis nō oīno prudētis: ſed nec pia & ſtolidi ratiocinatio deſcribit: q̄ ſic inter dū loquit̄ vt merito contēni poſſe videat̄. Rurſuſq; animū ad rationē reuocās id meditat̄ quod ſuis rebus imprimis cōducere putat: ne ſeruili vaſramēto decipiat̄. quod ideo accidit: quoniā pauci prudētes reperit̄. Quapropter diuus ille Plato in eo dialogo qui p̄thagoras inſcribit̄ ſic ait: Stultorū infinita ē p̄genies: idcirco ſi quis eos vituperare pergat deſatigabit̄. Ecaſtor &c. Gel. li. x. ſic ait: In veterib⁹ ſcriptis neq; ratiōe mulieres per herculē deierāt: neq; viri per caſtorē. Aedepol autē quod iuſiuran dū eſt p̄r pollucē & viro & ſe mine cōmune eſt. Scitus. i. bone indolis: & p̄ſe ferens futurā elegantiam in moribus & rerū ſolertiā. Scite quis aliquid agit: quū docte atq; prudenter agit. Ob ſpem igitur & adulatorie obſterix appellat infantē ſcitū. Eho an tu intellexti hoc aſſi. &c. Apul. dicit eſſe maximū ſtulticie ſpecimen nō intelligere ſe alijs eſſe ludibrio. Multa cōcur. ſimul &c. Affec⁹ erga filios parentū exprimit̄: qui nō facile credunt vitia filiorū: & illos accuſant cogente amore: q̄ cā eſt vt iudiciū paternū decipiat̄. Quapropter Adraſt⁹ papinian⁹ dicit. Quārus honos quātūſq; pudor ne credite patri: Et ſuper heſternas licuit cognoscere menſas. Non impulit me hic oīno &c. Hęc eſt ſenis prudētie nō expertis rōcinatio: quā & p̄terita meditat̄ & futura p̄ſpicit ne decipiat̄ & alijs ludibrio ſit: quod maxime illū dedecet qui bene prudenter viuendi cāteris exemplo eſſe debet. Prudentia em̄ vt inquit Philoſoph⁹. in li. politi. eſt ppria virtus eorū qui alios regunt.

PAVL VS

¶ In ſequenti ſcēna continet̄ congreſſio duorū ſenū: quā ad tale periculum redigit fabulā: vt id videat̄ conſilio vitari nō poſſe: ſed euentu: qui euentus eſt criſtonis praeſentia. Nunc etiā ex falſis verae ſient nuptiae.

SIMO

CHREMES

Octonarij: ac Senarij: & dimeter vnus.

*Subem⁹ vers
bis: volum⁹
animo
Chremes in
ducit p̄ totā
comœdiā le
nis & placē
bilis: vt ſi ſi
ni interſit
Cōmēdatio
amicitię a ve
ruſtate.*

Vbeo Chremetē. Chre. O te ipſum quārebam. Si. Ego te. Chre. Optato aduenis. Aliquot me adierūt: ex te auditū q̄ aiebant: hodie filiā Meam nubere tuo gnato: id viſo: tunc an illi inſaniant. Si. Ausculta paucis: & quid ego te velim: & tu qđ quæris ſcies. Chre. Ausculto: loquere quid velis. Si. Per ego te deos oro & noſtram amiciciam Chreme: Quae incoepta a paruis cum ætate accreuit ſimul.

*Formulam hanc vide apud Eva:
cap: 1. 54 de copia in verbis.*

ACTVS

TERTIVS

Fo. XVI.

Perq; vnicam gñatam tuam: & gñatū meum:
Cuius tibi poteſtas ſumma ſeruandi datur:
Vt me adiuues in hac re: atq; ita vt nuptiae
Fuerant futurae ſiant. Chre. Ah ne me obſecra:
Quaſi hoc te orando impetrare a me oporteat.
Alium eſſe cenſes nunc me atq; olim cum dabam:
Si in rem eſt vtriq; vt ſiant: accerſi iube.
Sed ſi ex ea re plus mali eſt q̄ commodi
Vtriq; id te oro in commune vt conſulas:
Quaſi illa tua ſit: Pamphilij ego ſum pater. Si.
Immo ita volo: itaq; poſtulo vt fiat Chreme. dem
Neq; poſtulem abs te: ni ipſa res moneat. Chre. Quid eſt. Si.
Ira ſunt inter Glycerium & gñatū. Chre. Audio. Si.
Ita magna: vt ſperem poſſe auelli. Chre. Fabula. Si.
Profecto ſic eſt. Chre. Sic hercle vt dicam tibi.
Amantium irae amoris integratio eſt. Si.
Hem id te oro: vt ante eamus dum tempus datur.
Dumq; eius libidō occluſa eſt contumelijs:
Priuſq; harum ſcelera & lachrymae conficte dolis.
Reducant animum ægrorū ad miſericordiam:
Vxorem demus: ſpero conſuetudine.
Et coniugio liberali deuictum Chreme:
Dein facile ex illis ſeſe emerſurum malis. Chre.
Tibi ita hoc videtur: at ego non poſſe arbitror
Neq; illū hanc perpetuo habere: neq; me perpeti. Si.
Qui ſcis ergo iſtuc: niſi periculum feceris. Chre.
At iſtuc periculum in filia fieri graue eſt. Si.
Nempe incommoditas deniq; huc omnis redit.
Si eueniat (quod dī prohibeant) diſceſſio.
At ſi corrigatur: quot commoditates vide.

Obſtatio a
rebus de qui
bus agitur

Vox plena
officij & cha
ritatis.
Atq; p̄ q̄
Ab vtili. ac
curata locu
tio

Quaſi illa.
Suaviſſima
cōmutatio ē
a poſſibili.

Proſeō: cō
firmatio eſt.

Catholica. i.
vſis ſentētia.

Hanc iudicio
ſe de vna im
dicitur

Chremes pā
phili amorē
ſuſpectū hēr.

Periculū. i.
experimētū.

Part. heſis p̄
eupheniſmō
ab honeſto
& vili.

impeditur pperit est q ita pedes habet

illegatos ita pperit. f. v. f. v.

si ad regem

um res fortuna

habet

ANDRIAE

file est. Vnde Solon auctore Laertio dicere solebat. Caute singulos observa-
ua: ne forte odium in corde regant: dum blanda & arridenti facie alloquun-
tur: duplici illis lingua atra ex mente sonet. Hoim insup malicia: quae vitio-
lunget crassante confundit aliqn: ac in ppios incidere docet laqueos. Impos-
sibile quippe est: vt id habeat successum cui? principiu malū est. Seneca scri-
bens de ira ad Nonatū sic ait: Nulli fortuna tam dedita est vt multa tentanti
vbiq: rñdeat. Cice. in ora. p duentio sic ait. Minus stultū est cui nihil in mēte
venit: q̄ ille q quod stulte alteri venit in mēte cōprobat. Sed ea grā si. &c.
Aristo. interrogat? (auctore Laertio) qd nā mēdaces lucrarent: rñdit: vt cū
dixerint vera illis nō credat. Socrates apud Platonē in. ij. de repu. sic ait: An
nescis q̄ ipm mendaciū omnes homines diq: oderūt.

Mendax

PAVLVS.

Sylepsis per
genera. scel⁹
p scelerato
emphasim
haber.

Futuri. i. leui.

Metaphori-

cos a vase fu-

tili & rimos-

so dictū: i. sū-

mo piculo

vsurpatū.

Mō. maiore

vim hñtrece

ora pmissa

ut q̄ exps

est consiliū.

Qd ag gra-

uis est iterro-

gatio cūro-

nia. Furfifer

q ob leue de-

lictū cogeba-

tur in collo-

furcā deferre

Crucē. plena

satisfactio ēē

videtur con-

fessio sceler⁹

Dispicere est

discreare con-

siliū

Quēadmodū hanc sequens scena perturbatiōis plena esset futura supra p
posuit poeta: quū ad cōsentiendū dauī consilio tardū induceret pāphil⁹. Hic
nunc indignat pamphilus: stomachat q̄ seruo futili auscultauerit.

PAMPHILVS DAVVS Octonarij omnes:

Bi illic est scel⁹ q me pdidit. D. perij. P. atq: hoc cōfiteor

Iure mihi obtegitisse quādoq: dē tā iners: tam nulli cōsiliū

Sum: seruo fortunā meas me cōmisisse futili:

Ergo preciū ob stulticiā fero: sed inultū id nunq: auferet. Da.

Posthac incolumē sat scio fore me: hoc nūc si deuīro malū. Pam:

Nam quid ego nunc dicam patri: negabon velle me modo

Qui sum pollicitus ducere: qua fiducia facere id audeam:

Nec quid me nūc faciā scio. D. Nec me quidē: atq: id ago sedulo:

Dicā aliqd iā me inuēturū: vt huic malo aliquā pducā morā. Pā.

Ohe. D. visus sū. P. chodū hōc vir: qd agis: viden me tuis cōsilijs

Miserum impeditū esse. Da. At iam expediam. Pam. Expedies:

Da. Certe pamphile. Pam:

Nēpe vt mō. D. imo meli⁹ spero. P. oh tūhi ego vt credā. Furfifer:

Tu rem impeditā & perditā restituas: hem quo fretus siem.

Qui me hodie ex tranquillissima re coniecisti in nuptias:

An nō dixi hoc esse futurū. D. dixi. Pā. qd meritis. Da. cruce.

Sed si paululū ad me redeā: iam aliquid dispiciā. Pam. hei mihi

Cur nō habeo spaciū: vt de te sumā supplicium vt volo.

ACTVS QVARTVS Fo. XVIII

Namq: hoc tempus praecauere mihi me: haud te vlscisci sinit.

¶ Vbi illic est sce. &c. Illos stulticiā suae penas dare haec scena docet: qui vi-
lissimā psonae freti consilio ad id tandē deueniūt vt locū poenitentiae vbiq:
relinquāt: & merito ab oibus q recte sapiūt in reb⁹ agēdis derideant. Quae
ppter Herodot⁹ li. vij. Bene consultare maximū est lucrū: & rei consilio ge-
stae latus plerūq: est exitus. Cice. li. i. offi. sic p̄cipit. Est igit adulescentis ma-
iores natu vereri: ex hisq: eligere optimos & pbatissimos: quorū cōsilio &
auctoritate nitat. Inuentus em aetatis incitua senū cōstituēda & regenda pru-
dentia est. Socrates apud Plato. in eo dialogo qui theages de sapiētia inferi-
bitur: sic ait: Consiliū res sacra dicit: nō est diuini? aliquid de quo homo cō-
sulere queat q̄ de cruditiōe sui ac suorum.

¶ In sequenti scena elegans p̄turbatio est: in qua inter se simo: pamphilus: PAVLVVS.
dauus: carinus: birria: chremes: omnes omnibus redduntur offēsi: sed po-
tissimū carini in pamphilū continetur ingeniū.

ACTVS QVARTVS CARINVS PAMPHILVS DAVVS

Senarij partim Trochaici: partim Quadrati: vnus pentameter.

Occine est credibile: aut memorabile:

Tanta vacordia innata cuiq: vt sciet:

Vt malis gaudeat: atq: ex incommodis

Alterius sua vt comparet commoda: ah

Id ne est verum: immo id est genus hominū pessimum

In denegando modo quis pudor paululum adest

Post vbi tempus est promissa iam perfici:

Tum coacti necessario se apeniunt:

Et timent: & tamen res premit eos denegare: ibi

Tum eorum impudentissima oratio est.

Quis tu es: quis mihi es: cur meam tibi: heus

Proximus sum egomet mihi: attamen vbi fides

Si roges: nihil pudet hic vbi opus est

Non verentur: illic vbi nihil opus est: ibi

Verentur. Sed quid agam: adeam ne ad eum: & cum eo

Iniuriam hanc expostulem: ingeram mala

Multa: atq: aliquis dicat: nihil promoueris:

PET. M.

Consilium

homo

Interrogatio
irascēti cōpo-
tens: quē ne-
gadi vim ha-
bet totā in p-
nūciatōe sitā
Mō. i. tūmō

Id vsu ven-
inter fœdis
fragos

Proxim⁹. i.
charus.
Expostulare
iniuriam est
altercari cū
eo q̄ intulit

Postulare ve-
ro est cōque-
ri de altero
apud alterū

e ij

re
e
n
u

PAVLVS. ¶ In sequenti scena instauratio est adhortatiois pamphili p̄ misidē. Opus enī erat rursus adulescentē exhortari ad amorē glyceri; ne sub patris impulsione opprimat̄ frangaturq;. Itaq; victus p̄ mysidē spondet se nūq; amicū de ferturū: etiā si omnes hoīes sibi ob id reddat infestos.

MYSIS PAMPHILVS CARINVS DAVVS

Octonarij partim; & Senarij Trochaici.

Amiā ubi ubi erit inuentū tibi curabo & meū adductū

Tumodo. i. Tuū pamphilū: tu mō animā mi noli te māterare. Pam.

Mollis & blada oīo ē. O mysis. My. qd est: hē paphiletopiē te mihi offers. Pā:

Integrat. i. Orare iussit se amēs herā: ita vt ad se venias: (Quid est. My.

instaurat. Videre ait te cupere. Pam. Vah perij: hoc malū integratit:

Succine illā: atq; me opera tua nunc miseros sollicitarier:

Apparari. Nam idcirco accersor nuptias: qd mihi apparari sensit. Ca.

et ad timorē. Quibus quidē q̄ facile poterat quiesci: si hic quiescet. Da.

& ad honorē. Age si hic non insanit satis sua sponte instigat. My.

rem referat. Atq; adepol ea res est p̄pterea nūc misera in moerore est. Pam.

Adiuo. Ad Mysis per omnes tibi adiuro deos: nūq; eam me deserturū.

p̄ valde auctua prius. Non si capiundos sciam mihi esse inimicos omnes homines: Hōi-

la est. Vide Hanc mihi expetitur: contigit p̄pterea mores: valeant

amatoris te meritātē. Qui iter nos discediū volūt: hāc nisi mors mihi adimet nemo. Ca.

Vulgatiss. Resipisco. Pā. Nō appollinis magis verū: atq; hoc responsū est.

mū puerbiū. Si poterit fieri vt ne pater per me stitisse credat̄ &

Valeant. i. Quo minus hāc fierent nuptiā volo: sed si id non poterit

abeant o. Id faciam in p̄diū: quod est: per me stitisse vt credat.

Prodiue est. Quis videor. C. miser eque atq; ego. Da. cōsiliū q̄ro. C. fortis. Pā.

qd̄ adeo p̄ p̄sum videt. Scio quid conere. Da. Hoc ego tibi p̄fecto effectū reddā. Pam.

vt ferme ne cesset fieri. Iam hoc opus est. D. Quin iā habeo. C. qd est. Da. Huius nō tibi

Deterret car. Habeo: ne erres. Ca. Sat habeo. Pam. quid facies: cedo. Da.

rimum. Alit exglitā. Dies hic mihi vt satis sit vereor ad agendum:

locutionē. Ne vacuum esse me nunc ad narrandum credas:

Agere se huiusmodi huiusmodi. Inc.

ACTVS QVARTVS

Fo. XX

Proinde hinc vos amolimini: nā mihi impedimēto estis. Pam.

Hac ego visam. Da. Qd tur. quo hinc te agis. C. verū vis dicā. Da.

Immo etiā narratiōis mihi incipit incipiū. Ca. Quid de me fiet. Da.

Eho tu impudens. Nō sat hēs: qd tibi dieculā addo q̄rū huic pmoueo nuptias. Ca.

Attamē daue. Da. quid ergo. Ca. vt ducā. Da. ridiculū. Ca.

Huc face ad me vt venias si qd poteris. D. qd veniā: nihil hēo. C.

Attamen si quid. Da. age veniā. Ca. Si quid domi ero. Da.

Tu mysis dum exeo parumper operire me hic. My.

Qua ppter. D. ita facio opus est. M. matura. P. iā inq; hic adero.

¶ Iam iā &c. Duo b̄ scrib̄ maxie visu. f. & auditu voluptatis estū renoua

ri accēdiq; vehemētī ac mētē a virtutis p̄posito detorqueri ostēdit hāc seg

na. Est em̄ (vt inq; Plato in Phedro) sensus oculorū nobis acerrim⁹: & ipso

visu pariter & auditu affect⁹ renouant̄: et aimū mouēt: vt nō plane ipm ho

nestū aspiciat. Voluptas em̄ destruit iudiciū rōnis. & (vt inq; phūs) ppter

illā res posthabem⁹ honestas: estq; i nobis affect⁹ vehemētissim⁹ cui ex sentē

ria Heraditi difficilī est repugnare q̄rā. Sed qd̄ difficilīus hoc p̄clari⁹: vt

inq; Cice. in offi. In Catone maiore. Impedit cōsiliū voluptas: rōni inimica

ac mētis (vt ita dicā) p̄stringit oculos. Diuie Plato voluptatē elcā malorū ap

pellauit q̄ ea videlicet hoīes capiāt vt hamo pisces. Sen. scribēs de vita brā

Altū qddā ē viri⁹ & excelsū regale: voluptas hūile seruile: ibecillū. cui⁹ sta

rio & domiciliū fornices & popine sunt. Vñ Cyr⁹ apud Xenophontē li. v.

Flagitiosi hoīes cupiditatib⁹ oībus se p̄stant inferiores. Plato in epi. ad dion

nyliū. Hoī sepi⁹ detrimentū & dolorē affert voluptas: heberat aim: atq; ob

liuionē i ducit: insipientiā paries. In. ix. de repub. sic ait. Hoīes coēdo veluti

pecora aetate cōtemnūt. Videre te ait cu. &c. Audie⁹ hic mouet affectū et vi

lus: nam visa ancilla venit ei i mētē glyceriū. Vnde Sen. dicit oculos inter

dumfesse irritamēta vitiōrū & scelērū duces. Id sat iā in p̄diue. i. ad qd̄ sum

p̄diū. i. idinat⁹ ob amorē qd̄ est affect⁹ vehemēs. i. passio q̄ trahit aim. Itē

in prodiue qd̄ est facile: & ad qd̄ sine magno labore descendit. Prodiue di

citur demissum & inclinātū: & inopetens ad resistendū affectibus: & ita ina

constans vt ego sum. sed hoc clam dicit. Per omnes tibi adiuro deos &c.

Pla. in. v. de legi. Sed reuera nimius in se amor omniū p̄tōrū omnib⁹ est sp̄

causa: obcecat q̄ppe circa amatū q̄ amat Proinde hinc vos amolimini &c.

Nonius sic ait: Amolimini. i. recedite. Teren. Hinc vos amoli. Pacuui⁹: Nō

tu hinc ē conspectu amolire. Sisenna Impedimētum omne de itinerib⁹ amo

liuntur. Est ergo: aufferite vos hinc. Quid de me fiet: Miseriā suam profite

tur his verbis Carinus. Dieculam: id est paruum dicta: et spaciū aliquod tē

poris. vt tibi p̄spicias.

Amicus e ad amator corporis

ANDRIAE

PAVLVS. ¶ Hæc sequens scena administratione doli continet. quod ideo fit vt detera
reatur chremes filiã suã dare pamphilo: & dauus cū miside fraudẽ cõminis
scitur. Attende etiã misidi nō minimas partes in hac comcedia tribui.

MYSIS DAVVS

Senarij omnes

Hæc scena
magis in ge
stu & actiõe
cõstitit q̃ in
orõne.
Amic e ani
mi: amator
corporis

Nihil ne esse p̃prium cuiq̃: Di vestram fidem:
Summũ bonũ esse herẽ putau hunc pamphilum:
Amicum: amatorem: virum in quouis loco

Paratum: verum ex eo nunc misera quem capit

Laborem: facile hic ipsius mali est: q̃ illic boni.

Sed Dauus exit: mi homo quid istuc obsecro est:

Quo portas puerum? Da: Mysi nunc opus est tua mihi

Ad hanc rem exprompta malicia atq̃ astutia, My.

Quidnam incepturus? Da. Accipe a me hunc ocus.

Atq̃ ante nostram ianuam appone. My. Obsecro

Humi ne: Da. Ex ara fume hinc verbenas tibi.

Atq̃ eas susterne. My. Quã obre id tute ipe non facis? Da.

Quia si forte opus sit ad herum iurandum mihi

Non apposuisse: vt liquido possim. My. Intellego.

Noua nunc religio in te istac incessit? Da.

Moue ocus te: vt quid agam porro intelligas

Prohi iuppiter. My. Quid? Da. Sponse pater interuenit:

Repudio quod consilium primum intenderam. My.

Nescio quid narres. Da. Ego quoq̃ hinc a dextra

Venire me assimilabo: tu vt subleruias

Orationi vt cunq̃ opus sit verbis vide. My.

Ego quid agas nihil intelligo: sed si quid est

Quod mea opera opus sit vobis: aut tu plus vides:

Manebo: ne quod vestrum remorer commodum.

IN RI

Verbene sit
oēs herbe
ste ad aras
coronadas
Comcedia
apollini: tra
gedia bac
cho dicatae

Tute ipe. tã
talogia est.

Serui nolle
mēiri noua
religio est.

Metaphora
a venatori
bus sumpta

a reph m
pōndit ad
fōuor rōndit

Remorer. i.
retinea a re
mora pisce
naui sistente

Verbene

111

ACTVS QVINTVS Fo. XXI

PET.M.

¶ Nihilne esse p̃prium. Venerẽ amorẽ & cupidineas faces: quibus plariq̃
inflamari affectat: multo plus sellis q̃ mellis habere docet hæc scena. Idẽ
qđ in his rebus oblectat tẽporanẽ est & exile admodũ cõparatõe malorũ
quæ sequũtur tẽpis natura. i. qua nulla maior: vitij deformitas & infamia
& seruit. Ad ea p̃fecto que sunt his cõtraria nat̃ est homo diuinũ animal:
Vñ Ci. i. iij. philip. Nihil est detestabili? dedecore: nihil feci? seruitute. Ad
dec̃ et libertatẽ nati sum. Plau. in cistella. Amor & melle est fecundissim? gu
stu: dat dulce amarũ vsq̃ ad satietatẽ aggerit. Sen. dicit. Nihil est tã mortife
rum ingenijs q̃ luxuria. Syll? li. xiiij. Ad laudes genitũ capiat si munera di
uũ. Felix ad laudes hoĩm gen? & voluptatẽ sic taxat. Quippe nec ira deũ
tĩ nec tela nec hostes: Quantũ sola nocet animis illap̃ voluptas. Ebrietas
tibi suda comes tibi luxus & aris: Circa te volitãs semp infamia pennis. Se
neca li. xx. Indulgere vnluprati initiũ est oĩm malorũ. Ex p̃p̃ra mēoria. i.
in vsum educa. Opus est inquit vt nũc exerceas memoriã & maliciã. ab ex
promo is p̃i p̃tũ. Ex ara hinc fume verbenas &c. Pl. li. xxij. Non aliunde
sagmina in remedijs publicis fuere & in sacris legationib? q̃ verbene. Cer
te vtroq̃ noie idẽ significat: hoc est gramẽ ex ara cũ sua terra euulsum.

¶ In hac scena induciĩ chremes audiẽs de puero p̃phili ex glycerio: ob cu
ius interuentũ scena illis fraudib? instructa est: ne p̃missas cõpleat nuptias.

CHREMES MYSIS DAVVS

Partim Senarij: partim Quadrati

Euertor postq̃ quæ opus fuere ad nuptias

Gnata paratu: vt iubeam accerli: sed quid hoc?

Puer herẽ est: mulier tum posuisti hunc? My. Vbi.

Illic est: Ch. Nō mihi m̃des? My. hem nũsq̃ est: vẽ misere mihi:

Reliquit me homo atq̃ abiit. Da. Dñi uostram fidem:

Quid turbæ est apud forum? quid illic hominũ litigant?

Tum annonã cara est: quid dicam aliud nescio. My.

Cur tu obsecro hic me solam? Da. Hem. quæ est hæc fabula?

Eho mysis puer hic vnde est? quis ve huc attulit? My.

Satin sanus es: qui me id rogites? Da. Quẽ ego igit̃ rogem?

Qui hic neminẽ aliũ videam? Ch. Miror vnde sit. Da.

Dicturan es quod rogo. My. Hau. Da. Cõcede ad dexteram. My.

Deliras: non tu teipse? Da. Verbum si mihi

Vnum praterq̃ quod te rogo faxis: caue. My.

Luxuria

Sagmina

Verbene

IN RI

PAVLVS.

Sũma nup

tiarum p̃as

in patre puel

le sita est

Accerli. i.

euocari

Admiratio

cum exclam

ationess

Annona eti

am de carne

bus salitis ac

insq̃ reb? dñ

Dau astus

Admiratio

ab ignorans

tia descendit

Hau interie

ctio est cons

ternatẽ mu

lieris.

Accõmoda

tẽ dau? misi

di cõminat

¶ Miror veteres cum
nescio ponebant nom ad
miratio ab ignorantia descendit.

Maledicis p Maledicis. Da. Vñ est: dic clare. My. A vobis. Da. Ha: ha: he.
cominaris.

Ornatus Mirum vero impudenter mulier si facit meretrix. Ch.

sermo Ab andria est ancilla hæc quantū intelligo. Da.

Idone? est apl A deon videmur vobis esse idonei:

ram bona q In quibus sic illudatis. Ch. Veni in tempore. Da.

mala. Propera adeo puerum tollere hinc ab ianua:

Daui & sutia Mane: caue quod ex istoc excessis loco. My.

lurgii repe Dij te radigent: ita me miseram territas. Da.

sit. Tibi ego dico: an non? My. quid vis? Da. At etiā rogas?

Cedo cuium puerum hic apposui: dic mihi. My.

Tu nescis. Tu nescis. Da. Mitte id quod scio: dic quod rogo. My.

vultuose & ironice pte Vestri ē. Da. Cuius vñ. My. Paphili. D. Hem: qd pamphili. My.

rendū Eho an non est. Cre. Recte: has ego semp fugi nuptias. Da.

O facinus animaduertendū. My. Quid clamitas. Da.

Quem ne ego vidi heri ad nos adferri vesperi. My.

O hominē audacem. Da. Verum vidi Cantharam

Suffarcinatam. My. Dijs pol habeo gratias:

Cum in pariundo aliquot adfuerunt libera. Da.

Ne illa illum haud nouit cuius causa hæc incipit:

Chremes si positum puerum ante ades viderit:

Suam gnarā non dabit: tanto hercle magis dabit. Ch.

Non hercle faciet. Da. Nunc adeo vt tu scis sciens:

Nisi puerum tollis: iam ego hunc in mediam viam.

Provoluam: teq; ibidem puoluam in luto. My.

Tu pol homo non es sobrius. Da. Fallacia alia

Aliam trudit: iam susurrari audio

Ciuem atticam esse hanc. Chre. Hem. Da. Coactus legibus

Eam vxorem ducet. My. Eho obsecro: an non ciuis est. Ch.

Iocularium in malum insciens pene incidi. Da.

Quis hic loquitur: o chreme per tempus aduenis:

per tempus

Ausculat. Ch. Audiui omnia. Da. Ah ne tu omnia. Chre.

Audiui inquam a principio. Da. Audisti obsecro:

Hem scelera: hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.

Hic ille: non te credas dauum ludere. My.

Me miseram: nihil pol falsi dixi mi senex. Ch.

Noui omnem rem: sed est simo intus. Da. Est. My.

Ne me attingas scelestē: si pol glycerio nō omnia hæc. Da.

Eho inepta: nescis quid sit actum. My. Qui sciam. Da.

Hic socer est: alio pacto haud poterat fieri.

Vt sciret hæc quæ volumus. My. Prædiceres. Da.

Paululū interesse censes ex animo omnia:

Vt fert natura facias: an de industria?

¶ Reuertor &c. Versutos hoies & callidos viros miris modis & multiplici

vaframēto moliri deceptionē: nec ē cuius facile dolos iterprari ac verū de

spicere docet hæc segna. Multos cū recessus hēt vita hois & varias latebras

vt i eplis scribit Pli. Et boni viri prudentia: q virtuti sp adheret: maliciosoru

versutis ac simlatoib? iō decipit: qm ex se alios iudicat: nec filatioib? putat

id ē q caput: sed officiu. Pla. li. iij. de repub. Qua ppter modesti hoies videt

stolidi: & q facile ab iniustis decipi pnt tanq; q nō hēant in seipsis eadē q hnt

probi affectuū exēpla malor. Cice. i. iij. actioe in Verrē sic ait. Nullæ sūt oc

cultiores infidie q hæ q latet i filatioe officij: aut in aliq necessitudinis noie

Nā cū qui palā est aduersari? facile cauēdo vitare possis. Hoc vō occultū i

tefuit ac domesticū malū: nō mō nō existit: verū etiā opprimit cito anteq

pspicere atq; explorare possis. Hæc Cice. Magna tñ ingenia sunt: q summa

malicia cōmodis alienis insidiant & gerit. Qua ppē Pla. li. vi. de repub. sic ait.

Atq; hui? igenij sunt hi viri: q nepharia scelera ppetrāt & priuatim & pub

lice: atq; itē q sūt & priuatis & ciuitatib? bonorū igentiū auctores. Exile vō

igeniū nihil vnq; vl priuatim vel publice magnū efficiet. Veritas inq; Pla

to i. v. de legi. tñ dñs hoib? dux oim est bonorū: cui? q felix beatusq; futur?

est: statim ab initio pnceps esse debet: vt i vitate plimū tpis vitā agat. Idē in

Phedrone sic ait. Is bñ de se aiōq; suo sperare pōt q voluptates (q dñcedo p

cipiūt) sectat? aim suo decorauerit ornamento: tpāia. i. iusticia: fortitudine

ac vitate. Deliras nō tute &c. Delirare ē exorbitare a recta rōne. Pli. li. viij

sic ait: laeto semie iterato seq; vl tabula aratro adnexa: qd vocāt li

rare opiētes semia. Vñ primū appellata est deliratio. Est ne hic Crito con

sobrinus chrysidis. Cōsobrini dicunt nati ex duab? sororib?. Sobrini vō

filij cōsobrinorū. Patruēles filij duorū fratru. Nunq; tetulisse huc pe. &c.

Diomedes sic ait. Tollo tui & tetuli. Teren. Huc tetulisse pedem.

Dauical
lidas

Ille: emphas
sim habet:
sed p ironia
dicit

IHS
Subpalpitatio
mulieris
apostoposis

Industria. i. industria
pudentia. i. prudentia
PET. M. i. tantis

Simila
homines et
in subre.

Veritas

Delirare
Consobrinus
Sobrini
Patruēles
Tetuli

ACTVS QVINTVS

Clayton

PET. M. ¶ Animo iam nūc &c. Seruos nimia calliditate malocq; pposito crassantes multūq; sibi tribuētes ac mendaces puniēdos esse docet hęc scena. Fuit et licētia peiores: & disciplinā domo confūdūt freti mēdacijs: q̄ tandē deprehēsa dedec⁹ afferūt & vite discrimē. Idcirco Xenophon li. viij. sic ait: Apertum mēdaciū impedimēto est hoībus ad veniā consequēdā. Pla. li. vi. de ligi. loquens de recta seruorū educatiōe sic ait: Castigadi cedēdiq; sp̄ iure sunt serui neq; ita monēdi vt liberi: nemolliores fiāt. Allocutio omīs ad seruos q̄dā modo impiū sit. neq; iocus vllus cū ipīs seu foeminis seu masculis locū habeat. Qd̄ multi stulte faciētes dū delicat⁹ eos nutriūt: difficiliōrē uitā & sibi ad impetrādū & illis ad obediendū reddūt. Idē dicit hoīes cū difficultate domari: illorūq; possessionē esse difficilē. Cice, in oratiōe p̄ flacco dicit: Prouerbiū est: phrygen plagis fieri meliorē. Idē in. v. philip. sic ait: Omne malū nā scēs facile opprimūt. Inueteratū sit oletūq; robustū. Et Sen. sic scribit ad Nerōnē. Natura cōtūmax est human⁹ anim⁹: & in cōtrariū atq; arduū nitens sequit̄ facili⁹ q̄ ducat. Confidēs & catus. Fidentia ingt Cice, in. iij. Tuscul. id est firma animi cōfiliō: scientia quādā est & opinio grauis nō timere astitens. Idem in. iij. sic scribit: Qui fortis est idē est fidens. quoniā cōfidēs mala consuetudine loquendi in vitio ponit. Ductū verbū a cōfidēdo quod laudis est. Qui autē est fidens: hic nō extimescit. Discrepat em̄ a timēdo cōfiderē. Catus dicit ille qui habet rerū vsum: & sapit in rebus ciuilib⁹. Cice, in prima Tuscul. Egregie cordatus homo: catus helius sextus. Plutarch⁹ in vita Catonis senioris sic ait: Romani cum in quo multarū rerum vsum ac experientia sit catonem nominant.

PAVLVS. ¶ In sequenti scena continetur quærimonia simonis aduersus filium cū ingenti acrimonia indignātis. Subinde filij excusatio per confessionem: qui se quoq; omīno patris voluntati submittit. Postremo chremes simonem aliquanto temperatiorem reddit.

PAMPHILVS SIMO CHREMES

Senarij partim & Septenarij

Oīm apollio
polis irato
familiaris:
qñ p dignitate
peccati
nō inuenitur
cōuictū com
petēs. Maxi
mā his ver
bis indigna
tionē expri
mit.

Q Vis me vult: perij: pater est. Si. Quid ais oīm: Chre.
Ah rem potius ipsam dic: ac mitte male loqui. Si.
Quasi quicq; in hunc iam grauius dici possit: ain
Tandem ciuis Glycerium est: Pam. Ita predicat. Si.
Ita predicat: o ingentem confidentiam:
Num cogitat quid dicat: num facti piget:
Vide num eius color pudoris signum vsc̄ indicat:

Adeo impotenti esse animo: vt prater ciuium

Morem atq; legem: & sui voluntatē patris

Tamen hanc habere cupiat cum summo probro: Pam.

Memiserum. Si. hem: modo ne id demū sensisti Pamphile:

Olim istuc olim: cum ita animū induxti tuū

Quod cuperes aliquo pacto efficiendū tibi:

Eodem die istuc verbum vere in te accidit.

Sed quid ego: cur me excrucio: cur me macero:

Cur meam senectutem huius sollicito amenia:

An vt pro huius peccatis ego supplicium sufferam:

Immo habeat: valeat: viuat cum illa. Pam. Mi pater. Si.

Quid mi pater: quasi tu huius indigeas patris:

Domus: vxor: liberi iuuenti inuito patre.

Adducti qui illam ciuem hinc dicant: viceris. Pam.

Pater licet ne pauca: Si. Quid dices mihi: Ch.

Attamē Simo audi. S. Ego audiam: quid ego audiam:

Chreme: Ch. Attamen dicat sine. Si. Age dicat sino. Pam.

Ego me amare hanc fateor: si id peccare est: fateor id quoq;

Tibi pater me dedec⁹ quid vis oneris imponē: impera.

Vis me vxorē ducere: hanc vis amittere: vt potero feram:

Hoc modo te obsecro: vt ne credas a me allegatū hunc senem:

Sine me expurge atq; illū huc corā adducā: Si. adducas: Pā. sine

Pater. Ch. aequū postulat: da veniā. Pā. Sine te hoc exorē. Si. lino

Quid vis cupio: dum ne ab hoc falli comperiar Chreme. Ch.

Pro peccato magno paululum supplicij satis est patri.

¶ Quis me vult &c. Iratū patrē bonis vbi & obediētia filiorū mitigandū esse nō asperitate aut cōtūmacia irritandū docet hęc scena. Bñficiū quippe paternū ita magnū est: vt quomodocūq; sese habet pater a filio est obseruā dus atq; colēdus. Oīa certe q̄ habet patri debet: nec eius beneficiū pōt supā re. Vnde Seneca: Nunq; bñficio vincitur cui bñficiū est ipm qd̄ vincit. Et non amare parentes impietas est: non agnoscere infania. Diuus Augu. li. ij.

¶ Tria p̄. com
cepisse oñdū
Me miserum
iniū defens
onis: & des
ploratio cas
lamitaris est.
Olim obur
gatio est. &
phirmationē
facit p̄ repeti
tionem
Propriū est
parētibus in
indignatiōe
abñcere curā
filiorū
Mira grauit
ate hic sēsus
exaggeratur
Nā pluralit
de vno im
loquitur
a Per. oratio
pudor: plēa
Amphibo
logia est.
Difficultatē
rei ostendit.
Resumptio
verbi p̄ indi
gnationem.
Paterna pie
tas ostendit.
Sententia.

PE. MAR.

de ci. dei sic ait: Habet quiddā erga parētes humana verecūdia: qđ nec ipsa nequitia auferri possit. Pla. in. ix. de legi. cū multa de cultu parentū dixisset: intulit. Quapropter existimandū est (vt paulo ante dixim⁹) nullū apud deos magis honorandū simulacrum nos habere posse qđ patres & auos senio cōfectos: matresq; similiter. qbus honoratis deus gaudet: aliqñ eos minime exaudiret. Mirabilius em̄ parentū simulacrū nobis qđ imagines quāq; inanimas videri debet. Nā qđ animā habent quādo coluntur a nobis: p nobis orant: sauent: quotidie qñ nō despiciunt. Contra: qđ vero anīa carent neutru horū faciūt. Quocirca qđ erga parētes & auos ceterosq; huiusmodi recte se geritis ad deū sibi cōciliandū simulacrorū oīm optima possidet. Certe. in oratione p roscio amerino sic taxat parricidā: Portentū atq; monstrū certissimū est esse aliquē humana specie & figura: q rantiū imanitate bestias vicerit vt ppter quos hanc suauissimā lucē aspexerit: eos indignissime vitā priuauerit. Ego me hāc ama & ē. Sen. li. vij. episto. sic ait. Vitia sua cōfiteri sanitatis indicū est. Et Cice. in. xij. philip. sic scribit: Cuiusvis hoīs est errare nullius nisi īspiciētis p leuare ī errore. Posteriores em̄ cogitationes (vt aūt) sapientiores esse solēt: et optim⁹ est portus pēnitēti mutatio cōsilij. Vt pōtero ferā. Qm̄ repētina mutatio est difficillima. Vnde Xenophon li. v. Mutatio qđ sit paulatim: efficit vt omnis natura mutationes ferat. Euse. li. iij. euāgelicæ præparatiōis sic ait. Non tantum solent homines expectatione bonorum gaudere: quantum timore malorū exagitari.

Contra par
vicidam.

Mutatio re
pentina.

PAVLVS. ¶ Hic in scenā p̄greditur Crito: in cuius v̄bis nō solū qđ ipse p̄mittit: sed etiā & Pamphilus dixerit demonstrari: & hic oīs error fabulæ aperitur.

CRITO CHREMES SIMO PAMPHILEVS

Octonarij: & Senarij Trochaici: & vnus Hypermeter

Itte orare: vna hanc quæuis causa me vt facia monet:

Vel tu: vel qđ verū est: vel qđ ipsi cupio Glycerio. Ch.

Andrium ego Oritonem video: certe is est, Crit. Saluus

sis Chreme. Chr.

Quid tu Athenas insoles: Cri. Euenit: sed hiccine est Simo: Ch:

Hic, Si. Men quæris: cho tu Glyceriū hinc ciuem esse ais: Cri.

Tu negas: Si. ita ne huc parat⁹ aduenis: Cri. Qua de re: Si. rogas:

Tu ne impune hoc facias: tu ne hic hominis adulescētulos

Imperitos rerum: eductos libere: in fraudem illiis:

Sollicitado & pollicitado eorū anios laetas: Cri. Sanus ne es: Si:

Ac meretriceos amores nuptijs conglutinas: Pam:

Crito hic p
philū alloq
sic rogantē:
verū vt gly
cerio dicat.

Insolens. i. in
cōsuetus.

Critonē acri
ter aggressus
incolat.

Eductos idē
educatos:
nuptios.

Perij: metuo vt substethospes. Ch. Si Simo hunc noris satis:

Non ita arbitrare: bonus hic est vir. Si. hic vir sit bonus

Ita ne attēperate venit hodie in ipsiis nuptijs: S

Vt veniret ante hac nunq; est vero hūc credendū Chreme: Pā.

Ni metua patrē: habeo p illa re qđ illū moneā probe. Si.

Sycophāta. Cri. hem. Ch. sic Crito est hic: mite. Cr. videat qđ fiet.

Si mihi perget que vult dicere: ea que non vult audire.

Ego istac moueo aut curo: non tu tuū mātū equo animo feres.

Nam ego quæ dixi: vera an falsa audieris: iam scri potest.

Atticus quiddā olim naui fracta apud andrium eiectus est:

Et istac vna parua virgo: tum ille egens forte applicat

Pamphid Chrysidis patrē se. Si. Fabulā inceptat. Ch. sine. Crito

Ita ne verū obturbat: Ch. Perge. Cri. Tum is mihi cognatus fuit:

Qui eum recepit. ibi ego audiui ex illo sese esse atticum.

Is ibi mortuus est. Chr. Eius nomē. Cri. Nomen tam cito tibi:

Phania. Chr. Nem:

Perij. Ch. Verū hercle opinor fuisse Phaniā. hoc certo scio:

Rhamnusiū se aiebat esse. Ch. O Iupiter. Cr. Eadē hge Chreme

Multi alij in andro tum audiūere. Chr. Vtinā id sit quod spero:

cho dic mihi:

Quid eam tum suā ne esse aiebat: Cri. Non. Chr. Cuiam igit:

Cri. Fratris fillam. Ch:

Certe mea ē. Cr. qđ ais: Si. qđ tu ais: Pā. Arrige aures Paphile. Si.

Qui credis. Ch. Phania ille frater meus fuit. Si. norā: & scio: Chr.

Is nunc bellū fugiens: meq; in asiā persequens p̄ficiscitur:

Tum illā relinquere hic veritus. post illa nunc primū audio

Quid illo sit factū. P. vix sum apd me: ita anim⁹ cōmotus ē metu

Spe: gaudio: mirando hoc tanto: tam repentino bono. Si.

Sane istā multis modis tuā inueniri gaudeo. P. Credo pater. Ch.

At mihi vnus scrupulus & iā restat: qđ me male hēt. Pā. dignus es

Vt subster. i.

ne succubat.

Ironica est.

Pleriq; cas

imitat indu

stria: vt hic.

Mitte. i. deis

ne irasci.

NARACIO

Narratō hec

pars ē argu

menti.

Obturbat. i.

extit vitatē.

Ex illo. cōfir

matio vitat

tis.

Rhān⁹ pag⁹

est attic⁹ ma

ritimus.

Inde rham

nusiū.

Cuiā. vetu

sio more di

xit.

Prouerbū

Metaphora

apudibus

aures orige

tibus.

Illo. i. fratre

meo phania

Affectus

amaryn.

EVNVCH

nam unum ducbat nimis q diligenter aut instituo sin q dicit Per upnt
 mouet ubi nihil
 Polia locu
 tio. Adagiū
 Paruū i. dū
 esset parua
 Amoris P
 philī affect
 exprimitur.

Cū tua religioe oia. Modū in scirpo queris. Cr. qd istuc est: Ch.
 Nomē nō cōuenit. Cr. fuit hercle huic aliud parū. Ch. qd Crito:
 Nunquid meministi: Cri. Id quaro. Pam. Ego ne huius memori
 am pariar: me
 Voluptati obstar: cum ego possim in hac re medicari mihi:
 Non patiar: heus Chreme quod queris pallibula est. Cri. Ipsa est.

Chr. East. Pam.

Notatnr fre Ex ipa millics audiui. Si. Omnis nos gaudere hoc Chremes
 quentissima Te credo credere. Ch. Ita me dñ bene ament credo: Pam. Quid re
 pamphilī cū stat pater: Si.
 glycerio cō
 fuerudo.
 Simo cū Pā
 philo iam re
 dit in gratia:
 Eho adiurā
 tis ē: allicies
 ad attētiōē
 ei? qd dictu
 ri sumus.

Pam. Quid nam: Si:

Mire Dani
 mētiōē fac
 ut soluat.
 Exclamatio
 amatoris.

PE. MAR.

Vinctus ē. Pā. Pater nō recte vinctus est. S. haud ita iussi. P. iube
 Obsecro. Si. Age fiat. Pam. At matura. Si. Eo intro. Pā. (solui:
 O faustu & foelicem hunc diem.
 Mitte orare &c. Gratuito & nō grauate officiū pstandū esse ac veritatem
 rebus oibus pponendā: animū q a d bene de multis pmerdū sp debere ef
 se promptissimū docet hęc scēna. Hoc em est maxie e natura: q hoīem ho
 minis causa pduxit. Quapropter Cato ille cōson? apud Cice. li. iij. de finis
 bus sic loquit. Impellimur aut natura: ut prodesse velimus q plurimis: in
 primis p docēdo rōnibusq prudentie tradendis. & illa vox inhūana & sce
 lerata dicit eorū qui negant se recusare: quo min? ipsis mortuis terrarū oim
 deflagratio consequatur. Veritatis vero rōnem imprimis habendam esse
 philosophorū principes Pla. & Aristo. nos monēt. Pla. em in. v. de le. sic ait
 Veritas tum dñs tum hominibus dux omniū est bonorum: cuius q foelix
 beatusq futur? est: statim ab initio particeps esse debet: ut i vitate plurimū
 tps vitā agat. Idē in Phadrone sic ait. Is bene dolose aīoq suo spare pōt: q

Veritas.

ACTVS

QVINTVS

Fo. XXVII

voluptates q discendo picipiunt: eadē animū suo decorauerit ornamento
 tēperātia. i. iusticia: fortitudō. cōueritate. Exprimat insup hęc scēna sentū mo
 rositatē & irā. Sunt em (vt inquit Cice. in Catone maiore) morosi: anxii: ira
 cundi & difficiles lenes: putā quippe contēni se ac decipi. Aristo li. ij. rhetor.
 ad Theodetē loquēs de morib? sentū dicit ipsos irā acutā habere: remissas
 vero cupiditates. Nō tū malū æquo &c. q. d. feras oportet æquo aīo ma
 la quæ tibi eueniūt. Nō mea culpa sed tua pot? qui filiū sic instituiisti vt me
 retriceos amores secter: & rectā oderit disciplinā. Sciri iam potest inqt mul
 tis argumētis an vera sint quæ dixi. Rhamnusiū se aiebat &c. Rhamn? aut Rhamnus
 tore Plinio erat pagus in agro attico darus statua marmorea nemelis: quæ Nemelis
 ob id rhamnusia dicit. Est autē nemesis dea vitrix superbior: & indignatio
 de malorū successu. Eius statuē meminit Pli. li. xxvj. & Strabo li. ix. Verba
 Plinij sunt hæc: Id signū positū est in rhamnite pago attice qd. M. Varro
 omnib? signis pūlit. At mihi vnus scrupul? Scrupi. nquit Sex. pom. dicū Scrupi
 tur laxa aspera. Vnde scrupulosam rem dicim? quæ aliquid in se habet aspe
 ri. Vix sum apud me. Euse. li. iij. pparatiōis euāgelice: Nō tantū solēt ho
 mines expectatiōe bonorū gaudere: quantū timore malorū exagitari. Di
 gnus es cū tua reli. &c. Cice. in li. de natu. deorū sic ait: Qui omnia q ad cultū
 deorū pūnerēt diligēter retraheret & tanq? relegeret: sunt dicti religiosi a re
 legēdo. Vt em eligēs ex eligēdo: ex deligēdo diligēs: ex intelligēdo intel
 ligentes. His em in verbis oibus inest vis legēdi eadē quæ in religioso. Nis
 gidius auctore Gel. li. iij. sic ait: Religiosus p casto atq? obseruati cōhiben
 tiq? se certis legibus finibusq dici coeptus. Faustū & felice &c. Plutarch? Faustus
 in sylla. sic ait: Foelice atq? hilarē faustu romani vocant. Vnde Nonius. Fau
 stum a fauendo dictū: acper hoc pperū & ppiu.

In hac sequenti scēna alterum generū chremeti comparat: ne aut carinus PAVLVVS.
 tristis recedat: aut nō pūsum philomenæ videatur.

CARINVS PAMPHILEVS

Septenarij ac Senarij Trochaici.

Rouillo qd agar pāphil? atq? ecceū. P. aliqs forsā me putet

p Non putare hoc verū: at mihi nūc sic esse hoc verū lubet.

Ego vt tā deorū ppterea sempiternā esse arbitror.

Quod voluptates eorū ppiē sunt: nā mihi immortalitas

Parta est: si nulla ægritudo hunc gaudio intercesserit.

Sed quē ego pouissimū exoptē nūc mihi: cui hæc narrē dari? Ca:

Quid illud gaudiū est? P. Dauid video: nemo est quē malim oim:

Nam hunc scio mea solide solum gauisurum gaudia.

Carini & p
 philī collo
 quiū ideo in
 ducit vt vna
 narratiōe ca
 rini qq? ne
 gociū transi
 gatur.

PE. MAR. ¶ Proniso quid agat &c. Nullā fere delectationē esse illis quib⁹ aliquid suū
Homo cessit ad vorū: nisi habeat cui cōicent: offēdit hęc scēna. Homo namq; dūce
natura fugit solitudinē: & sermone vti licet: vt animi cōcept⁹ exprimat.
Vnde dicit phīs. i. poli. Hō est natura ciuile aīal: & q̄ inciuilis est: nō p̄ for-
tunā sed ppter naturā: is aut prauus est aut melior q̄ homo. Vñ dicit: Ho-
mo solitarius aut deus aut bestia. Sermonē inquit habet homo supra cetera
aīalia: quo vtile iocūdū in sciū iniustūq; iudicant. Horū inquit cōicatio fe-
cit domū & ciuitatē. Vnde apparet hoīem esse magis cōgregabilem q̄ apes
& cetera aīalia: quæ natura cōgregauit. Architas tarētius autore Cice. in
Lelio sic dicere solebat: Si quis cōlū ascēdisset naturāq; mādū & pulchritu-
dinē syderū p̄pexisset: insuauē illā admirationē ei fore: quæ iucundissima
fuisset: si nō aliquē cui narraret habuisset. Sic natura (ingr Cice.) nihil solita-
riū amat. Idē Cice. li. i. de offi. Si contigerit ea vita sapiētī vt affluentia rerū
oīm dicit: itū solitudo tanta sit vt hoīem videre nō possit excedere vita.

PAVLVS ¶ In hac sequēti scēna mira arte ea quæ restant de comœdia breuiter expli-
cant: & designant duorū. s. sociorū binæ nuptiæ: pamphili & carini. Locus
quoq; comœdiæ exitus subinde exhibet & claudit.

DAVVS PAMPHILVS CARINVS

Eiusdem rationis.

In affectu
gaudēt pā-
phil⁹ & gra-
tulatōe daui
cognitiōe re-
rum carino

Amphilus vbi nā hic est: Pam. Daue. Da. Quis hō ē?
Pam. Ego sum. Da. O pamphile, Pam.
Nescis quid mihi obtrigerit. Da. Certe: sed quid mihi

obtrigerit scio, Pam.

Et equidē ego. Da. More hoīm euenit: vt qd̄ sim nactus malū:

Prius rescisceres tu q̄ ego illud quod tibi euenit boni. Pam.

Mea glyceriū suq; parētes repperit. Da. O factū bene. Ca. hē. Pā:

Pater amicus sūmus nobis. Da. q̄s. P. Chremes. D. narras pbe. P.

Nec mora vlla est: quā eā vxorē ducā. Ca. Num ille somniat

Ea quæ vigilans voluit. Pā. Tum de puero daue. Da. Ah desine:

Solutus est quē diligunt dñj. Ca. Saluus sum si hęc vera sunt:

Adibo & colloquar. Pam. Quis homo est: o carine:

In tpe ipso mihi aduenis. Ca. Bene factū. Pā. Hē audistī: Ca. oīa.

Age me in tuis secundis rebus respice: tuus est nunc chremes.

Facturum quæ voles scio esse omnia. Pam. Memini.

Atq; adeo longum est: nos illum expectare dum exeat.
Sequere hac me: intus apud glyceriū nunc est: tu daue abi domū
Propere: accerse hinc q̄ afferat eā: qd̄ stas: qd̄ cessas. Da. Eo.

¶ Pamphilus vbi nā &c. Rumorē alicuius infortunij cito in populū vulga-
ri docet hęc scēna. Quod ideo accidit: quia pleriq; alienæ inuidēt foelicitati:
& auidē alienū dedec⁹ audiūt & diffundūt. Vnde vates celeberrimi vatis fa-
mam describentes illam dicunt esse malū quo non velocius vllū Mobilitas
te viger: viresq; acquirit eundo. Et doctriā atq; eloquij sonis vberim⁹. M.
Cicero in oratiōe p̄ plauto sic ait: Nihil est tam volucre q̄ maledictū: nihil
facilius emittit: nihil citius excipit: latius dissipat. Quapropter moralis ille
Seneca loquēs de continentia sic præcipit: Bonæ famæ neq; turæ seminator: Continētia
neq; alienæ inuidus. Et prudentiæ officia describens sic ait: Lauda parce: vī Prudentia
tupera parcius. Et alibi: Esto vitiōrū fugax ipse aliorū neq; curiosus scruta-
tor: neq; acerbus reprehēsor. Intus despondebit &c. Gel. li. iij. sic ait: Cesar
postq; filiā Cai Pon. desponderat: primū coeperat pompeiū rogare.

¶ Mire hęc dicit poeta latenter se laudans. quo verbo artificiose auidū ad
huc populū audiendi: adeoq; cupidū attentū ostendit: vt finem comœdiæ
iam euenisse nō senferit. Calliopius

Expectetis dū exeant huc: intus despondebitur:
Intus transiget si quid est qd̄ restat. PLAVIDIT

¶ Exitus comœdiæ letus est: & sedationē habet affectu: qui nō crescūt ad
tragicā perturbationē & scelera: quæ mediocritatē nullā accipere possunt:
idcirco in summas perturbationes tragœdia desinit: docens nos cum ratiōe
id fugere quod sua prauitate in cladē trahit: & odiū parit vehemētissimū.
Non em̄ ad seditiones & discordias sed ad pacem & concordia pati sumus
qua nihil est humanæ naturæ vsuq; accommodatius: quoniā (vt inquit Sa-
lustius) concordia res parue crescūt: discordia vel maximæ dilabunt. Et Ci-
ce. in offi. sic præcipit: Meo quidē iudicio pati: quæ nihil habitura sit invidia
rum semper est consulendū. Comœdia illos habet affectus qui facile ad eā
mediocritatē redigunt: quæ virtus morū appellat. nō em̄ est virtus expur-
gatiua: sed gradus ad illā atq; iter. Sic namq; disponit per assuetudinē hu-
manas cupiditates: vt heroiā virtutē suscipiant. Ab extremo certe ad extre-
mū sine aliquo medio ire nō possumus. Et sic est viuendum vt bene sperare
possimus. Pla. li. i. de repub. sic ait: Qui nullius iniuriæ sibi conscius est huic
iucūda spes semp̄ adest optima senectutis nutritrix. Quapropter Pindarus cecit-
nit. Eum q̄ bene viuit dulcis spes comitat: cor nutrit senectutē q̄ fouēs.

Finis Andriæ.

INCIPIT EVNVCHVS

Eunuch^o vñ
nomen sum
plerit.

Mororia est
hæc comor
dia.

Prolog^o con
citarus

Actus impli
cati sunt.

Dextra & si
nistra ob
grauia & io
cularia.

Preciū eunu
chi octo mi
lia sestertia.
Comoditas
hui^o fabulæ

Ex duabus
græcis vnā
latinā fecit.

Actus masculini generis noie nuncupata fabula est Eunuchus
& est palliata Menandri vetus. Quā ille auctor de facto adules
centis (qui se p eunuchō deduci ad meretricē passus est) no
minauit. Itaq; ex magna parte mororia est: atq; in hac comœ
dia qui psonā parmenonis actor sustinet: primas habet para
tes. Secundæ sunt chærea. Tertiæ ad phædriam spectant. Huius plogus sane
est concitator: nā & obijcit crimina aduersantibus: & cōminant in posterū.
Et accusatorie narrat iniuriā Terentio factā: & ad vltimū tumultuose & cū
magna inuidia defendit poetā. Hæc & pthesim & catastrophē ita equales
habet: vt nūq; dicas longitudine operis teretiū de lassatū dormitasse. Act^o
sane implicationes sunt in ea: vt qui nō facile a parū doctis distingui possūt:
ideo quia tenēdi spectatoris causa vult poeta noster omnes quinq; actus ve
lut vnum fieri: ne respiceret quodā modo atq; distincta alicubi cōmutatiōe
succedentiū rerū ante aulæa sublata fastidiosus spectator assurgat. Acta pla
neludis megalentib^o etiā nūc psonatis. L. numedio pthimo. L. ambiuio tur
pione. Item modulan e Flacco claudij tibijs dextra & sinistra: ob iocularia
vbi multa pmixta gravitate: & acta est tanto successu ac plausu atq; suffra
gio vt rursus esset vendita: & iterū agere p noua: proq; ea preciū qd nulli
ante istā fabulā contigit octo milib^o sestertiū nūeraret poetæ. puerbia mul
ta sæpe pnuincia: a: & cantica sæpe mutatis modis exhibita sūt: nūq; habet
sed suistū personis vti. In hac Terentius delectat facetijs: pdest exemplis:
& vitia hoim paulo mordaci^o q; in cæteris carpsit. Exempla aut morū hictri
na picipue pponunt. Urbani. s. parasitici & militaris. Hæc edita tertio est &
pnuinciata. Terentiū eunuchus quippe iū adulta cōmendatiōe poetæ: ac me
ritis ingenij notiorib^o populo. Facta aut ex duab^o græcis vna est latina. nā
ex eunuchō & colace Menandri fabulis hæc eunuchus Terentiana scripta est
non sine crimine: q; multa in hac trāslata sint ex multis poetis latinis: quod
totū per plogum purgat atq; defendit.

Argumentum Eunuchi.

Prim^o actus
qd cōtineat.

Secund^o act^o.

Tertius

In primo actu phædria exclusus a thaidē: & secū primo & mor
cū parmenone cōgritū fortunas suas: & ad postremū corā accu
sat Thaidē: rursus pmulcet ab eadē: & volūtare digrediens rus
sele concessurum in spaciū bidui esse prōmittit. Secundus
actus profectiōem phædriæ continet delegatis seruo deductio
nem eunuchi: & puellæ ad thaidem tum parasitum loquētē: p quem virgo
a milite dono amice amissa est: tum interuentum chæreae amanti virgi
nem: eiusdemq; cum parmenone consiliū de eadem potiēda per fallāciam:
quia p eunuchō ipse supponit thaidi. Tertius actus characterē exprimit
militis & parasiti p ridiculū colloquiū: nū inuitatiōē ad cœnam Thaidis:

tum oblationē velut Eunuchi Chærea & puellæ ex æthiopia p Parmenonē
factā. tñ vba Chremetis ad Thaidē venietis pductiq; ad militē Antiphōis
Chæreaq; colloquiū de vitata p dolū y gine. In quarto actu dorias nūciat
iurgiū inter militē & thaidē: tñ reditū ex villa Phædriæ: & qrelā Pithiæ de
vitata y gine apud Phædriā: et eiusdē stupētis: q; audiebat errorē ebrij chre
metis: & yba petulātia Thaidis aduersus militē: & militis aduersum Thai
dem parata plia ridiculoq; deposita. Quintus act^o hæc cōtinet: qrelā Thai
dis de vitata virgine: primo cū Pithia: postea cū ipso Chærea. tum interuen
tum Chremetis atq; nutritis. tum pturbationē Parmenonis p dolū Pythig
atq; eius indicio per senem (qui rure tunc aduenerat) cōfirmatas nuptias: &
ad vltimū reditū in gratiam militis cum Phædria.

Argumentum fabulæ.

Apta qdam ex attica virgo nobilis: atq; adducta est rhodum
ibiq; matri thaidis meretricis ab amico dono data est: & edu
cata velut soror vna cū filia Sed thais relicta matrē rhodo est
amatore quodā athenas se cōtulit: ab eoq; hæres instituta. q
mortuo mox a milite Thraſonē diligebat nimis. Qui quum
matrē athenis pfectus thaidis mortuā rhodi cōperisset: & eā virginē quam
dixim^o ab hæredibus mortuæ anaduertisset venū esse ppositā: quis igna
rus rez oim: emit tñ: & dono amatae thaidi vexit athenas. Verū postq; ad
ueniēs riuale phædriā apud amicā repperit: quē p ei^o absentia sibi meretric
cōciliarat: affirmauit se nō ante datū pmissam ygniē q; thais foras æmus
lū pepulisset. Illa igit et si amaret phædriā: cupiditate tñ recupandæ virgi
nis & ciuis atticæ & quā a paruula vt sororē dilexerat: excludit phædriam.
Hinc ille primo irascit: post accepta facti rōne thaidi lenit: & in bidui spaciū
sponte cōcedens militi rus pficiū. statimq; ne ab æmulo milite munerib^o
suparet eunuchū & puellā parmenoni iubet abiēs ad thaidē deducere. Ve
rū chærea frater phædriæ tūc ephob^o vīsa virginē nimio inflāma amore:
atq; eo euasit vehemēti ardore: vt pro eunuchō ipse deducere ad thaidem.
Hac occasione vitata virgo: & mox ciuis & nobilis cognita: datur vxor
chærea. Phædria vero & miles ex riuilibus concordēs per parasitum reddi
ti: communi amica sine certamine potiuntur

FABVLAE INTERLOCVTORES.

Phædria adulescens.
Thais meretrix.
Chærea adulescens.
Pythias ancilla.
Antipho adulescens.
Dorus eunuchus.
Sophrone nutritrix

Parmeno seruus.
Gnatus parasitus.
Thraſo miles.
Chremes senex.
Dorias ancilla.
Sanga seruus.
Laches senex.

TERENTII

ACTALVDIS MEGALENSIBVS. L. POSTVMIO. L.
CORNELIO AEDILIB. CVRVLIB. EGIT. L. AM.
BIVVS TVRPPIO. L. ATILIVS PRAENESTI
NVS. TIBIIS DVABVS DEXTRIS. GRAE
CAMENANDRI FACTA SECVND A.
MODOS FECIT FLACCVS. M. VA
LERIO. C. FANNIO COSS.

C. SYLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Trimetri Iambici.

OROREM falso dicituram thaidis:
Idipsum ignorans miles abduxit Thraso:
Ipse donat: erat haec ciuis attica
Eidem eunuchum quem emerat tradi iubet:
Thaidis amator phaedria: ac rus ipse abiit.

Thrasoni oratus biduum concederet:

Ephebus frater phaedriae puellulam

Cum deperiret dono missam Thaidi:

Ornatu eunuchi induitur: suadet Parmeno:

Introrsit: vitat virginem: sed atticus

Ciuis repertus frater eius: conlocat

Vitiatam ephebo: phaedriam exorat Thraso,

AD ILON

Eiusdem rationis,

Eretrix adulescentem cuius mutuo amore

Tenebatur exclusit: ei q reuocato

Exclusionis causas reddidit: eius frater

Minor natu virginem quam miles

EVNVCHVS

Fo: XXX

Meretrix dono miserat: amare coepit.

Deductusq in domum meretricis pro eunuchio vitat,

Re itaq cognita: cum illam se meretrix

Doleret: ab eodem adulescente placatur.

Interuentuq fratris eius ciuem cognitam

Atheniensem duxit vxorem: miles quoq

In partem meretricij amoris receptus illuditur.

Defensor poete Calliopius introductus huc plogum (quoadmodu
precedentem) in maledicti & detractori Lucii Lauinii pnuunciat: captando
multifarij spectatoz beneuolentia. Diluit quoq aduersarij accusationem:
ostendens eua veteres talia fecisse: qualia in Terentio carpere nititur.

PROLOGVS

Eiusdem rationis,

quisq est qui placere se studeat bonis

Quam plurimis: & minime multos ledere:

In his poeta hic nomen proficitur suum,

um sui quis est qui dictum in se inclementius

Existimauit esse: sic existimet:

Responsum non dictum esse quia laetit prior

Qui bene vertendo & eadem scribendo male:

Ex grecis bonis latinas fecit non bonas.

Idem Menadri Phasma nunc nupet dedit:

Atq in thesauro scripsit causam dicere

Prius vnde petitur aurum quare sit suum:

Quam ille qui petit vnde esset thesaurus sibi:

Aut vnde in patrium monumentum perueniret:

Dehinc ne frustretur ipse se: aut sic cogitet.

Defunctus tam sum: nihil est quod dicat mihi:

Ab eodem
s. charrea

PAYLV

Capit beni

uolentia a p

sona poete.

Disu in. L.

Lauinium.

Phasma id e

apparitio

in nocte

Prouerbiu

Defuncto iz

sum. i. destici

piclitarisecu

rus sum

fabula de yosano. a pene mario. r. 257. g n
iam do piti p. r. 257.

Narrat.

ad salutem **C**opia, i
no facultas
ad forez p
net

Peccatum.
vnū nomen
est; alterꝝ par
ticipium

Pernegat. p
auget senten
tiam.
Comicorū
materia per
sonæq;

Dictū verissimū.
 Veterū exēplo veniam
 precatur

Ut pernoscatis quid sibi eunuchus velit.

Vom 1. d. d. 1810

Ich vergaß fast noch

10. 10

vide 306.

ab impudentia
purgatio

Non

immense

[Faint handwritten text from the reverse side of the page]

scire: *scire? /*

Dear: (far from)

...affra

17

9 1

¶ Si quis est &c. Hic plōgus idem fere habet argumentū quod prim⁹: & PET. M. poetæ multiplex ingenium varietatēq; explicans: illi parat beniuolentiam: & odiū facit aduersario: quē ignorantie accusat: & terret metū incutiens taxationis & censuræ. Tandē statu absoluto utitur & confessio: & ut cū silētio audiant: petit quid sibi velit hæc comœdia: qđ uile est spectatoribus & dect. In primis clavis quippe ingenij fauendū est: quę moribus cōsultunt: & in mediū laborant. Phasma dicit monstrū & apparitio. Munc nuper &c. Nuper significat nō longo tpe ante. Itaq; cū dicit Teren. Nunc nup. euidenti⁹ ostēdit tēpus cui⁹ esset recēs memoria. Causam dicere &c. Lucii Lauiniū in hoc erasse dicit Teren. qđ psonas introduxit litigātes: nō ex formula iuris ciuilib. partes em̄ actoris reo dedit. Adulescens em̄ tanq̄ actor p bare debebat thesaurū suū esse. Senex autē tanq̄ reus causam tutari suā: qui erat absoluēdus si actor qđ intēdebat nō pbasset. Vñ iure ciuili hæc est formula: Actore nō pbante reus q̄uis nihil pstitērit absoluēd⁹ est. Defunctus iam sum &c. Defunct⁹ aliqua re is dicit qui rem illā peregrit. Desinet læcesse re. i. irritare: puocare. Colacē esse Neuij. Colax græce latine dicitur adulator. Colax & colaceno adulator: & colacia adulatio. Puerū supponi. Puer supposit⁹ dicitur qui p alio apponit. Id curant mulieres: quæ cū sint steriles parere se sismulant. Vñ Iuue. Transeo suppositos: inquit. Quid sibi eunuchus velit. i. qđ oblectamēti & utilitatis afferat hæc comœdia: q̄ inscribit eunuchus.

Quoniam in hac prima scena Phædræ habet consultatio: an redeat post exclusio-
nem ad Thaidem necne: & miro artificio amoris exprimentur affectus. Inde
Parmenonis consiliū quo persuadet phedræ: ut æquo animo amoris mor-
lestias ferat quā nequeat euitare.

ACTVS PRIMVS

PHAEDRIA ADVLESCENS PARMENO SERVVS

Trimetri omnes

Vid igitur faciam: non eam: ne nunc quidem
Cum accerfor vltro: an potius ita ne comparem:
Non perpetui meretricum contumelias:
Exclusit: reuocat: redeam: non si me obsecret. **Pa.**
Siquidem hercle possis: nihil: prius: neq: fortius.
Verum si incipies: neq: perficies nauiter.
Atrq: vbi pati non poteris: cum nemo expetet:
Infecta paece vltro ad eam venies: indicans

Iniciū ex ab-
rupto. In ista
phasi exē-
plū pponit
q̄ iners sit q̄
amat: & q̄
sapiens qui
nō amat

g 11

Van agt dek mists es 17
Dien vorgut gegaft word 2

ANDRIAS

Dialogi
mos qñ ad
alteruna
Prudens dic
tum
Seru⁹ intro
ducit hic do
mino sapien
tior: qd i co
moedia toga
a nō liceret.
Ornatum.
adagium.
Aposiopo
sis celeberr
ma.
Extenuatio
ad auxilium
spectans.
Amoris ve
hementia.
Prestat in me
taphora bel
lica
Intercepit qñ
non capir.

Te amare & ferre non posse: acum est: dicit
Peristi: eludet vbi te victum senserit. Ph.
Proin tu dum est tempus: etiam atq; etiam cogita. Pa.
Here qua res in se neq; consilium neq; modum
Habet vllum: eam consilio regere non potes.
In amore hæc omnia insunt: vitia: iniuriæ:
Suspiciones: inimicitia: induritiæ:
Bellum: pax rursus: incerta hæc si postules
Ratione certa facere: nihilo plus agas:
Quam si des operam: vt cum ratione insanias.
Et quod nunc tute tecum iratus cogitas:
Ego ne illam: qua illum: qua me: qua non: sine modo:
Mori me malim: sentiet qui vir siem:
Hæc verba vna me hercle falsa lachrymula:
Quam oculos terendo misere vix vi expresserit:
Restinguet: & te vltro accusabis: & dabis ei
Vltro supplicium. Ph. Indignum facinus: nunc ego
Et illam scœlestam esse & me miserum sentio.
Et toedet & amore ardeo: & prudens: sciens:
Viuus vidensq; pereor: nec quid agam scio. Pa.
Quid agas: nisi vt te redimas captum qñ queas
Minimo si nequeas paululo: aliquid quæqueas:
Et ne te afflictes. Ph. Ita ne suades? Pa. Si sapias:
Nec præterq; quas ipse amor molestias
Habet addas: & illas quas habet recte feras.
Sed ecce ipsa egreditur nostri fundi calamitas.
Nam quod nos capere oportet: hæc intercipit.

PE. MAR.

¶ Quid igit facia &c. A vehemētia illius amoris cuius excessus merito re
phendit: cauendū esse docet hæc scena. Distrahit quippe animū: & a recto

ACTVS

PRIMVS

Fo. XXXII

2^c

Amor.
Afflictatio:
ratiōis iudicio detorquēs aufert libertatē: ad quā generosus anim⁹ omī stu
dio debet cōtendere. & hoīem diuinū aīal ad glīam et maxima quæq; natū
ita deprimit: vt irrōnālibus sere aīmalibus simillimū reddat: quo nil possit
excogitari absurdū. Testis est Phædria nobil⁹ adulescēs: cui⁹ rōnis oculos
meretricis illecebræ sic præstrinxerāt & ligauerunt: vt ex amoris laqueo se
extricare nō posset: quīs erratū suū despiceret. Tanta est hui⁹ ardoris potē
tia. Et ne te afflictes &c. Afflictatio est ægritudo cum vexatione corporis

¶ In hac sequenti scena thais ratione adducta quæ Phædriam excluderat: PAVLVVS.
eum sibi reconciliat. & vt biduū rus abscedat: militiq; tātis per cōcedat: suis
blandimentis tandem imperat.

THAIS MERETRIX PHAEDRIA PARMENO

Eiusdem rationis

Miserā me: vox dolentis est.
Insinuatio.
Prouerbiū in amatore.
Recta elegas loquutio.
Pariter i. si milit.
Mi. peculias ris bladiū Facitū dicit
Age hic cor: riptus est.
Miserā me vereor ne illud grātius phædria
Tulerit: neve aliorū atq; ego feci acceperit:
Quod heri intromissus non est. Ph. Totus Parmeno
Tremo hunc: postq; aspexi hanc. Pa. Bono animo es:
Accede ad ignem hunc: iam calesces plus satis. Th.
Quis hic loquitur: ehem tu ne eras hic mi phædria:
Quid hic stabas: cur non recta introibas: Pa. Caterū
De excludione verbum nullum. Th. Quid taces: Ph.
Sane quia verō hæ mihi patent semper fores:
Aut quia sum apud te primus. Th. Missa ista face. Ph. missa ista face ei vis
Quid missa: o thais thais vtinam esset mihi
Pars æqua amoris tecum: ac pariter fieret: vt
Aut hoc tibi doleret itidem vt mihi dolet:
Aut ego istuc abs te factum nihili penderem. Th.
Ne crucia te ohsecro antme mi phædria:
Non pol quo quēq; plus amem aut plus diligam:
Eo feci: sed ira erat res: factundum fuit. Pa.
Credo (vt sit) misera præ amore exclusit hunc foras. Th.
Siccine ais: Pa. Age: sed huc qua gratia

EVN VCHI

Ironia sto machantis
amatoris
Nisi illum plus amas q̄ me: & istam nunc times
Quæ aduecta est: ne illum talem præcipiat tibi. **Th.**
Egon id timeo: **Ph.** Quid te ergo aliud sollicitat: cedo.
Num solus ille dona dar: nuncubi meam
Benignitatem sensisti in te claudier: **Paragoge**
Nonne ubi mihi dixti cupere te ex æthiopia
Ancillulam: relictis rebus omnibus
Quæsiui. porro eunuchum dixti velle te:
Quia solæ vtuntur his regina: repperi.
Hæc minas viginti pro ambobus dedi.
Tamen contemptus abs te: hæc habui in memoria.
Ob hæc facta abs te spernor. **Th.** Quid istud phædria:
Quæq̄ illam cupio abducere: atq̄ hac re arbitror
Id fieri posse maxime: verum tamen
Potius q̄ te inimicū habeam: faciam vt iusseris. **Ph.**
Vt nam istuc verbum ex animo ac vere diceret:
Potius q̄ te inimicū habeam: si istuc crederem
Sincere dici: quid vis possem perpeti. **Pa.**
Labascit idē
Labascit vicius vno verbo q̄ cito. **Th.**
Ego non ex animo misera dico: q̄ ioco.
Rem voluisti a me tandem quin perfeceris.
Ego impetrare nequeo hoc abs te biduum
Saltem vt concedas solum. **Ph.** Siquidē biduum.
Verum ne fiant isti viginti dies. **Th.**
profecto non plus biduū: aut. **Ph.** Aut: nihil moror. **Th.**
Non fiet hoc modò sine te exorem. **Ph.** Scilicet
Faciundū est quod vis. **Th.** Merito te amo. **Ph.** Bene facis.
Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum.
Ita facere certum est: mos gerundus est thaidi.

*Ironia
amatoris
Nisi illum plus amas q̄ me: & istam nunc times
Quæ aduecta est: ne illum talem præcipiat tibi.
Egon id timeo: Ph. Quid te ergo aliud sollicitat: cedo.
Num solus ille dona dar: nuncubi meam
Benignitatem sensisti in te claudier: Paragoge
Nonne ubi mihi dixti cupere te ex æthiopia
Ancillulam: relictis rebus omnibus
Quæsiui. porro eunuchum dixti velle te:
Quia solæ vtuntur his regina: repperi.
Hæc minas viginti pro ambobus dedi.
Tamen contemptus abs te: hæc habui in memoria.
Ob hæc facta abs te spernor. Th. Quid istud phædria:
Quæq̄ illam cupio abducere: atq̄ hac re arbitror
Id fieri posse maxime: verum tamen
Potius q̄ te inimicū habeam: faciam vt iusseris. Ph.
Vt nam istuc verbum ex animo ac vere diceret:
Potius q̄ te inimicū habeam: si istuc crederem
Sincere dici: quid vis possem perpeti. Pa.
Labascit idē
Labascit vicius vno verbo q̄ cito. Th.
Ego non ex animo misera dico: q̄ ioco.
Rem voluisti a me tandem quin perfeceris.
Ego impetrare nequeo hoc abs te biduum
Saltem vt concedas solum. Ph. Siquidē biduum.
Verum ne fiant isti viginti dies. Th.
profecto non plus biduū: aut. Ph. Aut: nihil moror. Th.
Non fiet hoc modò sine te exorem. Ph. Scilicet
Faciundū est quod vis. Th. Merito te amo. Ph. Bene facis.
Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum.
Ita facere certum est: mos gerundus est thaidi.*

*Apolopo
lis secunda.
Omnia hæc
vim amoris
exprimunt*

*Cap. rap. 97. hb. 1.
Cap. hb. 1. ca. 61.*

ACTVS PRIMVS Fo. XXXIII

Tu parmeno huc fac illi adducantur. **Pa. Maxime, Ph.**
In hoc biduum thais vale. **Th. Mi phædria**
Et tu nunquid vis aliud: **Ph.** Egone quid velim:
Cum milite isto præsens: absens vt illes.
Dies nocteq̄ me ames: me desideres:
Me somnies: me expectes: de me cogites:
Me speres: me te oblectes: mecum tota sis:
Meus faxis postremo animus: quando ego sum tuus. **Th.**
Me miseram: forsitan hic mihi parum habeat fidem:
Atq̄ ex aliarum ingenis nunc me iudicet.
Ego pol quæ mihi sum conscia hoc certo scio:
Necq̄ me finxisse falsi quicq̄: necq̄ meo
Cordi esse quæq̄ chariorem hoc phædria.
Et quicquid huius feci causa: virginis causa
Feci: nam me eius spero fratrem propemodum
Iam repperisse adulescentem adeo nobilem:
Et is hodie venturum ad me confuturū domum.
Concedam hinc intro: atq̄ expectabo dum venit.

Miserā me &c. Quamū blanda meretricū verba & neq̄tiæ valeant ad p
suadendū docet hæc scena. Adulescēs quippe inter æstus duorū affectuū po
situs astu meretricis statim victus est: cupiēs illi morē gerere a qua pellabā
Ideo bñ dixit Heraclytus autore philosopho: difficili⁹ esse voluptati repu
gnare q̄ ire. & Sillio talic⁹ voluptatē sic taxat. Quippe nec ira deū tm nec
la nec hostes. Quamū sola nocet animis illapsa voluptas. Accede ad ig. erē
Acyrologia (inqt Diomedes est dictio min⁹ cōuenient plara: vl nō pprijs
dictiōib⁹ obscurata snia. vt accede ignē hunc: iam calefces plus satis. Ibi nul
lus significat ignis: sed meretrix Abrept⁹ e sunio. Sunio est pmonitori⁹ at
tica. In caria est pfectus. Caria est puicia minoris alix. Amabo est aduer
biū bladietis. Labascit victus. i. incipit cadere a constantia & pposito.

Hæc actio sã amatoriū: multiloquiū: vaniloquiū cōtinet. Nam phædria
sæpe repetit quod iam dictū est: & id facere magis & odiose nimis. Deinde
rus plicat. Parmeno illius ex amore immutationē admiratur. Postremo
militis donum mirifice laudat.

Difficilis est voluptati resignare, quam ira. Hæc

*Bidui. Tan
q̄ biēniū sit,
isto p cōtem
ptum quasi
odio lo
Me somnies
hoc amatori
um est
Auxelis. exa
naphora pri
ma.
Meretrix bo
na hici ducit
Huius. f. rei.
Virginis. f.
abducendæ.
Spero pro
credo.
Adeo exple
tua particu
la est.*

PAVLVS.

EVNVCH
ACTVS SECVNDVS
PHAEDRIA PARMENO

Octonar ij: Senarij & Septenarij: partim trochaici.

Acvrius deducant isti. Pa. Facia. Ph. At diligenter. Pa.

Fiet. Ph. at mature. Pa. Fiet. Ph. Satin hoc madatu est it

Ah rogare quasi difficile sit: vnam (bi: Ph.

Tam aliquid inuenire facile possis phedria

Quam hoc peribit. Ph. Ego quoq; vna pereor: qd' mihi est carius:

Ne istuc tam iniquo patiare animo. Pa. Minime quin

Effectum dabo: sed nunquid aliud imperas: Ph.

Munus nostrum ornato verbis quod poteris: &

Mum emulum quod poteris ab ea pellito. Ph.

Memini ta etsi nullus moneas. P. Ego rus ibo atq; ibi manebo. P:

Censeo. Ph. sed heus tu. Pa. qd vis: Ph. censen posse me obfirma,

Perpeti ne redea interea: Pa. Tene: no hercle arbitror. (re: &

Na aut ia reuertere: aut mox noctu te adiget horlu insomnia. Ph.

Opus facia: vt defatiger vsq; ingratus vt dormiam. Pa:

Vigilabis lassus: hoc plus facies. Ph. Abi sis: nihil dicis parmeno.

Eijciunda hercle hac est mollicies animi: nimis mihi indulgeo.

Tandem no ego illa caream: si sit opus: vel totu triduū. Pa. Hu

Vniuersum triduū: vide quid agas. Ph. Stat sentētia. Pa.

Dij boni quid hoc morbi est: adeo homines immutarier:

Ex amore: vt non cognoscas eundē esse. hoc nemo fuit

Minus ineptus: magis seuerus quisq; nec magis continens.

Sed qs hic est q huc pgit: atq; hic quidē est parasitus gnato

Militis: ducit secum vna virginem huic dono: papae

Facie honesta. mitum in rego me turpiter hodie hic dabo

Cum meo decrepito hoc eunuchō: hac superat ipam thaidē.

ACTVS SECVNDVS Fo. XXXV

Fac ita vt iussi &c. Amantiū pdigalitatē: vba cōplurima & vana: incō. **PE. MAR.**

stantia: debilitatē cōsiliū: & amoris impiū: amātiq; durissimā seruitutē hac **Amantium**

scena exprimit. H qppe gen^o hoim seruit affectib^o: q seruitute nihil excogi miseriae

tari pōtiferius. Vñ Sene. li. vi. epi. sic dicit. Nulla seruit^o turpior est q volū

taria. Et Diogenes dicere solebat seruos dñis: malos at cupiditatib^o seruire **Cupiditas.**

Aristipp^o dicebat: Nō ingredi ad meretricē: sed egredi nō posse turpe est. &

habeo laidē meretricē: sed ab illa nō habeor. & iter etiā bachanalīa pudicus

nō corrūpit. Et Dioge. iouebat sapius cupiditatē arcē eē oim malorū. Cē

sen posse me obfirmare &c. Cēlere (inq; iuriscōsult^o) est cōstituere vel pēi **Cēlere.**

pere. Vñ dicim^o: Cēleo hoc facias: & senatū cēuisse. Inde cēlores. Cēlere (in

quit Pōpei^o) nūc significat putare: nūc suadere: nūc decernere. Nō ego illa

careā &c. Carere (inq; Cice. i. prima Tuscul.) significat egere eo qd' hñe ve **Carere**

lis. Inest em vel in carēdo. Triste est nomē ipm carēdi: qā subijci hac vis

Habet nō habet: desiderat: requirit: indiget. opinor hēc icōmoda sūt carētis

Carēt oculis odiosa cecitas: liberis orbitas. Eijciēda hēc est mollicies. Con **Constans**

stās est q resistit dolorib^o q pueniūt a cupiditate absentiu voluptatū: mollis **Mollis**

yo q facile vincit a dolorib^o: & q luxu diffluit. Talis hō cōstati opponit. Inepti

Hoc nemo fuit min^o inept^o &c. Inepti hoīes dicunt q nō seruāt decore. Ma **Seuerus**

gis seuerus &c. Seuer^o dicit^o grauis: & hostis malorū morū. Cōrinēs est q su **Continens**

perat & reijci eas voluptates: a quib^o plures supant. Incōtinens q superat **Incōtinēs**

ab h. s. voluptatibus: quas multi nō inepti: sed seueri & graues superarent.

In hac sequenti scena (q tota moralis est) qli ambulās psona iducit. Expri **PAVLVS.**

mit aut paralitū: sub cui^o vbis corruptos hoim mores in assenationē pla

plos oñdit: adeo vt honeste quoq; plonae in ei^o culpa inuēre sint. Gnato se

ctā adulādi instituit. Deinde m. ra dicitur & mordacibus salibus parme

no lacescit.

GNATO PARASITVS PARMENO

Octonarij: Septenarij ac Senarij trochaici

Immortales hoī hō quid pstat: stulto intelligens

Quid interest: hoc adeo ex hac re venit in mentē mihi.

Coueni hodie adueniēs quēdā mei loci hinc atq; ordinis.

Homine: haud impurū: ridem patria q obligauerat bona.

Video senam: squallidū: egrum: pannis annisq; obs. tū.

Quid istuc ornatū in quā: quonī ā miser qd' habui pdidi: hem

Quo redactus sum: om nes noti me atq; amici deserunt.

Hic ego illū contempsi prae me: qd aio hō in quā ignauissimē

Itan parasti te vt spes nulla reliqua in te esset tibi:

h iij

Admirantis
exclamatio
cū parasitica
gestulatione
Haud impurū
i. nō auarū.
Dialogicos.
Acrit in mo
res inuehiē
Oia hēc ex
media de
muni con
suetudine

Isti. s. eunus
chus & githis
opifia. mal
sculinū prae
ponderat
Archaismos
p eo qd' est
q mihi sum
carior. diser
ta locutio.

Ita hō

Censen. i. ar
bitraris ne.
Inde censo
res. i. morū
aliorū arbi
tri.

Infomnia. i.
vigiliae.

Faciendū di
cit quod mis
nime facit.

Ironia.

Stat sentētia

laus phedrig
ab acta grate

Economia
ad futurum
amorem.

Hyperbole.

Hyperbole.

Hyperbole.

Hyperbole.

Hyperbole.

decrepiti
Sic istuc qd' nos in iugum
et plangore famulū
fuerunt iam conlamata fūera

Philosophie cū dictum. **S**imul consiliū cum re amisiſti: viden me ex eodē ortū loco:
 Intra et mores iuchitur. **Q**ui color: nitor: vestitus: quæ habitudo est corporis:
 Metaphoric cos a pegris nantibus. **O**mnia habeo: neq; quicq; habeo: nihil cū est: nihil desit tamen.
At ego infœlix neq; ridiculus esse: neq; plagas pati
Possum: quid tu his rebus credis fieri: tota erras via.
Olim isti fuit generi quondā questus apud seculum prius:
Hoc nouum est: aucupium: ego adeo hanc primus inueni viam.
Est genus hominū qui esse primos se oīm rerū volunt:
Nec sunt. hos confector: hisce ego nō paro me vt rideant:
Sed his vtro arrideo: & eorum ingenia admiror simul.
Quicquid dicūt laudo: id rursum si negant laudo: id quib;
Negat quis nego: ait aio: postremo imperaui egomet mihi
Omnia assentariis questus nunc est multo vberimus. **P**a.
Scitū hercle hoīem: hic hoīes pr̄sus ex stultis infanos facit. **G**n.
Dum hæc loquimur: interea loci ad macellū vbi aduenimus:
Concurrunt læti mi obuiam Cupedinarī: Cetari: Lani:
Cogit: **F**artores: **P**iscatores: **A**ucupes.
Quibus & re salua & perdita pfuera & prosum sepe.
Salurant: ad coenam vocant: aduentum gratulantur.
Ille vbi miser famelicus videt me esse in tantū honorem:
Et tam facile victū querere: ibi homo coepit me obsecrare:
Vt sibi liceret discere id de me. **S**ectari nulli: si potis est.
Tanquā philosophorū habent disciplinæ ex ipsis
Vocabula: parasiti ita vt gnatonici vocentur. **P**a.
Viden ocium & cibis quid faciat alienus: **G**n. **S**ed ego cesso
Ad thaidē hanc deducere: & rogare ad coenam vt veniat.
Sed parmenonē ante osium thaidis tristem video
Ruralis seruum: salua res est: nimirū hic homines frigent.
Nebulonē hūc rūtē est ludere. **P**a. hisce hoc munere arbitrant
Suam thaidē esse. **G**n. **P**lurima salute parmenonē

Summū suū impertit **G**nato: quid agit: **P**. **S**taf. **G**n. **V**ideo.
Nungd nā hic qd nolis vides: **P**. **T**e. **G**. **C**redo: at nūqd aliud: **P**.
Qui dum. **G**. ga tristis es: **P**a. **N**ihil egdē. **G**n. **N**e sis: sed qd videt
Hoc tibi micipiū: **P**. nō malū hercle. **G**. vro hoīem. **P**. vt fallō. **G**.
Quā hoc munus gratū **T**haidi arbitrare esse: **P**. hoc nunc dicis
Bieſtos hinc nos: oīm rerum heus vicissitudo est. **G**.
Sex ego te totos **P**armeno hos menses quietum reddam:
Ne sursum: deorsum cursites: neſe vsq; ad lucē vigiles.
Egd beo te: **P**a. mē ne: pape. **G**n. sic soleo amicos. **P**. laudo. **G**n. **S**ic soleo. celi
Derineo te: fortasse tu pſect us alio fueras. **P**a.
Nusquā. **G**n. **T**ū tu igit pa ulū da mihi opere: fac vt admittar
Ad illā. **P**a. **A**ge modo: nūc tibi patet fores hē: qā istā ducis. **G**n. **I**ronice
Num quē euocari hinc vis foras: **P**a. **S**ine biduū hoc pretereat:
Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus:
Ne tu istas saxo calcibus sepe insultabis frustra. **G**n.
Enā tu hic stas **P**armeno: cho num nā tu hic relictus custos:
Ne quis forte internunciū clam a milite ad istā cursuret: **P**a.
Vacete dictum: mira vero militū que placeant.
Sed video herilem filium minorem huc aduenire:
Miror quid ex **P**yreō abierit: nā ibi custos publice est nunc.
Non temere est: & pperans venit: nescio quid circumſpectat.
Di immortales &c. **M**ores parasiticos & adulatorū assētorūq; studia
& obsequia quib; nōnulli ad id agendū impelluntur: qd reprehendit impi
mis & nullā prudentiā adesse testat: cū alijs de se credat qd non haber: hæc
scena testat. q gñe hoīm nihil est in vita ciuili pniciosius. **V**n̄ interrogat
Diogenes. quēnā pniciosissime morderet belua: ex feris obtreſtor: ex mi
tioribus adulator respōdit. **C**ice. in **L**edio sic ait: In amicitijs nulla maior pe
ſa: tollit cū iudiciū veri: idq; adulterat. **A**ſſentatio vitiōrū adutrix pcul a
moueat q nō modo amico: sed ne libero cui dē digna est. **M**axima autē cul
pa in eo est: q et veritatē aspernat: & in fraudē obſeq; impellit. **A**rist. li. iij
Ethicos; dicit. **Q**ui delectat emolumenti sui causa: vt inde sibi pueniat in pe

Purus
Ligurie
Abligurre.
Sentus.

Ridiculus

Cōtra assen-
tatores.

Cuppes.
Cuppedia.

Macellum.

Cuppedia.

narj

Cetarij

Lanij.

Fartores.

Nomēclator

Sectari.

Sectarius

Disciplinæ

Parasitus

Nebulo

Ruales

Mancia

Pyreus.

cunij: & in his quæ in pecunijs comparantur vilitas: adulator vocatur.
Haud impur. Purus hō dicit: q est sine fordib' & ifamia. Qui abligurie
rat bo. Ligurie (ingr nonius) est degustare. Vñ abligurire multa auide con
sumere. Video sentū. i. horridū: vt sentēs & spinæ. Annisq; oblitū. i. mu
core & carie obductū. ppter sordidos pānos: & ratioe ætatis oblitū: quæ in
hoīe misero semp videtur maior Viden me ex eodē ortū loco: in cunis na
tales nō fuerūt tuis dissimiles aut clariores: tñ ego melius mihi consului.
Neq; ridiculus esse. Ridiculus est is q mouet alijs risum sua scurrilitate atq;
ineptijs. Et Iuue. querit paupratē facere hoīes ridiculos Quicqd dicit lau
do. Cice. sic ait in Vedio: Quid pōt esse tam flexibile tā deuīt: q anim' eius q
ad alterius nō modo sentū ac voluntatē: sed etiā vultū atq; nutū conuertit.
Negat quis nego: ait aio. Postremo imperaui egomet mihi oīa assentari: vt
ait idē Terē. Sed ille in gnatonis persona: qd' amici gen' adhibere oīno le
uitas est: maxima ingt culpa in eo est q & veritarē aspernat: & in fraudē ob
sego impellit. Sed his vltro arrideo. i. mea spōte i his hoīb' ineptis & stul
tis risu assentior: vt pot' irrideā q irridear. Et sic ostendit se nō esse ridiculū
sed irrisorē. Negat qs nego: ait aio. Supra dixit i Andria: Obsequiū ami
cos: veritas odiū parit. Vñ Cice. in Vedio sic ait: Sed obsequiū multo mole
stū: qd' pētis indulgēs pēpitē amicū fieri finit. Cuppediarij oēs & c. Sex.
Pōpe. sic ait: Cuppes & cuppedia antiq lautiores cibos nojabāt. Vñ & ma
cellū for' cuppedinis appellabāt. Cuppedia ingt aut a cupiditate dicte sunt.
vñ (sicut Varra vult) q ibi fuerit cuppedinis dom' q fuerat ob latrocinium
dānat'. Macellū appellabāt loc' in q vēdebant res ad victū pīnētes Vñ
cuppedinarij dicūt q res tales vendūt. Et exprimat Terē. q sint cuppediarij.
Cetarij (ingr Noni') gen' est piscatorū: qd' maiores pisces capit. dictū ab
eo q cetæ in mari maiora sunt piscū gñā. Lanij dicunt a Lanīadis anīalib'.
Beccarios nūc dicim'. Partores dicunt q imittūt & iplent. vt q lucanicas:
ventrē: faliscū: & cetera id gen' farciūt. Sen. li. x. epi. sic ait. Vignum qd' ad
emūdanda obscena adherēte spōgia positū est: totū in gulā farlit: & pēlu
sis faucib' spm emisit. Et fartores autore Sex. Pompei. dicebātur nomēcla
tores q clā velut i farciēt noīa saluatorū in aurē cādidari Sectari iussi & c.
Sectari. i. seg me tanq; autorē noue sectæ. Vnde dicūtur sectæ phōræ: & sea
ctari' veruex autore Pompeio: q gregē agnor' pcedēs ducit Tanq; phōræ
hnt disciplinæ. Disciplinæ dicunt sectæ phōræ. Cice. i. offi. Sūt nōnullæ. disci
plinæ ingt. Et Plato i primo de legi. disciplinā appellat educationē: q a pue
ricia desiderari amariq; virtutē facit. et illā q pfectus quisq; auius affect' iu
re impare sciāt atq; parere. Et in. v. scribit. Disciplina est puerorū educatio.
q ad rectā legalē p vitam perducit. Maiores nostrī optimū vñ di i repub.
disciplinā appellauerūt. Vnde Cicero in pñatōe librorū: q oratorios iscri
psit: queritur se prima ætate incidisse in ipsam disciplinā veteris prurbatio
nē. Parasit' græce latinæ dicit adulator & assentator. Nebulo (ingr Sex.
Pō) dñ q nō plur' ē q neblā. Ruales ingr Noni') dicit q i vnū amorē de
riuātes. Hoc tibi mā & c. Mancia (iquit Iustinianus li. i. l. i.) dñr seruī: eo q
ab hostibus manu capiūt. Miror q i ex py. Pyreus erat portus athenarū.

In hac sequenti scena nouus amor chæree ephēbi ostēdit. Laus formæ viri PAVLVS
ginis cōspectæ: cōquestio chæree: deinde consiliū ei' potiūdæ p subordina
tionē chæree loco eunuchi. Hæc omnia tanta equidē pūte comici poetæ: vt
hoc cōmentū sua sponte occurrissē nō quæsitū aut elaboratū videat.

CHÆREA AD VLESCENS PARMENO

Otionarij & senarij trochaici: & primus monometer catalecticis

Ccidi: neq; virgo est vñq; neq; ego qui illam e conspectu

amisi meo:

Vbi quærā: vbi inuestigē: quē pconter: qua insistā via:

Incertus sum: vna hæc spēs est: vbiubi est diu celari non potest,

O faciē pulchrā: deleo omnes dehinc ex animo mulieres.

Tœdet harū quotidianarū formatū. Par. Ecce autē alterū

Nescio quid de amore loquit: o infortunatū senē.

Hic vero est qui si occiperit amare: ludum: iocūq;

Dices fuisse illū alterū: put huius rabies quæ dabit. Ch.

Vt illū dñ deatq; senitū perdāt: qui me hodie remoratus est.

Meq; adeo qui resisterim: tum autē qui illū nō floccifecerim:

Sed ecclū parmenonē: salue. Par. qd tu es tristis. qd ue es alacris:

Vnde is: Ch. Ego nescio hercle: neq; vnde eā: neq; quorsum

Eam: ita prorsus oblitus sum mei. Par.

Qui quæso: Ch. amo. Pa. hem. Ch. Nunc te parmeno ostēdes qui ex amore

Scis te mihi sape pollicitū esse: chærea aliquid inueni (vir sies.

Modo quod ames: in ea re vilitatē ego faciā vt cognoscas meam

Cū in cellula ad te patris penū oēm cōgerebā clanculū. Par.

Age inepte. Ch. Hoc hercle factum est: saxis nunc promissa ap
pareant. Par.

Si adeo digna res est: vbi tu nervos extentas tuos. Ch.

Haud similis virgo est virgīnū nostrarū: quas matres: student

Demissis humeris esse vincto pectore: vt graciles sient.

Neq; ego. la
tis amatorie
q se quoq; p
didit dñ illā
nō inuenit.

Virgīs laus
a forma
Hoc dictum
pstruxit ad
catastrophē

Illū senitū ad
intellectū res
tulit.
Prouerbiale
in mēstos
Perturbatio

Penū oēm. i.
ipm integrū
nō solū prē.
Metaphora
a reipudēti.
Repñēdit in
dustriæ cul
tū & laudat
pulchritudis
nem

EVNUCHI

Si qua est habitio paulo: pugile esse aiunt: deducunt cibum.

Tametsi bonast natura: reddunt curatura iuncea.

Itaq; ergo amant. P. qd tua istac. C. noua figura oris. P. papae. C.

Color meus: corpus solidū & succi plenū. Par. Anni. Ch. Anni se

Flos ipse: hanc tū mihi vel vi vel clam vel pcario decim. Par.

Pac tradas: mea nihil refert dum potiar modo. Par.

Quid virgo cuiast. Ch. Nescio hercle. Par. Vndest. Ch. Tantum

idem. Pa. Vbi habitat. Ch.

Ne id quidem. Pa. Vbi vidisti. Ch. In via. Pa. Quat ratione amisti.

Adueniens mecū stomachabar modo: atq; (Ch. Id equidē.

Quēq; ego esse hominē arbitror: cui magis bonae

Felicitates omnes aduersae sient. Par.

Quid hoc est sceleris. C. Perij. Pa. Quid facumst. Ch. Rogas.

Patris cognatam: atq; æqualem archimenidem

Nostin. Pa. quid nī. Ch. Is dum sequor hāc sit mihi obuiā. Pa.

Incomode hercle. Ch. Immo enim uero infelicitate.

Nam incomoda alia sunt dicenda parmeno.

Illum liquet mihi deierare his mensibus

Sex vel septem prorsum non uidisse proximis:

Nisi nunc cū minime uelle: minime opus fuit.

Eho nōne hoc monstri similest: quid ais. Pa. Maxime. Ch.

Continuo adcurrit ad me & longe quidem:

Incuruus: tremulus: labijs demissis gemens.

Heus heus dico tibi charea inquit refut.

Scin quid ego te volebam: dic cras est mihi

Iudicium. quid tum: diligenter nuncios

Patri aduocatus mane mihi esse vt meminerit.

Dum hac dicir: abnt hora: rogo nunquid velit.

Recte inquit: abeo: cum huc respicio ad virginem

ACTVS TERTIVS Fo. XXXVIII

Ma sese interea comōdum huc aduorterat

In hanc nostrā plateam. Pa. Mirūni hanc dicimodo:

Huic quā dotast dono. Ch. huc cum aduenio nulla erat. Par.

Comites secuti scilicet sunt virginem. Ch.

Verum parafitus cum ancilla. Par. Ipsa est scilicet.

Desine iam: conclamatū est. Ch. Alias res agis. Par.

Huc ago quidē. Ch. Nostin quā sit dic mihi: aut

Vidistin. Par. Vidi: noui: scio quo abducta sit. Ch.

O parmeno mi nostin. Par. Noui. Gn. Et scis vbi siet. Par.

Huc deducta est ad meretricē thaidē: & dono data est. Ch.

Quis est tam potens cū tanto munere hoc. Par. Miles thraeo

Phaedrie ritualis. Ch. Duras fratris partes praedicas. Par.

Immo si scias quod donum huic dono contra comparat: p. g. d. n.

Tum magis id dicas. Ch. Quod nam quēso hercle. Pa. Eunuchū

Ch. Illum ne obsecro

In honestū hoīem quē mercatus est heri: senē muliebrē. Par.

Ituncipsum. Ch. Homo quatier certe cum dono foras.

Sed istā thaidē non sciui nobis vicinā. Par. Haud diu est. Ch.

Perij: nunq; ne etiā me illā uidisse: ehodū dic mihi:

Ustne vt fertur forma. Par. Sane. Ch. At nihil ad nostram hanc.

Par. Alia res est. Ch.

Obsecro hercle parmeno fac vt potiar. Par. Faciam sedulo: ac

Dabo operā: adiuvabo: nunquid me aliud vis. Ch. quo nuncis.

Par. Domum.

Vt micipia hāc ita vt iussit frater deducā ad thaidē. Ch.

O fortunatū istū eunuchū: qui quidē in hanc detur domū. Pa.

Quid ita. Ch. Rogitas: summa forma semper cōseruam domi.

Videbit: colloquetur: aderit vna in vnīs aedibus:

Cibum nōnunq; capiet cum ea: interdū ppe dormiet. Par.

Quid si nunc tute fortunatus fias. Ch. Quare parmeno.

Comodū. i. opportune

Verū hic inceptiua paricula est: nō relatiua Nostin. repetitio amato-ria.

Mun⁹ affe-ctate laudat.

Cōparet. i. emat

Gemina vi-rupatio ab-grate & mol-cie.

Diligentiā parmeno pollicet

Ex arte sit vt nō q̄sita fal-lacia videat sed sponte oblata. Quicq; amo-ris gradus

Descriptio formosae puellae

Affectus amatorius

Polita rñde di varietas

Amisti per synopā p amisti

Bonae em-phasum ha berit

Cuiq; suae iniuriæ ma-ximæ videt.

Quid ni. cor-reptio est.

Deierare. i. valde iurare

Eho. mō in dignātis est.

Senis de-scripio

Hyperbole ex fastidio orta

Velit. i. aliq

Edypsis.

EVNVCHI

Parmeno lo Responde. Pa. Capias tu illud vestit. Ch. Vestit: qd dū postea Pa. coe ista. Ia Pro illo te ducā. Ch. Audio. Par. Tee illū dicā. Ch. Intellego. P.

seru^o ad au^o Tu illis frugre comodis: quibus tu illum dicebas modo.

ditoria pgit Cibum vna capias: adlis: tangas: ludas: ppe dormias.

Quisq; sem. Quandoquidē illarū neq; te quisq; nouit: neq; scit qui lies.

ge. ponit. Præterea forma: ætas ipsa est facile vt p eunuchō probes. Ch.

Dixi pulchre: nunq; vidi melius consiliū dari.

Age eamus intro: nūc iam orna me: abduc: duc quantū potes. P.

Vaser seru^o Quid ais: ibecabar equidē. Ch. garris. Pa. Perij. qd ego egi miser:

nō vult vide ri sceleris. Quo trūdis: pculeris iam tu me: tibi equidē dico mane. Ch.

amator. Eamus. P. Pergin: Ch. certū est. Par. videnē nīmū callidū hoc sic

Callidū. i. pe ricolosum. Nō est pfectio: sine. Pa. At. n. in me istac cudei faba: ah (mō. Ch.

Crucibus. i. Deducar: & illis crucibus quē nos nostraq; adulescentiā

tormentis: Habent despiciat: & quæ nos semp omnibus cruciant modis.

Despiciat. i. Nunc referā gratiā: atq; eas itidē fallā vt ab illis fallimur.

contempra An potius hæc pati: ah æquū est fieri vt a me ludant dolis.

Argumentū Quod qui nescierint: culpent: illud merito factū oēs putent. Pa.

a col qnub^o Quid istic si certū est facere: facias. Verū ne post conferas

Correctio Culpam in me. Ch. Non faciam. Par. Iubes ne: Ch. Iubeo: immo

cū auxeli Plus em est cogo atq; impero. Ch.

impero q; iu Nuncq; defugiam autoritatē: sequere. Ch. Dñj vortant bene.

beo. PET. M. ¶ Occidi neq; virgo &c. Primos adulescētis ardores & venereos æst^o post

habita rei domesticæ ac publicæ cura: hæc scæna exprimit. Sectant em adu

lescentes (vt scribit Phis libro secūdo rhetorices ad Theodectem: quod &

Hora. in arte poetica repetit: cuiusq; ætatis mores describēs & studia) vene

reas voluptates & vehemēter cōcupiscūt: celeriter autem desinūt. Estq; illis

amor vehemēs: vt sitis famelq; laboratib^o. Vt illū dñj dea q; seniū perdāt.

Senium Seniū pprie (vt inqt Non^o) est tediū & odiū. dictū a senectute: q; senes om

nibus odio sint & tedio. Quidue es alacris. Alacris festinus. Alco. pediat: Alacris

Sunt q; alacri festinantē & pper: dici putant q; aliis acē. Ad te patris penū

Penus Penū. i. ea quæ pater ad annuū vsum i cellā penuariā reposerat. Gel. lic at

ACTVS PRIMVS Fo. XXXIX

Ea quæ ad edendū & bibendū in dies singulos prædij aut coenę causā parā pen^o nō sunt: sed ea potius quæ huiusce gñis lōge vñonis grā cōtrahunt & recōdunt. ex eo q; nō in pñptu sint: sed int^o & penitus habeant pen^o di sta. Penus quoq; inqt varijs gñibus dictū & varie declinatū est. Nā & hoc per nus: & hæc pen^o & hui^o peni & penoris: et penitiris veteres dixerūt. Sen. sic ait. Lacerat aim & pñit frequēs cōmemoratio meritorū. Nervos itendas tuos. i. vltimū conatū facias. Habitior. i. pinguis. Pugilem. i. aprā certam minibus. Ia cōclamatū est. i. claris idicjs manifestū. i. qd querim^o. Cōcla mare est simul clamare: vt sit in luctu funebri. vñ Lu. li. v. Sic funere primo Attonite tacuere dom^o: cū corpa nōdū Cōclamata iacēt. Parmeno itellige bariā actū esse de Chærea cū amaret: & de omī familia q; videbat cōclama ta: cū heriles filij post meretrices isanirēt. Ideo Chærea dixit: Alias res agis. Qñ nō plane itelligeret quorsū hæc yba dixisset Parmeno: q; de clamato fu nere loq; videbat. Illa sese iterea cōmodū. Cōmodū. i. Ratim & eodē tpe. Cōmodum Sene. li. vi. epi. sic scribit. Librū quē mihi pmiseras accepi: et tanq; lecturus ex cōmodo apui: ac tm degustare volui: deinde blādū est tpe vt lōgius p cederē. In honestū hoīem. i. turpē i facie ac illiberalē facie: vt p Eunuchō p In honestum bes. i. pbabiliter ostēdas te esse Eunuchū: cū sis adhuc iherbis: nec grauē ha beas vocē. Aristo. li. iij. historiæ aīaliū loqns de pilis sic ait. Cōgeniti sūt pi li capitis supcilio: & palpebrarū: postgēti pubis p limū: post alarū: postre mo mēti pili postgeniti. his q; antē pubertatē castrati sunt nō exēit: & post pubertatē excis soli decidūt præter q; pubis. Et li. v. loquēs de voce dicit. Magna ex parte vox maritū foemiarūq; differt: eo q; mares graui^o sonāt q; Vox. foemina. Et ea quæ castrati transeūt in feminā. Et li. xvij. dicit. Exēcta oīa i feminā mutant: & iuuenes atq; foemine sunt vocis acutæ. Pli. li. xi. loquens de voce sic ait. Bobus tm foeminis vox grauior. In alio omī gñe exilior q; maribus. Perculeris iā tu. pcello. is. pculi pculsum: pcellere: cōmouere & Percello puenire. Hæc in me cudei faba. Cudei. i. rūpē sup caput meū. Recidit inquit hoc scœlus in me q; fui autor. Despiciat: id est despectā & modis omā Despiciatus. nibus contempram.

¶ In hac sequenti scæna cōtinet assentatio parasitica: & stulticia militis glo riosi cuiusdēq; summis in rebus iactantia. Insup dauī consiliū. nescilicet Thra so se purget erga Thaidem de amore Pamphili: immo potius suspicionem augeat quoad possit: vt par pari referatur.

ACTVS TERTIVS

THRASO MILES GNATO PARMENO

Senarij & Septenarij nonnulli.

¶ Agnas vero agere gratias thais mihi. Gna. Ingentes. Th. Aintulata est: Gna. Nō tam ipso quidē.

PAVLVS. Hic sermosic pcedit: qua si post coenā inchoat^o vi deatur.

Dono: & abs te datum esse: id vero serio

Triumphat. Par. Hoc puiso vrbis tempus fiet

Deducam: sed eccum militem. Th. Est istuc datum

profectio vtrata mihi sint qua facio omnia. Gn.

Aduerti hercle animum. Th. Vel res semper maximas

Mihi agebat quicquid feceram: alijs non item. Gn.

Labore alieno magno partam gloriam

Verbis saepe in se transmutet: qui habet saltem

Qui in te est. Th. habes. Gn. Rex te ergo i oculis. T. scilicet. Gn.

Gestire. Th. Verum credere omnem exercitum:

Consilia. Gn. Mirum. Th. Tum sicubi eum saretas

Hominū aut negoti: si quando odium coeperat

Requiescere vbi volebat quasi nostin. Gn. Scio.

Quasi vbi illa expueret miseriam ex animo. Th. Tenes:

Tum me conuiuiam solum abducebat sibi. Gn. Hui

Regem elegantem narras. Th. Immo sic homo est.

Per paucorū hominū. Gn. Immo nullorū arbitror.

Si tecum viuit. Th. Inuidere omnes mihi:

Mordere clanculū: ego floccipendere.

Illi inuidere misere: verum vnus tamen

Impense elephantis quem rex indicis praefecerat:

Is vbi molestus magis est: quāso inquit Strato.

Eo ne es ferox: quia habes imperium in beluas. Gna.

Pulchre me hercle dictum & sapienter: pape.

Iugularas hominē: quid ille? Th. Mutus ilico. Gna.

Quidni esset. Par. Di vestram fidem hominē perditū:

Miserūq; & illū sacrilegum. Th. Quid illud gnato?

Quo pacto rhodiu retigerim in conuiuiū:

Nunquid tibi dixi. Gna. Nunq; sed narra obsecro.

Plus milies iam audui. Th. Vna in conuiuiū

Erat hic quē dico rhodius adulescentulus.

Fortē habui scortum: coepit ad id alludere:

Et me irridere. quid ais inquit homo impudens?

Lepus tute es: & pulpamentū quāris. Gn. Ha ha ha. Th.

Quid est? Gna. Facere: lepide: laure: nihil supra.

Tuū obsecro ne hoc dictum erat: vetus credidi. Th.

Audieras? Gn. Saepē & fertur in primis. Th. Meū est. Gn.

Dolet dictum impudenti adulescenti & libero. Par.

At te dñ perdat. Gn. Quid ille quāso? Th. Perditus

Risu omnes qui aderant emoriri: deniq;

Metuebant omnes iam me. Gn. Non iniuria. Th.

Sed heus tu purgon ego me de istac thaide:

Quod eam me amare suspicatur? Gn. Nihil minus

Immo magis auge suspicionem. Th. Cur? Gn. Rogas?

Scin si quando illa mentionem phædriae

Facit aut si laudat: te vt male vrat. Th. Sentio. Gna.

Id vt ne fiat hæc res sola est remedio.

Vbi nominabat phædriam: tu pamphilam

Continuo: si quando illa dicit phædriam

Intromittamus comestatum: tu pamphilam

Cantatum prouocemus. si laudabit hæc

Illius formam: tu huius contra. deniq;

Par pari referto: quod eam mordeat. Th.

Si quidem me amaret: tum istuc pdesset gnato. Par.

Quando illud quod tu dñs expectat atq; amat:

Iam dudū amat te: iam dudū illi facile fit

Quod doleat: metuet semp quem ipsa nunc capit

Frustrum nequando iratus tu alio conferas. Th.

Bene dixi: at mihi istuc non in mente venerat. Gn.

Ridiculum: non enim cogitaras ceterum

Mordax & obscenum dictum. Mirae adulationes.

Libero. i. ab ea re imum. Ridicula mihi verba

Cōsiliū gnatōnis vt vrat id est quātū vrgeat. Ter sa locutio Elegātia pos etæ germae na ac ppria

Tritū puerbiū. Thais nō te sed tua amat.

Alio. locū p persona posuit. Quāto cum pondere p nunciandū

Idem hoc tu se melius quanto inuenilles thrafo.

PE. MAR. ¶ Magnas pro agere &c. Stolidū aīū gliosi militis: q seignoras & aliūde pendēs opinionib⁹ inflat & irridet: in maximisq; versat errorib⁹: hac scēa na exprimit. **Q**ue. li. pri. offi. sic ait. De forme etiā est de seipso p̄dicare: falsa p̄sertim & cū irrisione audientiū: imitari militē gliosum. & in elio sic scri. Nec parasit⁹ in comedijs assentatio nobis facere videt nisi essent milites gliosi. **M**agnas pro agere **Thais** mihi. **S**atis erat r̄ndere magnas Ingētes inq; semp̄ auger assentatio id qd is ad cui⁹ volūtate dicit vult esse magnū. **S**alem qui inte est. **S**alem. i. sapiam. & sales dicunt animi solacia Regem elegantiē narras. **E**legantiē. i. prudentia exultū: & scientem hīc dele sum psonar. **G**natonice tamē dictū est. **V**erū vnus tñ imp̄se. i. valde inuidebat. **C**ell. li. xiiij. sic ait: **I**ulius **P**aulus poeta vir bon⁹ & res litterarūq; ip̄se doct⁹. & paulo post. **I**mp̄ se fieri incipit. **P**ulpamentū q̄ris: **P**ulpa mentū cōdimentū est: qd sit ex pulpa leporis & clunibus maxime. **S**esus est tu es id qd queris in scorto. **F**acere. i. iocose cū exulta quadam elegantia. **L**epide. i. iocūde atq; venuste. i. cū gratia. **L**aute. i. splēdide: magnifice. ac omī apparatu solertis acuminis & vrbani ingenij ybasut adulatōre digna.

PAYLVS. ¶ **H**ic inducitur multiplex cōcursus dissimilitū psonarū. tñ ita virtute poetica discretar. vt nulla cōfusio sermonis ob id fiat. **S**imul etiā quæ cuiq; accommodata videtur mire repræsentat oratio. **D**einde **P**armeno **Phædræ** mus nus laudat: **Thraso** **G**natocq; contra contempnunt.

THAIS THRASO PARMENO PYTHIAS ANCIULA

Senarij omnes

Visa sum. de omī sensu di ci potest. **S**uauitū amatorum est q̄ grauium **I**ronica est. **V**erbū passi to cōgruens **E**clypsis. hūc **M**ire pno mē iuenit: ne quēq; ledat. **V**dire vocem visa sum modo militis: **A**tcq; ecum salutē mi thraso. **T.** **O** thais mea: **M**ecum suauitū quid agitur: ecquid amas. **D**e fidicina istac. **P**a. q̄ yenuiste quod dedit **P**incipium adueniens. **Th.** **P**lurimū merito tuo. **T.** **E**amus ergo ad coenam: quid stas? **Py.** **H**em alterum **E**x homine hunc natum dicas. **Th.** **V**bius nō moror. **P**a. **A**dibo: atq; dissimulabo quasi nunc exeam. **I**turan thais quopiam es? **Th.** **H**em parmeno: **B**ene fecisti hodie itura. **P**a. **Q**uo. **Th.** **Q**uid: hunc vides? **P**a.

Video: & me coedet: vbi vis dona adsunt tibi **A**phædria. **Thra.** **Q**uid stamus: cur nō imus hunc? **P**a. **Q**uaso hercle vt liceat pace quod fiat tura: **D**are huic quæ volumus: cōuenire & colloqui. **Thr.** **P**erpulchra credo dona: haud nostris similia. **P**a. **R**es indicabit: heus iubete istos foras

Exire: quos iussi: ocius tu procede huc. **E**x athiopia est vsq; hac. **Thr.** **H**ic sunt tres minæ. **Gn.** **V**ix. **P**a. vbi tu es dore: accede huc: hem eunuchum tibi **Q**uā liberali facie: q̄ ætate integra. **Th.**

Ita me dī amant honestus est. **P.** **Q**uid tu ais gnato: **N**unqd habes quod contēnas: quid tu autē thraso:

Tacent: satis laudant. fac periculum in litteris:

Fac in palestra: in musicis. quæ liberum

Scire æquum est adulescentē sollertem dabo. **Thr.**

Ego illum eunuchum si opus sit vel sobrius. **P**a.

Atcq; hac qui misit non sibi soli postulat

Te venire: & sua causa excludi ceteros:

Nec pugnas narrat: nec cicatrices suas

Ostentat: nec tibi obstat: quod quidā facit:

Verum vbi molestum nō erit: vbi tu voles:

Vbi tempus tibi erit: sat habet si tum recipitur. **Thr.**

Apparet hunc seruū esse domini pauperis:

Miseriq; **Gn.** **N**am hercle nemo possit: sat scio

Qui haberet: qui pararet alium hunc perpeti. **P**a.

Tace tu: quæ ego esse puto infra omnes in fimos

Homines: nam qui huic animū assentari induxeris:

Est flamma te petere cibum posse arbitror. **Th.**

Iam ne imus: **Th.** hos prius introducam: & quæ volo

Simul imperabo: postea continuo exeo. **Thr.**

Insultus mis les dolorem indicat.

Cōmedatio a longinqa teloci. **C**allide munus ex p̄cio cōtemplit.

Honestus id est pulcher. **O**lim his ar tib⁹ liberieru diebantur.

Honeste eclypsis ob **Th**ai dis p̄sentia. **M**ilitis ipor tuitatē taxat

Thaidis anī mum captat

Assentator ap̄ pbat militis dictum. **V**etus adagi um in adu lators.

Et. vng & illor mō d citr
flamma ribi
Hanc u potuit

Ego hinc abeo: tu istanc operire. Par. haud convenit
felus ob mu-
nus rivalis.
Ineptus inu-
ria iocus.
Fiat. Eclypsi
ethica: q pl
vultu q ver
bis signatur
Si chre. ceco
nomia ad su
tura litem.
Hæc res faci
et virginem
illudi
Vos. ad pe
dissequas
Fiat. Eclypsi
ethica: q pl
vultu q ver
bis signatur
Si chre. ceco
nomia ad su
tura litem.
Hæc res faci
et virginem
illudi
Vos. ad pe
dissequas

PE. MAR. **Meretrix**
Audire vocē &c. Actus meretricis: verba subdola & simulatus pro
pore ad fallendū affectus: necnō amantiū siue stulticiæ siue insidiæ: accōmē
tum ad zelotypiam excitandā exprimunt hæc scena. Meretrix quippe si
mulata fronte pluribus arridet: vt plures spoliēt. & emulationis semia spar
git vt inde abundantiore habeat melle. Conducit nāq; meretricio questui
coplures habere amatores inuicem zelotypos: vt illorū ardore ac stulticia
fruatur. Vnde plautus in cistellaria dicit. Meretrix est fortunati opidi simili
ma: non potest suam rem obtinere sola sine multis viris. Et paulopost. Agi
mulate amare oportet. nam si ames: exemplo meli⁹ illi multo quem ames
consulas q; rei tuæ. Quam venuste &c. Cice. in Vedio sic ait. Odiosū sane
genus hominū officia exprobrantiū: quæ meminisse debetis in quē collata
sunt: non cōmemorare qui cōsulit. Seneca scribēs de clementia ad Nerone:
Quam dulce q; preciosum est: si gratias sibi aginō est passus q; dedit: sed de
disse dum dat obliquus est. Qui dedit beneficiū taceat: narret q; accepit. Non
tū ingratū: sed iniustū est etiā beneficiū supbe dari. Et graue tormentū est
debere cui nolis. Fabius verrucosus inquit. Beneficiū ab homine elato asper
datum panem lapidosum vocabat. Eunuchū tibi q; liberali facie. i. in
genua: non seruili: ac ætate iuuenili. Honestus. i. pulcher & venustus: tum
forma: tum ætate. Adulescentē solertem. i. scientem. Sollertia dicit ingeni
rum acumen & naturalis aptitudo ad id celeriter p̄cipiendū quod pruden
tia dicat. Comes huius est sagacitas: q; acute sentit atq; discernit qd pruden
tia iusserit. Solers (inquit Sex. Pompe.) dicitur in omni re prudēs. Sollertia
(inquit phūs li. vi. ethices) est bona quedā cōiectatio: q; sine rōne fit & cito.

Hæc sequēs scena continet chremetis p̄bati adulescētuli suspicionem de
thaidis erga ipsū amore: quē sane subterfugere obnixè conatur. Sequitur
p̄bati cōmū mobilitas agniti adulescentis personā inuicem p̄bati
ad sōd loquuntēq; aduocantē p̄bati quē tunc mulierū p̄bati
CHRÆMES PYTHIAS ANCILLA

CHRÆMES PYTHIAS ANCILLA

Senarij omnes

Rospecto quanto magis magisq; cogito:
Nimirū dabit hæc thais mihi magnū malū
Ita me video ab ea astute labefactarier.
Iam tum cum primū iussit me ad se accersier.
Roget quis: quid tibi cum illa: ne noram quidē.
Vbi veni: causam vt ibi manerem repperit.
Ait rem diuinam fecisse: & rem seriam.
Velle agere mecum: iam tum erat suspicio
Dolo malo hæc fieri omnia: ipsa accumbere
Mecum: mihi sese dare: sermonem querere.
Vbi friget: huc euasit: q; pridem pater
Mihi & mater mortui essent: dico iam diu.
Rus sum & quod habeam: & q; longe a mari
Credo ei placere: hoc sperat se a me auellere:
Postremo & qua inde parua perisset soror:
Et quis cum ea vna: quid habuisset cum perijt:
Et quis eam posset noscere. Hæc cur querites:
Nisi illa forte quæ olim perijt paruula
Soror: hanc se intendit esse: vt est audacia.
Verum ea si viuir: annos nactast sedecim:
Non maior thais q; ego sum: maiusculast.
Misit porro orare vt venirem serio.
Aut dicat quod vult: aut molesta ne fiet.

Nic inconse
quēs oīo est
quæ cōcedit
secū loquens
tibus: quia
multa taciti
intelligunt.
Manerē ho
nestū q; dor
mire.
Thaidis pe
culantia
Dolo malo
.i. fallacia
Quā pridem
id est q; diu.
Auellere. t. a
q; a p̄tinacit
possidente.
Maiuscula.
ōndit vtrāq;
esse primeū

Simplex rus Non hercle veniā terrio: heus heus. **Py.** Ecquis hic est? **Ch.**
fici respōsio Ego sum chremes. **Py.** O capitulū lepidissimū. **Ch.**
Facera mere Dico ego mihi insidias fieri. **Py.** Thais maximo
tricus excla-
matio Te orabāt opere vt cras redires. **Ch.** **Rus eo.** **Py.**

Amabo blā Fac amabo. **Ch.** Nō possum inquā. **Py.** At tu apud nōs hic mane
dientis est. **Dum** redeat ipsa. **Ch.** Nihil minus. **Py.** Cur mi chremes? **Ch.**
Indignat de **Malam rem hinc** tibi. **Py.** Si istuc ita certumst tibi:
attrectatioe **Amabo vt illuc transeas:** vbi illast. **Ch.** **Eho.** **Py.**
pythice **Abi dorias cito:** hunc deduce ad militem.
Pulchra
locutio

PE. MAR. ¶ Chremes quanto magis &c. Meretriceas artes dolosq; multiplices caute
vitandas esse monet hac scena: ne irretiti dent penas: & imprudentiae meri
to accusentur: & vitiosam personā actali dispositione lucrari docet: vt ma
labes la semper praesumatur: quīs interdum mala non sit. Labefactarier. Labes
Labefactare dicitur macula. Et labefactare est maculare & inficere. Suspicio dolo malo
hac fieri omnia &c. Seruius iunior consultus (vt est in volumine. ff.) dicit doli
malum esse machinationē quandā alterius decipiendi causa: cū aliud simus
latur: & aliud agitur. Labeo sic diffinit: Dolus mal⁹ est omnis calliditas: fal
lacia: machinatio ad circūueniendū: fallendū: decipiendū alterum adhibita.
Dolus mal⁹ Dolus malus dicitur ad differentiā: quoniā veteres etiā bonū doli dicebāt
& p sollertia hoc nomen accipiebant: maxime si aduersus hostē laronēve
Serius quis machinare. Rem seriam. i. grauem & minime iocosam. Accumbere
Frigere. meū. i. meū sedebat. Vbi friget &c. Definit ardor ille meretricius blan
Ferueret. diendi sermonēq; querēdi. Vnde dicit opus etiā frigere cum intermittit. Fer
uere cum celebra: & fit cū diligentia. Vt est audacia meretricū. i. quae sine
Lepidus pudore audent omnia. Vt venire serio. i. sine nugis & iocis. O capitulum
lepidissimū. i. iocundissimū nobisq; charissimū & nō inuenustū. Nihil mi
nus. i. faciā. i. nō mancho. Amabo vt illuc transeas vbi ea est. i. per transie
tum illuc eas vbi est thais. Dixerat enī chremes: Rus eo. & sic ostēdit nō esse
incommodū chremeti illuc iter facere vbi erat thais.

PAVLVS. ¶ In hoc ploguio est insinuatio illius personae cui narraturus est chærea: q
ase retro post scenam facta sunt. Hoc autē fit potissimū populi gratia: vt id
auribus pcipiat: quod poeta honeste oculis obijcere non potuit.

ANTIPHO ADVLESCENS

Senarij: Septenarij: Quadrati Catalectici

Y Eri aliquot adulesceruli coimus in pyreo:
In hunc diem vt de symbolis essemus. Chærea ei rei
Praefecimus: datū anulū: locus. tempus constitutumst.
Praeterea tempus: quo in loco dictumst: parati nihil est.
Homo ipse nusquamst: neq; scio quid dicā: aut quid coiecem.
Nunc mihi hoc negocii ceteri dedere: illū vt querā.
Idq; adeo visam si domist. quisnā hinc a thaide exi:
Is est: an non est: ipse est: quid hoc hoies: qui hic ornatus est:
Quid illud mali est: nequeo satis mirari: neq; conicere.
Nisi quicquid est: pcul hinc libet prius quid sit sciscitari:

¶ Hic aliq; adulescen. &c. Adulescentulorū amicitia: & id qd i primis eā
facit & cōtinet: hac scena exprimit. Arist. li. viij. Ethices sic ait. Iuuenū ami
citia est ob voluptatē. Viuit em cū affectu: & id maxie sequunt qd libipis
est iocūdū & pns. Et i. Rhētorices ad Theodectē sic scribit. Iuuenes amāt
sodales magis q; alios. qā gaudet cōiuijs & lucra nondū desiderāt. Esse
mus. i. comederem⁹ cenā: in quā quisq; partē suā coiecit. Desymbolis. i.
partib⁹ & coiectis in cenā. At qd coiecem. i. cogitem & p vero affirmē
Coniectare est dirigere intellectū ad veritatē: qd ppriū est hois solertis &
sagacis. Nūc mihi hoc negocij. i. laboris & puincia. Cice. in oratiōe qua
gratias agit senatui de re dituo sic ait. Vlciscendae iniuriæ facilior est ratio
q; beneficij remunerandi: propterea q; superiorē esse contra improbos mi
nus est negocij q; bonis exequari.

¶ Hic Chærea nimio pfusus gaudio q; virgine potius est: Antiphonifor
te obuio suā felicitatē miro affectu narrat: praecaturq; sibi vt cōsilio auxi
liocq; sit: quo ea deinceps quoq; potiri possit.

CHÆREA ANTIPHO

Octonarij & Septenarij

Vnq; hic est: nemo est: nūqs hic me seq;: nemo homost
Iam ne erūpere hoc li cet mihi gaudiū: prohi iupiter
Nunc est tēpus pfecto interfici: cū ppeti me possum:
Ne hoc gaudiū contaminet vitam aegritudine aliqua.
Sed neminem curiosum interuenire nunc mihi

Coimus. i.
cōsensemus.
Essem⁹. i. co
mederemus
Parati pape
paratus.

Chærea sub
Eunuchi ha
bitu virgine
viriata vix
cognitus
Sciscitari est
secretiora ris
mari

PE. MAR.

Symbolum

Coniectare.

Negocium

PAVLVS.

Hæc ybage
stū vultūq;
dicāt exētis
Instabilitatē
fortūæ timet
Appatus ad
futurā narra
tionem.

Gestire ē sen
lū corpis ge
stu indicare.
Ornatus

Qui me sequat: quiq; iam rogando obtundat: enecet.

Quid gestia: aut qd latus sim: quo pergā: vnde emergā: vbi siem

Vestitū hūc nactus: qd mihi querā: sanus sim: an ne insanā. An.

Adibo: atq; ab eo grātia hanc quā video velle inibo.

Charea quid est qd sic gestus: quidve sibi hic vestitus querit?

Quid est qd letus sis: qd tibi vis: satn sanus es: qd me aspectas?

Quid taces? Ch. O festus dies hominis: amice salue:

Nemo est quē ego magis nunc cupere videre q; te. An.

Narra istuc qso qd fiet. Ch. Immo ego te obsecro hercle vt audias.

Nostin hanc quā amat frater. An. Noui: nēpe opinor thaidē. Ch.

Istam ipsam. Antipho. Sic cōmeminera. Ch. Quādā hodie est ei

dono data.

Virgo: quid ego eius tibi nunc facie predicē aut laudē Antipho?

Cum ipm me noris q; elegans formarū spectator siem?

In hanc cōmotus sum. An. Ain tu? Ch. Primā dices scio si videris

Quid multa verba: amare ceppi: forte fortuna domi

Erat quidā eunuchus: quē mercatus fuerat frater thaidi:

Necq; is deductus etiā tum ad eā: submonuit me parmeno

Ibi seruus qd ego arripui. An. qd id est? Ch. Tacitus: citius audies

Vt vestē cū eo mutem: & p illo iubeā me ducier. An.

Pro eunuchon? C. sic est. An. Quid ex ea re tandē vt caperes cō

modi. Chae.

Rogas: videre: audire: essem vna quā cū cupiebā antipho?

Num parua causa: aut parua ratio est: traditus sum mulieri:

Illa ilico vbi me accepit: leta ad se adducit domum.

Cōmedat virginē. An. cui? ubi ne? C. mihi. A. satis tūto tamē. C.

Edictū ne vir quisq; ad eā adeat: & mihi ne abscedā imperat.

In interiore parte vt maneam solus cum sola: annuo:

Terrā intuens modestē. An. Miser. C. Ego inqt ad cenā hinc eo.

Abducit secū ancillas: pauce quā circū illā essent: manēt

Nouitia puellę: continuo hāc adornant vt lauet.

Adhortor pperent: dum apparat: virgo in cōclau sedet.

Suspectans tabulā quādā pictā: vbi inerat pictura hec: Iouē

Quo pacto dana misisse aiunt quodā in gremiū imbrē aureū.

Egomet q; id spectare ceppi. & quia cōsimilē luserat

Iam olim ille ludū: impendio magis animus gaudebat mihi

Deum sese in hoīem cōuertisse: atq; per alienas tegulas

Venisse clanculū per impluviū fucum factū mulier.

Ad quē deū: qui templa coeli summa sonitu concutit.

Ego homuncio hoc nō facere: ego illud vero ita feci ac lubēs.

Dum hac mecū reputo: accersitur lauatū interea virgo

I: lauit: redit: deinde illā in lectū illā collocant.

Scō expectās si qd mihi imperēt. venit vna: heus tū inqt dore

Cape hoc flabellū: & ventulū huic sic facio dum lauamus.

Vbi nos lauerimus: si voles lauato: accipio tristis. An.

Tum equidē istuc os tuū impudēs videre nimitū vellem:

Qui esset status: flabellū tenere te alinum tantū. Ch.

Vix elocutast hoc: foras simul omnes prorunt: se

Abeunt lauatū: perstreperunt: ita vt sit domini vbi absunt.

Interea somnus virginē opprimit: ego limis aspecto

Sic per flabellū clanculū: & simul alia circūspecto

Satin explorata sint: video esse: pessulum hostiū obdo. An.

Quid tū. Ch. qd tū fatue. An. Fateor. Ch. an ego occasionem

Mihi ostentatā tam breuē: tam optatā: tam insperatā

Amitterē: tum pol ego is essem vere quā assilimabar. An.

Sane hercle vt dicis: sed interim de symbolis quid actumst. Ch.

Paratūst. An. frugies: vbi domini. C. imo apud libertū discū. A.

Perlongest: sed tanto ocyus pperemus: muta vestem. Ch.

Vbi mutem: perij: nam domo exulo: nunc metuo fratē

Ne intus sit: porro autē pater ne rure redierit iam. An.

Cōclau est
locus secretior
in penetrabilibus.

Tabula de

Iouē daneg

Ludū: non

scelus dicit.

Archaismos

Fuctū factū

.i. vt fuctū sa

ceret. i. astu

tam fraudē.

Locus a ma

iore. Accersi

tur. Inupiale

verbū. Mira

breuitas

Puellaris er

or expriat

Tristis. simu

lantes nō p e

Tenere fla

bellū. qd of

ficiū delicat

orum est

Mos familie

petulātis.

Limis: id est

transuersis

Clauso gut

tūre explicat

ta narratio

Auxelis. Est

etiā dissolu

Ad me. i. in domū meā.
Porro. i. deinceps.
Eamus ad me. ubi proximum sit ubi mutes. Ch. Recte dicit.
Eamus; & de istac simul re quo pacto porro possim.
Potiri; consilium volo capere vna tecum. An. Fiat.

PE. MAR. Num qs hic est. Adulescētis voti cōpotis & cupiētis animi sui laticia ex teris notā esse: ut ipse amorē capiat; voluptatē; gestientem leticiā: hęc scena exprimit. Illius decorē seruās q ppter ætatē ibecillitatē; cōsiliū ac sensitiui appetitus vehemētiā nil magis exoptat q̄ oprata voluptate frui: calore naturali & voluptatū illecebris ipm impellētibus. Deniq; quantū exēpla maiorū in vtrāq; partē possint ad mores: docet exēplo Chæree. quē iouis auctoritas ad virū virgini inferendū accedit. Dū apparat ygo in cōclauū &c. Conclauia (ingit Sextus pom.) dicunt loca quæ vna clauē claudunt. Impēdio. i. multo. Gel. li. vii. sic ait. Sed & eū impēdio magis ex reb⁹ gestis q̄ ex illo ostento: vix esse virtutis eximie credendū est. Et li. vlti. sic scribit. Qd̄ vero dixi quædā esse impēdio molliora. Clanculū per impluuiū &c. Impluuiū (ingit Alconio pedianus) est locus sine tecto in ædib⁹: quo impluere imber in domum possit. Mihi deum in hoīem sese conuertisse. in hoīem. i. in humanos affectus. quæ cōuersio & fictio moribus nocet plurimū. Quæ ppter Cice. in prima tusculanā: sic ait. Neq; Homēz audio q̄ Ganymedē a dijs raptū ait ppter formā ut ioui pocula ministraret. Fingebat hęc Homērus: & humana ad deos transferebat: diuina mallē ad nos. & Aristot. li. i. Ethices dicit. Nā cū dijs ad nos referunt: sane videntur ridiculi. Diuus ille Platon. li. ii. de repub. loquēs de fabulis sic ait. Deorū pugnas & cætera id genus quæ Homērus scripsit minime in ciuitatē recipere debemus: siue p allegoriā dicta hęc sint: siue sine allegoria. Nō em̄ adulescēs hęc dignoscere pōt. Sed q̄ in ea ætate opinionibus accipiunt: alti⁹ inherēt: difficilīusq; eradicari cōsueuerūt. Et i primo de repub. dicit. Fabulā de ganymede vehemētē culpa mus: q̄ aduersus Iouē ficta sit. ut cū ab eo leges earū originē habuisse credatur: cū deū imitātes q̄ leges cōdidit: hac etiā voluptate fruant. Sed fabula q̄ dē valeat &c. Cice. li. i. offi. sic ait. Luxuria vero tū omī ætati turpis: tū senē auti scēdissima est. Si autē & libidinē intēperatiā accesserit duplex malū est: trā. Ego limis aspecto oculis. i. transuersis & obliqs. Limus ingit Sex. Pompei. obliquus. i. transuersus. Vñ & limina Pessulum ostio. Pessulum lignū quod ostio obijcitur. Frugies. i. vtilis: ut fruges quibus vtimur.

PAVLVS. Hic Dorias inducitur q̄ terribilē credat milite: ut eo magis van⁹ postea ridiculū esse possit. tū q̄ i post scēnā. i. in cōuiuio multis gestū sit: ancilla demonstrat. e quibus profecto ea quæ in proscenio geritur agnoscere poterimus.

DORIAS

Hiusdem rationis

Ta me dii bene ament: quantū ego illū vidi: nō nihil timeo misera.

Necq; ille hodie insanus turbā faciat: aut vim Thaidi.

Nam postq̄ iste aduenit Chremes adulescens frater virginis:

Militē rogat: ut illū admitti iubeat: ille cōtinuo trasci:

Necq; negare audere: Thais porro instare: ut hominē inuiter.

Id faciebat retinendi illius causa: quia illa quæ cupiebat.

De sorore eius indicare: ad eam rem tempus nō erat.

Inuitat tristis: mansit ibi: illa cū illo sermonē ilico.

Miles vero sibi putare adductum ante oculos æmulum:

Voluit facere cōtra huic agre. heus inquit puer Pamphilam

Accerse ut delectet hic nos: illa exclamat minime gentium:

In cōuiuio illam: miles tendere inde ad iurgium.

Interea aurū sibi clam mulier demit: dat mihi ut auferā:

Hoc est signū ubi primū poterit se illine subducet scio.

Ita me dii ament &c. Muliebri timiditatē: cautionē meretricē & hominis stolidi zelotypiā importunitatē & imperū animi ad iurgia præcipit: hęc scena exprimit. Adductum ante oculos æmulū. Æmulatio (ingit Cice. in iij. tusculana) duplex illa quidem dicitur: ut & in laude & in vitio hoc nomen. Nam & æmulatio virtutis imitatio dicit. Sed eo nihil hoc loco vtimur: est enim laudis. & est æmulatio ægritudo: si eo quod cōcupierit aliorū poritur: ipse careat.

Raciocinantem & cogitabundum Phædriam inducit: secum reputantē quid in cōmodi perpetietur intercepti amoris: si totū biduū ruri pmanerit. Sed vicit amor: eaq; gratia importune in urbem reuersus fingitur: ut iurgium militis tollatur.

PHÆDRIA.

Senarij.

Ulu. i. milite
Thralonem
Infinitum
finito

Instare. i. ins
stare.

Locus agno
scēde yginis

Tristis. i. iur

Rā. Daut cō

siliū exequi

Vedere. i. pui

caciū nitebat

Verg. vasto

certamine tē

dunt.

Subducet p

prie dicit: id

est subtrahit

PH. MAR.

Æmulatio.

PAVLVS.

Scito enim honestū & magnū vindictę genus esse ignoscere. **Arist.** in. iij. moralit. de natura viri magnanimi sic ait. Nec est memor mali sibi illati. Non est enim magnanimi meminisse prefertim mala: sed potius despicere. Postquam ludi &c. **Plautus** in **Bachidibus**: Mea causa de auro quod eū ludificat? est Inguibus facile &c. Inuolare est irruere & infilire (inquit **Nonius**) a volatu aut a vola id est media manu dictum.

PAVLVS: In hac sequenti scena facetus & iucundus error est: quandoquidem Phædria credere esse Eunuchū ipsum qui quæretur. pindelic indignatus eū aggreditur: ut secum iniuriā exposculet. tum signis & argumentis comperit Chæream fratrem scelus perpetrasse.

PHÆDRIA DORVS PYTHIAS DORIS

Senarij Septenarij: & Octonarij.

Male cōciliare. i. magno empte. Os distortit. i. deturpauit. Fugā ornat. f. muratione vestis. Error vtriusq. s. phædriæ & Pythiæ. Elegans chærea descriptio ab ignota. Vestes exornant hoies.

Xi foras scelestę: at etiam restitas? Fugitiue prodi: male cōciliate. **Do.** Obsecro. **Ph.** Oh illud vidē os ut sibi distortit carnufex. Quid huc reditio est? quid vestis mutatio est? Quid narras? paululum si cessassem **Pythias**: Domi non offendissem: ita iam ornabat fugam. **Py.** Habes ne hominem amabo? **Ph.** qd nō habeā? **Py.** O factū bene. **Do.** Huc pol vero bene. **Py.** ubi est? **Ph.** Rogitas? nō vides? **Py.** Videā obsecro quē? **Ph.** hunc scilicet. **Py.** Quis hic est hō? **Ph.** Qui ad vos deductus hodie est. **Py.** hunc oculis suis Nostrarum nunc quicquid vidit **Phædria**. **Ph.** Non vidit? **Py.** An tu hunc credidisti esse obsecro Ad nos deductum? **Ph.** Nam quē aliū? habui neminē. **Py.** haur Me comparandus hic quidē illum est: ille erat honesta facie: & liberali. **Ph.** Ita visus est Dudum: quia varia veste exornatus fuit: Nunc eo tibi videtur foedus: quia illā nō habet. **Py.** Tace obsecro: quasi vero paululum interficiet.

Ad nos deductus hodie est adulescentulus, Quem tu vero videre velles **phædria**. Hic est vetus: vietus: veterinosus: senex. Colore mustelino. **Ph.** Mem quæ hæc est fabula? Eo redigis me: ut quid egerim egomet nesciam. **Pho** tu enim ego te? **Do.** Emisti. **Py.** Iube mihi denuo Respondeat. **Ph.** Roga. **Py.** Venisti hodie ad nos: negat: At ille alter venit annos natus sedecim: Quē secū adduxit **parmeno**. **Ph.** Agedū hoc mihi expedi Primum: istam quā habes vnde habes vestem? taces? Monstrū hominis: nō diciturus? **Do.** Venit **chærea**. **Ph.** Frater ne? **Do.** Ita. **Ph.** qn? **Do.** hodie. **Ph.** qd dudū? **Do.** mō. **Ph.** Qui cū? **Do.** Cū **parmenone**. **Ph.** noras ne eū prius? **Do.** Non. **Ph.** Vnde igit fratrē meū esse sciebas? **Do.** **Parmeno** Dicebat eum esse: is dedit mihi hanc. **Ph.** Occidi. **Do.** Meam ipse induit: post vna ambo abierūt foras. **Py.** Iam satis credis me sobriam esse: & nihil mentitam? Iam satis certum est virginē vitiatā esse? **Ph.** Age nunc belua: Credis huic quod dicat? **Py.** quid isti credā? res ipsa indicat. **Ph.** Concede istuc paululū: audin etiā nunc paululū? sat est: Dic dum hoc rursus: **Chærea** tuā vestē detraxit tibi? **Do.** Factum. **Ph.** Et east indutus? **Do.** Factum. **Ph.** Et pro te huc deductus? **Do.** Ita. **Ph.** Jupiter magne: o scelestū atq; audacē hominē. **Py.** Vē mihi: Huiā nunc nō credis indignis nos esse inrisas modis? **Ph.** Mirum ni tu credas quod iste dicat. quid agam nescio. Heus tu negato rursus: possum ne hodie ex te exculpere Verum? vidisti in fratre **chæream**? **Do.** Non. **Ph.** Non potest sine Malo fateri video: sequere hac: modo ait: modo negat.

Eunuchi descriptio.

Chæree etas

Hic est plautina imitatio cū in eisdē sit longa disputatio.

Obliqui interrogantes: quibus testimonia deriuare nititur

Eunuchus rem aperit. Hoc memoriter dictum retinuit. res mulcta es.

A plōna ad factū se confert. Sic iterum rogat ut ea negari vellet

Exclamatio bifaria accipienda.

Elegans locutio.

Rursus. i. e. contrario nō itaq; Amplificatio & dilatio quaestionis.

Intro. terribi Ora me, **Do.** Obsecro te x̄o phedria, **Ph.** Intro. **Do.** hoi hei, **Ph.**

Deploratio Alio pacto honeste quo modo hinc abeam nescio:

Techna græ Actumst siquidē: tu me hic etiā nebulo ludificabere: **Py.**

ce. i. ars seu Parmenonis tā scro esse hanc technā: q̄ me viuere, **Do.** sic est, **Py.**

fallacia. Inueniam hodie parem vbi pol referā gratiā.

Economia Sed nunc quid faciendū censes dorias: **Do.** De istac rogas

ad futurū fa Virgine: **Py.** Ita: vñ faceā ne an predicem: **Do.** Tu pol si sapias

bulæ exitū Quod scis nescis: neq̄ de istoc eunuchō: neq̄ de vitio virginis.

Prouerbiū Hac re & omni te turba euolues: & illi gratū feceris.

dialecticū. Id modo dic abisse dorum, **Py.** Ita faciā, **Do.** Sed videon chremē:

Sanū cōsiliū Thais iā aderit, **Py.** qd ita: **Do.** q̄a cū inde abeo iam tū incoeperat

Modo. i. tan Turba inter eos, **Py.** Aufer aurū hoc: ego scibo ex hoc quid fiet.

iūmodo. Archaimos

Scibo p sciā Exi foras scelest &c. Amantis diligentiā vt aliquid amice gratificet & in

PE. MAR. seruiat. necnō vehementiā in multa irrogandā rei amatae gratia: atq̄ mul

liercularū cōmēta & cautionē: ne in caput p̄p̄riū delicta recidāt: hęc scena

exprimit. Quisq̄ em̄ natura duce nisi infaniet p̄ temporis ratioē sibi cauet.

Est nanq̄ incassum illa prudētia quæ rebus suis p̄spicere nescit. At etiā re

stiras fugitiue. **Vlpian** li. xxi. ff. de ædil. edi. sic ait: Dicunt ædiles: Qui man

cipia vendunt: certiores faciūt emptores quid morbi vitijq̄ sit: qui fugitiu

errores sit. Et **Cice.** li. iij. offi. sic ait: Qui scire debuit de sanitate: de fuga: de fur

tis præstat ædicto ædiliū. **Phædria** hic est victus. **Vietus** inquit **Sex.** pom.

dicūt languidus sine vi: & naturalib⁹ priuatus virib⁹. **Cicero** in **Catone** ma

iore: Sed necesse fuit esse aliquid quasi vietum & caducū. **Veternofus** dicit

ur is qui morbo & incōmodo senectutis laborat. **Vñ Virgi.** in **Geor.** Nec

torpore diu graui passus sua regna veterno. **Veternofus** etiā autore **Pom.**

dicūt is qui graui præmiū somno. **Cato** inquit: **Veternofus** q̄ plurimū bibit tam maxime sitit.

Techna Tam scio esse technā: id est artem & fraudē. **Techna** græce latine vas & ma

chinamentū. & technicus dicitur artificiosus, & techniteuo est aliquid aruū

ciose melior.

PAVLVS. Hic **Chremes** vino semigrauis inducitur: exprimens egregie temulentos

rum conditionē: priorū memor: præsentibus titubans: quēadmodū egres

gie componi solent.

CHREMES PYTHIAS

Octonarij

Thais ego ſā dudū hic aſſum. **Th.** **O** mi chreme teipm expectabā
Scin tu turbā hāc te ppter eſſe faciā: & adeo ad te attinere hanc
Oem rem: **Ch.** ad me: q̄ ſi iſtuc: **Th.** quia dū tibi ſororē ſtudeo
Reddere & reſtituere: hāc atq; huiuſmodi ſum multa paſſa. **Ch.**
Vbi eaſt: **Th.** Domi apud me. **Ch.** **Hem**: **Th.** quid eſt:
Educta ita vt teq; illaq; dignum ſit. **Ch.** qd aiſ: **Th.** Id qd reſ eſt.
Hanc tibi dono do: neq; repeto. pilla abs te quicq; precij. **Ch.**
Et habet & reſert a me thais tibi: ita vti merita eſt gratia. **Th.**
At em caue ne priuſ q̄ hanc a me accipias amittas chreme.
Nam hāc ea eſt quā miles a me vi nunc creptū venit.
Abi tu ciſtellā pythias domo effer cum monumentis. **Ch.**
Viden tu illū thais: **Py.** vbi ſita eſt: **T.** In riſco: odioſa ceſſaſ: **Ch.**
Militē ſecū ad te quantas copias adducere. **Th.**
Atq; numformidoloſus obſecro eſ mi homo: **Ch.** **Agapeſis**:
Egon formidoloſus: nemo eſt hoim qui viuat minus. **Th.**
Atq; ita opus eſt. **Ch.** hau metuo: quem tu me eſſe homine exiſtiſ
mes: **Thais**.
Immo hoc cogitato: q̄ cū reſ tibi eſt: peregrinuſ eſt:
Minuſ potēſ q̄ tu: minuſ notuſ: amicoꝝ hic minuſ habēſ. **Ch.**
Scio iſtuc: ſed tu quod cauere poſſiſ ſtultū amittere eſt.
Malo ego nō pſpicere q̄ hunc vlciſci accēpta iniuria.
Tu abi atq; oſtiū obſera intuſ: dū ego hinc tranſcurro ad forū.
Volo ego adeſſe hic aduocatoſ nobiſ in turba hac. **Th.** mane. **Ch.**
Meliuſ eſt. **Th.** Mane. **Ch.** **O** mitte: iā iſtic adero. **Th.** Nihil opus
eſt iſtiſ **Chreme**.
Hoc hic modo: ſororē illā tuā eſſe: & te parūā virginē
Amiſiſſe: nunc cognōſſe: ſigno oſtende. **Py.** **A** ſſunt. **Th.** **Cape**:
Si vim faciet: in iuſ ducito hominē: intellexit: **Ch.** **Probe**. **Th.**
Hac hāc animo praeſenti dicas. **Ch.** **Facia**. **Th.** **Attolle** palliū.
Perij huiuſcipſi eſt opus patrone: quem deſenſorē paro.

Vtruſticuſ
pudens & ti
mid⁹ turbas
ruſ: eſ his ver
biſ.
Beneficiū ex
hiber: nō pre
cio ſecū agit
faceta ē gra
tiarū actio.
Ad bellum
iuadendū in
ſinuat.
Monumēta
ſunt q̄ inepti
inſtrumenta
vocant
Timoriſ in
diciū.
In riſcō. i. in
ſenestra phri
giū vbi eſt.
Apageliſ. v.
bū comiciū.
ſue aduer/
biū grēcū. i.
recede.
Quicū. i. cū
q̄. **F**acile vi
ſoriam p
ponit.
Snia ſana.
Timoriſ in
diciū.
Fugiēdi oc
caſionē q̄rit.

Q Credo equidē illum iam dudum &c. **N**ereticriſ confidentiā & ad omne **PE. MAR.**
facinuſ audaciā perditam: necnō ſtudiū & artem captandi ſauoriſ in aliq̄
difficultate ac primos motuſ in prāte noſtra non eſſe **Chremetiſ** exemplo
hāc ſcena docet & exprimit. In riſco. **Riſcuſ** (inquit **Noniuſ**) eſt loc⁹ in pa **Riſcuſ**.
rietibuſ anguſtuſ.
Hic inepti militiſ vanitaſ demonſtratur: qui ad amicam tanq; ad hoſti.
lem exercitiū pergit concito curſu: irritato anio: quatiēti capite: furienti ſi
milis aciem inſtruit: ad pugnam p̄greditur: **Dau**i tamen ſuaſu facile exerci
tum dirimit: & verbis contendit.

THRASO GNATO SANGA CHREMES THAIS

Septenarij: & **Quadran**.
Ancine ego vt cōtumeliā tā inſignē i me accipiā **Gnato**:
Mori me ſatius eſt. **Simali**o: **Donax**: **Syrice**: ſegmini
Primum aedi expugnabo. **Gna.** **Recte**. **Thr.** **Virginem** **Ordo** bellie
eripiam. **Gna.** **Probe**. **Th.**
Male mulcabo ipam. **Gn.** **Pulchre**. **Thr.** In mediū huc agmē cū
Donax: tu **Simali**o in ſiniſtru cornu: tu **Syrice** in dextrū. (vect
Cedo alioſ: vbi cētunoſt dāga: & māipul⁹ fur. **S.** **ecū** adeſt. **T.**
Quid ignaue peniculon pugnare q̄ iſtuc huc portat cogitaſ: **San**.
Ego ne imperatoris virtutē nouerā: & vim militum:
Sine ſanguine hoc fieri non poſſe: quin abſtergere vulnēra: **Thr.**
Vbi aliq; **San**. **Qui** malū aliq; ſoluſ **Sannio** ſeruat domū. **Thr.**
Tu hoſce inſtrue: hic ego ero poſt principia: ide oibuſ ſighū dabo
Illud eſt ſapere: vt hoſce inſtruxit: ipſe ſibi cauuit loco.
Idē hoc **pyrruſ** facitauit. **Ch.** viden tu **Thais** quā hic agit rem:
Nimig conſiliū illud rectum eſt de occludendiſ aediſ. **Th.**
Sane qd tibi nunc vir videat eſſe: hic nebulo magnuſ eſt:
Ne metuaſ. **Ch.** qd videt. **Gna.** **Funda** tibi nunc nimuſ vellē dari:
Vt tu illoſ p̄cul ex occulto hinc cederet: facerent fugam. **Thr.**
Sed ecceam **Thaidē** ipſā video. **Gn.** q̄ mox irruimus. **Thr.** mane.

Omnia ſere
ba hāc dere
buſ bellicis
tranſſerunt.
Gnato ad
oia aſſentat
Exercituſ in
ſtructio.
Peniculo .i.
Spongia
ridic oſe. hee
Sanga dicit.
Pugna ſine
ſanguine.
Magnifice?
hic iſtum cō
mouet.
Vt p poſtq;
Irridet mili
tē. **Nimig**:
ne dubio.
Hyperbatō.
nebulo ſaniſ
van l' mola
liſ dicitur a
nebula.
Timore mē
lituſ notat.

Snia pbata
Impudēs as-
sentatio
Vsurpatum
verbum.
Per cōceptū
sic responder.
Libuit super
bū & meret-
ricē verbū
Aposiopo-
sis secunda.
Hec prono-
mina multū
significantiā
habent.
Causis. i. si
vis. vehemē-
ter meticolosi
cōminatio
Adhuc mili-
ti assentatur
Cōminatio
rusticana
Cōiutiū in i-
pudentes ini-
micos.
Periplocas-
mos. nā mul-
ta terribiliti
terrogantur
Venit hoc
dicti: ne mi-
les audiat.
Metaleptis
eos. furtū p-
oī fraude &
dolo accipit
Vide vānū
per quē exi-
tū sumat. In
geniū. i. natu
Mulier: (rā
conditio

EVNVCHI
Omnia prius experiri armis sapientem decet.
Qui scis an que iubeā sine vi faciat. **Gn.** Di vestram fidem
Quantū est sapere: nūq̄ accedo quin abs te abea doctior. **Thr.**
Thais primū hoc mihi responde: cum tibi do istā virginem:
Dixisti mihi hos dies soli dare te: **Th.** qd tū postea: **Thr.** regitas:
Que mihi ante oculos corā amatorē adduxisti tuum: **Th.**
Quid cum illo agas: **Thr.** Et cum eo clam subduxisti te mihi. **Tha.**
Libuit. **Thr.** Pamphila ergo huc redde: nisi vi mauis enpi. **Ch.**
Tibi illā reddat: aut tu illā cāgas oim. **Gn.** Ah qd ais: tace. **Ch.**
Quid tu tibi vis: **Thr.** Ego nō tangā mea: **C.** tuā aut furcifer: **G.**
Cautē sis: nescis cui maledicas viro. **Ch.** Non tu hinc abis:
Scin tu vt tibi res sese habeat: si quicq̄ hodie turbē coeperis:
Faciā vt huius loci dieiq̄ meiq̄ semp memineris. **Gna.**
Miseret tui me: q̄ hunc tantū hoīem facias inimicū tibi. **Ch.**
Diminuā ego tibi caput hodie nisi abis. **Gn.** Ain vero canis:
Sic ne agis: **Thr.** qd tu hō es: qd tibi vis: qd cū illa rei tibi est: **Ch.**
Scibis: principio eam esse dico liberam. **Thr.** Mem: **Ch.** Ciuem
Atticam. **Thr.** hui. **Ch.**
Meam sororem. **Thr.** Os durum. **Ch.** Miles nūc adeo edico tibi:
Ne vim facias vllam in illā. **Tha.** Ego eo ad sophronam
Nutricē: vt eam adducā: & signa ostendā hec. **Thr.** Tun phibeas
Meā ne tangā: **C.** phibeo inq̄. **G.** Audin tu: hic furri se alligat. **C.**
Satis hoc tibi est. **Thr.** Idē hoc tu ais: **Th.** quere q̄ respondeat. **Thr.**
Quid nūc agimus: **C.** quin redeam: iā hec tibi aderit supplicans
Vltro. **Thr.** Credin: **Gn.** Immo certe: noui ingenia mulierum.
Nolunt vbi velis: vbi nolis cupiunt vltro. **Thr.** Bene putas. **Gna.**
Iam dimitto exercitiū. **Thr.** Vbi vis. **G.** Sanga vt fortes decet
Milites: domiq̄: fociq̄: fac vicissim vt memineris. **San.**
Ia dudūst anim' in patris. **G.** frugies. **T.** Vos me hac sequimini:

In initio p̄i dñs in p̄i dñs

ACTVS

QVINTVS

Fo. L

Hancine ego &c. Hanem ostentationē militis gloriosi & vba sesquipedalia & ante periculū audaciā: & in re ipsa timiditatē: necnon mores gnaticos ac meretricis vehementiā hęc scena exprimit. **Aristo** li. iij. moralis-
sic ait. Audaces quidē fortes sunt ante ipsa pericula & volunt ea: sed cum in Audax
ipsis sunt tergiuerſatur. Fortes autem in ipsis quidē periculis feruidi sunt: Fortis.
antea vero quieti. Donax syri. Donax latine dicitur fistula: calamus harū. Donax.
do tibia: & donachum dicit harundineū: & donachodes harundinosus. Donachum
Hic demum virgo a chærea vitata esse cognoscitur: & id quidē oppor-
tune. Postq̄ contra militem defensa est ac retenta: vnde statim sequentē nu-
ptiæ eius & chæreæ q̄ illā vitauit. Is in fine scene vt hęc tractent interuenit

ACTVS

QVINTVS:

THAIS

PYTHIAS.

Senarij & vnus Catalecticus.

Perplexa scœleſta mecum perperle loquit:
Scio: nescio: abiit: audiui: ego non adfui:
Non tu istuc mihi dictura aperte es quicquid est:
Virgo concissa veste lachrymans obticer.
Eunuchus abiit: quamobrem quid factum est taces: **Py.**
Quid tibi ego dicam misera: illum Eunuchum negant
Fuisse. **Tha.** Quis fuit igitur: **Py.** Iste Chærea. **Tha.**
Qui Chærea: **Py.** Iste ephœbus frater Phædræ. **Tha.**
Quid ais venefica: **Py.** Acqui certo comperi. **Th.**
Quid is obsecro ad nos quāobrem adduxisti: **Py.** Nescio:
Nisi amasse credō Pamphilam. **Tha.** hem misera occidi
Infoelix: siquidem tu istac vera prædicas:
Num id lachrymat virgo: **Py.** Id opinor. **Th.** qd ais sacrilega:
Muccine interminata sum hinc abiens tibi: **Py.**
Quid facerem: ita vt iussisti soli credita est. **Tha.**
Scœleſta: lupo ouem commisit: disputet
Sic mihi data esse verba: quid hominis illuc est: **Py.**
Hera mea tace obsecro: salua sumus.
Habemus hoīem ipsum. **Tha.** Vbi is est: **Py.** hem ad sinistra:

Perplexo est
q̄ nescit q̄s
lum se dicit.
Rixæ idicia.

Venefica: cō-
uitiū comitū
in ancillas.
Obsecro do-
lenti est: nō
negantis:
Lachrymat
Archaisinos

Credita. i. cō-
missa.
Frequens ad
agium

Vide ad dñg
Miles
558.

Chil. 109.

1 ij

Vides ne? **Tha.** **V**ideo. **Py.** **C**oprehendi iube quantum pot. **Thr.**
Quid illo faciemus stulta? **Py.** **Q**uid faciam rogas?
Vide amabo: si non cum aspiciam os impudens
Videtur. **Tha.** **N**on est. **Py.** **T**um quae eius confidentiast?

Pergin scelesti. **P**erplexos ancillae: dolos & meretricum curiositate: dili-
gentiam & coniecturam haec scena exprimit. **M**eretrice namque callida & longo re-
um vsu edocta: minimo signo id quod est coniectat. **V**nde callidi dicuntur
 illi quorum animus vsu concalluit: ut manus assiduo opere.

In hac sequenti scena continetur **Ch**areae post fugam comprehensio. **D**ein
 de contentio inter **Tha**idem ipsumque: tum redeunt in gratiam. **P**ythia tamen
 retinente demum de nuptiis cum **P**amphila contrahendis tractant.

CHAREAE THAIS PYTHIAS

Senarij & vnus Dimeter.

Hic cum red-
 dit **Ch**area
 cur non muta-
 uerit vestem
Angiportum
 i. vicum non
 paruum **A**ngi-
 portum est via
 publica. **P**ri-
 mus metus
 adimit consili-
 um: recogita-
 tio pro red-
 dit consuetudina

Pud Antiphonem uterque mater & pater:
Quasi dedita opera domi erant: ut nullo modo
Introire possem: quin viderent me, interim

Dum ante hostium sto: notus mihi quidam obuiant

Venit, ubi vidi: egomet in pedes quantum queo:

In angiportum quoddam desertum: inde item

In aliud: inde in aliud, ita miserrimus

Fui fugitando: ne quis me cognosceret.

Sed est ne haec **Thais** quam video: ipsa sit, ah heros

Quid faciam: quid me autem: quid faciet mihi? **Th.**

Adeamus: bone vir **D**ore salue: dic mihi

Aufugisti? **Ch.** hera factum. **Th.** **S**atin id tibi placet? **Ch.**

Non. **Th.** **C**redin te impune abiturum? **Ch.** **V**na hanc noxiam

Mitte: si aliam vnum vllam admisero occidito. **Th.**

Num mea sequi veritus es? **Ch.** **N**on. **Th.** **Q**uid igit? **Ch.**

Hanc metui ne me criminaretur tibi. **Th.**

Crimen ex-
 renuat.

Noxam
 noxia

Vix namque primo, in hoc potestiam.

ACTVS QVINTVS

Fo. LI

Quid feceras? **Ch.** **P**aululum quiddam. **Th.** **P**aululum impudens? **O**pportune

An paululum hoc esse tibi videtur: virginem

Vitare ciuem? **Ch.** **C**onseruam esse credidi. **Py.**

Conseruam: vix me continco quin inuolem in

Capillum: monstrum etiam vltro derisum aduenit. **Th.**

Abi hanc insana. **Py.** **Q**uid ita vero abeam?

Credo isti quicquam furcifero?

Presertim cum se seruum fateatur tuum? **Th.**

Missa haec facturus: non te dignum **Ch**area

Pecisti: nam stego digna hac contumelia

Sum maxime: at tu indignus qui faceres tamen.

Nec edepol quid nunc consilij capiam scio

De virgine istac: ita conturbasti mihi

Rationes omnes: ut eam non possim suis

Ita ut equum fuerat atque ut studui tradere.

Vt solidum parerem hoc mihi beneficium **Ch**area. **Ch.**

At nunc dehinc spero eternam inter nos gratiam

Fore **Thais.** **S**epe ex huiusmodi re quapiam &

Ex malo principio: magna familiaritas

Conflatast. & quid si hoc quispiam voluit deus? **Th.**

Equidem pol in eam partem accipioque & volo. **Ch.**

Immo ita quaeso: vnum hoc scito: contumelia

Non me fecisse causa: sed amoris. **Th.** **S**cio.

Et pol propterea magis nunc ignosco tibi.

Non adeo inhumano ingenio sum **Ch**area.

Nec tam imperita: ut quid amor valeat nesciam. **Ch.**

Te quocumque iam **Thais:** ita me deum bene ament: amo. **Py.**

Tum pol tibi ab isto hera cauendum intelligo. **Ch.**

Non ausim. **P**y. **N**ihil tibi quicquam credo. **Th.** **D**esinas. **Ch.**

Ego me tua comendo & committo fidei.

Ignominiam

Ignominiam

Ignominiam

Vero: irōice
 pñiciandū.
Artificiosa
 meretricis ac
 cufatio: mix-
 ta laude &
 blandimētis

Apit viam
 futuris nup-
 tijs.
Iam recedit a
 iocularibus
 ad seria.

De. s. amor
Volo: edye-
 plis ut eter-
 na inter nos
 sit gratia.

Comenda / **Co: pap** / **mus nos co** / **gnitis: comit** / **funo ignot** / **Si p: edyp** / **aut apollo** / **polis secunda**

Nunc ego te in hac re mihi oro vt adiutrix fies;
Te mihi patronam cupio Thais: te obsecro.
Emoriar: si non hanc vxorem duxero. Th.
Tamen si pater. Ch. Quid: ah volet certo scio:

Cuius modo hec sit. Th. Paululum operier
Si vis: iam frater ipse hic aderit virginis.
Nutricē accersitū ut: que illam aluit paruulam;

In cognoscendo tute ipse aderis Cherea. Ch.
Ego vero maneo. Th. Vis ne interea dum is venit:
Domi operiamur: potius q̄ hic ante hostium. Ch.

Percupio / **amatorie** / **Mere fidei.** / **puellariter** / **hec dicit.**

Immo pcupio. Py. Quā tu rem actura obsecro es: Th.
Nam quid ita: Py. Rogitas: hunc tu in ades cogitas
Recipere posthac: Th. Cur nō. Py. Crede hoc mee fidei:
Dabit hic aliquam pugnam denuo. Th. Ahur: tace obsecro. Py.

Totū iocula / **riter & cum** / **gestu.**

Parum perspexisse eius videre audaciam. Ch.
Non faciam pythias. Py. Non pol credo Charea
Nisi si commissum non erit. Ch. Quin Pythias
Tu me seruato. Py. Neq̄ pol seruandum tibi.
Quicquā dare ausim: neq̄ te seruare: apagete. Th.

Optime id ē / **opportune**

Adest optime ipse frater. Ch. Iperi hercle: obsecro
Abeamus intro Thais: nolo me in via
Cum hac veste videat. Th. Quāobrem tandē: an ga pudet: Ch.

Interrogatio / **increpatoria** / **Vero. iro** / **nicos.**

Id ipsum. Py. Id ipsum: virgo vero: Th. presequor
Tu istuc mane vt Chremem introducas Pythias.

PE. MAR.

Apud Antiphonem. Timorē iustæ reprehensionis: q̄ maxime decet inge
nuū ephcebum: ac meretricis indulgentiam in his delictis q̄ amoris ardore
cōmittuntur: hæc scena exprimit. Monēs vnum quēq̄ decorū suū seruare
debere: nec solū id esse considerandū: an quispiā sit poena dignus: sed etiam
an deceat se talem poenam irrogare. Digna quippe est meretrix contume
lia: sed non omnium est illa inferre. Tales em̄ personæ relinquendæ sunt: vt
aut a vilissimo quoq̄: aut iusta carnisicis manu puniant. Quantum queo
Portus. in angiportum. Portus (inquit iuriscōsultus) appellat⁹ est cōclusus locus q̄

importantur merces & inde exportant. **Eacq̄** nihilominus est ratio cōdusa atq̄ munita. **Inde angiport⁹** dicit. **Varro** sic ait: **Quod exitū nō habet ac per** uiū non est. **Angiportū** & idē angustū: ab angendo. **Et alibi dicit. Hinc an** giportū q̄a nil in eo potest agi. **Sex. Pompe.** sic ait. **Angiportus** est iter com pendiariū in opido: eo quod sit angustus portus. i. aditus in portam.

Hoc in loco est disputatio **Pythiæ** apud seipsam cogitās quemadmo **PAVLVS.** dum **Parmenonem** dolo possit vlcefi.

PYTHIAS CHREMES SOPHRONA.

Senarij omnes.
Quicquid venire in mentem nunc possit mihi:
Quid nam: qui referam illi sacrilego gratiam:
Qui hunc supposuit nobis: Ch. Moue vero ocyus

Pemea nutrix. So. Moueo. Ch. Video: sed nihil pmoues. Py.
Iam ne ostendisti signa nutrici: Ch. Omnia. Py.
Amabo: quid ait: cognoscit nec: Ch. Ac memoriter. Py. In bonis
Bene edepol narras: nam illi faueo virgini.

Ite intro: iam dudum hera vos expectat domi.
Virū bonum eccum Parmenonem incedere
Video: vide vt ocyus sit: si dijs placet.

Spero me habere qui hunc meo excruciem modo.
Ibo intro: de cognitione vt certum sciam.
Post exibo atq̄ hunc perterrebo sacrilegum.

Quicquid venire &c. **Meretriciæ ancillæ diligentia in excogitanda fraude** ac dolosam consultationē vt par pari referatur: hæc scena exprimit.

Hic Parmeno gloriatur **Charea Eunuch**o subornasse: ita vt virgīe pre ter sumptū & dispēdiū potit⁹ sit. **Deinde meretricū ingenia & sordes cōme** morat q̄re pythiā quā nō adesse pcipit: prius satis cōmotam magis irritat.

PAVLVS. **PARMENO PYTHIAS** Eiusdem rationis.

Buiso quid nam **Cherea** hic rerum gerat.
Quod si astu rem tractauit: dij vestram fidem
Quanta: & q̄ veram laudem capiet Parmeno.
Nam vt obmittam quod ei amorem difficillimum &

Astu id est astute.

*Palmarii dicitur auctoris; cuiuslibet eam videri debet ante 1035.
Sordis dicitur polvis & auctoris amicitia.*

EVNVCHI

Carissimum ab meretrice auara; virginem

Quam amabat; eam confeci sine molestia:

Sine sumptu; sine dispendio; tum hoc alterum:

Id verost quod mihi puto palmarium

Me reperisse; quo modo adulescentulus

Meretricum ingenia & mores posset noscere

Mature; vt cum; coghorit perpetuo oderit.

Qua dum foris sunt nihil videtur mundius:

Nec magis compositum quicq; nec magis elegans;

Qua cū amatore suo cū cenant liguriunt

Harū videre ingluuiem; sordēs; inopiam;

Quam inhoneste sole sint domi; atq; auidā cibi;

Quo pacto ex iure hesterni panem atrum vorent.

Nosce oia hac salus est adulescentulis. Py.

Ego pol te pro istis dictis & factis scelus

Placatur. Vlciscar; vt ne impune in nos illufens.

PE. MAR.

¶ Reuiso quid nā & c. Seruiliū iactantia quā in propriū caput recidit; ac

meretricij mores domi forisq; circa victū maxime hac scena exprimitur.

Serui quippe natura sunt arrogātes; & sese effert in insolētius; si qd ill' ad vo-

tum successit quod tū fraude ac malicia; nō virtute & prudētia factū est. Et

meretrices arte & dolis tractant amātes. Elegantiā nāq; ac victus fragilita-

tem in loco simulāt; cū domi nihil sic ipsis immūdius; nihil voracius. nihil

scedius. Ingluuiēs voracitas & gulositas dicitur.

Ingluuiēs.

¶ In hac sequenti scena Pythias simulata pturbatione sui parmenonem vt

PAYLVVS.

supra proposuit terret. Atq; in principio vim magnā ostendit; deorū iplo-

rans fidē quasi in hoc negotio nihil profuit humanū consiliū. Parmeno tan-

dem Pythiae nimis territus rem omnem seni aperire molitur.

PYTHIAS & PARMENO

Septenarij ac Quadrati Trochaici.

Roh fidē deū facinus foedu; o infelice adulescentulū.

O scelestū parmenonē; q istū huc adduxit. P. qd ē: Pi.

Miseret me; itaq; vt ne vidērē misera huc effugi foras

*Singula pas-
uido & atto-
nito vultu p-
ferenda.
Hac oia se-
cum loquit.*

P

ACTVS QVINTVS FO LIII

Qua futura esse exempla dicit in illū indigna. Pa. O iupiter

Quē illec turbasti: num nā ego perij: adibo: qd istuc pythias:

Quid ais: in quē exempla fient: Py. Rogita s audacissime:

Perdidisti istū quem adduxisti p eunuchō adulescentulū:

Dum studes dare verba nobis. Pa. qd ita: aut qd factūst: cedo. Py.

Dicam: virginē istam thaidi hodie quā dono dast.

Scis eam hinc ciuē esse: & fratrē eius apprime nobilem: Par.

Nescio. Py. At qui sic inuentast eam iste vitiauit miser.

Ille vbi rescuiuit factum frater violentissimus. Par.

Quid nā fecit: Py. Colligauit primū cū miseris modis. Par.

Hem colligauit: Py. atq; egdē orāte vt ne id faceret thaidē. Pa.

Quid ais: Py. Nunc minat facturū sese id qd mœchis solet.

Quod ego nunq; vidi fieri: neq; velim. Par. Qua audacia

Tatū facinus audet: Py. Quid ita tatū: Par. An nō hoc maximūst

Quis homo p mœcho vnq; vidit in domo meretricea

Deprehēdi quēq; Py. Nescio. Pa. Ac ne hoc nesciatis pythias.

Dico: edico vobis nostrū esse illum herilē filiū. Py. Hem.

Obsecro an is est. Par. Ne quā in illū thais vim fieri sinat.

Atq; adeo autē cur nō egomet introeo: Py. Inde parmeno.

Quid agas ne neq; illi prosis & tu pereas: nam hoc putant

Quicqd factumst: ex te esse ortū. P. Quid igit faciam miser:

Quidue incipiā: ecce autē video rure redeuntē senem:

Dicam huic: an non: dicam hercle: & si mihi magnū malū

Scio paratum: sed necesse est huic vt subueniat. Py. Sapis.

Ego abeo intro: tu istū narrato omnē rem ordine vt factū fiet.

**¶ Proh deū fidē. Lenae calliditatē in excogitādis fraudib; vimq; psuadendi
necnō serui nō vndiq; circūspecti credulitatē hęc scena exprimit. Primum
maliciae ascribēdū est: postremū vō imprudētia: quā rem animūq; loquē-
tis nō cōsiderat: sed facili credulitate decipit: qd maxie dedecet. Exit em̄ tas-
lē imprudētiā rep̄hēdit. Chrysolus seruus apud Plautū in bachiab; sic ait:
Nequius nihil est p̄ egens consili; seruus: nisi habet pectus multiplex.**

Pulchra lo-

cutio

Graues poe-

nae exempla

dicunt.

Hoc tortiter

ribilit & cū

gestu semio

Studes. i.

affectas.

Auxelis est

virginē ciuē

nobilem

Miser. hoc

parmenoni

horrorē in-

cutit.

Repetitio v;

bi prē timo-

re & ira

Et abscondā-

tur ei virilia

vel quippiā

huiusmodi

Nescio astu-

te dicitur.

Ornata & fa-

miliaris lo-

cutio

Hoc fit vt nu-

ptiae cōstrea-

tur senē iter-

ueniente.

Sapis ironia-

ce & deriso-

rie dicit.

PE. MAR.

PAVLVS ¶ In hac scena ociosus adeo & quietus induit senex: ut neq; mores suos increperet: neq; quicq; suspiceret mali: sed agit gratias proximae villae: cui beneficius ignorat quod in urbe ageret filij: quod percipit imprudens parmenonis narratione. Felicitas quippe senis hic attendat: ut appareat quinopinate malum omnino fieri possit: nam imparatis mentibus mala grauiora sunt.

LACHNES PARMENO

Senarij

Delicias me morat is cui pucula mox imminet. Fner

X meo ppinquo rure hoc capio commodi.

Neq; agri: neq; vrbis odiu me vnq; percipit.

Vbi satietas cepit fieri commuto locum.

Sed est ne ille noster parmeno: & certe ipse est.

Quem praestolare parmeno hic ante hostium. Pa.

Quis homost: ehem saluum te aduenire here gaudeo. La.

Quem praestolare: Par. Perij: lingua haeret metu. La.

Hem quid est quod trepidas: larin salue: dic mihi. Par.

Here primum te arbitrari quod res est velim:

Quicquid huius factum sit: culpa non factum mea. La.

Quid: Par. Recte sane interrogasti: oportuit

Rem praenarrasse me. Emit quendam phaedria

Eunuchum: quem dono huic daret. La. Cui: Par. Thaidi. La.

Emit: perij hercle: quantu: Par. Viginti minis. La.

Actum sit. Par. Tum quandam fidicina amat hic charea. La.

Hem: quid: amat: an scitiam ille quid meretrix fiet:

An in astu venit aliud ex alio malum: Par.

Here ne me species: me impulsore hac non facit. La.

Omitte de te dicere: ego te furcifer

Si viuo: sed istuc quicquid est primum expedi. Par.

Is pro illo eunuchus ad thaidem hanc deductus est. La.

Pro eunuchon: Par. Sic est: hunc pro mocho postea

Comprehendere intus & constinxere. La. Occidi. Par.

Audaciam meretricum spectat. La. Nunquid est

Pro eunuchon: Par. Sic est: hunc pro mocho postea

Comprehendere intus & constinxere. La. Occidi. Par.

Audaciam meretricum spectat. La. Nunquid est

Pro eunuchon: Par. Sic est: hunc pro mocho postea

Comprehendere intus & constinxere. La. Occidi. Par.

Audaciam meretricum spectat. La. Nunquid est

ACTVS QVINTVS

Fo. LIII

Aliud mali damniue quod non dixeris

Reliquum: Par. Tantum est. La. Cesso hic intro inrumperes. Pa.

Non dubium sit quin mihi magnum ex hac re sit malum.

Nisi quia necesse fuit hoc facere: id gaudeo

Propter me hisce aliquid esse euenturum mali.

Nam iam diu aliquam causam quaerebat senex:

Quaobrem insigne faceret aliquid: is nunc repperit.

Ex meo ppinquo & c. Boni ciuis rem domesticam curantis: augeturque

tra aliorum iniuria honestu & nullis censuris obnoxio negotium hac scena

describit: exprimes affectu patris: qui vehemeter comouet cum nouos filiorum

ardores ac pdigalitate intelligit. Est enim senex auarus & rem maximo labo

re parta turpiter perire in primis indignat: exterre inquam inopinata. Vnde

Seneca de consolatioe ad Marcanu sic ait: Quae multo ante posita sunt langu

dus incurrunt: & auferunt vni pmentibus malis q futura pspexit. Fortuna illis

est grauis quibus est repentina: facile eam sustinet qui semper expectat. An in

astu ve. Astu est nome indeclinabile. Astura (inquit Alconius) pedia.) vrbae

na dicunt. Item vrbs graece astu dicitur. Teren. An in astu venit. Sex. pom. sic

ait: Astus apud poetas astutia significat. cuius origo ex oppido graeco astu

deducit: in quo q versati astu ducunt cauti atq; acuti esse videntur.

In hac sequenti scena pythias egreditur tanq; irrifura parmenone: ut ipsa pu

tar. Egredi aut a poeta cogit ut doceat populu quid intus aegerit senex.

PYTHIAS PARMENO

Septenarij atq; nonnulli Quadrati

Vnq; edepol quicq; ita diu qd' magis vellem euenire

Mihi euenit qd' mo senex itro ad nos venit errans.

Mihi sola ridiculo fuit: quae quid timeret scieba. Par.

Quid hoc autem sit. Py. Nunc id pdeo ut conueniam parmenone.

Sed ubi obsecro. P. Men quaerit hec. Py. atq; eccu video: adibo.

Quid est inepta: qd tibi vis: quid rides: pergin. Py. Perij.

Defessa iam sum misera de te ridendo. Pa. Quid ita. Py. Rogas.

Nunq; adepol homine stultiore vidi nec videbo.

Ah non possum satis narrare quos ludos prebueris intus.

Insigne. i. ali
qd nobile &
magnum fa
ctum.

PE. MAR.

Insigne. i. ali
qd nobile &
magnum fa
ctum.

Astu

Astus.

PAVLVS

Hic persona
cachinnas in
ducit: qrens
parmenone
cuius aspectu
ob nimium vi
sum vix loq
poret.

Profusus ris
sus & petus
lantia puel
laris redit ad
insultatione.
Hecyba p
nucia da fune
risu interrue
pente.

Obiurgatio
de leuitate
credendi.
Indicium est
eius qui vna
peccauit pro
ditio

Lepidū scō
lus: irrisione
intelligit
Verū rīd
tis interroga
tio. Nam tps
velocitate in
dicat.

Politum
adagiū

PE. MAR.

Abeo.

Pendeo
Pendo

PAVLVS.

At etiam primo callidū & disertū hominē credidi. Pa.

Quid? Py. Illico ne credere ea quæ dixi oportuit te?

An poenitebat flagitiū te autore quod fecisset

Adulescens: nū miserum insuper etiam patri indicares?

Nam quid illi credis animi tum fuisse: vbi vestem vidit

Illam esse eum indutū pater: quid est: iam scis te perisisse? Par.

Hem quid dixi pessima: an mentita es: etiam rides?

Itan lepidum tibi visum est scelus nos irridere. Py. Nimiū. Par.

Siquidem illuc impune habueris. Py. Verum. Par. Reddam hers

cle. Py. Credo.

Sed in diem istuc parmeno est sortasse quod minitare:

Tu iam pendebris: qui stultum adulescentulū nobiliss

Flagitijs: & eundē indicas: vterq; in te exempla edent. Par.

Nullus sū. Py. hic p illo munere tibi honos est habitus: abeo. Pa.

Egom et meo indicio miser quasi forex hodie perij.

Nuncq; edepol & c. Gestiens læticia meretricis voti compotis: ac insulta
tio alienæ stulticiæ hac scēna exprimunt. Triūphat quippe meretrice⁹ ani
mus & hilaratus applaudit sibi: cum par pari relatū est & vicissim irridere
potest. Talē mētis hilaritatē nullo auro pmutaret: gaudet enī vt dictum est
vindicta muliebris animus. Hic pro illo munere honos est habitus. Sens
us est: Tu munere tuo nos delusisti: nos vicē rependimus. Hic honos quas
lem vides: quasi di te delusimus. habit⁹. s. a nobis p illo munere tuo tam il
lepidō. Abeo: id est discedo. Hinc iam compos voti. inquit Pythias. Et te
iam delusum relinqua cruci parate: in qua iam pendebris. Sed in diem istuc
Parme. Aliquādo forte istuc accidet quod nobis minitaris: sed supplicium
tuum iam paratū est: & sic ex stomacho loquitur pythias & insultat parme
noni. Tu iam pendebris. eris appensus in patibulo & cruce. Pendeo pēdes
idem significat quod sum suspensus. Pendo pendis soluo ad pondus. Vnde

pendere pēnas: & pensio dicta.

In sequenti scēna considerare licet ad quos exitus militem induxerit Gna
tonis assentio: nam dixerat supra: Jam tibi hæc aderit supplicans vel ro. Hic
contra miles vltro se debere thaidi ac deuouere satagit exemplo herculis: q
omphale in lanificio seruiuit.

Septenarij

Quid nunc: quæ sperant quo consilio huc imus: quid
coceptas Thraso? Th.

Ego ne: vt thaidi me dedā: & faciā quod iubeat. Gna.

Quid est? Th.

Qui minus q; hercules seruiuit omphale. Gn. Exeplū placet:

Vtinam tibi comitigari videam sandalio caput.

Sed fores crepuere ab ea. Th. Quid hoc autē est mali?

Hūc ego nuncq; viderā: & iā hic quidnā pperans pslit.

Quid nūc & c. Ignauia militis gloriosi & imbecillitas consilij: necnon tur
pis exitus illorū qui indecoris adulariōib⁹ pncipiosq; assentatiōib⁹ prebēt
aures: hac scēna describit. Vtinā comitiga. Sandaliū est calciāmēti genus:
quo nūc vtunt⁹ episcopi cū in sacris operant⁹. Qui min⁹ q; hercules ser. & c.
Hercules autore Diodoroli. i. veditus seruiuit omphale lydorū regina: &
factus liber genuit ex ea lamū. Vñ querū dianira his verbis apud Ouidiū.
Vna recēs tū referat adultera nobis. vñ: Ego sū lydo facta nouerca lamo.

In hac sequenti scēna introducitur persona Chærea magnope seruēs ingē
ti gaudio: vt adulescentuli in psp̄is solent: q; nuptias cum pamphila con
fecerat. Nec mirū est q; adeo insane ob id exultat: qui iam dudū tantopere
q; eam vitiauerat lerabatur.

CHÆREA PARMENO GNATO THRASO

Septenarij & Octonarij

Populares: ecquis me hodie viuūt fortunator?

Nemo hercle quisq;: nā in me plane dñ potestātē suam

Oēm ostēdere: cui tā subito tot cōgruerint comoda. Pa.

Quid hic lætus est? Ch. O parmeno mi: o mearū voluptatū oīm

Inuentor: inceptor: pfector: scin me in quibus sūm gaudijs?

Scis pamphilam meam inuentam ciuem? Par. Audiui. Ch. Scis

sponsam mihi. Par.

Attende q;
gnato semp
inuitus a mē
sa trahebat.

Omphalely
diæ regina
cui seruiuit
hercules in
lanificio.
Querendo
parmenonē
cui suū gau
diū aperiat
PE. MAR.

Sandalitū

Omphale

PAVLVS

Populares
q; estis de po
pulo: vel q;
bus popul⁹
fauet.

Mira auxef.
Amatorie
meā dicit.
Sponsā pti
cipiū hic est.

Bene ita me diu ament factum, Gn. Audin tu illum: quid ait, Ch.

Tum autem phedria

Meo fratri gaudeo amore esse omnē in tranquillo: vnast domus:

Clientis est cō

thais patri se cōmēdauit in clientulam: & fidem

Nobis dedit se, Par. Fratri igit thais totast, Ch. Scilicet, Par.

Inde clientula iam hoc aliud est qd gaudeamus: miles pellit foras, Ch.

Diaporesis oratoria, i. Frater ubi ubi est: fac qd primū hac audiat, Par. vltam domū, Th.

interrogatio Nungd gnato dubitas quin ego pperuo perierim? Gn. Sine

subdubitatione Dubio opinor, Ch. Quid cōmemorē primū: aut laudē maxime

one familiae illum qui mihi dedit cōsiliū vt facerem: an me qui ausus sim

ris laudantis Incipere: aut fortunā collaudē: quā gubernatrix fuit:

bus. Obsecratio Quā tot res tantas tam oportune in vnum conclusit diem,

contra forū An mei patris festiuitatem & foelicitatem? O iupiter

nae varietatē Continuet Serua obsecro hac dona nobis.

metu primū

sequētis scēs

nae huius vt

vnum sit me

trū: nos vo

pppter cōmē

datores sic

distinxim⁹

PE. MAR.

Mores adu

lescentum

PAVLVS.

hic cito interuenit phædria: utpote qui domi erat & audierat quæ gesta

erant apud thaidē ex relatiōe parmenonis. Deinde laus thaidis continētū

militis interuētus: qui dau opera & blanimētis in riualea accipit a phæ

dria. Demū fabulæ iuctudus finis imponit.

PHÆDRIA CHÆREA THRASO GNATO

Eiusdem rationis.

II vestram fidem: incredibilia

Parmeno modo quæ narrauit: sed ubi est frater, Ch.

Præsto adest, Par.

Præ nimia
admiratiōe
eorū quæ au
dierat erupit

Gaudeo, Ch. Satis credo: nihil est thaidē tua dignius

Quod ametur: ita nostrā omni est fauix familiae, Ph.

Mihi illā laudas, Thr. Pern: quāto minus spei ē: ita magis amo

Obsecro gnato in te spes est, Gna. Quid vis faciam, Thra. Perfi

fice hoc

Præcibus: p̄cio: vt hercā in parte aliqua tandē apud thaidē, Gn.

Difficile est, Thr. Si quid collibuit: noui te: hoc si effeceris

Quod vis donū & premiū a me optato: id optatū feres, Gn.

Itane, Thr. Sic erit, G. Si efficio hoc: postulo vt mihi tua domus

Te præsentē absente pateat: inuocato vt sit locus

Semper, Thr. Do fidem ita facturum, Gna. Accingar, Ph. Quem

ego hic audio:

O thraso, Ch. Saluete, Ph. Tu fortasse qd facta hic sint nescis, Thr.

Scio, Ph. Cur ergo in his te ego conspicio regionibus, Thr.

Vobis fretus, Ph. Scis qd fretus: miles edico tibi:

Si te in platea offendero hac post vnq: nihil quod dicas mihi

Aliū querebā: iter hac habui: peristi, Gn. Eia haud sic decet, Ph.

Dictum est, Gn. Nō cognosco vestrū tā supbū, Ph. Sic erit, Gn.

Prius audite paucis: quod cum dixerō si placuerit

Facitote, Ph. Audiamus, Gn. Tu cōcede paululū istuc thraso:

Principio ego vos credere ambos hoc mihi vehemēter velūm:

Me huius quicquid facio: id facere maxime causa mea.

Verum si idem vobis pdest: vos non facere inscitia, Ph.

Quid id est, Gn. Militē riuale ego recipiendū censeo, Ph. Hem

Recipiendū, Gn. Cogita modo: tu hercle cā illa phædria

Et libenter viuis: etenim bene libenter victitas,

Et qd des paululū est: & necesse est multū accipere thaidē:

Vt tuo amorī suppeditare possit sine sumptu tuo,

Ad omnia hac magis oportunus: nec magis ex vsu tuo

Nemo est: principio & habet quod det: & dat nemo largius,

in hmoi ad
eos exclama
tionē.

Laus thaidis
a chærea.

Insuauissim⁹
amor est q
frui nō licet.

Donum pa
ralito cōlen
taneū.

Supbe ac mī
naciter p̄nū
cianda.

Edico tibi.
cōtumeliose
& pprie.

Eia corrigen
tis est.

Insinuatio.
insinuadi p̄
cepta seruar.

Inscitia, i.
ignorantia

Artificiose si
mul intulit
qeqd difficis

li persuasivi
debat.

Persuasiōes
varie abvult

Fatulus verbis & dictis: in sulci corde et animo: tardi corpe & mente. **F**atulus est: infusus: tardus: stertit noctesq; & dies. **N**ecq; istū metuas ne amet mulier: facile pellas ubi velis. **Ph.** **Q**uid agimus? **Gn.** Præterea hoc etiā quod vel primū puto. **A**ccipithoīem nemo melius prorsus neq; plixius. **Ph.** **M**irū nī illuc hoīe quoq; pacto opust. **Ch.** Idē arbitror. **Gn.** **R**ecte facitis: vnū etiā hoc vos oro: vt me in vestrū gregem **R**ecipiatis: satis diu hoc iam saxum vorso. **Ph.** **R**ecipimus. **Ch.** **A**c libenter. **Gn.** Et ago p isto phædra: & tu chærea **H**unc comedendū & deridendū vobis ppino. **Ch.** **P**lacet. **Ph.** **D**ignus est. **Gn.** **T**hraso ubi vis accede. **Thr.** obsecro te quid agas? **Q**uid: istū te ignorabat: postq; eis mores ostēdi tuos **E**t collaudaui secundū facta & virtutes tuas: **I**mpetraui. **Thr.** Bene fecisti: gratiam habeo maximā. **N**unq; etiam fui vsq; quā me omnes amarent plurimū. **Gn.** **D**ixin ego in hoc esse vobis atticam eloquentiā: **Ph.** **N**ihil præter pmissum est: ite hac: vos valete & **PLAVDVS.**

PE. MAR. **Q**uā vestrā fidē &c. **H**ominē stultū ac poenitus nullius consilij ab his deri- **F**atulus deri quorū assentatiōibus bibulas præbet aures: & contēni atq; bonis spo- **I**nfusus liari: docet hæc scæna. **E**t dat nemo largius. **F**atulus est: infusus & sine ali- **T**ardus quo cōdumēto ciuilitatis. **I**nfusus. i. mouēs fastidium suis ineptijs. **T**ar- **S**aris diu tam hoc saxum vorso. i. laboraui: vt Sisyphus apud inferos vol- **u**endo hunc hominē: qui est tanq; truncus & saxum.

FINIS EVNUCHI

SCHOBER

N militiā pficisci. Hæc fabula Menædri græca: quæ facta a **T**erentio latina nomē idē obseruauit: ne græci noīs euphoniā per græca. **d**eret. Quod Terentius minus laudis existimaret ppria scriberet q; græca transferre. Nomen habet a sene seipsum excruciente ob filij absentia: quē amantem duritia sua in militiā pficisci cō- **p**ulerat. Heautontimorumenos latine seipsum excrucias interpretat. Illud **H**eautonti- **a**nimaduertendū: omnes Terentianas fabulas ex vtroq; gñe mixtas præter **m**orume- **h**anc. Nam comœdiæ aut motoriæ sunt: aut statariæ: aut mixtæ. Motoriæ **n**os. i. seipm **t**urbulentæ: statariæ quictiores: mixtæ ex vtroq; actu cōsistentes. In hac q; **e**xcrucians **p**lurimū delectat & actu & stilo: primæ partes sunt Menedemi & Chreme **P**artes perso **r**is. Secundæ Clinia & Clitiphonis. Tertiæ Syri. & sic deinceps. Hæc etiā vt **n**arum. **c**æteræ quinq; actus habet. Prologum concitatū. Nā et se purgat & in lædē **d**is aduersarijs est occupatus. Argumētū quoq; nō simplicis negocij habet **n**ec vnus adulescētis: vt in Ecyra. sed duorū: vt i cæteris fabulis. In primo **D**uorū adu- **a**ctu agi de cōiunctione senū: videlicet Menedemi & Chremetis. simul & **l**escentū amo **d**e amicitia & familiaritate adulescentū: in q; Clitipho ardētissimus ostēdit **r**es continet. **S**ecundus actus cōrinet quē admodū adulescētes amicas receperint: simul & **P**rimi actus **S**yri callidi cōsiliū. Tertius actus exprimit Syri fallaciā in Chremetem: vt **c**ontenta. **B**acchidem credat Clinia esse amicam: & Antiphilam arraboni Bacchidi **S**ecundus **r**elictam esse putet pro argento: quod anum Corinthiam meretrici debe- **T**ertius **r**e sinxit. In quarto actu agitur de recognitiōe Antiphilæ: & de extorsione **Q**uartus **a**rgēti quod Bacchidi Clitipho pmiserat. Quintus actus continet omniū **Q**uintus **r**erum conuersionem ad iucundos exitus: patet facta cundis cognitione ge- **s**torum. & quemadmodū Antiphilā vxorē Clinia duxerit: Clitipho vero **d**imissa Bacchide aliā acceperit.

Hremes grauidæ vxori olim interminatus si puellam pareret nolle **c** **t**olli. At illa clā anui Corinthiæ nutriendā dedit. Hæc adultā Clinia **i**nuito patre amare coepit: cuius duritia & assiduus iurgijs in militiā **p**roficisci cōpulsus est. Postea facti patrē Menedemū adeo poenituit vt oīa **v**enderet & agrū emeret: in quo se exerceret & cruciaret: vt sic filij iniuriā **v**lcisceretur. Paulopost reuenit Clinia. Et clā patre diuertit apud Clitipho **C**litipho **n**em: q; ipse amabat scortū Bacchidē. Mittit acerlitū cupitā Antiphilam Bacchidem: **C**linia: cum qua & Bacchis vna venit. Hanc adulescētes Clinia amicam si **C**linia Anti **m**ulas Syri technis. Antiphila ad matrē deducit cui? occasione Syrus. x. **p**hilā ama **r**epitur: & Clinia in vxorē datur. Chremes Bacchidē a Clitiphone amari **a**iaduertit: irascit: minatur: sed et Menedemo adhortatē filio ignoscit: & illam

Interlocutores.

Chremes senex	Menedemus senex
Clinia adulescēs	Clitipho adulescens
Syrus seruus	Dromo seruus
Sofrata matrona	Nutrix
Bacchis meretrix	Phrigia ancilla
Antiphila meretrix	

Dats zrihi copia vashy: m ij
 Domination vram vashy 9511, sed mizh vashy copia vashy
 nat vashy mizh 9511 vashy vashy: - 9511

HEAVTONTIMORVMENOS

Stataria. f. co
mcediam.

Varie com
diaz psona

Edax parasitus: lycophanta autē impudens:

Auarus leno: assidue agendi sint mihi:

Clamore summo: cum labore maximo.

Paronomas
sia: capit be

ni uolentia a
comēda uoe

filii.

Si qua laboriosa est: ad me curritur:

Si leuis est: ad alium defertur gregem.

Comēdas
no a psona

propria.

Si nunquam auare precium statui arti meę:

Et eum esse questum in animum induxi maximum:

Comodis
plus est q̄ si

dixisset vo

luptatibus

Vobis placere studeant: potiusq̄ sibi.

PE. MAR. ¶ Ne cui vestrum &c. Hęc oratio quę legem plogi nō seruat in Lucio La

uiniū stringit aculeos: docet auditores: Terentio beniuolentiam parat: & ob

iecta diluens vtiū statū absoluto. Id petens qd' honestū habetur in primis et

ciuili disciplinę conducit: quę ingenia pro cōmuni vtilitate meruit & fouet

Prologium Non plogum. Prologium dicit principii & proloquiū. Vnde Paccui

Exanimasti me prologio tuo Repente ad studiū se applicat: studiū musicū

& poeticū & numerosum. Mihi statariam agere &c. Stataria comedia

dicatur quę non habet magnos & vehementes motus: vt hęc est: in q̄ Me

nedemus se cruciat ob filij absentia. In hac est pura oratio. i. non æstuans

affectibus: sed tranquilla: vt decet senes. Si nunq̄ auare p̄cium statui. A p

sona sua & officio spectatoz animos emeretur. Exemplū statuete in me. i.

erga me id agatis quod adulescentū aīos ad vestra oblectationē vtilitatēq̄

accendat.

PAVLVS. ¶ In sequenti scēna iusta argumenti pars aperit per Menedemum: quę sese

excruciantē in agro ob discessum filij Chremes cōsolando alloquitur: sedulo

causas ingrens cur se rā p̄dite die noctuq̄ p̄ graui rastro fodiēdo excruciet.

In p̄moleto aīo cōquerit p̄ de iniuria a se citra rōnem filio illata. Hic etiā

ACTVS

PRIMVS

Fo. LIX

bene ex arte comica senex opitulatur: inducit: qui ex alterius tristitia (vt ve
rum animū decet) misit in modū cōmouetur.

ACTVS

PRIMVS

CHREMES

MENEDEMVS

SENES

Trimetri & Septenarius vnus Dimeter Brachicatalepticus.

Vanq̄ hęc inter nos nuper noticia admodū est.

Inde adeo quod agrum in pximo hic mercatus es:

Nec rei sere sane amplius quicq̄ fuit.

Tamen vel virtus tua me: vel vicinitas

(Quod ego in p̄pinqua parte amicitia puto)

Facit: vt te audacter moneam: & familiariter:

Quod mihi videre prater ætatem tuam

Facere: & praterq̄ res te adhortatur tua.

Nam proh deum atq̄ hominū fidem: quid vīs tibi?

Aut quid quærīs: annos sexaginta natus es:

Aut plus eo: vt conicio: agrum in his regionibus

Meliorem. neq̄ precij maioris nemo habet.

Seruos complures: proinde quasi nemo fiet:

Ita attente tute illorum officia fungere.

Nunq̄ tam mane egredior: neq̄ tam vesperi

Domum reuertor: quin te in fundo conspicer

Fodere aut arare: aut aliquid ferre: deniq̄

Nullum remittis tempus: neq̄ te respicis.

Hęc non voluptati esse satis certe scio.

At em̄ dices: me quantū hic fiat operis poenitet:

Quod in opere faciundo operę consumis tuę.

Si sumas in illis exercendis plus agas. Me.

Chreme tantum ne ab re tuast ocij tibi:

Hęc ambo
rū sentī cōiū
ctio & fami
liaritas mul
tū accōmo
data sequen
tibus rebus
censetur.

Exclamatio
corripientis
Ab incon
gruēte ætate

Officia fun
gere.

Archaismos
Nimia senis
inquietudo.

Obiectio ra
cita. p̄polita
loquutio
Dicitū in cus
riosos rerū
alienarū

Inopem; carens patria ob meas iniurias;

Interea vsq; illi de me supplicium dabo.

Laborans: quærens: parcens: illi seruiens.

Ita facio prorsus: nihil relinquo in ædibus:

salutem in corpore meo:
Nec vas: nec vestimentum: corrasi omnia:

Ancillas; seruos; nisi eos qui opere rustico

Faciundo facile sumptum exerceant suum

Omnis produxi ac vendidi. inscripsi ilico

Ædis mercede: quasi talenta ad quindecim

Coegi, agrum hunc ^{hab. belong}mercatus sum: hic exerceo

Decreui tantisper me minus iniuriæ

Chreme meo gnato facere: dum fiam miser.

Nec mihi fas esse vlla me voluptate hic frui:

Nisi ubi ille huc saluus redierit meus parricens Ch

ingenio te esse in liberos leni puto:

Et illum obsequentem si quis recte aut cōmode

Tractaret: verum neq; tu illum satis noueras:

Nec te ille, hoc tibi fit; vbi non vere viuatur.

Tu illum nunc ostendisti quanti penderes:

Nec tibi illeſt credere auſus quæ eſt æquum patri.

Quod si esset factum: hæc nunquā euenissent tibi. Me

ta res est fateor: peccatum a me maximum est. Ch

Menedeme; at porro recte spero illum tibi

saluum affuturum esse hic confido propediem Me

tinam dñi ita faxint. Ch. Facient: sed nunc si cōmodum est.

Dionysia hic sunt: hodie apud me sis volo. Me

Non possum, Ch. Cur non quæso tandem aliquantulum

ibi parce: idem absens facere te hoc vult filius. Me

Non conuenit qui illum ad laborem impulerim:

ACTVS

Nunc in ipsum fugere. Ch. Siccine est sententia? Me.

Sic. Ch. Bene vale. Me. Et tu, Ch. Lachrymas excussit mihi.

Miseretor me eius, sed vt diei tempus est:

Monere oportet me hunc vicinum Phaniam

Ad cognam vt veniat: ibo vt visam si domi est.

Nihil opus fuit monitore; iam dudum domi

Preſto apud me eſſe aiunt: egomet conuiuias moror.

Ibo adeo hinc intro: sed quid crepuerunt fores?

Hinc a me quisnam egreditur? huc concessero.

¶ Quanc̃ &c. illius patris affectus vehemētes in vtrāq; partē qui ætatis rationem habēs adulescenti filio duras leges imponit: deinde paterno amore victus in cōtrariū mutat: nec tenet medium in disciplina domestica q̃ habet delectū rōni conuenientē: hac scēna exprimitur. **Hominēq;** ab homine ea rōne qua hō est nō esse alienū ostendit. Homo em̃ natus est: vt homini p̃st si vult verō humanitatis noīe censei. Quapropter Cato apud Cice. li. iij. de finibus sic ait. Ex hoc nascitur: vt etiā cōis hominū inter hoīes naturalis sit cōmendatio: vt oporteat hoīem ab homīe ob ipsū q̃ hō sit nō alienū videri. Dices me quantū hic opīs fiat poenitet. Parū id videtur qd̃ sit in Poenitet. ope rustico me cessante. Gell. li. xvi. loquēs de ppria ficatione huius verbi poenitet sic ait. Tamen si antiquiores verbo ipso alio quoq; mō vsi sunt: & poenitet ab eo qd̃ est poenæ penuria dixerunt. Homo sum. Seneca. li. xv. Homo. epistolaz sic ait. Omne hoc qd̃ vides quo diuina atq; humana cōclusa sūt vnum est. Membra sumus corporis magni: natura nos cognatos edidit. Hęc nobis amorē indidit mutuū: & sociabiles fecit: illa æquū iustūq; impo-
suit. ex illius institutiōe miser⁹ est nocere q̃ laedi: ex illius impio parat⁹ sunt iuuātis manus. Isti versus in pectore & in ore linc. Homo sum: nihil huma-
ni a me alienū puto: habeamus in cōe q̃ nati sumus. Dum sio miser. Cice. in. iij. tuscu. sic scribit. Quid ille Terē. ipse se pūniēs decernit vt miser sit. Nunquid igitur quicq; decernit inuit⁹. Malo se dignū deputat nisi miser sit. Vides ergo opinioniones esse non naturæ malum.

Hic Cliniae qui ex Asia redierat ingens de amica sollicitudo exprimitur. Accedit & sodalis opitulator Clitipho: qui aduentum Cliniae mira voluntate patri Chremeti narrat. Qui deinde filio suo Clitiphoni viuendi modum Cliniae exemplo: tam pulchrae quam moraliter praescribit.

CLITIPHO ADVLESCENS CHREMES.

Oſtonarj; & vnus Dímeter Brachicatalecticus.

r

Prouerbiū
cōnīpetas.

Moror. i. de
tineo

PE. MAR.

Clinia accer
sitū miserat
Antiphilam
ob cuius mo
ram cruciat
Solicitudinē
pprie dixit.
Opprune. i.
auspicato.
Eclypsis
Apud nos ē
id est in do
mo nostra

Nil adhuc est qđ vereare Clinia: haud quāq; etiā cessant.
n Et illā simul cū nuncio tibi hic ego affuturā hodie scio.
Proin tu sollicitudinē istā falsā q̄ te excruciat omittas. Ch.
Qui cum loquitur filius: Clit.
Pater adest quē volui: adibo: pater opportune aduenis. Ch.
Quid id est: Cli. Nunc menedemū nostrū vicinū. Ch.
Probe. Cli. huic filium scis esse: Chr. Audiui in Asia. Clit. Non
est pater:
Apud nos est. Chr. Quid ais: Clit. Aduenientem e nauē egredien
tem illico
Adduxi ad coenā: nā mihi magna cū eo iam inde vsq; a puericia
& elegans lo
cutio
Semper fuit familiaritas. Chr. Voluptatē magnā nuncias.
Nā insperā
tū gaudium
maius esse
solet.
Quā vellē Menedemū inuitatū: vt nobiscum esset hodie ampli:
Vt hanc leticiā nec opinanti primus ei obijcerem domi:
Atq; etiā nunc tēpus est. Clit. Caue faxis nō est opus pater. Ch.
Quapropter: Clit. ga em̄ incertum est etiā qđ se faciat: mō venit.
Timet omnia: patris irā: & animū amicē se erga vt sit suę.
Eā misere amat: ppter eā hęc turba atq; abritio euenit. Ch. scio. Cl.
Nunc seru ulū ad eā in urbē misit: & ego nostrū vna Syrum. Chr.
Quid narrat: Clit. Quid ille: se miserū esse. Chr. Miserum: quem
minus credere est.
Quid reliqui est: quīn habeat quē quidē in hoīe dicunt bona:
Parentes: patriā incolumē: amicos: genus: cognatos: diuitias.
Atque hęc perinde sunt: vt illius animus qui ea possidet.
Qui vti scit ei bona: illi qui nō vitur recte mala. Clit.
Immo ille fuit senex importunus semp: & nunc nihil magis
Vereor: qđ nequid in illum iratus plus satis faxit pater. Chr.
Ille ne: sed reprimā me: nā in metu esse hunc illi est vtile. Clit.
Quid tute tecū: Chr. Dicā: vt viderar mansum tamē oportuit:
Fortasse aliquanto iniquior erat: propter eius libidinē

Familiaris
& elegans lo
cutio
Nā insperā
tū gaudium
maius esse
solet.
Clinia omnia
timet.
Ad eā. f. ac
cerandam.
Eclypsis.
Miser nō est
cui hęc sup
petunt.
Externorū
bonorū fru
ctus ab an
imo pender.
Importun⁹
q̄si male gra
tiosus.
Hęc seum

Pateretur: nam quē ferret: si parentē non ferret suum:
Hunc cēne erat equum ex illius more: an illum ex huius viuere:
Et quod illum insimulat durum: id non est. nā parentum iniuriā
Vniūsmo di sunt ferme: paulo qui est homo tolerabilis:
Scortari crebro nolunt: nolunt crebro conuiuari.
Prebent exigue sumptum: & ea sunt tamen ad virtutē omnia.
Verum vbi animus semel se cupiditate deuinxit mala:
Necesse est Clitipho consilia consequi consimilia. hoc
Scitum est periculum ex alijs facere: tibi quod ex vsu fiet. Cli.
Ita credo. Ch. Ego ibo hinc intro: vt videam nobis qđ coenē fiet.
Tu vt tempus est diei: vide sis ne quo hinc abeas longius.

¶ Nihil adhuc est qđ vereare Clinia. Suspicio amatoria & timor hac scē
na describit: quā mouet filios: vt parentū habeat rōnem: & illis obsequan
tū qđ omni studio salutē filiorū consulunt & honestati. Capiendūq; ex alijs
docet exemplū qđ ex vsu nostro fiet. Vnde Horatius in eplis agens poeta
rum partes sic canit. Recte facta refert oriētia tpa votis. Instruit exemplis.
Mansum tñ opor. Mansum dicitur quasi māuetū: qm̄ omnia quā secula sūt
(inquit Nonius) manuū crebro tractu mitescunt. Scitum est. i. preclarum
& doctrina plenum quā confert vitāe degendāe cum decoro.

¶ Solus hic Clitipho remāsit qđ de patre conquerit vt mos est adulescentū.
Hij em̄ paterna pcepta fere moleste ferūt: pserum quū ab ore dehortantur.
Apit quoq; cōditionē familiariū parentū. qđ vbi aliquantulū plus iusto po
tū fuerint: sat incōsiderat etum filijs corā sua olim parrata facinora enūciāt

CLITIPHO

Tetrametri.

Vam iniqui sunt patres in omnes adulescentes iudices.
¶ Qui æquū esse censent: nos iam a pueris ilico nasci senes.
Necq; illarū affines esse rerum quas fert adulescentia.
Ex sua libidine moderant nunc quē est: nō quē olim fuit.
Mihi si vnquam filius erit: ne ille facillime vtetur patre.
Nam & cognoscendi & ignoscendi dabitur peccati locus.

Querimus
nia Clitipho
nis aduersus
patres.
Nā qđ alias
delictū delin
quentib⁹ taci
le parceret.

Petulus fili⁹ Non ut meus: qui mihi p alium ostendit suā sententiā:
 patis pcepta Perij: is mihi ubi adbibit plus paulo: sua quin narrat facinora:
 cōtemnit. Nunc ait: periculū ex alijs facito tibi: qđ ex vfu fiet.
 Proverbiū Astutus ne ille haud scit: quā mihi nunc surdo narret fabulā.
 ob audiētiā. Magis nunc me amice dicta stimulat: da mihi atq; affer mihi.
 Auariciam Cui quid respondeā nihil habeo: neq; me quisq; est. miserior:
 amice notat Nam hic Clinia: & si is suarum rerū satagit: attamen
 Saragit. i. an Habet bene ac pudice educatam: & ignarā artis meretriciā.
 xius est. Meast potens: procax: magnifica: sumptuosa: nobilis.
 Procax. i. affi Tum qđ dem ei rectest: nam nihil esse mihi religio est dicere:
 duo petens. Exaggeratō Religio idē Hoc ego malū nō pridem inueni: neq; etiā dum scit pater.
 metus.

PE. MAR. ¶ Quam iniqui &c. Censurā paternā adulescentulo voluptatib⁹ dedito mo-
 lestam esse docet: hęc scena. Iuuenis em̄ cū veneris facibus æstuat & cū pā-
 urbatione vivit: vitā frugalē declinat: nondū expertus indigentia: q̄ mor-
 tales reddit: industrios: & ideo surdis auribus rōnem audit monentē. Vnde
 si perseverat sit inutilis & mal⁹. Quapropter in. i. moralū sic scribit Aristo-
 teles. Illis iuuenibus vitilē esse doctrinā de moribus & monitiones: qui suos
 appetitus rationi subiiciunt & agunt cum ratione.

PAVLVS. Mira amantis sollicitudo in hac scena exprimit^r. cui amicā expectāti hora
 dies: dies verō annus videtur. Amor em̄ res est suspicionis plena. Clinia ita
 qđ dilationē & mora Antiphilæ amicæ vehementer torquetur.

ACTVS SECVNDVS.

CLINIA CLITIPHO Eiusdem rationis.

Pulchræ
 amat^r expri-
 mit affectus
 tūq; oīa ī de-
 teri⁹ suspicat^r
 Variæ cor-
 ruptiones su-
 spitionis.
 Hei dō iūgi-
 tur: heu a dō

I mihi secūde res de amore meo essent: iā dudum scio
 Venissēt: sed vereor me absētere mulier corrupta sit:
 Cōcurrūt mltę opinionēs: quę mihi aimū exaugeāt.
 Locus: occasio: ætas: mater sub imperio cuius est mala:
 Cui nihil iam præter præciū dulcest. Clit. Clinia. Clin. heī misero
 mihi. Clit.
 Etiam caues ne videat forte hinc te a patre aliquis exiens. Clit.

Facia: sed nescio qđ pfecto mihi animus præfagit mali. Clit.
 Pergin istuc prius dñjudicare: qđ scis quid veri fiet. Clin.
 Si nihil mali esset: iam hic adesset. Clit. Iam aderit. Clin. Quando
 istuc erit. Clit.

Non cogitas hinc longius abesse: & nosti mores mulierum.
 Dum moliantur: dum comantur: annus est. Clin. O clitipho
 Timeo. Clit. Respira: ecce dromonē cū syro vna adsunt tibi.

¶ Si mihi &c. Amātis anim⁹ more quātūvis brevis impatiēs hac scena ex-
 primū. Estu nanq; amoris fluctuās rei venere amator distrahiū: & ratiois
 normā despiciens id affectat qđ sibi pposuit. Aristo. in mora. sic ait: Qđ si
 magnæ sint vehemētēsq; cupiditates: rationē qđ extrudūt atq; eijciunt: quā
 obrē mediocres sint ipsæ & ppaucæ: ac ratioi nō aduersent oportet. Dum
 moliant dū comant annus est. i. dū se pparāt multiplici cultu ædificant for-
 mā varijs rebus. Inde demoliri est destruere id qđ ædificatū est. Comatur
 id est ornant in capillis quos calamistro digerunt in cincinnos.

¶ Hac scena plena est timoris et suspitiōis: quib⁹ clinia & clitipho magno
 pere afficiunt. Verū Syrus viriq; succurrit tollēdo quoad potest suspitiones
 & formidinē. Is inter narrandū pudicā antiphilæ vitā & mores aperit: quo
 ingenti clinia gaudio pfundit. Tandē bacchidē clitiphonis amicā mira cō-
 fidentia ad cōnā patre quoq; pte adducit. hāc tñ fingit esse clinia ira astu-
 te: vt & clitiphoni gratificet: & eius patrē minime offendar.

SYRVS DROMO. S. CLINIA CLITIPHO. A.

Tetrametri ac Trimetri: partim Legitimi:
 partim Septenarij: Trochaici.

In tu. Dro. Sic est. Sy. Verū iterea dū sermones cedimus

a Ille sunt relicte. Clit. Mulier tibi adest: andin clinia. Clin.

Ego vō audio: nūc demū & video: & valeo clitipho. Clit.

Minime mirum: adeo impeditæ sunt: ancillarum gregem

Ducūt secū. Clin. Perij: vñ ille sunt ancille. Clit. Men rogas. Sy.

Non oportuit relictas: portant quid rerū. Clin. Heī mihi. Sy.

Autum: vestem: & vesperascit & non norunt viam.

Factum a nobis stulte est: ab idum tu dromo illis obuiam

Mens præfa-
 ga futuri.

Sententia
 familiaris
 puerbiū de
 cultu et mo-
 ra mulierū

PE. MAR.

Demoliri
 Comere

PAVLVS.

Serui hic ex
 abrupto tan-
 qđ pgetes in
 incepto col-
 logo qđ vi-
 tro citroq;
 intereundū
 conferebant
 Quid rerū. p
 aliquas res

HEAVTONTIMORVMENOS

Propere: qd stas? Clin. Væ misero mihi: quâta de spe cecidi. Clin.
 Suspicio
 Cliniae Quid istuc: quæ res te sollicitat autem? Clin. Rogas quid fiet?
 Vah irriden Viden tu ancillas: aurum: vestem: quâ ego cum vna ancillula
 ris est Hic reliqui: vnde eâ esse censes? Clin. vah. nûc demû itelligo. Sy:
 Edypus. Dñ boni quid turbest: ædes nostræ vix capient scio.
 Cliniae exclamatio ad amicum. Quid comedent: qd ebibent: quid seni erit nostro miserius?
 Sed video eccos q̄s volebã. Clin. O iupiter vbinã est fides?
 Dum ego ppter te errans patria careo demens: tu interea loci
 Collocupletasti te antiphila: & me in his deseruisti malis.
 Stomachose harũ de vna Propter quã in sũma ifamia sũ: & meo patri minus sum obseques
 cantũ atq̄ ea Cuius nũc pudet me & miseret: qui harũ mores cantabit mihi:
 plente. Videlicet & Monuisse frustra: neq̄ potuisse vnq̄ ab hac me expellere:
 scilicet amas Quod tamẽ nunc faciã: tum cũ gratũ mihi esse potuit nolui:
 ritudinẽ habent. Nemo est inferior me. Sy. Hic de nostris verbis errat videlicet:
 Pulchra lo Quæ hic sumus loquuti. Clinia aliter tuũ amorẽ atq̄ est accipis
 quatio. Nam & vira st eadẽ: & animus te erga idem ac fuit.
 Quantum ex ipsa re coniecturam fecimus. Clin:
 Huius rerũ Quid est obsecro: nam mihi nunc nihil rerum omniũ
 Archaismos .i. vetustas. Quod malim q̄ me hoc falso suspicarer. Sy.
 Hoc primum vt ne quid huius rerum ignores: anus
 Altera p alteri Quæ est dicta mater esse ei antehac non fuit.
 Sic incipit Ea obiit mortem: hoc ipsa in itinere altera
 multa pudicitia signa narraturus Dum narrat forte audiui. Clin. Quænam est altera? Sy.
 Polita breui Mane hoc quod cœpi primũ enarrẽ o clitipho:
 Vah (tas mens pudicitia coniectura. Post istuc veniã. Clin. Propera. Sy. Iam primũ omniũ
 Vbi ventum ad ædes est: Dromo pulsat fores:
 Anus quædam prodit: hæc vbi aperuit hostium
 Cultus & vi Continuo hic se coniecit intro: ego consequor.
 Aus familia Anus foribus obdit pessulum: ad lanam redit.
 ris vitam indicant. Hinc sciri potuit (aut nusquam alibi) Clinia

ACTVS SECVNDVS Fo. LXIII

Quo studio vitam suam te absente exegerit:
 Vbi de improviso est interuentum mulieri:
 Nam ea res redit tum existimandi copiam:
 Quotidianæ vitæ consuetudinem:
 Quæ cuiusq̄ ingenium vt sit declarat maxime.
 Texentem telam studiose ipsam offendimus:
 Mediocriter vestitam veste lugubri:
 Eius anuis cansa opinor quæ erat mortua:
 Sine auro tum ornatam: vti quæ ornantur sibi:
 Nulla mala re expolitam muliebri.
 Capillus pexus: prolixus: circum caput
 Reiectus negligenter: pax. Clin. Syre mi obsecro
 Ne me in laticiam frustra conijcias. Sy. Anus
 Subregmen nebat: præter ea vna ancilla erat.
 Ea texebat vna pannis obsita:
 Neglecta: immunda illuue. Clin. Si hæc sunt clinia
 Vera: ita vti credo quis te est fortunator:
 Sin hanc quam dicit sordidatam & sordidam:
 Magnũ hoc quoq̄ signum est: dominã esse extra noxiam:
 Cum eius tam negliguntur internuncij.
 Nam disciplina est eisdem munerarier
 Ancillas primum ad dominas qui affectant viam. Clin.
 Perge obsecro te: & caue ne falsam gratiam
 Studeas inire. quid ait vbi me nominas? Sy.
 Vbi dicimus redisse te: & rogare vti
 Venire ad te mulier: telam deserit
 Continuo: & lachrymis opplet os totum sibi.
 Vt facile scires desiderio id fieri tuo. Clin.
 Præ gaudio (ita me dii ament) vbi sum nescio.
 Ita timui. Cli. At ego nihil esse sciebam clinia.

Pax admirā
 tis. Subreg
 men filiũ i sta
 mine currẽs

Sordities pu
 dicitia signũ

Præceptum
 amatorum.
 Affectant. i.
 parant.

Ex nimio
 gaudio lach
 rymar.
 Gaudij vna
 bementia

HEAVTONTIMORVMENOS

Agedum vicissim syre: dic quæ illast altera. Sy.

Adducimus tuâ bacchidem. Clit. Hem quid bacchidem?

Eho: scœleste q̄ illâ adducis? Sy. Quo ego illâ: ad nos scilicet. Clit.

Ad patrē ne? Sy. ad eū ip̄m. Clit. O hominis impudentē

Audaciam. Sy. Heus non fit sine periculo facinus magnum et me
morabile. Clit.

Hoc vide in mea vita tu tibi laudem is quælitum scœlus:

Vbi si paululum modò quid te fugerit ego perierim.

Quid illo facias? Sy. at enim. Clit. Quid em̄? Sy. Si finas dicam.

Clit. Sine. Clit.

Sino. Sy. Ita res est: hec nūc q̄si cū. Clit. quas malū ambages mihi

Narrare occipit. Clit. Syre verū hīc dicit: mitte ista: ad rē redi. Sy.

Enimvero reticere nequeo: multis modis iniurius

Clitipho est: neq; ferri potis est. Clit. Audiendū hercle est: tace:

Vis amare: vis potiri: vis quid des illi effici.

Tuum esse in potiundo periclū non vis: haud stulte sapis.

Siquidē id sapere est velle te id quod nō potest contingere.

Aut hæc cū illis sunt habēda: aut illa cū his amittēda sunt.

Harum duarum conditionum nunc ytram malis vide:

Et si consilium quod coepi rectum esse & tutum scio.

Nam apud patrē tua amica: tecum sine metu vt sit copias.

Tum quod illi argentū es pollicitus: eadē hac inueniā via.

Quod vt efficerē orando surdas iam aures reddideras mihi.

Quid aliud tibi vis? Clit. Siquidem hoc fit. Sy. Siquidem experitū

do scies. Clit.

Age age: cedo istuc tuū consiliū quid id est? Sy. Assimulabimus

Tuā amicā huius esse. Clit. Pulchre: cedo quid hic faciet sua:

An ea quoq; dicet huius: si vna hæc dedecori est parum? Sy.

Immo ad tuā matrē deduce. Clit. q̄ deo? Sy. longū est clitipho:

Si tibi narrē: quāobrem id faciā vera causa est. Clit. Fabula:

ACTVS SECVNDVS Fo. LXV

Nihil satq; firmi video: quāobrem accipe hūc mihi expediat metū. S. Accipere p̄

Mane habeo aliud: si istuc metuis qd' ambo confiteamini

Sine periclo esse. Clin. huiusmodi obsecro aliquid repperi. Sy. Maxi

lbo obuiā hinc: dicam vt reuertant domū. Clit. hem: (me.

Quid dixti? Sy. Ademptum tibi iam faxo oēm metum:

In aurem vtramuis ociose vt dormias. Cliti.

Quid ago nunc? Sy. Tu ne: qd' bonist. Clit. Syre dic modo

Verum. Sy. Age modo hodie sero ac ne quicq; voles. Clin.

Datur modo fruire dum licet: nam nescias

Eius sit potestas posthac an nuncq; tibi. Clit.

Syre inq;. Sy. Perge porro: tamen istuc ago. Clit.

Verū hercle istuc est. Syre: Syre inquā: heus heus heus Syre. Sy.

Concaluit: quid vis? Clit. Redi redi. Sy. Adsum: dic quid est?

Iam hoc quoq; negabis tibi placere. Clit. Immo Syre:

Et me: & meum amorem: & famā permitto tibi.

Tu es iudex: ne quid accusandus sis vide. Sy.

Ridiculum est istuc me admonere Clitipho:

Quali istuc minor mea res agatur: q̄ tua.

Hic si quid nobis forte aduersi euenerit:

Tibi erunt parata verba: huic homini verbera.

Quapropter neutiq; hæc res neglectumst mihi.

Sed istum exora: vt suam esse dissimulet. Clin. Scilicet.

Facturum me esse: in eum iam res dedit locum:

Vt sit necesse. Clit. Merito te amo Clinia. Clin.

Verum ille ne quid titubet. Sy. Perdoctast probe. Clin:

At hoc demiror qui tam facile potueris

Persuadere illi: quē solet quos spernere. Sy.

In tempore ad eam veni: quod rerum omniumst.

Primum: nam miserum quendā offendi militem:

Vide serui
audaciā te
merariā.
Sñia gñalis.
Periculo dis
tiphonis.
Syrus laudē
querit.

Oratio imp
festa ob- Cli
tiphonis in
terruptionē.
Iniurius
Ironicos

Illis. inuidio
se de vna tm
loquitur.
Conditionū
ed ē optionē
Copia est. i.
facultas

Repetitio cū
stomacho
Age horat;
Ironicos.
Hæc. f. anti
phila.
Matrem. f.
fostratam.

Facetū ac le
pidū dictum

Sñia amato
ris aristippie
ca.
Estuat mag;
ob Syri dis
cessum.
Inconstantiā
Cliti. notat
Attēde amā
tis recordiā
qui famā ser
uo cōmittit.

Verba. f. ob
iurgatoria.
Vide ornatū

Titubet id ē
vacillet.

Quos. f. a
matores.

Arte. f. mere Eius noctem orantem, hæc arte tractabat virum;
 ericea. Vt illius animum cupidum inopia incenderet;
 Eademq; vt esset apud te ob hoc q; grauissimast.
 Adhortatio Sed heus tu vide sis: ne quid imprudens ruas.
 Patrem nostri ad has res q; sit perspicax.
 Incōtinentiā Ego te autem noui q; esse soleas impotens;
 ac petulantiā Inuerfa verba; euerfas ceruices tuas.
 Cliti. notat Vide sis: vul Gemitus: screatus: tussis: risus abstine, Clit.
 tuose pnun-
 ciandum. Laudabis, Sy. Vide sis, Clit. Tutemet mirabere, Sy.
 Impatientia Sed q; cito sunt consecute mulieres: Clit.
 amantis offē-
 ditur. Vbi sunt: cur retines: Sy. Iam nunc hæc non est tua, Clit.
 Apotopos. Scio apud patrem; at nunc interim: Sy. Nihilomagus, Clit.
 Sine, Sy. Non sinā inq; Clit. Quæso paulisper, Sy. Veto, Clit.
 Foelice: quia Saltem salutare, Sy. Abeas si sapias, Clit. Eo
 cum amica manebit. Quid istic: Sy. Manebit, Clit. O hoiem foelicem, Sy. Ambula.
 PE. MAR. ¶ Ain tu &c. Facile amantis suspicionē & varios affectus habet hæc scēna
 Quos leuis excitat cōiectura in his quorū anim⁹ sollicit⁹ est et pendet. Sineq;
 periculo non fieri magnū facinus ac memoria dignū: ostendens ingenium
 adulescentum. sed cōpede venerea ligatū vilissimi serui cuius lenocinio vxi
 seruū fieri docet. qd turpe est illis p̄sertim quorū natales dari habentur; et
 talem fortunā nacti sunt vt ad imperādū nō ad seruiēdū nati videant. Cice-
 ro. in parado. sic scri. Libertas est potestas viuendi vt velis. quis igit̄ vixit
 vt vult: nisi q; recta sequit̄: q; gaudet officio cui viuēdi via cōsiderata atq; p̄-
 uisa: qui legibus quidē nō p̄pter metū parer. qui nihil dicit: nihil facit: nihil
 cogitat deniq; nisi libētē ac libere. Cuius om̄ia cōsilia resq; oēs q̄s gerit ab
 ipso p̄ficiscuntur: eodemq; referūtur. Nec est vlla res q; apud ipsum polleat
 q; volūtas atq; iudiciū. Igitur oēs improbi serui inquit. Hoiem cui mulier
 imperat: & nihil imperanti negare potest: non modo seruū: sed nequissimū
 seruū: etiā si in amplissima familia natus sit appellandū puto. Capillus
 passus &c. Pax. i. tantūmodo. Priscianus sic ait. Pax est græcū cū tantū-
 modo significat. Non sine periculo sit facinus magnum & memorabile.
 Xerxes apud Herodotū. li. vii. sic ait. Magna negocia magnis cū picul' sūt.
 Libertas.
 Pax
 PAVLVS. ¶ In hac sequenti scēna meretrici cōditionem exprimit: qd nō potuit cōpe-
 tenti⁹ exeq; q; per Bacchidem: quē nomini meretricio iprimis fauet. Et quū
 alibi quorū reprehendant: nihil aliud ex adulescētū amore quærere q; pecū

nias: extorsione: hic etiā iucūda amantiū cōgressio a poeta scāter exprimit.

^{meretrix} BACCHIS ^{meretrix} ANTIPHILA ^{adulescēt} CLINIA ^{seruus} SYRVS.

Tetrametri.

Depol te mea Antiphila laudo: & fortunatam iudico.
 e Id cū studuisti isti formę mores vt cōsimiles forent.
 Minimeq; (ita me dij ament) miror: si te sibi qsq; expetit.
 Nam mihi quale ingenium haberes: fuit indicio oratio.
 Et cū egomet nunc mecum in animo vitā tuā cōsidero:
 Omnīūq; adeo vostrarum vulgus quæ ab se segregant:
 Et vos esse istiusmodi: & nos non esse haud mirabilest.
 Nam expedit bonas esse vobis: nos qbus cū res est nō sinunt.
 Quippe forma impulsī nostra: nos amatores colunt.
 Hęc vbi immutata est: illi suū animū alio conferunt:
 Nisi p̄spectū interea aliquid nobis est: deserte viuimus:
 Vobis cū vno simul vbi ætatem agere decretum sit viro:
 Cuius mos maxime est cōsimilis vostrū: hi se ad vos applicant.
 Hoc beneficio vtriq; ab vtriscq; vero deuincimini.
 Vt nunq; vlla amorī vestro incidere possit calamitas, An.
 Nescio alias: me scio quidē semper fecisse sedulo:
 Vt ex illius cōmodo meum comparare cōmodum, Clīn. Vah:
 Ergo mea Antiphila tu nunc sola reducem me in patriam facis.
 Nā dum abs te absum: oēs mihi labores fuere quos cœpi leues:
 Præterq; tui carēdū qd erat, Sy. Credo, Clīn. Syre: vis suffero, Sy.
 Hoccine me miser: non licere meo modo ingenio frui:
 Immo vt patrē tuū vidi esse habitū diu: etiā duras dabit, Bac.
 Quis nā hic adulescēs ē: q; itueť nos: An. ah: retine me obsecro.
 Amabo: qd tibi ē: An. disperij. Ba. Perij. misera qd stupes (Bac.
 Antiphila: An. Videon Cliniā: an nō: Bac. Quem vides: Clīn.
 Salue anime mi, An. O mi Clinia: salue, Clīn. Vt vales: An.

Laus Anti-
 philæ tam a
 forma q; a
 moribus
 Ofo de pau-
 cis verbis
 etiam dicit
 Segregat. i.
 nō p̄miscue-
 quosq; reci-
 piunt.

Amatores
 formæ.

Laus a pu-
 dicitia.

Vostrū pro-
 vris: cōmen-
 datio a fide i
 virum.

Reducē. i. ex
 periculis ico-
 lumem

Archaismos
 tui carendū
 pro te.

Eclypsis.

Duras. i. par-
 tes: metapho-
 ricos, Præni-
 mio gaudio
 cōsternatur.

Peculiaris lo Saluum venisse gaudeo. Clin. Teneo ne te
quiritio
Antiphila: maxime animo exoprata meo: Sy.
Ite Intro: nam vos iam dudum expectat senex.

PE. MAR. ¶ Edepol te mea & c. Tanti esse honestate vt etia ore meretricio comende
Virtutis laus: tur: docet haec scena. Qua ppter Sene. sic scribit. Adeo gratiosa est yus vt
insitu sit etia malis pbare meliora: & maximu habemus hoc naturae meri-
tum q virtus in oim animos lumē suū mittit: etia qui non sequunt illū vi-
dent. Virtus inquit nō recipit sordidū amatorē. Soluta ad illā sum. venien-
dum est. Cice. sic scribit in Lelio. Nihil est amabili⁹ virtute: nihil qd magis
alliciat ad diligendū: qppe cū ppter virtutem & pbitatem eos etiam quos
nunq vidimus quodāmodo diligamus.

RAVLVS. ¶ Veri amici officium a Terētio q pulcherrime in hac scena describit. In
qua pfecto amicus amico gaudij insperati maximo cū affectu & nunciū si-
mul & consilium affert. Tum Menedemus filium suū licenter posthac edu-
care instituit: cui id magnope ob varias causas disuadet Chremes: sed quū
illi Menedemus minus ea in re auscultat: saltem hoc tandem psuadet ne filio
lenem nimis erga ipsum animum quoquo pacto prodar.

ACTVS TERTIVS.
CHREMES MENEDEMVS Tetrametri: ac Trimetri:

Cesso. i. tar-
do desidio⁹
Cessare des-
fessus reqes-
cere dicitur
Ver⁹ amic⁹
tā dolore q
gaudio am-
ici afficitur.
Nā pares cū
paribus faci-
le cōgruunt.
Vulgatū di-
aum.
Vcescit: hoc iam cur cesso pulsare hostium
Vicini: primum ex me vt sciat sibi filium
Redisse: & si adulescentē hoc nosse intelligo
Verum cum videam miserum hunc tam excruciarer
Eius abitu: celem tam insperatum gaudium:
Cum illi nihil pericli ex indicio fiet:
Haud faciam: nam q potero adiuuabo senem
Item vt filium amico: atq equali suo.
Video inseruire & socium esse in negocijs.
Nos quoq senes est equum senibus obsequi. Me.
Aut ego pfecto ingenio egregie ad miseriam
Natus sum: aut illud falsumst quod vulgo audio
Dici: diem adimere aegritudinē hominibus.
Nam mihi quidem cotidie augefcit magis.

ACTVS TERTIVS Fo. LXVII
De filio aegritudo: & quanto diutius
Abest: magis cupio: tanto & magis desidero. Ch.
Sed ipsum foras egressum video: adibo: alloquar:
Menedeme salue: nuncium apporto tibi:
Cuius te maxime fieri participem cupis. Me.
Nunquid nam de gnato meo audisti Chreme? Ch.
Valet: atq viuit. Me. Vbi nā est queso? Ch. Apud me domi. Me.
Meus gnatus? Ch. Sic est. Me. Venit? Ch. Certe. Me. Clinia
Meus venit? Ch. Dixi. Me. Eamus: duc me ad eum obsecro. Ch.
Non vult te scire se redisse: etiam & tuum
Conspectum fugitat propter peccatū: tum hoc timet
Ne tua duritia illa antiqua etiam adau cta fiet. Me.
Non tu ei dixisti vt essem? Ch. Nō. Me. Quāobrē Chreme? Chr.
Quia pessime istuc in te atq in illum consulis:
Si te tam leni & victo esse animo ostenderis. Me.
Non possum: satis iam: satis pater durus fui. Ch. Ah:
Vehemens in vtrancq partem Menedeme es nimis
Aut largitate nimia: aut parsimonia.
In eandem fraudē ex hac re atq ex illa incides:
Primum olim potius: q paterere filium.
Commeare ad mulierculam: quē paululo
Tum erat contenta: cuiq erant grata omnia.
Perterruisti hinc: ea coacta ingratīs
Post illa coepit victum vulgo querere:
Nunc cum sine magno detrimento non potest.
Haberī: quid vis dare cupis. nam vt tu scias:
Quam ea nunc instructa pulchre ad perniciem fiet:
Primum: iam ancillas secum adduxit plus decem
Oneratas veste atq auro: satrapes si fiet
Amator: nunq sufferre eius sumptus queat.

Suspicio ex
mira sollici-
tudine. Hi
steron pro-
theron.

Præ gaudio
idem crebro
reperit.

Dixi post p
oñe ponit
Verecūdia si
li. patris du-
ritia.

Menedemi
consilium ar-
guit.
Prudens re-
prehensio:

Ingratis: ar-
chaismos .i.
inuita.

Carpit nimē
am largitatē
senis.

Satrapes .i.
puicē pfect⁹
Arg. a maio-
ri: qli di. oia
cōsumunt.

HEAVTONTIMORVMENOS

Nedum tu possis. Me. Est ne ea intus. Ch. sit rogas.

Sensi; nam ei vnam coenam atq; eius comitibus

Dedi; quod si iterum mihi sit danda; actum fiet.

Pitissare est Nam vt alia omittam; pitissando modo mihi

parce vinu Quid vini assumpsit; sic dicens asperum

tentadi gra Pater hoc est; aliud lenius; sodes vide;

degustare Releui dolia omnia; omnes serias.

Serias. i. var Omnes sollicitos habui; atq; hac vna nox;

sa fictilia. Quid te futurę censes; quem assidue exedent;

Ita me dñi amabunt; vt tuarum misertum sit

Auxelis. no Menedeme fortunę. Me. Faciat quod libet;

ta sumā pa Sumat; consumat; perdat; decretum sit pati;

tris indulgē Dum illum modo habeā mecum. Ch. si certum est tibi

tiā affectūq; Sic facere; id permagni referre arbitror;

Vt nescientem sentiat te id sibi dare. Me.

Oratus. Quid faciam; Ch. Quid vis; potius q; quod cogitas;

Sanum chire Per alium quemuis vt des; falli te sinas

meq; cōsiliū. Technis per seruulū; & si subsensū id quoq;

Edypsis. Illos ibi esse; & id agere inter se clanculum.

Serui fraude Syrus cum illo vestro confusurrat; conferunt

cōmentant. Consilia adulescentes; & tibi perdere

Modus cōsi Talentum hoc pacto satius est; q; illo minam.

in p ornatū Non nunc pecunia agitur; sed illud quo modo

prouerbiū. Minimo periculo id demus adulescentulo.

Nam si semel tuum animū intellexerit;

Prius proditurum te tuam vitam; & prius

Pecuniam omnem; q; abs te amittas filium. hui;

Quantam fenestram ad nequitiam patefeceris;

Adagiū p Tibi autem porro vt non sit suaue viuere.

batissimum. Nam deteriores omnes sumus licentia.

ACTVS TERTIVS Fo. LXVIII

Quodcumq; inciderit in mentem volet; neq; id

Putabit; paruum an rectum siet quod petet.

Tu rem perire; & ipsum non poteris pati.

Dare denegaris; ibit ad illum ilico;

Quo maxime apud te se valere sentiet;

Abiturum se abs te esse ilico minabitur. Me.

Videre verum atq; ita vt res est dicere. Ch.

Somnum herde ego hac nocte oculis non vidī meis;

Dum id quæro; tibi qui filium restituerem. Me.

Cedo dexteram; porro te idem oro vt facias Chreme. Ch.

Paratus sum. Me. Scin quid nunc te facere volo? Ch.

Dic. Me. Quod sensisti illos me incipere fallere;

Id vt maturent facere; cupio illi dare

Quod vult; cupio ipsum iam videre. Ch. Operam dabo;

Syrus estprehendendus atq; adhortandus mihi.

A me nescio quis exit; concede hinc domum;

Ne nos inter nos congruere sentiant.

Paululum negocij mihi obstat. Symus & crito

Vicini nostri hic ambigunt de finibus.

Me coepere arbitrum; ibo ac dicam; vt dixeram;

Operam daturum me hodie non posse his dare;

Continuo hic adero. Me. Ita queso; di vestram fidem;

Itan comparatam esse hominum naturam omnium;

Aliena melius vt videant; & iudicent.

Quam sua. an eo fit; quia in re nostra; aut gaudio

Sumus prepediti nimio; aut egritudine;

Hic mihi quanto nunc plus sapit; q; egomet mihi. Ch.

Dissolui me ocius operam vt tibi darem.

¶ Lucessit &c. Affectus paternus nimis vehemens in vtrāq; partem; nec me PE. MAR. dictat illā aliquā seruans; q; est scdm rectam rationē & modū viuēdi positi Mediocritas

Putabit. i. pē
si habebit.
Obiectio.

Approbatio
consilij.
Sermo co/
mis.

Mos oratū
& cōfirmati
um.
Affectus pa
ternus.

Cautela.
Argumentū
prudentię
chremetis.

Percelebris
sententia.
Ratio cur id
contigit

Verba redēti
tis Chremetis

HEAVTONTIMO RVMENCS

cum hac scena exprimit. Interdū quippe pater nimis durus est in discipulis
na domestica. Interdū nimia indulgentia & facilitate filiorū mores corrūpit
amore ipsum decipere: q̄ filiū tanq̄ aliqd ex seip̄o p̄sequitur. Vñ Aristot. i. iij
mora. sicut. Oēs amāt sua op̄a: vt parētes atq̄ poetæ. Qd̄ autē a medio rō
nis exorbitat vitupatur in primis. Vnde Hora. i. sermo. Est modus in reb̄
sunt certi deniq̄ fines: Quos vltra citraq̄ nequit cōsistere rectū. Et alibi: Dū
vitant stulti vitia in cōtraria currūt. Pastillos rufillus olet: Gorgonius hirs
cum. Nil mediū est. Ea coacta ingratas, aduerbialiter ponit. i. inuito an̄o
Sine magno detrimēto. M. varro. sicut. Detrimētū dicitur a detritu: q̄ ea
quæ trita minoris sint precij. Intrimentū ab eo qd̄ duo vel tria inter se tris
ta & diminuta. Satrapes si sit amator. Satrapes lingua persica dicit q̄ p̄
est vrbi & puinciae. Releui dolia oīa. i. resignaui & apui. Lino lini liui. &
leui. In de relino releui. Dij vestra fidem ita cōparatā esse. Excitandā esse ra
tionem & instituendā esse cupiditatem docet hic locus: vt mediocritas illa
seruet in vita actiua & cupiditatib̄: quæ est inter nitiū & p̄az. & recte mo
nenti parendū esse monet: ne in actionibus error fiat. Aristot. in fine primi
voluminis Erhi. sicut. Hanc aut̄ partem rōne vacante rationi obtempera
re admonitiōes: increpatiōes & cohortationes inducūt: aliena vt melius vi
deant. Sene. sicut. Aliena vitia in oculis habemus: a tergo nostra sunt. Ho
ra. in sermo. Cum tua p̄uideas oculis mala lippus in vñtis: Cur amicorū
vitij tam cernis acutū. Quod aut̄ aliqua aut serpens epidauribus.

Detrimētū
Intrimentū.
Satrapes
Relino.

Mediocritas

Alienorum
iudicium.

PAVLVS.

In hac scena iucundus error cōtinetur: quo chre. in seruo decipit. nam cre
dit Syrum Menedemo fallaciā intendere: dum ea sibi tendit. & sicheus ser
uū instruit: instigat q̄ ad fallendū alter: qd̄ p̄fecto in seipsum torquetur.

SYRVS

CHREMES

Senarij.

Syrus hæc
secum.

Falsa Chre
metis conie
ctura.

Prouincia. i.
onus: procu
ratio

Syrus calli
de a pposito
diuertit

Prouerbiū i
senes bibacu
los.

Ac illac circūcurfa: inueniendum est tamen

Argentum: intendenda in senem fallacia. Ch.

Num me fefellit hosce instruere: videlicet:

Ille Clinia seruus tardiusculus est.

Iccirco huic nostro tradita est prouincia. Sy.

Quis hic loquit̄: perij: num nā hæc audiuit̄. Ch. Syre. Sy. hē. Ch.

Quid tu istic. Sy. Recte: quidē te demiror Chreme

Tam mane: qui heri tantum biberis. Ch. Nihil nimis. Sy.

Nihil narras: visa vero est quod dici solet:

Aquilæ senectus. Ch. Eia. Sy. Mulier commodā

Et faceta hæc est meretrix. Ch. sane idē est visa mihi. Sy.

Equidem hercle forma luculenta. Ch. sic satis. Sy.

ACTVS TERTIVS

Fo. LXIX

Ita non vt olim: sed vt nunc sane bona
Minimeq̄ miror clinia hanc si deperit.
Sed habet patrē quendā auidū / miserū atq̄ aridū:
Vicinum hunc nostin: at qui non diuitijs
Abundet: gnatus eius profugit inopia.
Scin esse factum vt dico. Ch. Quid ego nesciam?
Homine pistrino dignū. Sy. Quē. Ch. Istum seruulū dico adules

centis. Sy. Syre tibi timui male. Ch.

Quid passus est id fieri. Sy. Quid faceret. Ch. Rogas?

Aliquid reperiret: fingeret fallacias.

Vnde esset adulescenti amicæ quod daret:

Atq̄ hunc difficilē inuitū seruaret senem. Sy.

Garris. Ch. Hæc facta ab illo oportebant syre. Sy.

Eho quæso laudas heros qui fallunt. Ch. Loco:

Ego vero laudo. Sy. Recte sane. Ch. Quippe

Magnarū sæpe id remediū agridudinum est.

Iam huic mansisset vnicus gnatus domi. Sy.

Iocon an serio illac dicat nescio:

Nisi mihi quidā addit animū quo libeat magis. Ch.

At nunc quid expectat syre: an dum hinc denuo

Abeat: cum tolerare huius sumptus non queat:

Nōne ad senē aliquā fabricā fingit. Sy. Stolidus est. Ch.

At te adiutare oportet adulescentulī

Causa. Sy. Facile equidem facere si iubes.

Etenim quo pacto id fieri soleat calleo. Ch.

Tanto hercle melior. Sy. Non est mentiri meū. Ch.

Fac ergo. Sy. At heus tu facito dū eadē hæc memineras:

Siquid huius simile forte aliquando euenerit.

Vt sunt humana: tuus vt faciat filius. Ch.

Eclypsis
Deperit. i. ar
deter amat

Amphibos
logicos
Institutio fal
laciæ a senē i
senē: immo i
seipsum

Laudat ser
uos oportu
ne fallentes

Sic phyci
egrotos sæ
pe fallunt

Denuo syrū
instigat
Trāslatio a
machinis
bellicis

Calliditatē
serui laudat.
Præmoni
tio de filio
amoris
Aposiopo.

HEAVTONTIMORVMENOS

Tolli ob- Non vsus veniet spero. Sy. Spero ego hercle quoq;
iurgandi oc- Neq; eo nunc dico q; quicq; illum senserim;
calionem Sed si quid nequid quæ sit eius ætas vides.

Et ne ego te (si vsus veniat) magnifice chremé
Tractare possim. Ch. De istoc (cum vsus venerit)
Videbimus quid opus sit; nunc istuc age. Sy.
Nunq; cōmodius q; nunc herum audiui loqui.

Archaismos Trimef mi expositulat: Nec cum malefacere crederem mihi impunius
non mihi Licere: quis nam a nobis egreditur foras?

PE. MAR. ¶ Hac illac circūcursa. Seruū cui⁹ ingeniū est fallax oblatā oportunitatē ar
Mali cōditio ripere: vt insidiari liceat impune & decipe: docet hæc scēna. Vir q;ppe mal⁹
Boni cōditio impunitatē pposita scelerē se ingnat: bonus aut vitiū auersat & fugit ppe
eius deformitatē. Vñ Hora. in epi. Oderūt peccare boni yrtutis amore: ode
runt peccare mali formidine poenæ. Tu nihil admittas in te formidine poe
næ. Sic spes fallēdi miscebit sacra pphanis. Agla senect⁹. Aristo. li. ix. dicit
de morib⁹ & studijs volatiliū: Senescētib⁹ aglis rostrū superi⁹ accrescit cur
uaturq; magis & magis vt demum fame intercāt. Cui rei data est fabula: vt
hoc ita accidat agla: cū olim hō esset hospiti iniuriā intulerit. At q; si is nō
diuitijs abundet. i. si nō large vte⁹ diuitijs: & abūde suppediabit filio pecu
nias: iterū coactus inopia fugiet. In loco. i. aliquādo cū oportet. Fabricā
In loco fingit. i. cōmētū atq; fallaciā. Stolidus es. i. imprudēs & nullā habēs soler
Fabricā tiā: nullū ingeniū acumē huic fabricę cōueniēs. Quo pacto id fieri solet cal
Stolidus Callidus leo. i. scio ppter longū vsū. nā callidi dicunt illi quoz anim⁹ vsu concas
luit: vt manus assiduo ope. Te si vsus veniat magnifice. Id aliqd tibi sine
auaricia surripe. Effice inquit si vsus venerit vt te liberalē inueniā & magnū
fici nō aridū & auarū: vt fuit menedemus.

PAVLVS. ¶ Hic chremetis syrus id suadet qd multū facit ad extorquēdū argentū: qd
opepciū erat clitiphoni p amica sustētāda cōgrere. Incipit aut chremes ab
filij obiurgatiōe: quē senserat ludentē & iocantē cū bacchide: quē clinię am
eam credebat: tū fallaciā de emūgēdo ab sene argento se inuenisse refert.

CHREMES CLITIPHO SYRVS

In filij petus lātā inuehit More filioz audenter ne gat.
Trochaici Octonarij & Senarij mixti: & Dimeter vnus
Vid istuc qso q istuc mos ē clitipho: ita ne fieri optet. Cl.
Quid ego feci? Chre. Vidin ego te modo manū in sinū
huic meretrici

ACTVS TERTIVS Fo. LXX

Inferere: S. acta hęc res ē: perij. Cl. me ne: Ch. hisce oculi: ne nega. Obiurgatio
Facis adeo indigne iniuriā illi: qui nō abstineas manū. nem sequit
Nā istac quidē cōtumelia est: hominē amicū recipere monitio.
Ad te: atq; eius amicā subagitare: vel heri in cōuitio Eclypsis
Quā imodestus fuisti: Sy. Factū. Ch. q; molestus: vt equidem (ita
me dij ament)

Merui quid futurū deniq; esset: noui ego amantiū
Animos: aduortūt grauius q nō censeas. Cl. At mihi fides
Apud hunc est: nihil me istius facturū pater. Ch.

Esto: at certe cōcedas aliquo ab eorū ore aliquantisper.
Multa fert libido: ea phibet facere tua præsentiā: ego de me
Facio cōiecturā: nemo est meorū amicorū hodie: apud
Quē expromere omīa mea occulta clitipho audeam.
Apud aliū phibet dignitas: apud aliū ipsius facti piget.
Ne ineptus / ne pterius videar: quod illū facere credito.

Sed nām est itelligere: vt cūq; atq; vbicūq; opus vbi obseq. Sy.
Quid istic narrat? Cl. Perij. Sy. Clitipho hac ego precipio tibi:
Homini frugi & tēperātis functus officiū. Cl. Tace sodes. Sy.
Recte sane. Ch. Syre pudet me. Sy. Credo: neq; id iniuria.
Quin mihi molestūst. Cl. Pergin hercle. Sy. verū dico qd videē.
Nōne accedā ad illos? Ch. Eho qso vna accedūdi via est. Sy. (Cl.
Actumst: hic prius se indicarit q; ego argentū effero chreme.

Vin tu hoī stulto mihi auscultare? Ch. Quid faciā? Sy. lube hūc
Abire hinc aliq. Cl. q; ego hinc abeā? Sy. quo lubet: da illis locū.
Abi deambulatū. Cl. Deambulatū: quo? Sy. vah: qsi desit locus
Abi sane istac: istosum quouis. Ch. Recte dicit: censeo. Cl.
Dij te eradicēt syre: qui me istinc extrudis. Sy. At tu pol tibi istas
Posthac comprimito manus.

Censen vero: quid illum porro credis facturū chreme?
Nisi eum quantū dij dant tibi opis seruas / castigas: mones. Ch.

Nā amanti
bus oīa sunt
suspecta.

Ore. i. cons
pectu
Ab exēplo
paterno.
Dicitū quod
oībus ferme
vsu venit.
Cām subdit

Decoz ē ob
sequi amico
Archaismos
Sodes blan
dientis est.

Mihiempha
sim habet.
Peculiaris
locutio

Durū est di
niæ absces
dere.
Repetitio p
idignationē
Pis decreitū
Imprecatio
in syrum
Recte monet
de filio ser
uando.

HEAVTONTIMORVMENOS

Ego istuc curabo. Sy. Atq nūc here hīc tibi adseruādus est. Ch.
 Nā. accusa- Fiet. Sy. Si sapis: nā mihi iā minus minusq obreperat. Ch.
 tio amphiz-
 bologica
 Tersalo-
 cutio
 Laudat des-
 nuo fallacē
 seruū.
 Nota caput
 fallacie
 Valens cau-
 sa ad extor-
 quendū ar-
 gentū.
 Ego istuc curabo. Sy. Atq nūc here hīc tibi adseruādus est. Ch.
 Fiet. Sy. Si sapis: nā mihi iā minus minusq obreperat. Ch.
 Quid tur? Ecquid de illo quod dudū tecū egi egisti syre? aut
 Repperisti tibi qd placeat: an nondū etiā? Sy. De fallacia
 Dicis: hem inueni nuper quādā. Ch. Frugi es: cedo qd id est. Sy.
 Dicā: verū vt aliū ex alio icidit. Ch. Quidnā syre? Sy. Pessima hec
 Est meretrix. Ch. Ita videtur. Sy. Immo si scias:
 Vah: video qd inceptet facinus: fuit quādā anus corinthia
 Hic: huic drachmarū hac argenti mille dederat mutuū. Ch.
 Quid tum? Sy. Ea mortuast: reliquit filiā adulescentulā.
 Ea relicta huic arabonē est p illo argento. Ch. Intellego. Sy.
 Hanc secū huc adduxit ea quæ est nūc ad vxorē tuā. Ch.
 Quid tum? Sy. Clīnia orat sibi vt nūc det illā: illi tamē
 Post daturū mille nūmū poscit. Ch. Et poscit quidē? Sy. Hui
 Dubiū ne id est. Ch. Ego sic putauī qd nūc facere cogitas? Sy.
 Ego ne: ad menedemū ibo: dicā hanc esse captā a caria:
 Ditem & nobilē: si redimat magnū inesse in ea lucrū. Ch.
 Erras. Sy. Quid ita? Ch. Pro menedemo nūc tibi ego respondeo.
 Non emō: quid ais? Sy. Optata loqre. Ch. Atq nō opus est. Sy.
 Nō opus est. Ch. Nō hercle xō. Sy. Quid istuc miror? Ch. Iā scies.
 Mane mane: quid est qd tā a nobis grauiter crepuere fores?
 Quid istuc quæso &c. Amici rē sedulo curādā esse: ac hospitis rōnē in pri-
 mis habere debere: docet hec seña: dñōsq interdū cām esse ostēdit vt serui
 grassent insidijs: dū nō solū technas illorū laudat sed etiā puocant: quod in
 disciplina domestica pnciosissimū est. Itaqis qui rem familiārē recte tuet:
 tanq arcus sit intentū iudiciū: & ad aduersionē habere debet: ne nimia facili-
 tas & negligētia seruos cōiter malos deteriores efficiat. Quā ppter Cice: in
 Catone ma. de appio ceco sic scribit. Tenebat nō mō autoritatē sed etiā ipe-
 riū in suos. metuebāt eū serui: verebant libere: charū oēs habebāt: vige-
 bāt in ea domo patrici⁹ mos & disciplina. Principio hui⁹ seņe iuuenilis inco-
 tinētia reprimi: ac hospitis decorū seruati: q iure hospitij ad se veniētes hui⁹
 maniter tractari debet. Vni tu hoi stulto. i. crassioris & hebetioris ingenij.
 Ea relicta huic arra. &c. Arrabo idem quod pignus. Gel. li. xvi. sic ait: Cū
 tant⁹ arrabo penes samnites populi romani esset. Arrabonē dixit obfides.

ACTVS QVARTVS Fo. LXXI

& id maluit qd pign⁹ dicere: qm vis vocabuli in ea sentētia grauior acriorq
 est: Sed nunc arrabo in fordidis verbis haberi cōpit. At multo rectū⁹ vide-
 tur arra: quāq arrā quoq veteres saepe dixerunt.

In sequēti scēna antiphilæ recognitio continet: ex qua inter virū & vxorē PAVLVVS
 rem iurgium & altercatio oritur. Deinde reconciliatio rursum eorundē: si-
 mulq syro alia offertur occasio extorquendi argentū.

ACTVS QVARTVS SOSTRATA CHREMES NVTRIX SYRVS

Tetrametri Septenarij: & Senarij mixti.

Isi me anim⁹ fallit: hic pfecto est anul⁹: quē ego suspicor
 Is qui cum exposita est gnata. Chre. Quid vult sibi syre
 hac oratio: So.

Exponere
 est morti
 tredere.
 Verba du-
 bitantis

Quid est: is ne tibi videt? Nu. dixi egdē vbi mihi ostēdisti illico
 Eū esse. So. at vt satis cōtēplata mō sis mēa nutrix. Nu. satis. So.
 Abi iam nunc intro: atq illa si iam lauerit mihi nuncia.
 Hic ego virū interea operibor. Sy. Te vult: videas quid velit.
 Nescio qd tristis est: nō temere est: metuo qd fiet. Ch. Quid fiet?
 Ne ista hercle magno iam conatu magnas nugas dixerit. So.
 Ehem mi vir. Chre. Ehem mea vxor. So. Te ipsum quæro. Chre.
 Loquere quid velis. So.

Operibor. i.
 expectabo.
 Temere. i. si
 ne causa.
 Stomachose
 pñiciandū.
 Mi. a blandi
 mēto incipit
 Insinuatio a
 purgatiōe.
 Facetū dictū
 Tollere est
 nutrire.
 Dāno auct⁹
 ob dotem
 dandam.
 Grauis exclā-
 matio.
 Inscitiam. i.
 ignorantia
 Excusat im-
 prudentia

Primū hoc te oro: ne quid credas me aduersum edictū tuū
 Facere esse ausā. Ch. vis me istuc tibi (etsi incredibile est) credere?
 Credo. Sy. Nescio quid peccati portet hac purgatio. So.
 Meministi in me esse grauidā: & mihi maxiope interminatū:
 Si puellā parerē nolle tolli? Ch. Scio quid feceris.
 Sustulisti. Sy. Sic est factū dñæ: ergo herus dāno auctus est. So.
 Minime: sed hic erat anus corinthia haud impura: ei dedi
 Exponendā. Ch. O iupiter tantā inesse animo inscitia: So.
 Peri: quid ego feci? Ch. Rogitas? So. Si peccaui mi chreme:
 Insciens feci. Ch. Id quidē ego (etiā si tu neges) certo scio:

Obiurgatio Te inscientē atq; imprudentē dicere ac facere omnia.
 mordacula. Tot peccata in hac re ostendis, nā iam primū si meū
 Accusatio a transgresso Imperiū exequi voluisses: interemptā oportuit
 editio. Non simulare mortē verbis: re ipsa spem vitæ dare.
 Eclipsis. At id omitto: misericordia / animus maternus: sino.
 Sino. i. cōce Quā bene vero abs te perspectū est: quid voluisti: cōgita:
 do. s. q; hæc te mouerint Nempe anui illi, pdita abs te filia est planissime:

Veniret. i. Per te vel vti quæstū faceret: vel vti veniret palam;
 vendere ad suprum Credo id cogitasti: quid vis: satis est dum viuat modo.
 Illis. s. amas Quid cū illis agas: qui neq; ius neq; bonū atq; æquū sciunt.
 toribus Melius / peius: pro fit / obsit: nihil vident: nisi qd' lubet: So.
 Graphica Mi chreme peccauit fateor / vincor: nunc te obsecro:
 deprecatio

Quanto tuus est animus natu grauior tātō: ignoscentior:
 Vt meæ stulticiæ iusticia tua sit aliquid præsidij. Ch.
 Dar veniam Scilicet equidē istuc factum ignoscā: verum sostrata
 Facilitas. Male docet te mea facilitas multa: sed istuc quid est:
 causa delin- quendi. Qua hoc occēptūst causa: loqre. So. vt stulta & misera oēs sum.
 Vitupatio a sexu Religio Religioſe: cū exponendā do illi: de digito anulum
 fac. i. supersti- tiolæ. Detraho: & eum dico vt vna cum puella exponeret
 Superstitio Si morerē: ne expers partis esset de nostris bonis. Ch:
 mulieris. Ironicos. Istuc recte conseruasti te atq; illā. So. Hic is est anulus. Ch.
 Hem stupen- tis est Vñ hēs: So. quā bacchis secū adduxit adulescētulā. Sy. hē. Ch.

Quid ea narrat: So. Ea lauātū dū it: seruandū mihi dedit
 Anulum: non aduorti primo: sed postq; aspexi: ilico
 Exilui. ma- Cognoui: ad te exilui. Ch. Quid nūc suspicare aut inuenis
 gnæ læticiæ De illa: So. Nescio: nisi i vt ex ipsa quæras vnde hunc habuerit
 verbum Lepidū di- Si potest reperiri. Sy. Interij: plus spei video q; volo:
 sum. Nostra est: si ita est. Ch. Viuit ne illa cui tu dederas: So. nescio. C.
 Eclipsis. Quid renunciauit olim fecisse: So. Id quod iusseram. Ch.
 Illa. s. filia. Antiphila. Nomen mulieris cedo quod sit vt quærat. So. Philtere. Sy.

Ipsa est: mirum ni illa salua est & ego perij. Ch. Sostrata
 Sequere me intro hac. So. Vt præter spem euenit: q; timui male:
 Ne nunc animo ita esses duro vt olim intollenda chreme. Ch.
 Non licet hominē esse sæpe ita vt vult: si res non finit:
 Nunc ita tempus est mihi vt cupiam filiam: olim nihil minus.

¶ Nisi me aim⁹ fallit &c. Maternū amorē erga sua pignora & mores non-
 nunq; difficiles & virorū studio contrarios hæc scēna exprimit. Matres em̄ Matr: amor
 plus patrib⁹ amāt suos filios. Vñ Aristo. li. ix. ethi. sic ait. Ea quæ facta sūt in filios.
 cū labore magis diligūt omēs: et ideo matres filios magis amāt. Generatio
 nanq; laboriosa est magis: & magis sciunt esse suos. Mores autē mulierū Pla
 to in. vi. de legi. sic exprimit. Quæ ordine carent vel male ordinata sunt: ea
 etiā quæ iam ordinata sunt confundūt: vt sunt foemine. Quod quidē homi
 num genus aliud est & differēs nobiscq; occultius & verius natura est: p
 pter imbecillitatē itaq; minus ordinari potest. Ratio est: Res muliebris si ia
 cere inordinata relinquit: humanarū rerū solū vt videri posset dimidiū. sed
 quantō natura sua ineptior est ad virtutē q; virilis: tanto excedit vt plus q;
 duplū esse videatur. Genus inquit muliebre nec orationem ipsam recte dicē
 tis sine ingenti reclamatione audiet.

¶ In hac sequenti scēna tam morali q; sacra post recognitā antiphilā anxi⁹
 Syrus nouum de extorquēda pecunia consiliū quærit: & deliberantē de re
 aliqua ad modū artificiose hic exprimit: est em̄ dialogismos acuti ingenij in
 multa cogitatione versantis.

SYRVS Octonarij Iambici.

Isi me animus fallit: haud multū a me aberit infortunū. Scēna exor
 n. Ita hac re in angustū oppido nūc cogunt copiae meæ. nata crebris
 Nisi aliqd video: ne esse amicā hāc gnati resciscat senex: Metaphoris
 Nā quod sperem de argento: aut posse postulē me fallere: Metaphora
 Nihil est triumpho: si licet me latere tecto: abscedere. a triumphat
 Crucior bolum tantū mihi ereptū tam subito e faucibus. tibus.
 Quid agā: aut qd cōminiscar: ratio de integro ineundast mihi. Metaphora
 Nihil tam difficile quā quæredō inuestigari possiet. a triumphat
 Quid si hoc sic incipiā nūc: nihil est: quid si sic: tantū dē egro: Rōcinatio
 Ac si opinor: nō potest: imo optime: euge optimā habeo. inquirētis.
 Retrahā hercle opinor ad me illud idē fugitiuū argentū: tamen. Metaphora
 ta a psgo

Egregia &
 obseruāda
 sententia.
 Nihil min⁹:
 s. cupiebam
 paupertate
 pressus.

PE. MAR.

Fœmina

PAVLVS.

Scēna exor

nata crebris

metaphoris

Metaphora

bellicis.

Metaphora

a triumphat

tibus.

Metaphora

ris veltib⁹.

Snia catho

lica. i. vltis.

Rōcinatio

inquirētis.

Metaphora

ta a psgo

PE.MAR. ¶ Nisi me animus fallit. Callidū animū serui decepti at non defatigati: nec
nō consultationē maliciose conuenientē & vāram mentē sese ad dolos con-
firmantē honestatis rationē nō habita hęc scēna exprimit: se ostendēs homi-
nem maliciosum pendere animo: & cōfirmare se ad decipiendū: nullā viam
respuentē quæ ad votū pducatur suū: & vilitatē apparentē respiciūt: nō hones-
statē: nec coeptū iter deserit ppter consuetudinē. Vñ Cice. in. v. actiōe in ver-
rem. Ita serpit illud insitū in natura malū consuetudine peccandi libera finē
vt audaciæ statuere ipse sibi nō possit.

PAVLVS. ¶ Hic ingens Clinia: læticia de recognita amica exprimit: qua vsq; adeo est
perculsus: vt vix tandē a Syro psuaderi poterit: vt Clitiphoni. consodali ad
bacchidis conseruationē opituletur.

CLINIA

SYRVS

Tetrametri Trochaici & Iambici: & ex his
Catalectici: qdā Trimetri seu Septenarii.

Tale ē illud
Deorū vitā
adepti sum⁹
Frugalior. i.
teperatio.
Initiū a blan-
dimento.
Vsq; assidue
Ab honesto
& utili.
Aposiopo.
Correptio
Deorū vita.
Hyperbole
ex affectione
nimia.
Indigner
idem eisdem
repetit ybis.

Vlla mihi res posthac potest iam interuenire tanta
Quæ mihi egritudinē afferat: tāta hęc læticia oborta est;
Dedo patri me nunc: iam vt frugalior sim q̃ vult. Sy.
Nihil me fefellit: cognita est quantū audio huius verba.
Istuc tibi ex sententia tua obregisse lētor. Clin.
O mi syre audisti obsecro: Sy. Quid nī: q̃ vsq; vna affueri: Clin.
Cui eque audisti cōmodius quicq; euenisse: Sy. nulli. Clin.
Atq; ita me dii ament: vt ego nūc nō tam meapte causa
Lator q̃ illius: quā ego scio esse honore quouis dignā. Sy.
Ita credo: sed nunc clinia age: date mihi vicissim.
Nam amici quoq; res est videnda in tuto vt collocetur.
Ne quid de amica nunc senex. Clin. O iupiter. Sy. Quiesce. Clin.
Antiphila mea nubet mihi. Sy. Siccine mihi interloq̃re. Clin.
Quid faciam syre mi: gaudeo ferme. Sy. Fero herclevero. Clin.
Deorū vitā adepti sum⁹. Sy. Frustra operā opinor hāc sumo. Cli.
Loquere: audio. Sy. Ariam hoc non ages. Clin. Agam. Sy. Vis
dendum est inquam

Syri cōsiliū. Amici quoq; res clinia tui in tuto vt collocetur.

Nam si nunc a nobis abis: & Bacchidem hic relinquis:
Noster resciscet ilico esse amicam hanc Clitiphonis.
Si abduxeris celabitur itidem: vt celata adhuc est. Clin.
At em̃ istoc nihil est magis Syre meis nuptijs aduersum.
Nā quo ore appellabo patrē: tenes quid dicā: Sy. Quid nī: Clin.
Quid dicam: quā causam afferam: Sy. Quin nolo mentiare:
Aperte ita vt res sese habet narrato. Clin. Quid ais: Sy. Iubeo
Illam te amare: & velle vxorē hanc esse Clitiphonis. Clin.
Bonā atq; iustam rem oppido imperas: & factu facilem.
Et scilicet iam me hoc voles patrē exorare: vt celet
Denē vōstrū. Sy. Immo vt recta viā rem narret ordine. Clin. hem
Satū sanus es: & sobrius: tu quidē illum prodīs plane.
Nam qui ille poterit esse in tuto: dic mihi: Sy.
Huic equidem consilio palmam do. hic me magnifice effero:
Qui vim tantā in me: & potestatem habet tante astutię
Vera dicendo: vt eos ambos fallam: vt cum narret senex
Vester nostro istā esse amicā Gnati: nō credat tamen. Clin.
At em̃ spem istoc pacto rursus nuptiarū oēm eripis.
Nam dum amicā hanc meā esse credet: non cōmittet filiam.
Tu fortasse quid me fiat paruipendis: dum illi cōsulas. Sy.
Quid: malū me tandē cēses velle id assimularier:
Vnus est dies: dum argentum eripio: pax: nihil amplius. Clin.
Tantum sat habes: quid tum quēso si hoc pater resciverit: Sy.
Quid si redeo ad illos qui aiunt: Quid si nunc coelū ruat: Clin.
Metuo quid agam. Sy. Metuis: quasi nō ea potestas sit tua:
Quo velis in tempore vt te exoluas: rem facias palam. Clin.
Age age: traducatur Bacchis. Sy. Optime ipsa exit foras.

¶ Nulla mihi res &c. Gestiens animus adulescentis: q̃ re optata potit⁹ est: et
seruilis arrogātia nūc describit. Et amicū amici rē curare in primis debere

Quo ore i:
q̃ confidētia

Illā. i. Antū
philam.
Ironice. pñū
ciandum.
Decora lo
quutio.

Qui p quō.

Iactantia Sy
ri de ei⁹ astu
ria.

Mira Syri
versutia
Clinia verē
ne perturbē
tur nuptiæ

Malū interie
ctio indignā
tis.
Prouerbiū i
omnia trepi
dantes

A possibili.

HEAVTONTIMORVMENOS

monet hęc scēna. Iuuenis certe voluptatē summā bonū putat: quę si alicui honestati cōiuncta est: effluenscentē animū reprimat: & paulatim ad rectā vi tam disponit. Id autē accidit: cū puella exoptata vxor ducit. Plato li. vi. de leg. sic ait. Cupiditas p̄creandi ardentissimo furoris impetu: & maxia petulan tia hoīes vrit & agitat: & insup̄ cibi potusq; cupiditates. a quib⁹ ad id qđ Cupiditari q̄ optimū est trib⁹ reb⁹ vertendi sunt: timore: lege: ac vera rōne. & Apulei. sic bus obuiari ait. Pām semel vt bonus quisq; sollicitus cauet. Ita qui ingenio malo est cō debeatur. fidentius integra. at iam de cetero quo sepius eo apertius delinquit. Vn⁹ est dies dum argentum eripio: pax. Pax. i. tantūmodo. Proterueid est petu lantē ac imprudenter inconsiderateq;

PAVLVS. ¶ In sequenti scēna vt fallacia Syri tandē expeditur pecuniaq; extorqat a se ne Bacchis indignata a Syro placatur: cuius p̄suatione ad Menedemū cū pe dissequis tantisper dura Chremes fallatur sese confert.

BACCHIS CLINIA SYRVS DROMO PHRIGIA.

Tetrametri Trochaici: partim Catalectici: nonnulli Iambici.

Meretrix ex
cādescens cō
q̄tio de pe
cunia nōdū
soluta.
Permutatio
eiusdem ver
bi irato cōpe
tens.
Mira bacchi
dis calliditas
Memorē in
duct meretri
cē aptaq; ad
fallendum.
Curriculo. i.
celeriter.
Verba datu
rā. i. deceptu
ram.
Dissimulatio
Bacchidis.

Atis pol proterue me Syri p̄missa huc induxerunt.
Decē minas: quas mihi dare pollicitus est. qđ si is nūc me
Deceperit sepe obsecrās me vt veniā: frustra vt veniet.
Aut cum venturā dixerō & cōstituerō: cum is certe
Renunciari: Clitipho cum spe pendebit animi.
Decipiam ac non veniā: Syrus mihi tergo pœnas pendet. Clin
Satis scite p̄mittit tibi. Sy. Atqui tu hanc iocari credis?
Faciet nisi caueo. Ba. Dormiunt: ego pol istos cōmouebo.
Mea Phrygia audistin modo: hō iste quā villam demonstrauit
Charini: Ph. Audiui. Bac. Proximā esse huic fundo ad dextram;
Ph. Memini. Bac.
Curriculo percurrere: apud eum miles Dionysia agit. Sy:
Quid inceptat? Ba. Dic me hic oppido esse inuitā: atq; seruari:
Verum aliquo pacto verba hīs me daturā esse: & venturā. Sy.
Perij hercle. Bacchis mane mane: quo mittis istanc quęso?
Iube maneat. Bac. Abi. Sy. Quin ē paratū argentū. Ba. Quin ego
maneo. Sy.
Atq; iā dabit. Ba. vt lubet: nū ego insto? Sy. at scingd fodes? Ba.

ACTVS QVARTVS Fo. LXXIMI

Quid? Sy. Transeundū est nunc tibi ad Menedemū: & tua pōpa
Eo traducēda est. Ba. Quā rē agis? scœlus. Sy. egon? argētū cudo
Qđ tibi dē. Ba. dignā me putas quā illudas? Sy. nō est temere. B.
Etā ne tecū hic res mihi est? Sy. minime: tuū tibi reddo. Ba.
Eatur. Sy. sequere hac. Heus Dromo. Dro. q̄s me vult. Sy. Syrus
Dro. Quid est rei? Sy.

Ancillas omnis Bacchidis traduce huc ad vos p̄pere. Dro.
Quamobrem? Sy. Ne queras: & ferāt quā secū huc attulerunt.
Sperabit sumptum sibi senex leuatum esse harum abitu.
Ne haud ille scit hoc paulum lucri: quantum ei
Dāni app̄ter: tu nescis qđ scis Dromo: si sapias. Dr. mutuū dices.

¶ Satis pol p̄terue & c. Meretriceā indignationē & aīm terribilē & artē q̄
perditi adulescētes & cupidinis clauo transfixi a meretrice plurimū sibi tri
buēte ac nitore vultus sup̄biente tractant: hęc scēna exprimit. Meretrix cer
te dies noctesq; ditibus & veneris adulescētibus insidiat: timeturq; ab his
qui p̄pter ætatis feruorē & imprudentiā ad venerē ruūt toto impetu: nul
lū ferre aliud bonū æstimantes p̄ter voluptatē: quā studiose sectant. Itaq;
callida meretrix inopia sui adulescentes inflāmat: cū nil aliud ferme amet q̄
lucrum & amantiū cruciatus. Vñ Iuue. Ardeat ipsa licet tormentis gaudet
amāris. Simulatiōe vti vt spolijs gaudeat. Vnde Lena apud Plautū i cistel
laria. Assimulate amare oportet. Nam si ames: extēplo melius illi multo
quē ames cōsulas: q̄ rei tuæ. Et cōstituerō. i. horā aduētus dixerō. Iuuenas
lis. Vbi nocturnæ numā cōstituebat amicę. Sy. mihi tergo pēdet pœnas
id est soluet tergo suo: q̄a verberabitur. Etā ne tecū hic res mihi est. q. d.
Non hoc tibi p̄missi: nec talē opam tibi locui: vt scilicet a vobis ad Mene
demū transirem. Meretrix cupiebat & alibi lucrari. Quapropter querit an
apud Menede. debeat opam Clitiphoni & Syro: an suam rem agere.

¶ In sequenti scēna Syri fallacia suū sortitū effectū. Nam tandē extorquet a
Chremete argentū. Idem ille Chremes qui vt in prima comœdiæ p̄te cru
cianti se cōdoluit: ita hic quoq; eiusdē Menedemi misere: & eius vicem do
let de pompa & sumptu Bacchidis: quā Clinia amicā esse credebat.

CHREMES SYRVS Iambici senarij.

Ta me dij amabunt: vt nunc Menedemi vicem
Miseret me: tantum deuenisse ad eum malū.
Illanccine mulierem alere cum illa familiā?
Et si ito nosce aliquot dies non sentiet:

Metaphoris
cos & iocula
riter vt fuit
decer.
Lenitas me
reticis facile
p̄sualat.

Inanis spes
Chremetis.
Dicitū celan
dæ rei acco
modatum

PE. MAR.
Meretricus
mos.

Cōstituere.
Pendere.

Cōpatiū ami
co de dāno
futuro.
Illa emphā
sim habet,

HEAVTONTIMORVMENOS

(Ita magno desiderio fuit ei filius)

Tantos facti Verum ubi videbit tantos sibi sumptus domi
dieter pfer.

Cotidianos fieri; nec fieri modum;

Oprabit rursus ut abeat ab se filius.

Adoriri qui Syru optime eccum. Sy. Cesso hunc adoriri. Ch. Syre. Sy. hē. Ch.

insidiose ce-
leriter iuadit Quid est. Sy. Te mihi ipsum iam dudū exoptabā dari. Ch.

Videre egisse iam nescio quid cum sene. Sy.

Prouerbiū. De illo quod dudum dictum ac factum reddidi. Ch.

Blanda attri-
tatio. Bonan fide. Sy. Bona hercle. Ch. Non possum pati

14. / 477. Quin tibi caput demulceā; accede huc Syre.

Faciam boni tibi aliquid pro ista re ac lubens. Sy.

At si scias q̄ scite in mentem venerit. Ch.

Vah irriden-
ris est. Vah; gloriare euenisse ex sententia. Sy.

Ironicos. Non hercle; vero verum dico. Ch. Dic quid est. Sy.

Veritas q̄ in
fraudē senes
inducit. Tui Clitiphonis esse amicam hanc Bacchidem

Menedemo dixit Clinia; & ea gratia

Perfentiscere. Secum adduxisse; ne tu id p̄sentisceres. Ch.

res; decorū
verbum. Probe. Sy. Dic sodes. Ch. Nimum inq̄. Sy. Immo sic satis;

Altera fallac-
tiae pars Sed porro ausculta quod supest fallacia.

Sese ipse dicit tuam vidisse filiam;

Eius sibi complacitam formam; postq̄ aspexerit;

Hanc se cupere vxorē. Ch. Modon quē inuenta est. Sy.

Posci p̄peti. Eam; & quidem iubebit posci. Ch. Quamobrē istuc Syre;

Increpat chre-
mer; tardita-
Repetitio (tē
verbi cū sto-
macho; Vitupatio a
cōditioe per
sone. Probat viri
verbum. Nam prorsus nihil intelligo. Sy. Vah tardus es. Ch.

Fortasse. Sy. Argentum dabitur ei ad nuptias;

Aurū atq̄ vestem; qui cōparet; tenes ne. Ch. Comparet. Sy.

Idipsum. Ch. At illi ego neq̄ do; nec spondeo. Sy.

Nō. quāobrē. Ch. Quāobrē; me rogas; hōi fugitiuo. Sy. Vt lū-

Non ego p̄petuo dicebam; ut illam illi dares.

Verum ut simulares. Ch. Non mea est simulatio.

ACTVS QVARTVS Fo. LXXV

Ita tristitiae tua misceto; ne me admisceas.

Egon cui daturus non sum ut ei despondeam. Sy.

Credebam. Ch. Minime. Sy. Scite poterat fieri.

Et ego hoc; quia dudum tu tantopere iusseras;

Eo coepi. Ch. Credo. Sy. Ceterū equidē istuc chreme

Equi boniq̄ facio. Ch. At qui tum maxime

Volo te dare operam ut fiat; verū alia via. Sy.

Fiat; quærat aliquid. sed illud quod tibi

Dixi de argento quod ista debet bacchidi;

Id nunc reddendum est illi; neq̄ tu scilicet

Illuc confugies. quid mea; num mihi datum sit;

Num iussi; num illa oppignerare filiam

Meam me inuito potuit. Sy. Verum illud chreme

Dicunt; ius summū saepe summa malicia est. Ch.

Haud faciam. Sy. Immo alijs si licet; tibi non licet.

Omnes te in lauta & bene acta parte putant. Ch.

Quin egomet iam ad eam deferam. Sy. Immo filium

Iube potius. Ch. Quāobrē. Sy. Quia em̄ in eū suspitio est

Translata amoris. Ch. Quid tum. Sy. Quia videbit

Magis verisimile id esse cum hic illi dabit;

Et simul facilius conficiam ego quod volo.

Ipsa adeo adest; abi; effer argentum. Ch. Efferro.

¶ Ita me dii amēt &c. Boni viri & amici rōnē habētis officiū hęc læna ex-
primit. & nō semp̄ leges (q̄ cū sint vniuersales peccāt interdū seruādas esse;
aciuris rigore; sed æquitatē p̄tēpore rerūq̄ cōditioe colendā esse docet in pri-
mis. Maiores em̄ nostri summū ius aliqñ sumā crucē esse dicebāt. Aristoteli
bro. v. ethi. loquēs de viro iusto bono ac æquo sic ait: Equus & bon⁹ est is
qui talia eligit atq̄ egit; & qui nō exacte iustū in deteriore partē exequit; sed
imminuit; tamen illegē adiutricē illud habet; & cōiter hęc æquitas & boni-
tas est. Num illa oppi. Oppignerare. i. in pignus recipere & arrabonem.
Ius summū saepe. Cice. li. i. de offi. sic ait: Existunt etiā iniuriæ saepe calūnia
quadā & nimis callida sed maliciosa iuris interpretatiōe. Ex quo illud: Sū-
mū ius summa iniuria; factū est iā tritū sermōne puerbiū. Hui⁹ puerbiū memit

Parano-
masia

Ab auctori-
tate chreme-
tis comis lo-
cutio.

Astute assen-
titur seni ut
eum fallat.
Solut rōes
obijciēdas.

Prouerbiū
celeberrimū
Ab honesto
Adagium
Persuasus
Chre. argen-
tum exhibet

Conficiā p̄
efficiā; yba
celebritatem
indicantia.

PF. MAR.

Equus

Oppigner-
rare.

Ius summū
Laurus aū.

HEA VTONTIMOR VMENOS

Columella in primo sui opis. Oēs te in lauta. i. liberali & sine auaricia.

PAVLVS. ¶ Hic mire a poeta pponit spectatoribus amatis inconstancia: qui cū seruo suo syro in re sua sollicito magnopere irascit: facillimo tamē momento exi descendentis animā chitiphonis syrus q̄leniter demulcet: simulq; quibus moribus verbisq; vti debeat apud patrē præscribit.

CLITIPHO SYRVS Trimetri lambici.

Snia pbae
tissima.
Vel p etiā

Vlla est tam facilis res quin difficilis fiet:
Quā inuitus facias, vel me hac deambulatio:
Quā non laboriosa ad languorem dedit.

Nec quicq; magis nunc metuo q̄ ne denuo
Miser aliquo extrudar hinc; ne accedam ad bacchidē.

Impetatio ni
miū icōside
rati amantis
Terribiliter
pnticiandū.
Succensere
se simulat.
Ingens amā
tis ardor.

Vt te omēs equidē dī deatq; quantū est syre
Cum istoc inuento cūq; incepto perdiunt.
Huiusmodi mihi res semper cōminiscere:
Vbi me excarnifices, Sy. I tu hinc quo dignus es:
Quā pene tua me perdidit proteruitas, Clit.
Vellem hercle factū ita meritis, Sy. Meritis: quo modor
Ne me istuc ex te prius audiuisse gaudeo:
Quā argentū haberes: quod daturus iam fui, Clit.
Quid igitur tibi vis dicam: abisti hinc: mihi
Amicam adduxti: quam non liceat tangere, Sy:
Iam nō sum iratus: sed scin vbi nunc sit tibi
Tua Bacchis: Clit. Apud nos, Sy. Nō. Clit. Vbi igit: Sy. apud dī

Perij. suspie
tio mali.
Cōsolat: est
Archaismos
Obscūdare
est oia ad nu
tum alicuius
facere.

Perij, Sy. Bono animo es: iā argentū ad eā deferes: (niā. Clit.
Quod ei pollicitus, Clit. Garis: vnde id: Sy. A tuo patre, Clit:
Ludis fortasse me, Sy. Ipsa re experibere, Clit.
Ne ego fortunatus homo sum: deamo te syre, Sy.
Qua causa id fiat obsecundato in loco.
Sed pater egreditur: caue quicq; admiratus sis:
Quod imperabit facito: loquitur paucula:

ACTVS QVARTVS Fo. LXXVI

¶ Nulla est tā facilis res. Nil magis displicere adulescēti q̄ diu optata volu PE. MAR.
prate priuari: & amatoriā incōstātiā hęc scēna exprimit. Adulescēs nancq;
cū primas ptes tribuit voluptati: & ab illa corrup. indicet alia: res iactu
rā non curat inhians voluptati: in q̄ sitū esse oim bonorū extremū arbitrat:
idcirco increpatiōib; admonitiōib; & exhortatiōib; opus est ne longius a
recta viuēdi formula exorbitet. Vñ Cice. ad nepotū eruditionē nat. in. i. de
offi. sic ait. Ex qb; itelligit illud appetit ois sedādos cōtrahēdosq; esse: exci
tan. dāq; animaduersionē & diligentia: vt ne quid temere inconsiderateq; ne
gligenter agamus.

¶ In sequenti scēna chremes egreditur afferens argentū clitiphoni dandum PAVLVS.
Huic syrus quō patri respondeat suggerit: exinde de sumptu & impensis fia
lie causa factis faciendiq; conqueritur seget.

CHREMES CLITIPHO SYRVS Trimetri omnes

Bi clitipho nūc est: Clit. eccū me inq; Ch. eccū hic tibi, Clit.

Quid rei esset: dixti huic: Sy. Dixi plarāq; oia, Ch.

Cape hoc argentū ac defer, Sy. Hei quid stas lapis:

Quin accipis: Clit. Cedo sane, Sy. Sequere hac me ocys:

Tu hic nos dum eximus interea operibere.

Nam nihil est illic quod moremur diutius, Ch:

Minas quidē iam decem habet a me filia:

Quas pro alimentis esse nunc duco datas.

Hasce ornamentis consequentur alteræ.

Porro hac talenta dotis apposcent duo.

Quam multa iniusta ac praua fiunt moribus:

Mihi nunc relictis omnibus inueniendus est

Aliquis labore inuenta mea cui dem bona.

¶ Vbi clitipho nūc est &c. Senilē aim ad auariciā p̄sum ac pecuniarū sup parta.
positionē hęc scēna exprimit. Senex naturalr sit auar: & rōcinatio impēfā PE. MAR.
rū illoq; q̄ amat pecunias. Arist. in. v. li. e. hi. sic ait: Senect; & imbecilli: as
ois auaros efficit: estq; oib; insita magis q̄ p̄dignitas. plarq; nāq; cupidi
sunt mag; pecuniarū q̄ ad dādū p̄liues, E loqns de magnifico dicit: Hic cū
voluptate & sine p̄simonia erogar. Exacta nāq; rō ad pulillanimitatē nimi
rū attinget: atq; potius quonā pacto pulcherrimū fuerit opus q̄ quanti con
stet considerabit.

¶ In hac seqnti scēna declaratio cōtinet erroris ipi; chremetis: q̄ menedemū PAVLVS.
dū credit p̄ syrū decipi ipemet plane p̄ suos illos syrū & clitiphonē delusi.

Inque p die,
raro ad nūc
q̄alibi.
Cape. late &
ægre p̄nun
ciandū.
Dixti in
ignauos
Properans
audacter.
Facunda
locutio
Tenax con
queritur de
damno per
filiā aucto.
Hęc pluralit
p̄ hæ ponit.
Inuenta. i.

parta.
PE. MAR.

Senectus

HEAVTONTIMORVMENOS
MENEDEMVS CHREMES

Trimetri omnes.

Pater filiū
reuersum sic
compellit

M

Ulto omniū nunc me fortunatissimū
Factum puto esse gnate cum te intelligo
Resipisse. Ch. Vt errat. Me. Teipm q̄rebā chreme;

Filiū prius
noīat: quia i
primis amat
Quæso ob
iurgatoriū ē

Serua quod in te est filiū & me & familiā. Ch.
Cedo: quid vis faciam? Me. Inuenisti hodie filiā? Ch.

Quid tum? Me. Hanc sibi dari vult vxorē Clinia. Ch.

Quæso quid hominis es? Me. Quid est. Ch. Iam ne oblitus es

Inter nos quid sit dictum de fallacia:

Vt ea via abs te argentum auferretur? Me. Scio. Ch.

Ea res. f. fallacia. Ea res nunc agitur ipsa. Me. Quid dixti chreme? Ch.

Erraui: sic res acta est. Me. Quanta spe decidi? Ch.

Et quidem hæc quæ apud te est Clitiphonis est

Amica. Me. Ita aiunt. Ch. Et tu credis? Me. Omnia. Ch.

Illū. i. Clinia.
Credat se in
telligere fal
laciā

Et illum aiunt velle vxorē: vt cum desponderim

Des qui aurū ac vestē: atq; alia quæ opus sunt cōparet. Me.

Id est profecto: id amica dabitur. Ch. Scilicet

Daturū. Me. vah frustra agitur gauisus miser.

Quid vis tamē iam malo q̄ hunc amittere:

Amittere p
dimittere

Quid nunc renunciē abs te responsum chreme:

Ne sentiat me sensisse atq; ægreferat. Ch.

Corripit pa
trē de nimia
indulgentia
Consilium
chremetis
Hoc mirifice
placebit di
niā.

Ægre: nimis illi menedeme indulges. Me. Sine:

Inceptum sit: perfice hoc mihi ppetuo chreme. Ch.

Dic conuenisse egisse te de nuptijs. Me.

Dicam: quid deinde? Ch. Me facturū esse omnia.

Generum placere: postremo etiā si voles:

Desponsam quoq; esse dicto. Me. Hem istuc voluerā. Ch.

Tanto ocyus te vt poscat: & tu id quod cupis

Quā ocyossime vt des. Me. Cupio. Ch. Ne tu propediem

ACTVS QVINTVS Fo. LXXVII

Scio (vt istam rem video) istius obsaturabere.

Sed hæc ita vt sunt: cautim & paulatim dabis:

Sis sapiēs. Me. Faciam. Ch. Abi intro: vide quid postulent:

Ego domi ero si quid me voles. Me. sane volo.

Nam se sciēte faciam quicquid egero.

Obsaturabe
re. i. fastidio
afficiēris.

Loquutio
peculiaris.

¶ Multo oīm me &c. Paternā lētiā ex filiorū educatiōe ac credulitatē senti
lē quæ facile decipit: cū vortis faueat suis: hæc scēna exprimit. Bono patri ac
cui pari & æquo iure cū suis popularibus viuere cupiētī recta filiorū edu
catiōe: nil debet esse antiquius: vt se dign⁹ adulescat & patria. Itaq; adhibē
da est a primis annis diligētia: quoniā (vt ingt Hora.) Quo semel est imbu
ta recens seruabit odorē. Testa diu. Et Plato in. iiii. de repub. sic ait: Appa
ret itaq; q̄le fuerit cuiusq; puerilis educationis initium: tale fore etiā q̄ sequunt

PF. MAR.

Educatio
puerorū

¶ In sequenti scēna quia iam ad exitū fabula tendit: p Menedemū fallacia
detegit: vt dinig Antiphila despōdeat. vbi pfecto senes mutuis sese ludibrijs
illudunt vltro citroq; eatenus donec apte Menedemus ostendit Bacchidem
Clitiphonis esse amicā: neq; ad Clinia quicq; eius attingere.

PAVLVS.

ACTVS QVINTVS

MENEDEMVS CHREMES.

Septenarij: partim Senarij lambici.

Go me nō tā astutū: neq; ita pspicacē esse id certo scio.

Sed hic adiutor me⁹: et monitor: & pramonstrator Chre

Hoc mihi prestat: in me qd vis harū rerū conuenit: (mes

Quæ sunt dicta in stultum: caudex: stipes: asinus: plumbeus:

In illū nil potest: nā exuperat eius stulticia hæc omnia. Ch.

Ohe: iam desine deos vxor gratulando obtundere:

Tuā esse inuentā gnatam: nisi illos ex tuo ingenio iudicas:

Vt nihil credas intelligere: nisi idem dictum est centies.

Sed qd interim illic iam dudū gnatus cessat cum Syro? Me.

Quos ais hoīes Chremes cessare? Ch. Ehē Menedeme aduenis?

Dic mihi: Clinia quæ dixi nunciauisti? Me. Omnia. Ch.

Quid ait? Me. Gaudere adeo occepit: q̄si q̄ cupiūt nuptias. Ch.

Insultat ob
Chremetis
stulticiā.

Cōtumeliæ
in stultum.
Exaggeratio
Ohe. fastidiē
tis.
Ingeniū durū
Solstratæ no
tat.
Gaudium de
aduētū senis.

HEAVTONTIMORVMENOS

Interiectio p. Ah ah he. Me. Quid risisti? Ch. Serui venere in mentē Syri
 fusi cachinni
 Metaphora Calliditates. Me. Ita ne? Ch. Vult⁹ quoq; hoīm fingit scel⁹. Me:
 a figulis Gnatus qđ se assimulat; letū id dicis? Ch. Id. Me. Idem istuc mihi
 Veterator. q. Venit in mentē. Ch. Veterator. Me. Magis li magis noris: putes
 vetus est in a
 stutia. Ita rem esse. Chr. Ain tu? Me. Quin tu ausculat. Chr. Mane: hoc
 prius scire expeto.
 Quid pdideris: nam vbi desponsam nunciasti filio:
 Iniecisse id ē Continuo iniecisse verba tibi Dromonem: scilicet
 subiecisse.
 Sponsae vestem: aurū: ancillas: opus esse argentum vt dares. Me.
 Non: ridicu Non. Ch. Quid non? Me. Non inquā. Ch. Neq; ipse natus? Me.
 la negatio. nihil prorsus Chreme.
 Instare. i. in- Magis vnū etiā instare: vt hodie cōficerentur nuptiē. Ch.
 āter p̄cari. Mira narras: quid Syrus meus: ne is quidē quicq;. Me. nihil. Ch.
 Apostopos. Quāobrem? Me. Nescio equidē: sed te miror: q; alia tā plane scas.
 Faceta in de-
 ceptū ironia Sed ille tuus quoq; Syrus idem mire finxit filium:
 Vt ne paululum quidē subolat amicā esse hanc Clinīē. Ch.
 Occupatio Quid ais? Me. mitto iā osculari atq; amplexari: id nihil puto. Ch:
 color. Quid est: qđ ampli⁹ simulet? Me. vah. Ch. qđ est? Me. audī mō
 Irridentis. Est mihi in vltimis conclaue aedibus quoddam retro.
 Ap̄t fall'am Prouerbiū. Huc est intro latus lectus: vestimentis stratus est. Ch.
 Argumentū Quid postq; hoc ē factū. Me. dictū factū: huc abiit Clinipho. Ch.
 quintae amo-
 ris liniae. Solus? Me. solus. Ch. Timeo. Me. Bacchis consecrast ilico. Ch.
 Opuere. i. oc-
 cluserunt. Sola? Me. sola. Ch. Perij. Me. Vbi abiēre intro: opuere ostiū. Ch.
 Filij. haften⁹ Clinia hęc fieri videbat? Me. qđ nī: mecū vna simul. Ch. (hem:
 tetrametra: nunc sequit
 trimetra. Filij amica est Bacchis Menedeme: occidi. Me.
 Familia. i. res
 familiaris. Quāobrem? Ch. Decem dierum vix mihi est familia. Me.
 Edypsis Quid istuc times? quod ille operā amico dat suo? Ch.
 Honesta i re
 turpi insulta Immo amicā. Me. Si dat. Ch. An dubium id tibi est?
 io in senem. Quenq; ne animo tam cōmuni esse aut leni putas:
 Qui se vidente amicā patitur suam? Me. Ah ah hā:

ACTVS QVINTVS Fo. LXXVIII

Quid nī: quo verba facilius dentur mihi? Ch.
 Derides: merito mihi nunc ego succenseo.
 Quot res dedere: vbi possem persentiscere:
 Nī essem lapis: quē vidi: vē misero mihi: an ne illud haud
 Inultū (si viuo) ferēt: nā iam. Me. nō tu te cohibes: nō te respicis?
 Non tibi exempli satis sum? Ch. Præ iracundia
 Menedeme non sum apud me. Me. Te ne istuc loqui?
 Nonne id flagitiū est te alijs cōsiliū dare:
 Foris sapere: tibi non posse auxiliari? Ch.
 Quid faciam? Me. Id qđ non fecisse aiebas parum.
 Fac te esse patrem sentiat: fac vt audeat
 Tibi credere omnia: abs te petere & poscere:
 Ne quam aliam quērat copiam: ac te deserat. Ch:
 Immo habeat potius multo quouis gentium:
 Quam hic per flagitiū ad inopiam redigat patrem.
 Nam si illi pergam suppeditare sumptibus
 Menedeme: mihi illec vere ad raistros res redit. Me.
 Quot incōmoda tibi in hac re capies nisi caues?
 Difficilem ostendis te esse: & ignoscas tamen
 Post: & id erit ingrātū. Ch. Ah nescis qđ doleam. Me. Vt lubet.
 Quid hoc quod volo: vt illa nubat nostro: nisi quid est
 Quod mauis? Ch. Immo & gener & affines placent. Me.
 Quid dotis dicam te dixisse filio?
 Quid obtinui? Ch. dotis? Me. Ita dico. Ch. Ah. Me. Chreme
 Ne quid vereare: si minus nihil dos nos mouet. Ch.
 Duo talenta p̄ nostra ego esse decreui satis.
 Sed ita dictū opus est: si me vis saluum esse: & rem & filium
 Me mea omnia bona doti dixisse illi. Me. Quā rem agis? Ch.
 Id mirari te simulato: & illum rogato simul:
 Quāobrem id faciā. Me. qn ego vero quāobrem id facias nescio. Ch.

Chre. hac lo
 dignabidus
 Apostopos.
 irato peculia
 ris.

Ab exēplo.
 Horati. Ira
 furor brevis
 est.
 Sententia ad
 notanda
 Recolūt ac re
 corquet cōsi
 lium datum

Verba rigi
 di patris.

Ad raistros:
 p̄ inopia
 Præponit in
 cōmodā.

Redit ad ser
 monem de
 nuptijs.
 Tacemus cō
 filia: reticē
 dolores: ob
 ticemus qđ
 nos pudet.
 Tacite rem
 suā extenuat

Cōsiliū chre
 me. p̄turbati

HEAVTONTIMORVMENOS

Ego ne; vt eius animū; qui nunc luxuria & lasciuia

Diffluit; pro Diffluit; retundā; redigam; vt quo se vortat nesciat, Me.

pria locutio Quid agis? Chr. Mitte; ac sine me in hac re gerere mihi morem,

Cōcessio ira Ita ne vis? Ch. Ita, Me, Fiat, Ch. Age iam vt vxorem (Me. sino; accersat; paret,

Hic ita vt liberos est æquum; dictis confutabitur,

Aposiopos. Sed Syrū; Me. quid cū; Ch. Egone; si viuo adeo exornatū dabo;

Expolit⁹ ser Adeo depexum vsq; dum viuat; meminerit semper mei,

mo minātis. Vidua hac Qui sibi me pro ridiculo; ac delectamento putat,

non referret mulieri Nō (ita me di amēt) auderet hec facere vidue mulieris q̄ i me fecit,

PE. MAR. ¶ Ego me non tam &c. Quosdam rebus alienis recte p̄spicere; suis autē male; docet hæc scēna. Cuius nāq; aliena despicit nullo affectu impedit⁹; sed libere iudicans; In re autē p̄pria fertur p̄ceptis; ira ductus; aut amore nimio Quapropter tā in secundis rebus q̄ ad voluptatē fluētibus amicorū consilio opus est. Et illorū autoritati plimū tribuendū est; ne id in nobis iurē resp̄ hendat qd' ipsi in alijs rep̄hendimus. Quapropter Ci. in. i. ad iocō cōtra verrem sic ait. Nihil est qd' minus ferendū sit q̄ rōnem ab altero vitę rep̄oscere eum q̄ non possit suę reddere. Et in. v. sic ait. Omnia postremo q̄ vindicari in altero; tibi p̄p̄si vehemēter fugienda sunt. Etenim nō modo accusator; sed & obiurgator quidē ferendus est is. qui qd' in altero vitiiū rep̄hendit; in eo ipse deprehendit. Ego menō &c. Scio (inquit) me non esse ita astutum vt senem; puta Chre. quē video longe me stultiorē. Caudex lignū siue tabula. Sene. scribēs ad Paulinū de breuitate vitę; sic ait. Claudius caudex appellatus fuit. quia primus romanis suasit nauim cōscendere. Nam plurimum tabularū cōtextus caudex apud antiq̄s vocabatur. Vnde tabulę codices dicunt. Sed ille quoq; tuus Syr⁹ finxit; id est iſtruxit & informauit bliū tuū Clitiphonē. q. d. imperite ipm finxit; qm̄ sine aliq̄ dissimulatōe ostēdit. Bacchidē amicā esse suā; nō Clinia; vt tibi p̄suaderenitur. & sic ironice loquitur Menede.

Caudex. senem; puta Chre. quē video longe me stultiorē. Caudex lignū siue tabula. Sene. scribēs ad Paulinū de breuitate vitę; sic ait. Claudius caudex appellatus fuit. quia primus romanis suasit nauim cōscendere. Nam plurimum tabularū cōtextus caudex apud antiq̄s vocabatur. Vnde tabulę codices dicunt. Sed ille quoq; tuus Syr⁹ finxit; id est iſtruxit & informauit bliū tuū Clitiphonē. q. d. imperite ipm finxit; qm̄ sine aliq̄ dissimulatōe ostēdit. Bacchidē amicā esse suā; nō Clinia; vt tibi p̄suaderenitur. & sic ironice loquitur Menede.

PAVLVS. ¶ Vt rerum omniū tranquillitas efficiatur; reliquū est vt Clitipho verbis patris a quo obiurgatur p̄teritus in viam redeat; vxorēq; eius suauiter ducat. Syrus aliud cōsiliū repetit Clitiphoni. Deinde ad menedem huius suo non plane fidens concedit.

CLITIPHO MENEDEMVS CHREMES SYRVS

Iambici Tetrametri Trimetri
pauci Trochaici admixti.

ACTVS QVINTVS Fo. LXXIX

Ta ne tandē quæso est menedeme; vt pater

i Tam in breui spacio omnē deiecerit animū patris?

Qd' nā ob facinus; qd' ego tātū sceleris admissi miser?

Vulgo faciunt, Me. Scio tibi esse hoc grauius multo ac durius

Cui sit; verū ego haud minus agre patior id quī nescio.

Nec rationē capio; nisi qd' tibi bene ex animo volo. Clit.

Hic patrē astare aiebas. Me. Eccū, Ch. Quid me incusas Clitipho?

Quicquid ego huius feci; tibi p̄spexi & stulticię tuę.

Vbi te vidi animo esse omisso; & suauia in præsentiā

Quæ essent prima habere; neq; consulere in longitudinē;

Cœpi rationē; vt neq; tu ageres; neq; vt hæc posses perdere.

Vbi cui decuit primo tibi nō licuit per te mihi dare;

Abij ad p̄ximos; ubi qui erāt eis cōmissi & credidi.

Ibi tuę stulticię semper erit præsidiū Clitipho.

Victus / vestitus; quo in testū te recaptēs. Clit. Hei mihi. Ch.

Satiū est q̄ teipso herede hæc possidere bacchidē. Sy.

Disperij; scœlestus; quantas turbas concinui insciens; Clit.

Emori cupio. Ch. Prius quæso discē quid sit viuere.

Vbi scies si displicebit vita; tum stoc vitior. Sy.

Here licet ne; Ch. Loquere. Sy. At tuto. Ch. Loquere. Sy. Quæ

istast prauitas;

Quæve amētia est qd' peccaui ego id obesse huic; Ch. Illicet

Nete admisce; nemo accusat syre te; nec tu aram tibi

Neq; p̄catorē parīs. Sy. Quid agis? Ch. Nihil succēseo nec tibi

Nechuic; nec vos est æquum quod facio mihi. Sy.

Abij; ac rogasse vellē. Clit. Quid; Sy. Vnde mihi peterē cibū;

Ita nos abalienauit; tibi iam esse ad fororē intelligo. Clit.

Adeon rem reddisse vt periculū etiā fame mihi sit syre. Sy.

Mō liceat viuere ē spes. Clit. quē; Sy. Nos exurituros satis. Clit.

q iij

Clinia rela
tu Menede
mi se a patre
abdicatū cre
dit.

Adagium.
Ab exēplo
vulgi.

Beniuolētię
indiciū.

Proprie iur
sas tanq̄ mi
nor maiorē.

Carpit filiū
de delictis.

A necēario.

Proxios. f.
hæredes.

Explicatio
Satiū; con
sultius est.

Accusatio
sui p̄p̄s.

Catholicū
p̄ceptū

Eclipsis

Trāfert cul
pā oēm in se.

Aram. f. ad
supplicandū

Precatorē p̄
dep̄catorē.

Extremū m
seriaz; fame

Nos exurit
ros. para

prolodia
est qm̄ aliter

rūdet q̄ p̄

tatur.

HEAVTONTIMORVMENOS

Præ nimia affectione in tercipit sermone.
Hoc. l. filii.
Syrus hæc secum.
Terfalo cutio
Edyptis
Precatorē. i. intercessorē.
PE. MAR.
Appetit⁹ rationi pareat.

Irides in re tanta; neq; me quicq; consilio adiuvās. Sy.
Immo & ibi nūc sum; & vsq; dudū id egi: dū loquī pater:
Et q̄ntū ego itelligere possum. Clit. qd. Sy. Nō aberit lōgius. Clit.
Quid id ergo. Sy. Sic est; non esse te horum arbitror. Clit. Quid istuc fyre.
Syrus persuasio Satin sanus es. Sy. Ego dicā quod est mihi in mente: tu diiudica.
Dum istis fuisti solus; dum nulla alia delectatio
Indulgebāt .i. fauebāt. Quæ ppter esset te; indulgebant: tibi dabant: nūc filia
Postq; est inuēta vera; inuēta est causa qua te expellerēt. Clit.
Facile assensitur. Mater na in filios indulgentia. Est verisile. Sy. An tu ob petm hoc esse illū iratū putas. Clit.
Non arbitror. Sy. Nunc aliud specta: matres omnes filijs
In peccato adiutrices; auxilio in paterna iniuria
Solent esse: id nō fit. Clit. vera dicis: qd ergo nūc faciā fyre. Sy.
Callidū syri consilium. Suspicionē istā ex illis quare; rem pfer palam.
Si non est verum; ad misericordiā ambos adduces cito:
Syrus hæc secum. Aut scibis cuius sis. Clit. Recte suades; faciam. Sy.
Terfalo cutio Sat recte hoc mihi nūc in mentē venit:
Namq; adulescens q̄ in minima spe suus erit; tam
Facillime patris in leges conficiet suas.
Edyptis Etiā haud scio an ne vxorē ducat; ac syro nūc gratia;
Quid hoc aut est: senex exit foras; ego fugio; adhuc qd factūst.
Miror nō iussisse ilico arripī me; hinc nūc ad menedemū
Precatorē. i. intercessorē. Pergā; eū mihi p̄carorē paro; senī nostro fidei nihil habeo;
PE. MAR. Ira ne tandē q̄so & c. Proteruos adulescētes castigādos ac acriter p̄posito dāno terrēdos esse: vt ad officiū reuertā ē monet hęc scena. Liberæ nāq; adulescētū cupiditates longi⁹ euagant; ad oē scōl⁹ impellēte appetitu p̄cipites: nisi a rōne reuocent. Itaq; p̄ nō alit⁹ q̄ edrū domitor: imo multo magis filiū luxu disfluentē tāq; i gyru rōnis flectere debet: vt rei domesticæ ac publicæ vlti honoriq; esse possit. Cice. l. i. de offi. loqns de tēperātia sic ait: Efficiēdū est vt appetit⁹ rōni obediāt: eāq; neq; p̄currāt: nec p̄p̄ pigrītiā aut ignauiā deferāt: sintq; tranquilli atq; p̄turbatiōe aī careāt. Ex q̄ elucebit oīs constantia omīsq; moderatio: nā q̄ appetit⁹ largi⁹ euagant & tāq; exulātes cupiēdo q̄

ACTVS QVINTVS Fo. LXXX

ue fugiendo nō satis a rōne cōtinent: hi sine dubio finē & modū transeūt. Relinquit em̄ & abijciūt obedientiā: nec ratiōi parent: cui sunt subiecti lege naturæ. Pla. in. iij. de repu. sic ait: Educatio bonæq; institutio ingenia q̄q; bona efficit. Et in. i. de legi. inquit. Affero eos qui i præstātes viros aliquādo eua furi sint: ab ineunte statim puericia oportere idipsum tam ludendo q̄ studēdo in singulis ipsi conueniētib⁹.

In hac sequēti scena exprimit q̄li imago dissidiū inter virū & vxorē: q̄ & PAVLVS. natura morosi sunt ac difficiles. Chremes em̄ sostratā vxorē mordacib⁹ im petiit obiurgatiūcul & salib⁹ haud illepidis: i cui⁹ mores filij occasiōe iuehi

SOSTRATA CHREMES

Eiusdem rationis: præter dimetrum vnū.

Roscto nisi caues tu hō aliqd gnato cōficies malf;
p Idq; adeo miror: quo mō tā ineptū quicq; potuerit tibi
Venire in mētē mi vir. Ch. O pgā mulier eē: vllā ne ego
Rem vnq; volūi gn tu in ea re mihi aduersatrix fueris sostrata:
At si rogitem iam quid est quod peccem: aut quamobrem hoc fa
ciam nescis.
In qua re nūc tā cōfidētet restas stulta. So. Ego nescio. Ch.
Immo scis potius q̄ qdē redeat ad integrū hæc eadē oratio. So.
Oh: iniquus es qui me tacere de re tanta postules. Ch.
Non postulo: iam loquere: nihilominus ego hoc faciā tamē. So.
Facies. Ch. Verū. So. Nō vides quātū mali ex ea re excites:
Subditū se suspicāt. Ch. Subditū aīn tu: So. certe inquā mi vir. Ch.
Confitere tuū nō esse. So. Ah obsecro te: istuc inimicis fiet.
Egon confitear meum non esse filium qui sit meus. Ch.
Quid metuis: nōne cum velis conuincas illū esse tuū. So.
Quod filia est inuenta. Ch. Non: sed quod magis credendū fiet
Id quod est consimilis moribus.
Conuincas facile ex te natū: nam tui similis est probe:
Nam illi nihil vitij est relictum: quin id iudē sit tibi.
Tum præterea talem nisi tu nulla pareret filium.
Sed ipse egreditur q̄seuerus: rem cū videas censeas,

Hō. p̄ contē ptū & cū sto macho. p̄nū ciandū. Redit ad leni tatem. Notat mulie rū i prudētiā

Cōfidētet. i. p̄uaciter.

Oh. indignā tis est.

Repetitio verbi cū sto macho. Imp̄catio nasonica. Cōuincas ius vidiū y bū.

Notat mo res vxoris ex filij mori bus. Ironicos.

HEAVTONTIMORVMENOS

PE. MAR. ¶ Profecto nisi caues &c. Quales sunt parētes tales plerūq; filios esse docet hæc scēna. Quapropter cū filijs opa dā ab omī ebrietate ac luxu cauendū est ne id vitii nati referāt. Plato in. vi. de legi. loquēs de filiorū pcreatiōe sic ait: Idcirco ebrius tanq̃ mente captus ad serendū est inutilis. Nepe verissimi le est eum scetus ineq̃uales: instabiles: obliquos tam mēbris q̃ moribus p̃ creare. Quapropter p̃ totā qdē vitā & maxie q̃diu gñatiōi vacat: abstineat quicq; cauebit: q̃ ne faciat vel quæ suapte natura morbos inducūt: vel q̃ ad petulantia inuiriāq; deducat. Hæc em̃ in animos & corpora nascentiū necessario translata illic imprimunt: peioresq; nascunt. Sed præcipue die illo ac nocte ab illis abstinendū est. Immo scis pot̃. i. intelligis quid dicere velim anteq̃ sit finis verborum meorū.

PAVLVS. ¶ In sequenti scēna clitipho matrē adhuc sollicitiorē reddit: cum tam petat obnixē vī sibi parētes cōmonstrat. Ex qua re p̃fecto facilius ad tranquillitatē oīm rerū puenit: Sotrata clitiphonē suū chremetisq; esse confirmat: Chremes ipm contumeliose obiurgat: trepidū pudentēq; vel matrē corā reddit. ¶ Addit p̃ de laratiōe dicti chremetis. Gerro. i. nugator: iners: ignauus. Damnosus: hoc postremo posuit quod ipm magis vrget: vipote decē minꝝ bacchidi datæ per syri doliū extortæ.

CLITIPHO SOSTRATA CHREMES

Eiusdem numeri.

Oratio affectus & cōmiseratiōis multatā comotua

I vnq̃ vllū fuit tēpus mater cum ego voluptati tibi

Fuerim dictus filius tuus tua voluntate: obsecro

Eius vt memineris: atq; inopis nūc te miserescat mei:

Quod peto & volo parētes meos vt cōmonstres mihi. So.

Obsecro mi gnate ne istuc in animū inducas tuū.

Alienū esse te. Clit. sum. So. Misera me hoc cōne quæstisti obsecro:

Ita mihi atq; huic sis sup̃stes vt ex me atq; hoc natus es.

Et caue posthac (si me amas) vnq̃ istuc verbū ex te audiam. Ch.

At ego (si me metuis) mores caue in te esse istos sentia. Clit.

Quos? Ch. Si scire vis ego dicam: gerro / iners / fraus / heluo /

Ganeo / damnosus: crede: & nostrū te esse credito. Clit.

Non sunt hæc iam parētis dicta. Ch. Non si ex capite sis meo

Natus: item vt aiunt minervā esse ex ioue: ea causa magis

ACTVS QVINTVS Fo. LXXXI

Patiar Clitipho flagitijs tuis me infamem fieri. So.

Dij istec phibeant. Ch. Nescio: ego qd̃ potero enitar sedulo.

Queris id / quod habes: parentes / quod abest: nō queris patri

Quomodo obsequare: & vt serues quod labore inuenerit.

Non mihi p̃ fallacias abducere ante oculos: pudet

Dicere hac presente verbum turpe: at te illud modo

Facere piguit. Clit. Eheu: q̃ ego nunc totus displiceo mihi:

Quā pudet: neq; qd̃ principū incipiā ad placandū scio.

¶ Si vnq̃ vllū &c. Increpationes paternas necessarias: ac filijs luxu diffusis viles esse ad mutandū vitæ institutū exemplo huius senis ac lasciuī adulescentis docet hæc scēna. Adulescēs em̃ inter æstus affectuū fluctuat: & nisi reprimatur omnē modū excedit. Idcirco castigādi sunt adulescētes. Vñ dicit: Qui parit virgæ: filium suū odit. Hora. in sermonibus patris diligentiam in sua institutiōe his versibus celebravit. Ipse mihi custos incorruptissimus omnis: Cū doctores aderat: quid multa: pudicū Qui primus versutus honor seruauit ab omni Nō solū factō: verū opprobrio quoq; turpi. Dicam gerro. Gerro dicit nugator ineptus: & deniq; nullius precij. Heluo: autore Pomp. dictus est immoderate bona sua cōsumens. Cice. in oratione p̃ sextio sic ait. Meipm vt cōtempnit helluo patris. Nam quid ego id patrimonij dicā. & in oratiōe p̃ lege agraria. Videte nūc vt ipurus helluo turbet rē pu. Et in. xij. Philippica. Ille helluo illa belua dissipauit. Gell. li. vij. Pleriq; id genus quæ isti helluones conquirunt.

¶ In hac vltima scēna interuentu Menedemi grata pax post tantas turbationes cōciliat: ita vt omnia tranquillatē tandē ac iocundā cōpositionē redigatur: quæ admodū comædiæ finis expostulat Proinde Clitiphoni q̃ libito archonidis filia collocaī. Postremo Syrus ab Hero veniā adipiscit.

MENEDEMVS CHREMES CLITIPHO SOSTRATA

Tetrametri: & Septenarij.

Nimvero Chremes nimis grauiter cruciat adulescētulū:

Nimisq; inhumane: exeo ergo vt pace cōciliem: optime

Ipsos video. Ch. Ehem: Menedeme cur nō accersi iubes

Filiam: & qd̃ dixi dotis firmas? So. Mi vir te obsecro

Ne facias. Clit. Pat obsecro mihi ignoscas. M. Da veniā Chreme.

Sine te exorē. Ch. Egon mea bona vt dem Bacchidi dono: scies

Depcatio in famia. Iratorū me re hæc. Inuenerit. i. acquisierit. Verbū turpe. i. subagitationē. Vt bon⁹ adulescens pudet de cōmisso.

PE. MAR.

Gerro. Helluo.

PAVLVS.

Chremes solus hæc fecit. Optime pro opportuno. Filiā vt nubat Clinia. Veniā p̃cat.

et: quia non habet animū ad eam, sed ad illam.

Heautontimorumenos finis.

Argumentum Adelphorum.

SX duobus Atticis fratribus: alter quē Demea noīe rus coluit: Ctesiphon & vxorē duxit: & filios suscepit duos: Aeschinū & Ctesiphonē. Aeschinus At alter Mitio noīe vxorē nō duxit: & filios pcreare noluit. adelphi. i. fra sed sibi filiū fratris Aeschinū adoptavit: atq; ita indulgenter tres. eduxit a paruulo vt effuse luxuriatus adulescēs: ad postremū ciuē Atticā virginē vitaret capere amore eius. Quo facto etiā matre puellae pepigit nuptias eiusdē quā vitauit. Quā rem gestā cū ad patris a q̄ adoptatus fuerat conscientia iam iāq; platurus esset: p̄cibusq; Ctesiphonis fratris sui: qui quū apud durū patrē atq; agrestē Demeā parcius atq; arctius habere ret: ipsius est vt idē a Lenone raperet meretricē. q̄ facto multiplici errore cōpletur fabula. Nā Demea cū hoc ipso: id est cū Mitione litigabat tanq̄ cū eo q̄ corruperit adulescentē adoptatū in mores perditos: nesciēs sibi filiū Ctesiphonē esse corruptū. Eludicūq; a Syro & Mitio per totā fabulam: et matre puellae iā decimo mēse post raptū virginis: & exactis a puero mēsis bus credit sibi ipsi rapuisse meretricē. q̄ perturbatio cito in tranquillū redacta est. Nā re cōpta de vitio virginis: Mitio dat ciuē Aeschino quā cōcupiescat: eiusq; matre accipit. Deprehēso vero Ctesiphone in amore meretricis: primo trāscitur Demea post lenit: atq; habendē eius meretricis licentiā p̄ber.

¶ Primus actus hāc cōtinet. Mitionis solius verba: & post eiusdē & Demeae iurgium. Secundus actus: Lenonis alterā rixā aduersus Aeschinum p̄ puella: eiusdē apud Syrū q̄relas: leticiā Ctesiphonis: obsessionem amicæ & eiusdē gr̄arū actus apud Aeschinū. Tertius actus cōtinet trepidationem matris Sofstrae & Cātarae nutricis ob parturientē Pamphilā: vitiatam ab Aeschino: Gerā nūciantē dñae suae per errorē q̄ sibi rapuerit Ctesiphonē meretricē: Reditū in scēnā Demeae: eiusdēq; cū Syro ludificāte cōsermōtiationem: interuētū Egionis cū q̄rela apud eundem Demeā de facto Aeschini & cōsolatiōe Sofstrae. Quartus actus hāc cōtinet Ctesiphonis cū Syro colloquiū p̄ eū delusi: Demeae eiusdēq; in scēnā iteruentū: atq; sed am frustratio nem p̄ Syrū factā: Mitionis cū Egione sermonē: q̄relā Aeschini de reb̄ suis eiusdēq; cū Mitione p̄re facitissimā disceptationē: demū reditū in scēnā ex errore in quē eū cōiecerat Syrus: & reuocatū cū fratre eiusdē: p̄cessionē in scēnā temulētī Syri. Quintus actus hāc cōtinet. Dep̄hensionē Ctesiphonis cū meretricē: tertii cū Mitio iurgii Demeae: eiusdē vitē pristinae corruptionē. & p̄ eū multa in comœdia noua. hoc est blandimētum circa Aeschinū: & affabilitatē circa Geram: cōsiliatiōē Syri & vxoris eius: & veniā circa Ctesiphonē habēdā meretrici. Seruat aut p̄ totā fabulā mitis Mitio: Sæuius Demea: Leno auar: Callidus Syrus: Timidus Ctesiphon: Liberalis Aeschinus: pauidus m̄li ieres: Grauis Egio. In diuidēdis actib̄ fabulę idētidē memētimus. Primū paginē dinūerationē neq; grecos neq; latinos seruasse: cū ei di

r ij

Mire sibi gl̄. Nō faciā. Me. At id nos nō sinemus. Clit. Si me viuū vis patere. Ignosce. So. age Chremes. M. age q̄so: ne tā offirma te Chremes. Quid istic: video nō licere vt cōperā hoc p̄tendere. Me. (Chr) Facis vt te decet. Ch. Ea lege hoc adeo faciā: si faciat. Quod ego hunc æquum censeo. Clit. Pater oīa faciā: impera. Ch. Vxorē vt ducas. Clit. Pater. Ch. nihil audio. Me. ad me recipio: Faciet. Ch. nihil etiā audio ip̄m. Cl. perij. S. an dubitas Cliti p̄ hoc? Immo vt tū vult. M. faciet oīa: So. hęc dū icipias grauiā sūt. (Ch) Dumq; ignores: vbi cognoris faciā. Clit. Faciā pater. So. Gnate mi: ego pol tibi dabo puellā lepidā: quā tu facile ames: Filiā Phanocrate nostri. Clit. Rufam ne: illam virginem Cesiā: sparso ore: adunco naso: non possum pater. Ch. Eia vt elegans est: credas animū ibi esse. So. Aliā dabo. Clit. Quid istic: quādoq; ducēda est: egomet habeo p̄p̄modum Quā volo. So. Nunc laudo gnate. Clit. Archonidis filiā. So. Perplacet. Cl. Pat hoc nūc restat. Ch. qd̄ Cl. Syro ignoscas volo: Quē mea causā fecit. Ch. Fiat. Vos valete: **E F PLAVDITE.**

PE. MAR. ¶ Enimvero Chre & C. Lasciuū filiū: sed vitē institutiū iam mutantē recipiē dum esse in gratiā: & iugali cōpede vincendū: monet hęc scēna. Ostēdens affectus iuueniles rōne castigatos fieri: mediocritatē illā q̄ iure laudat & cōcordiā habentē pollicet & assert: cuius oppositiū efficit vitii. Vñ Arist. in. ix. Ethices. Vitiōsus igit̄ aīmus in seditiōe positus est: & nec se amat nec alios. Talis autē dispositio cū multas habeat miseras: totis virib̄ fugienda est: et eritendū vt boni simus. sic em̄ & nobis & alijs erim̄ amici. Et plato in eo dialogo q̄ inscribitur Lisis de amicitia sic ingit. Improbi nūq; vel sibi ipsi vel inuicē siles sunt: sed p̄turbati p̄enitus & instabiles. Qui vero secū ip̄se dissentit: nullo mō cū alio cōsentiet: nec vlli amic⁹ cōpoterit. Et sic patet (inquit) q̄ sol⁹ bon⁹ bon⁹ amic⁹ erit. Mal⁹ aut nec bon⁹ nec mal⁹ vnq; re vā amic⁹ efficiet. Lepidā. i. iocundā & suauē moribus et forma: vt sine difficultate illā ames. Cesiā. i. habentē oculos glaucos & ceruleos: q̄les dicit esse germanorū Iuuenal' his verbis. Cæcula q̄ stupuit germani lumina flauā Cæsar est. Gellio li. v. loquēs de coloribus sic ait. Nostris autem latinis veteribus Cesiā dicta est (q̄ a grecis glaucopis dicitur: vt publius Nigidius ait) de colore cœli: q̄si celiā. Glaucoṗis gr̄ce dicitur latine habens oculos celios. Glaucoṗis colorē latini dicūt ceruleū: est em̄ subuiridis. Ea vt est elegans. i. formosa est illa puella: & huic displicet: cū habeat animū ad sortū Bacchidē. Credas animū ibi esse. i. formosa est ista puella. q. d. idē nō pla

Mrbo by man

Glaucopis.
Glaucum.
Elegans.

Decorum
sonarum.

*Om: Fribidit glaciis partem amaram orat: Ut qui dicitur dicitur
principio te q frigida natura totius puericiae h: ut de frigida (et
hum salubri) emissa?*

ADELPHORVM

Mitio's vita
demēs & oci
afa.

Fortunatum
putant vxor
rati ea carere

Demea's vita
laboriosa &
austera.

Cōpendium
q̄breuiter q̄
pudice q̄or
nate loquitur

Diffimili studio est: iam inde ab adulescentia;
Ego hanc clementem vitam vibanam; atq; ocium

Sequitus sum; & quod fortunatum isti putant
Vxorem nunq; habui. ille contra hæc omnia;

Ruri agere vitam; semper parce ac duriter
Se habere; vxorem duxit: nati filij

Duo sunt; inde ego hunc maiore adoptauim; hnt.
Eduxi a paruulo; habui; amaui pro meo.

In eo me oblecto; solum id est charum mihi.
Ille vt idem contra me habeat facio sedulo;

Do: permitto: non necesse habeo omnia
Pro meo iure agere: postremo alij danculum

Patre quæ faciunt; quæ fert adulescentia;
Ea ne me celet; consuefecit filium.

Nam qui mentiri aut fallere insueuerit patrem; aut
Audebit; tanto magis audebit ceteros.

Pudore & liberalitate liberos
Retinere satius esse credo q̄ metu.

Hæc fratri mecum non conueniunt; neq; placent.
Venit sepe ad me clamitans; quid agis Mitio?

Cur perdis adulescentem nobis; cur amat;
Cur potat; cur tu his rebus sumptus suggeris;

Vestitu nimio indulges; nimium ineptus es.
Nimium ipse durus est; præter æquum & bonum;

Et erat longe mea quidem sententia;
Qui imperium credat grauius esse; aut stabilius

Qui quod fit; q̄ illud quod amicitia adiungitur.

Mea est sic ratio; & sic animum induco meum.

Malo coactus qui suum officium facit;

Acti sor & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio

Acti sor & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio

Acti sor & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio

Acti sor & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio

Acti sor & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio

Acti sor & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio

Acti sor & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio

Acti sor & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio

Acti sor & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio
q̄ arbitrio & dancilio

ACTVS PRIMVS

Fo. LXXXV

Dum id rescitum iri credit; tantisper cauet.
Si sperat fore clam rursus ad ingenium redit;

Ille quem beneficio adiungas; ex animo facit;
Studet par referre: præsens absensq; idem erit.

Hoc patrium est; potius consuefacere filium
Sua sponte recte facere; q̄ alieno metu

Hoc pater ac dominus interest; hoc qui nequit
Fateatur se nescire imperare liberis.

Sed est ne hic ipse de quo agebam; & certe is est;
Nescio quid tristem video; credo iam (vt solet)

Iurgabit; saluum te aduenire Demea gaudemus.

Gaudemus præiungitur in scansione subsequenti versiculo;

¶ Storax nō redijt & c. Propitij patris valdeq; amatis filiū affectus hac scæ
na exprimit. quæ viri clementis decorū seruans imperiū docet esse stabilis

quod amore gubernat q̄ quod timore. nihil em̄ violentū potest esse diutur
num. Seneca scribēs de clemētia ad Nero. sic ait: Principib; certior est ex mā

suetudine securitas: quia frequēs vindicta paucorū odiū reprimat: omnium
irritat. Et ad Paulinū de breuitate vitæ sic scribit: Quanto melius beneficijs

imperij custodit q̄ armis. Et Cyrus moriturus (vt est apud Xenophonē)
cambyxæ filio sic dixit: Non est aureū hoc sceptrū quod regnum seruat: sed

amici multi sceptrū sunt regibus verissimū maximeq; securū. & nō paratur
fidi amici vi: sed potius beneficiā. Et alibi dixerat Cyrus: Necesse est vt qui

a multis timet: is multos faciat sibi inimicos. qui v̄o simul oibus infest; est:
is omnib; concordia inijcit. Cice. in i. phil. sic ait: Charū esse ciuē de republi

ca mereri: laudari: coli: diligij gloriosum est: metu vero & in odio esse inuis
diosum: detestabile: imbecillū: caductū. quod videmus etiā in talibus ipsis il

lis qui oderint dum metuant dixerint perniciosum fuisse.

¶ In sequenti actione diuersi hoīes: diuersi patres: diuersaq; studia pponunt.
hic lenis: ille asper. facetus hic: ille impolitus. hic ad condonandū facilis: ille

perinax atq; difficilis in delictis corrigēdis remittēdis. N i Demea æschinū
filiū petulantia grauius accusat: mitio contra eius adulescentiā indulgenter

¶ Storax nō redijt & c. Propitij patris valdeq; amatis filiū affectus hac scæ
na exprimit. quæ viri clementis decorū seruans imperiū docet esse stabilis

quod amore gubernat q̄ quod timore. nihil em̄ violentū potest esse diutur
num. Seneca scribēs de clemētia ad Nero. sic ait: Principib; certior est ex mā

suetudine securitas: quia frequēs vindicta paucorū odiū reprimat: omnium
irritat. Et ad Paulinū de breuitate vitæ sic scribit: Quanto melius beneficijs

imperij custodit q̄ armis. Et Cyrus moriturus (vt est apud Xenophonē)
cambyxæ filio sic dixit: Non est aureū hoc sceptrū quod regnum seruat: sed

amici multi sceptrū sunt regibus verissimū maximeq; securū. & nō paratur
fidi amici vi: sed potius beneficiā. Et alibi dixerat Cyrus: Necesse est vt qui

a multis timet: is multos faciat sibi inimicos. qui v̄o simul oibus infest; est:
is omnib; concordia inijcit. Cice. in i. phil. sic ait: Charū esse ciuē de republi

ca mereri: laudari: coli: diligij gloriosum est: metu vero & in odio esse inuis
diosum: detestabile: imbecillū: caductū. quod videmus etiā in talibus ipsis il

lis qui oderint dum metuant dixerint perniciosum fuisse.

¶ In sequenti actione diuersi hoīes: diuersi patres: diuersaq; studia pponunt.
hic lenis: ille asper. facetus hic: ille impolitus. hic ad condonandū facilis: ille

perinax atq; difficilis in delictis corrigēdis remittēdis. N i Demea æschinū
filiū petulantia grauius accusat: mitio contra eius adulescentiā indulgenter

excusat: a quo tandē demeā vtiq; placatur.

¶ In sequenti actione diuersi hoīes: diuersi patres: diuersaq; studia pponunt.
hic lenis: ille asper. facetus hic: ille impolitus. hic ad condonandū facilis: ille

perinax atq; difficilis in delictis corrigēdis remittēdis. N i Demea æschinū
filiū petulantia grauius accusat: mitio contra eius adulescentiā indulgenter

excusat: a quo tandē demeā vtiq; placatur.

¶ In sequenti actione diuersi hoīes: diuersi patres: diuersaq; studia pponunt.
hic lenis: ille asper. facetus hic: ille impolitus. hic ad condonandū facilis: ille

perinax atq; difficilis in delictis corrigēdis remittēdis. N i Demea æschinū
filiū petulantia grauius accusat: mitio contra eius adulescentiā indulgenter

excusat: a quo tandē demeā vtiq; placatur.

DEMEA

MITIO

Senarij

Senarij

Senarij

Senarij

Senarij

Senarij

Em oportune teipsum quæro. Mi.

Quid tristis es? De. Rogitas me: vbi nobis æschinus

Siet: quid tristis ego sum? Mi. dixi in hoc fore:

Quid is facit? De. quid ille fecerit: quem neq; pudet

Quicq; neq; metuit quicq; neq; legem putat

Tenere se vllam: nam illa quæ antehac facta sunt

Omitto: modo quid designauit? Mi. quidnam id est? De:

Fores effregit: atq; in ædes intruit

Alienas ipsum domū atq; omnē familiā

Mulctauit vsq; ad mortē: eripuit mulierem

Quam amabat: clamant omnes indignissime

Factum esse hoc: aduenienti quot mihi mitio

Dixere: in ore omni populo. Denicq;

Si conferendū exemplum est: non fratrem videt

Rei dare operam: ruri esse parcum ac sobrium:

Nullum huius simile factū: hæc cum illi mitio

Dico: tibi dico: tu illum corrumpi sinis. Mi.

Homine imperito nuncq; quicq; iniustius:

Qui nisi quod ipse fecit: nihil rectum putat. De.

Quorsum istuc? Mi. quia tu demea hæc male iudicas.

Non est flagitium (mihi crede) adulescentulum

Scortari: neq; potare non est: neq; fores

Effringere. hæc si neq; ego neq; tu fecimus:

Non fuit egestas facere nos. tu nunc tibi

Id laudi ducis quod tum fecisti inopia:

In iurum sit: nam si esset vnde id fieret:

Faceremus. & tu illum tuum (si esses homo)

Sineres nunc facere: dum per ætatem licet.

Potius q; vbi te expectatum eiecisse foras:

Alienoti ætate possi faceret tamen. De.

Proh iupiter: tu homo adiges me ad insaniam.

Non est flagitium facere hæc adulescentulū. Mi. ah

Ausculat: ne me obtundas de hac re sepius.

Tuum filium dedisti adoptandum mihi.

Is meus est factus si quid peccat demea:

Mihi peccat: ego illi maximā partem feram.

Obsonat: potat: olet vnguenta de meo:

Amat: dabitur a me argentū: dum erit commodū.

Vbi non erit: fortasse excludetur foras.

Fores effregit: restituentur: discidit

Vestem: refarcietur: est dijs gratia.

Et vnde hæc fiant: & adhuc non molesta sunt:

Postremo aut desine: aut cedo quævis arbitrum.

Te plura in hac re peccare ostendam. De. hei mihi

Pater esse discite ab his qui vere sciunt. Mi.

Natura tu illi pater es: consilij ego. De.

Tum consulis quicq; Mi. ah si pergis abierō. De.

Succine agis: Mi. an ego toties de eadē re audiam. De.

Curæ est mihi. Mi. & mihi curæ est: verum demea

Curemus æquam vterq; partem. tu alterum:

Ego item alterū: nam ambos curare ppemodum

Reposcere illum est quem dedisti. De. ah ah mitio. Mi.

Mihi sic videtur. De. quid istuc: tibi si istuc placet:

Profundat: perdat: pereat: nihil ad me attinet.

Iam si verbum vnum posthac. Mi. rursum demea

Irascere. De. an non credis: repeton quem dedi:

Agrest: alienus non sum: si obsto: hem desino.

Vnum vis curem: curo: & est dijs gratia.

Cum ita volo vt est iste: tuus ipse sentiet.

Posterius nolo in illum grauius dicere. Mi.

Tragica ex

clamatio

Obtundas. i.

molestē iter

pellas

Argumenta

tio per indu

ctionem

Perculta bre

uitas: qua p

posita solo

uuntur.

Peroratio

Plus laudis

consiliū q;

naturā con

sequitur

Ludignātes

Ah mitio. re

ligiosa com

motio

Concessio

ironica

Hor mīlōmōn

Aposiōpō

Rusticani sto

machi est re

petere verba

quæ inuitus

audisti.

Iste per cons

emptum

Hor mīlōmōn
 Aposiōpō
 Rusticani sto
 machi est re
 petere verba
 quæ inuitus
 audisti.
 Iste per cons
 emptum

ADELPHORVM

Nec nihil neq[ue] omnia hæc sunt quæ dicir: tamen

Non nihil molesta hæc sunt mihi: sed ostendere

Verba par: Me ægre pati illi nolui: nam isti homo.

te reprehens: Cum placo: aduersor sedulo & deterreo:

Argumentū Tamen vix humane patitur. verum si augeam:

a contrario Aut etiam adiutor sim eius iracundia:

Infamiam profecto cum illo: & si æschinus

Nobis. vtri Nonnullam in hac re nobis facit iniuriam.

Reprehensio: Quæ hic nō amauit meretricē: aut cui non dedit

nes lenes Aliquid: postremo nuper credo iam omnium

Apoliopo. prima Tedebar: dixit velle vxorem ducere.

Sperabam iam deferbuisset adulescentiam:

Gaudebam: ecce autem de integro nisi quicquid est:

Volo scire: atq[ue] hominē conuenire: si apud forum sit.

PE. MAR. ¶ Hem oportune &c. Hominis indisciplinā domestica severissimi nec p[ro]m-

tentis filiū lasciuiare: ne vsus trāseat in mores: & alteri nimitū indulgētis libi-

dini filiorū: vt ætas cursum suū faciat: decorū hac scēna seruat: & diuersum

vitæ institutū exprimit. Vtrūq[ue] rationes habet. Primū: quoniā ex frequentia

bus actibus habitus generant tam boni q[uam] mali. Aristot. in. ij. Ethic. sic ait: At

q[uod] vt breuiter dicam: omnis habit[us] ex operatiōib[us] similib[us] sunt: quapropter

tales qualdā operatiōes reddere oportet. Ipsarū nāq[ue] differētias habit[us] ipsi

sequuntur. Nō igit[ur] parū sed plurimū: quin potius totū refert: sic an nō sic ho-

mines adulescentia consuecant. Et paulo post dicit: Ob voluptatē res impro-

bas agimus: ob dolorem vero res posthabemas honestas. Quapropter

homines ab ipsa statim adulescentia (vt inquit Plato) ita institutos esse opor-

tet: vt his gaudeant dolentq[ue] quibus gaudere dolereq[ue] oportet. Hæc est em̄

educatio & eruditio recta. Non est flagitiū credere mihi. Hæc est ratio altes-

rius instituti quod est mirius. Et nōnulla dicit adulescentiæ concedēda p[ro]pter

seruorē ætatis. Cice. in oratiōe p[ro] celio sic ait: Datur em̄ concessu omnium

huic aliquis ludus ætati: & ipsa natura pfundit adulescentiæ cupiditates: q[uod]

si erumpūt vt nullius vitā labefactēt: nullius domū euerāt: faciles & tolera-

biles haberi solent. Iuuenalis etiā dicit: Quædā cum prima refecēt crimina

barba: Et breue sit quod turpiter audes.

PAVLVS. ¶ In sequenti scēna p[ro]ponit exemplū contumeliosi diuitis p[ro] potentiā: & pau-

peris p[ro]tinacis in p[ro]ciū suā. Nitiū etiā psuadere æschinus se inuitū famnioni

lenoni intulisse iniuriā: verū fuisse illi culpa impulsū. Intelligendū q[uod] q[uod]

est

ACTVS SECVNDVS Fo. LXXXVII

parmenionē seruū morē gerēt æschino: ita acriter egisse cum lenone: vt tan-

dem ab eo puella eriperet: cui[us] auferēdæ æschinus p[ro]cupidus fuerat.

ACTVS SECVNDVS

SANNIO LENO AESCHINVS

Iambici Trochaici Tetrametri mixti.

Bsecro populares: ferte misero atq[ue] innocenti auxiliū.

Subuenite inopi. FE. Ociose nūc iam ilico hic cōsiste

Quid respectas: nihil pertulisti: nūc dū ego adero hic

Ego istam inuitis omnibus. FE. (te tanget. Sa.

Quæq[ue] est scelestus nō cōmittet hodie vnq[ue] iterū vt vapulet. Sa.

Æschine audi: ne te ignarū fuisse dicas meorū morū:

Leno ego sum. FE. scio. Sa. At ita vt vsq[ue] fuit fide quisq[ue] optima

Tu quod te posterius purges: hanc iniuriā mihi nolle

Factā esse huius nō faciā: crede hoc: ego meū ius p[ro]sequar.

Nec tu verbis solues vnq[ue]: quod mihi re malefeceris.

Noui ego vestra hæc: nollē factū: iusiurandū dabit te esse

Indignū iniuriā hac: indignis cū egomet sim acceptus modis. FE.

Abi prestrenue: ac fores aperī. Sa. Cæterū hoc nihil facis. FE.

I intro nūc iam. Sa. At em̄ nō sinā. FE. accede illuc parmeno:

Nimitū istoc abisti: hic p[ro]pter hunc assiste. Sa. hem: sic volo. FE.

Caue nūc iā oculos a meis oculis quoq[ue] demouēas tuos.

Ne mora sit si inueuerim: q[uod]n pugnus cōtinuo in mala hæreat. Sa.

Istuc volo ergo ip[su]m experiri. FE. hem serua: omitte mulierē. Sa.

O facinorū indignū. FE. Cerniabit nisi cautes. S. hei misero mihi. FE.

Nō inauerā verū in ista partē potius peccato: tamen

Inūc iā. Sa. q[uod] hoc rei est: regnū ne æschine hic tu possides. FE.

Si possiderē: ornatus esses ex tuis virtutibus. Sa.

Quid tibi rei mecum est. FE. nihil. San. quid: nostin qui sim. FE.

non desidero. San. Quid tibi nō est. nos boni dū sum.

Tedgin tui quicq[ue]: FE. si attigisses: ferres infortunū. Sa.

Ego istoc dūc (Sed p[ro]statuū. p[ro]statuū)

S. in p[ro]statuū log an q[uod] dūc p[ro]statuū dūc.

Popularitas

in quavis re

confortiū di

ciur: nūc po

pulares ciuef

vocat vt olē

quirites

Ad parmes

nonē hæc.

Eclypsis qua

dras luctār.

Hec terribilē

Hui[us] vel fūz

pulā vel sã

num digiti

ostēdes dicit

Solūto: dūc p[ro]statuū

Abiad Par

menonē con

citare (Lugon) A

Propter. i.

iuxta: dūc p[ro]statuū

Vir. Tēplū

de marmore

ponā p[ro]pter

aquā. (Empulson)

Exclamatio

vapulantis

Cōminatio

Quid tibi in

terrogatio

culantis.

ADELPHORVN

Exclamatio

Qui tibi magis licet meā habere: p qua ego argentū dedī.

Ratiocinatio

Responde. Ae. ante aedes non fecisse erit melius hic conuictū.

Cominatio

Nam si molestus pergis esse: iam intro arripere: atq; ibi

Vehementior

Vsq; ad necem operire loris. Sa. Loris liber: Ae. sic erit. Sa.

Operieris.

O hoīem ipurū: hiccine libertatē aut aquā esse omībus: Ae.

Improbū.

Si satis iam debacchatus es leno: audi si vis nūc iam. Sa.

Superbe cō-

Egon debacchatus sum in te. an tu in me. Ae. Omitte ista: atq;

Eclipsis.

ad rem redi. Sa.

Ironicos

Quā rē: quo redeā: Ae. iā ne me vis dicere qd ad te attinet: Sa.

Cupio modo aequi aliquid.

Ae. vah: leno inīq me nō vult loq. Sa.

Leno sum: fateor pernīcies cōmunis adulescentiū:

Periurus: pēstis: tamen tibi a me nulla est orta iniuriā. Ae.

Nā hercle etiā id restat. Sa. illuc qso redi q cōpisti aschine. Ae.

Minis viginti tu illā emisti: quā res tibi vertat male.

Argenti tantū tibi dabit. Sa. quid: si ego tibi illā nolo vendere:

Coges mē: Ae. minime. Sa. nāq; id metui. Ae. neq; vēdūdā cēseo

Quā liberaft. nam ego illā liberali assero causa manu.

Nunc vide utrū vis argentū accipere: an causam medicari tuā.

Delibera hoc dū ego redeo leno. Sa. proh supreme iupiter.

Minime miror: qui insanire occipunt ex iniuriā.

Domo me eripuit: verberauit: me inuito abduxit meā.

Ob malefacta hāc tantidē emprā postulat sibi tradier.

Homini misero plus quingētos colaphos infregit mihi.

Verū em quādo bene pmeruit: fiat: suum ius postulat.

Age iam cupio: si modo argentū reddat: sed ego hoc ariolor.

Vbi me dixero dare tanti: testis faciet ilico

Vendidisse me: de argento somniū: mox cras redi.

Id quoq; possum ferre si modo reddat: quāq; iniuriumst.

Verū cogito id quod res est: quādo eū quāstū occeperis:

ACTVS SECVNDVS Fo. LXXXVIII

Accipiunda & mulitāda iniuriā adulescentumst.

Sed nemo dabit: frustra egomet meū has rationes deputo.

Obsecro popu. Proterui adulescētis fidētia & impet⁹ hac scēna exprimit⁹q vt libidinē animi sui expleat: alteri⁹ miserix: inopix ac innocentix nullam.

habet rōnē: & leges ciuiles trasgredit: qd malae institutionis signū est: & dā

nat in primis: qm violatis legib⁹ violat libertas quae legibus cōtinet. quas

nō solū tenere debet iuuenis bene institutus: sed ne cogitare qdē an recte sint

positae. Plaro. li. i. de legi. sic ait: Vna certe lex erit pclarissima: quae iubeat ne

quis iuuenū qre audeat: recte an cōtra se leges habeat: sed vno omniū ore

vnaq; voce recte rā. p a dīs positas cōcedi pcpiat: nec vllō modo aliter pati

quicq; a iuuenib⁹ cogitari. Et nō solū dānādus est: q iuriā irrogat: sed etiā

qui nō ppulat si potest iniuriā. Ideo Pia. in. v. de repub. sic ait: Honorādus

certe est qui nihil iniuriat: qui vero nec alios id facere pati duplici honore:

immo etiā magis honorādus est. Xenophon. li. i. institutionū Cyri sic ait:

Nihil est iustius q; ppulare iniuriā: aut pulchrius q; amicis succurrere. Sed

neca loquēs de iusticia sic ait: iustus vt sis nō solū nō nocebis: sed etiā nocē

tes phibeis: nā nihil nocere nō est iusticia: sed abstinentia alieni. Cice. in. li. i.

de offi. Qui autē non defendit nec obstitit si potest iniuriā: rā est in vitio q si

parēs aut amicos aut patriā deserat. Illā asse. Assero. i. vindico & defen.

do eius libertatē ea actione quae libertatē cōtinet. Est aut actio ius psequens

di in iudicio qd sibi debet. & hēc actio aut est in rem aut in psonā. Manu/

missio est dario libertatis nā q diu q in seruitute est manui & ptati subijct

& manumissus liberat⁹ est pte: quae res a iure gentiū sumptis exordiu.¶ Hic duorū inter senec⁹ hoīm spectāda quedam vicissim & dolosa capio

continet. Etiā in hac scēna exemplū spectatur vitae auarorū: qui sepe in dā

aum ipsius cupitatis suis met rationibus ruunt.

SYRVS

SANNIO

Trimetri Septenarij & Senarij

Ae: egomet conueniam ipsum: cupide accipiat faxo:

atq; etiam

Benedicat secū esse actū: qd istuc sannio st qd te audio:

Nescio quid cōcertasse cū hero: Sa. Nunquā vidi iniquius

Certationē cōparatā: q; quae hāc hodie inter nos fuit.

Ego vapulādo: ille verberādo: vlcq; ambo defessi sumus. Sy.

Tua culpa. San. Quid agerem? Sy. Adulescenti morem gestum

oportuit. San.

Mulitāda. i.
dissimulater
ferenda

Ornatus

PE. MAR.

Lex iuuenū.

Iniuriā p-

pullatio.

Iniuriā:

Iustus

Asserere

Actio

Manu

Pau

Pau

Pau

Pau

Pau

Pau

Pau

Pau

Pau

Pau

Pau

Pau

Pau

Pecuniam in loco negligere maximum interdu[m] & lucrum:

ADELPHORVM

Hodie nō ē p^o significat led iracūdiā
Hodie nō ē. Qui potui meli^o q^u hodie v[er]o os p[ro]bui. Sy. age: scis qd loquar.
Pecunia in loco negligere maximum interdu[m] & lucrum.
Pecunia in loco negligere maximum interdu[m] & lucrum. Sa. hui. Sy.

Vera snia.
Vera snia. Metuisti: si nunc de tuo iure concessisses paululu[m]: atq[ue]
Adulescenti esses morigeratus: hoim homo stultissime.

Auari dictu
Ne nō tibi istuc sceneraret. Sa. Ego spem precio nō emo. Sy.

Metaphora ab aucupib^o
Nunq[ue] rem facies: abi: nescis inescare hoies sannio. Sa.

Conditio multorū
Credo istuc melius esse: verū ego nunquā adeo astutus fui:

Quin quicquid possem: mallē auferre potius in p[re]sentia. Sy.

Age: noui tui animū: q[ui] iam vsq[ue] tibi sint viginti minæ:
Age: noui tui animū: q[ui] iam vsq[ue] tibi sint viginti minæ:

Archaismos multiplicat^o cōiunctiōib^o.
Dum huic obsequare. præterea autem te alunt proficisci cyprum.
Sa. hem. Sy.

Coemisse hinc q[ui] illuc veheres multa: nauē conductā hoc scio
Coemisse hinc q[ui] illuc veheres multa: nauē conductā hoc scio

Animus tibi pender: vbi illinc spero redieris: tum hoc ages. Sa.
Animus tibi pender: vbi illinc spero redieris: tum hoc ages. Sa.

Nusquā pedē: perij hercle: hac illi spe hoc incōperūt. Sy. timet:
Nusquā pedē: perij hercle: hac illi spe hoc incōperūt. Sy. timet:

In feci scrupulum homini. Sa. o scœlera: illuc vide
In feci scrupulum homini. Sa. o scœlera: illuc vide

Vt in ipso articulo oppressit: emptæ mulieris
Vt in ipso articulo oppressit: emptæ mulieris

Complures: & item hinc alia quæ porto cyprum.
Complures: & item hinc alia quæ porto cyprum.

Nisi eo ad mercatū veniā: damnum maximum st.
Nisi eo ad mercatū veniā: damnum maximum st.

Nunc si hoc omittam: actum agam: vbi illinc rediero
Nunc si hoc omittam: actum agam: vbi illinc rediero

Nihil est: refrixerit res: nunc demum venis:
Nihil est: refrixerit res: nunc demum venis:

Cur passus: vbi eras: vt sit satius perdere:
Cur passus: vbi eras: vt sit satius perdere:

Quā aut hīc nunc manere tam diu: aut tum persequi. Sy.
Quā aut hīc nunc manere tam diu: aut tum persequi. Sy.

Iam ne enumerasti: quod ad te rediturū putes: Sa.
Iam ne enumerasti: quod ad te rediturū putes: Sa.

Hoc cīne illo dignum st: hoc cīne incipere æschinū:
Hoc cīne illo dignum st: hoc cīne incipere æschinū:

Per oppressionē vt hanc mihi eripere postulet: Sy.
Per oppressionē vt hanc mihi eripere postulet: Sy.

Labascit: vnum hoc habeo: vide si satis placent:
Labascit: vnum hoc habeo: vide si satis placent:

Potius q[ue] venias in periculum sannio.
Potius q[ue] venias in periculum sannio.

Serues ne: an perdas totum: diuiduū face.
Serues ne: an perdas totum: diuiduū face.

Minas decem corradet alicunde. Sa. heī mihi.
Minas decem corradet alicunde. Sa. heī mihi.

Etiā de sorte nunc venio in dubium miser.
Etiā de sorte nunc venio in dubium miser.

ACTVS SECVNDVS Fo. LXXXIX

Pudet nihil: omnes dentes labefecit mihi:
Pudet nihil: omnes dentes labefecit mihi:

Præterea colaphis tuber est totum caput.
Præterea colaphis tuber est totum caput.

Etiā insuper defraudat: nusquam abeo. Sy. vt lubet.
Etiā insuper defraudat: nusquam abeo. Sy. vt lubet.

Nunquid vis quin abeam: Sa. immo hercle hoc quæso Syre:
Nunquid vis quin abeam: Sa. immo hercle hoc quæso Syre:

Vt hæc sunt facta: potius q[ue] licet sequar.
Vt hæc sunt facta: potius q[ue] licet sequar.

Meum mihi reddatur: saltem quanti empta st Syre:
Meum mihi reddatur: saltem quanti empta st Syre:

Scio non te vsum antehac amicitia mea.
Scio non te vsum antehac amicitia mea.

Memorem me dices esse & gratum. Sy. sedulo
Memorem me dices esse & gratum. Sy. sedulo

Faciam: sed Cthesiphonem video: lætus est
Faciam: sed Cthesiphonem video: lætus est

De amica. Sa. quid quod te oro: Sy. paulisper mane.
De amica. Sa. quid quod te oro: Sy. paulisper mane.

Tace egomet & c. Veteratoris hoīs vaframentū & dolos tantū posse do
Tace egomet & c. Veteratoris hoīs vaframentū & dolos tantū posse do
cer hæc scena: vt illis interdū viri etiā maliciofi circumueniant: vt cauere sit
difficilimū: Maxime cū insidiæ lateant sub simulatiōe illarū actionū quæ vi
les esse vident. Vñ Cic. in. iij. actiōe in Verrem sic ait: Nullæ sunt occultio
res insidiæ q[ue] hæc q[ue] latent in simulatiōe officiū. Et Plini^o in epi. dicit: Magnas
haberelatebras vitæ hominis: & altos recessus. Vt in ipso articulo oppres
sit & c. Articulo. i. temporis puncto & angustijs. Hei mihi etiam de sorte.
Sors dicit principale mutuū & precīū: cui quicquid accedit dicitur vsura.

In sequenti scena Aeschini cōmēdatio a fratre Cthesiphone facta cōtinet.
Exinde gratiarum actio: ingeniq[ue] laudatio de beneficio quo eum Aeschin^o
affecit. i. eripiendo illi amicam: eiusq[ue] causa subeundo famæ suæ piculum.

CTHESIPHO SYRVS:

Tetrametri Iambici.

Bs quis hoīe (cū est opus) beneficiū accipe gaudeas
Bs quis hoīe (cū est opus) beneficiū accipe gaudeas

Veni uero id demū iuuat: si quē equum si bñfacere is
Veni uero id demū iuuat: si quē equum si bñfacere is

O frater: qd ego nūc te laudē: sat certe scio.
O frater: qd ego nūc te laudē: sat certe scio.

Nunq[ue] ita magnifice quicquā dicā: id virtus quin superet tua.
Nunq[ue] ita magnifice quicquā dicā: id virtus quin superet tua.

Itaq[ue] vnā hanc rem me habere præter alios precipuam arbitror:
Itaq[ue] vnā hanc rem me habere præter alios precipuam arbitror:

Fratrem hominē neminē esse primarū artiū magis principem. Sy.
Fratrem hominē neminē esse primarū artiū magis principem. Sy.

O Cthesipho. Ct. O Syre: Aeschinus vbi est: Sy. ellū: te expectat
O Cthesipho. Ct. O Syre: Aeschinus vbi est: Sy. ellū: te expectat

domi. Ct. hem. Sy.
domi. Ct. hem. Sy.

labefecit dentes

Nōc cōgrit de iniuria. quā dānum q[ue] sentit. Edyplis. Diuertit se tē dem ad p[re]ces

Figurate p[er] missio p[ri]mo rum.

Parascue

PE. MAR.

Fallit cū vitis

Sors.

PAVLVS.

Primū hæc se cōlogit: et be neficioz me mor: & fra tris affectio nē laudans. Sūma frat[er] laudatio. Periphrasis. Archaismos. O gaudet &

ADELPHORVM

Verus frater Edypf. p. ad mirationem Quid est? Ct. quid sit? illius opa Syre nūc viuo: festiūm caput: Qui omnia sibi post putarit esse pre meo commodo:

Maledicta: famam: meum amorem: & peccatum in se transfudit.

Pote p. potis Nihil pote supra: sed q. nā foris crepuit: Sy. mane: ipse exit foras.

PE. MAR. ¶ Abs quis hōie & c. Fratrē fratri adesse in primis debere cum vsus venerit docet hęc scē. Est em̄ inter eos ea cōiunctio quę alterum a parētib⁹ regit officiu. Plus em̄ debemus fratri q̄ nepoti: & sic descendendo p. gradus ppingratis: quales etiā sunt gradus officiorū. vt non omnib⁹ eadem debetur. Aristo. viij. Ethic. loquēs de amicitia: sic ait. Est em̄ grauius sodali q̄ ciui pecuniā auferre: & fratri q̄ alienigenę opem nō ferre: & patrem q̄ quēuis aliū pullare. Crescit autem & iustū cum amicitia simul: q̄ppe cū sint in eisdem & æque se extendant. Cyrus vt est apud Xenophon li. vi. Cambysem filiū natū maiore sic monuit. Homīes ciues alienigenę pręferēdi: & q. vna sunt aliti his q. contubernales non sunt. & qui fratri puidet seipsum curare & quem p. eia turpius est non amare q̄ fratrem.

Descripta ad exemplū Petri Marci Rome. M. cccc. xc. die. xix. Junij: q. in colligendis argumētis supioribus hactenus dumtaxat sollicitus fuit

PAVLVS. ¶ Hic fratrum admirabile cōtinetur colloquiū: p. solutio lenonis p. Syre datis pecunijs: Deinde parasitica de coena paranda & obsonio conclusio.

AESCHINVS. SANNIO. CTHESIPHO. SYRVS.

Tetrametri Iambici.

Aeschin⁹ seruat aduersus lenonē supbiā.

Asinethon: deest em̄ venisse. Bladū colloquiū.

Assētatores corā laudat.

Inepte: hic caret iniuria.

Insinuatio bñficii p. collati.

Extenuatio delicti.

Mitis est: ex debachate & austerio.

Bi est ille sacrilegus: S. men q̄rit: nūq. nā effert: occidit.

Nihil video. Ae. ehē opportune teipsū q̄rito: qd sit Cthe

In tuto est oīs res: omitte vero tristitiā tuā. CTHE SIPHO:

Ego illam facile vero omitto: qui quidē te habeam fratrem.

O mi AEschine: o mi germane: ah vereor corā i os te laudare. apli

Ne id assentādī magis: q̄ qd habeā gratū facere existimes. Ae.

Age inepte quasi nunc non norimus nos inter nos Cthesipho.

Sed hoc mihi dolet: nos pene sero scisse: & pene in eum locum

Redisse: vt si omnes cuperēt: nihil tibi possent auxiliarier. Ct.

Pudebat. Ae. ah: stulticia istec: non pudor: tam ob paruulam

Rem pene ex patria: turpe dictū: deos q̄so vt istec phibeāt. Ct.

Peccaui. Ae. quid ait tandem nobis Sannio: Sy. iā mitis est. Ae.

Ego ad forū ibo: vt hunc absoluā: tu intro ad illā Cthesipho. Sa.

ACTVS TERTIVS Fo. XC

Syre instā. Sy. eamus: nāq. hic properat in cypū. Sa. ne tā quidē. Incōstiter a lenone dictū

Quamuis etiam maneo ociosus hic. Sy. reddetur: ne time. Sa:

At vt omne reddat. Sy. om̄e reddet: tace modo: ac seq̄re hac. San.

sequor. Ct.

Heus heus Syre. Sy. hē qd est? Ct. obsecro hercle hōiem istū impu

Quāprimū absoluitote: ne si magis irritatus fiet: (rissimum) execrante. i.

Alia ad patrē hoc permanet atq. ego nūc ppetuo perierim. Sy. auarissimū:

Non fiet: bono animo esto: tu cū illa te intus oblecta interim: Honesta i re turpi piphra

Et lectulos iube sterna nobis: & parari cetera. Seru⁹ magni

Ego iam transacta re conuortam me domum cum obsonio. Ct. fice loqur.

Ita quēso: quādo hoc bene successit: hilarem hunc sumamus diē. Lucundū verbum.

TERTIVS ACTVS.

¶ Hic Sostrata matrona vna cum nutrice introducit compatiens filia lux: quę ex Aeschino grauida facta iam parturiebat.

SOSTRATA CANTHARA. Iambici vt superiores.

Bsecro mea nutrix qd nūc fiet? Ca. quid fiet rogās? recte Hic demon

Edepol spero. S. mō dolores meatū occipiūt pmulū. C. strā q̄ sit ve

Iā nūc times quasi nūq. adueris: nūq. tu te pepereris? So. hemēs ma

Miserā me neminē habeo: solae sumus: Geta autē hic non adest. nus affectus.

Nec quem ad obstetricem mittā: nec qui accersat Aeschinū. Ca. Primulū di

Pol is quidem iam hic aderit: nam nunquā vnū intermittit diē: minuriū a

Quin semper veniat. So. solus mearū miseriarum est remediū. C. primum.

Ere nata melius fieri haud potuit: q̄ factum est hera: Mulieb⁹ cō

Quando vitium oblatum est: quod ad illum attinet potissimum: questio.

Talem tali genere atq. animo natum ex tanta familia. So. Eclypsis.

Ita pol est vt dicis: saluos nobis deos quēso vt fiet. Amatori⁹ af

GETA SOSTRATA. CANTHARA.

Tetrametri Iambici: & Dimeter vnus.

Scena miris
ta arte elabo
Cōmo (rata
ti affectus.

Metaphora
a reb^o bellie

Sæculū accu
sat vt a tēpo

re mores car
par.

Geta q̄rimo
nā p̄leq̄ p

exaggeratio
nem.

Cū pōdere et
stomacho p

nuncianda.

Nā ira aīm
impedit

Obſcelus
Aſchini.

Snia iratis cō
petens.

Ardens affe
ctus pœnam

poſcentis

Cū nutu &
geſtu p̄nun

cianda Rīſa
canina iram

indicat.

Hē vocantis
eſt. Præ iracū

dia vix tan
dem cogno

ſcit heram.

Aim. i. reſpi
rationem.

Inſrupta ira
ti lo q̄a cauſa

idignatōis

Vnc illud eſt: qđ ſi omnes oīa ſua cōſilia cōferant

Atq; huic malo ſalutem querant: auxiliū nihil afferat.

Qđ mihiq; heretq; filiūq; herili eſt: vā miſero mihi;

Tot res repente circumuallant: vnde emergi non pōteſt:

Vis: egeſtas: iniuſticia: ſolitudo: infamia.

Hocce ſeculū: o ſclera: o genera ſacrilega: o hominē impiū. So:

Me miſerā qđ nā eſt: qđ ſic video timidū: & pperantē Geta: Ge.

Quem neq; fides: neq; iuſiurandū: neq; illum miſericordia

Repreſſit: neq; reflexit: neq; quod partus inſtabat prope:

Cui miſerē indigne per vim vitium obtulerat. So. non intelligo

Satis que loquat. Ca. ppius obſecro accedamus Soſtrata. Ge. ah

Me miſerum vix ſum compos animi: ita ardeo iracundia.

Nihil eſt qđ malim: qđ illam totā familiam dari mihi obuiam.

Vt iram hanc in eos euomā omnē: dum agritudo hec eſt recens:

Satis mihi id habeam ſupplicij: dum illos viciſcar modo.

Seni animā primū extinguerem ipſi: qui illud produxit ſcelus.

Tum autē Syrū impulſorē: vā qbus illū lacerare modis:

Sublimē mediū arripere: et capite primū in terrā ſtatuere:

Vt crebro diſpergat viam:

Aduleſcenti ipſi eriperem oculos: poſthac precipitem dare.

Cæteros ruerem: agerem: raperem: tunderem: & proſternerem.

Sed ceſſo herā hoc malo impiri pperere. So. reuocemus Geta: G.

Hē qđ es ſine me. So. ego ſū Soſtrata. G. vbi eaſt: te ipſā q̄rito:

Te expecō oppido: opportune te obtuliſti mihi obuiam

Hera. So. qđ ē: qđ trepidas: G. hei mihi. So. qđ ſeſinas mi Geta:

Animū recipe. G. proſus. S. qđ iſtuc proſus ergoſt: Ge. pimus:

Actumſt. S. eloquere obſecro quid ſit. G. iā. S. qđ iā Geta: Geta:

Aſchinus. S. qđ ergo iſ: G. alienus eſt a noſtra familia. S. hem:

Perij: quare: Ge. amare occœpit aliam. So. vā miſerā mihi. Ge.

Neq; id occulte fert: a lenone ipſus eripuit palam. So.

Satin hoc certe. G. certe: hiſce oculis egomet vidī ſoſtrata. So. ah

Me miſerā: quid credas iā: aut cui credas: noſtrū aſchinū

Noſtrā vitā omniū: in quo noſtra ſpes omneſq; opes ſitæ

Erant: qui ſine hac iurabat ſe vnū nūc victurū diem:

Qui ſe in ſui gremio poſiturū puerū dicebat: patrem

Ita obſecraturū vtliceret ſibi hanc vxorem ducere. Ge.

Hera: lachrymas mitte: ac pot' qđ ad hāc rē opus eſt porro cōſule

Patiamur ne: an narremus cui piā: Si hau hau mi hō ſanus ne eſ:

An hoc pferendū tibi vſq; eſſe videt. G. mihi qđ non placet.

Iam primū illū alieno animo a nobis eſſe res ipſa indicat.

Nunc ſi hoc palā pferemus: ille inſicias ibit ſat ſcio.

Tua fama & gnata vitā in dubiū venit: tum ſi maxime

Fateatur: cum amet aliam: nō eſt vtile hanc illi dari.

Quapropter quoq; pacto celato eſt opus. So. ah minime gentiū.

Nō faciā. G. quid agis: S. pferā. G. hem mea ſoſtrata vide quā rē

Petiores loco nō pōt eſſe qđ in quo nūc ſita eſt.

Primū indocta eſt: tum p̄terea quæ ſecūda ei dos erat /

Perijt: p virgine dari nuptū nō poteſt: hoc reliquumſt:

Si inſicias ibit: teſtis mecū eſt anulus quē amiſerat

Poſtremo qñq; ego conſcia mihi ſum: a me culpā eſſe hāc pcul:

Neq; preciū neq; rē vllā iſterceſſiſſe: illā aut me indignā: geta exp̄

Quid iſtuc: accedo vt melius dicas. S. tu quātū poteſ

Abi: atq; hegionī cognato huius rē omnē narrato ordine.

Nā iſ noſtro ſimulo fuit ſūmus: & nos coluit maxime. Ge.

Nā hercle alius nemo reſpicit nos. So. ppera tu mea canthara:

Curre: obſtetricē accerſe: vt cū opus ſit ne in mora nobis ſiet.

¶ In hac ſequēti ſcena oſtendit quātū de mea ipſe cōmouebit: vt rem ipſam
reſciuerit: cum ex tam parua rei ſuſpitione tantopere ſe aſſi gat:

Argumentū
magni amo
ris.

Pleonafmos

Apoſiopo.

ob lachry
mas. Virgi.

Nuſq; tuta
fides.

Exaggeratio

Oratorie vt
hemētius cu

pitū poſtre
mo poſuit.

Patiamur. i.
ſupprimem⁹

Correctio

nutricis

Inſicias ibit:
id ē negabit.

Rotunda

locutio

Getæ cōſiliū

Soſtrata ali
ter ſentit.

Sententia de
ſperatorum.

Perijt ob ali
um aſchini
amorem

Honeſta

locutio

Experiar. ſ.
iniudicio

Simulus pa
ter eſt puellæ

Pulchra
locutio

DEMEA Senarij omnes

astutia

Non ostendit

dara me id velle

STRVS : DEMEA
Eiusdē numeri sunt. Primus versus superiori cōcedit.

Eiusdē numeri sunt. Primus versus superiori cōnectit.

vituperat

Ehem dem

ea haud aspexeram te: quid agitur? De.

Quid agatur? vos fratres ne queo mirari fatis

ACTVS TERTIVS Fo. XCII

Metuū ne hāret hic, Sy. atq; iratum admodum, i

rium

ADELPHORVM

Quid autem? Sy. adortus iurgio fratrem apud forum
De psaltria istac. De. ain vero? Sy. vah: nihil reticuit.

Oratorie ge- Nam vt numerabit forte argentū: interuenit
fitionem rei
narrat Homo de improuiso cœpit clamare: Æschine

+ Iu. p. fuso gau- Indigna genere nostro? De. oh lachrymo gaudia. Sy.
dio lachry-
+ mæ erumpunt Non tu hoc argentū perdis sed vitā tuā. De.

Saluus sit: spero est similis maiorum suum. Sy. hui. De.
Syre praeceptorum plenus istorum ille. Sy.

Polite rīdet Philosophos domi habuit: vnde disceret. De. sit sedulo:
ad dictum. Nihil pratermitto / consuefacio: deniq;

44.1 333 tutū pulcher-
rimū. Inspicere tanq; in speculū vitas omniū

Nota physis- Iubeo: atq; ex alijs sumere exemplum sibi.
ce & morali-
ter iuliū insti-
tuit. Hoc facio. Sy. recte sane. De. hoc fugito. Sy. callide. De.

porro: initū Probissime. De. porro autem. Sy. non hercle ocium est
vltioris nar-
rationis. Nunc mihi auscultandi: piscis ex sententia

Ingenue Sy- Nactus sum: hi mihi ne corrumpantur cautioſt.
rus irridet
demeam Nam id nobis tam flagitiū est: q; illa demea

Præcepta de- Non facere vobis quæ modo dixi: & quod queo
meæ ad cog-
naria vsq; de-
ludit. Conferuis ad eundem illis præcipio modum.

Nihil serio Hoc falsum est: hoc adustum est: hoc lautum est parum:
Illud recte: iterum sic memento: sedulo

Moneo quæ possum pro mea sapientia.
Iocularis ir- Postremo tanq; in speculum in patinas demea
risio dicti de-
meæ. Inspicere iubeo: & moneo quid facto vsus fiet.

Inepra hæc esse nos quæ facimus sentio.

Verum quid facias: vt h o most ita morem geras.

Nunquid vis? De. mentē vobis meliorē dari. Sy.

ACTVS TERTIVS Fo. XCIII

Tu rus hinc abis? De. recte. Sy. nam quid tu hic agas?

Vbi si quid bene præcipias nemo obtemperat? De.

Ego vero hinc abeo: quādo is quāobrem huc veneram?

Rus abiit: illum curo vnum: ille ad me attinet.

Quando ita vult frater: de istoc ipse viderit.

Sed quis illic est: quem procul video: est ne hic Hegio?

Tribulis noster: si satis cerno: is hercle est: vah: homo

Amicus nobis iam inde a puero Dii boni:

Næ illiusmodi iam nobis magna ciuium

Penuria est: homo antiqua virtute ac fide.

Haud malignd ortum ex hoc sit publice.

Quam gaudeo: vbi etiam huius generis reliquias

Restare video: vah: viuere etiam nunc libet.

Operiar hominem hic: vt salutem: & colloquar.

Hæc sequens scena cōplectitur qrimoniā Hegionis cognati Softrate do-
lentis eius filiā adeo inique ab Æschino tractatam esse: ac tandē vitiatam.
Nam putabant hanc desertam ab eo esse: quū ita nō sit. Hoc multis conijcie-
bant argumentis: quanq; falsis: tamē Hegio Demeæ rem omnē de Æschis-
no: & raptu Psaltriæ aperit: quo ipsum admodum conturbatum reddit.

HEGIO. GETA. DEMEA.

Senarij omnes.

Roh Dii immortales: facinus indignum: Geta

Quid narras? Ge. sic est factum. He. ex illan familia

Tam illiberale facinus esse ortum: o Æschine

+ Pol haud paternum istuc dedisti. De. videlicet

De Psaltria hac audiuit: id illi nunc dolet

Alieno pater is nihil pendit: heu mihi:

Vtinam hic prope adesset alicubi: atq; audiret hæc. He.

Ni facient que illos æquum est: haud sic auferent. Ge.

In te spes omnis Hegio nobis sita est.

Populare p-
uerbium

Persuadet dis-
cessionem.

De istoc. s.
Æschino.

Causa nō de-
scedēdi vt fa-
bula consu-
meur.

Antiqua. i.
probata.

Reliquiæ bo-
norum He-
gio.

Irascens ex-
clamatio cū
deorū prote-
statione
Paternū: id ē
imitatio pa-
tris.

Hic. s. Mitio.
Ciuis &
matura com-
minatio.

Hegionis cōmendatio. Te solum habemus; tu es patronus; tu pater;

Ille tibi moriens nos cōmendauit sen ex.

Si deferis; tu; perimus. He, caue dixeris;

Honesto loquutio. Neq; faciam; neq; me satis pie posse arbitror. De.

Adibo; saluere Hegionem plurimum

Iubeo. He, te quarebam ipsum; salue Demea. De.

Quid autem; He, maior filius tuus Aeschinus;

Quam fratri adoptandum dedisti; neq; boni

Neq; liberalis functus est officium viri. De.

Quid istuc; He, nostrum amicum noras Simulum;

Artificiosa postulatio. Atq; æqualem; De, quid nūc; He, filiam eius virginem

Simuli filia vitiauit. De, hem. He, mane; nondum audisti Demea

Quod est grauissimum. De, an quicquam est etiā amplius; He,

Verò amplius; nam hoc quidem ferendum aliquo modo est.

Quid. Nox Persuasit nox; amor; vinum; adulescētia.

8. amor vi Humanum est, ubi scit factum; ad matrem virginis

num; nihil Venit ipsus vltro; lachrymans; orans; obsecrans;

moderabile suadent. Fidem dans; iurans se illam ducturum domum.

Asyntheton Ignotum est; tacitum est; creditum est, virgo ex eo

per syntheton Compressu grauida facta est; mensis hic decimus est;

miam. Ille bonus vir nobis psaltriam (si Dijs placet)

Cōclusio ac, Parauit; qui cum viuat; illam deferat. De.

cusatiōis per Ioniam. Pro certon tu istac dicis; He, mater virginis

Fortissima In medio est; ipsa virgo; res ipsa; hic Geta

argumenta. Geta, laus ge

ee fatei vltro Præterea vt captus est seruulorum; non malus;

Neq; iners; alit illas; solus omnem familiam

Substendat; hunc abduce; vñce; quare rem. Ge;

Immo hercle extorque; nisi ita factum est Demea;

Postremo non negabit; corā ipso cedo. De.

Pudet; nec quid agam; neq; quid huic respondeam

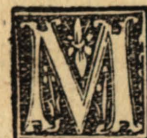
Scio; Ge, intus clamat Pamphila.

Hic 7. sus cōnectitur se

¶ In sequenti scæ, Hegio ostendit Demeæ sese defensurum vñ ad mortē vsq; quenti. sui cognati iam defuncti filiam; seq; nō cōmissur; vñq; vt ita ipune res eius modi auferatur; sed actur; in iudicio id qd æquum videbitur. Deinde Demeæ quoq; restū persuadere nitit. Exinde Sostrata consolatur; pollicens se Miionem q; primum hac de re conuenturum.

PAMPHILA HEGIO GETA DEMEA:

Eiusdem numeri.

¶ Iseram me; differor doloribus.

Iuno Lucina fer opem; serua me obsecro. He, hem

Nū nā illa quæso parturit; Ge, certe Hegio. He, hem;

Illec fidem nunc vestram implorat Demea

+ Quod vos ius cogit; id voluntate impetret.

Hæc primum vt fiant deos quæso; vt vobis decet.

Sin aliter animus vester est; ego Demea.

Summa vi hanc defendam; atq; illum mortuum.

Cognatus mihi erat; vna a pueris paruuli

Sumus educati; vna semper militiæ & domi

Fuimus; paupertatem vna pertulimus grauem;

Quapropter nitar faciam; experiar; deniq;

Animam relinquam potius; q; illas deferam.

Quid mihi respondes; De, fratre conueniā hegio;

Is quod mihi de hac re dederit cōsiliū; id exequar. He,

Sed demea hoc tu facito; tecū animo cogites;

+ Quā vos facillime agitis. q; estis maximi;

Potentes / dītes / fortunati / nobiles;

Tam maxime vos æquo animo æqua noscere

Oportet; si vos vultis perhiberi probos. De.

Redito; fient quæ fieri æquum est omīa. He,

Decet te facere; geta duc me ad sostratam. De.

Pamphila pcuriēdo hæc dicit.

Inuocatio parentis

Argumentū a coniecturis

Causam reddit cur aduersarius futurus sit.

Auxes. com passi aduersa se fortius amant.

Væhemētia amicitia Hegionis.

Fratre se consulturū dicit.

Dictum in potentes

Persuasio a laude probitatis.

ADELPHORVM

Non me indicente hac fient: vtinam hoc sit modo

Defunctum
i. finitum: vl
timum.
Prouerbiu i
licentiosos.
Apostrophe
ad Sostrata.
Mitioi oem
rem narrare
instituit.

Defunctum: verum nimia illac licentia

Profecto euadet in aliquod magnum malum.

Ibo: ac requiram fratrem: vt in eum hec euomam. He:

Bono animo fac sis Sostrata: & istam quod potes

Consolare: ego Mitionem si apud forum sit

Conueniam: atq; vt res gestat narrabo ordine.

Si est facturus: vt sit officium suum

Faciat: sin aliter de hac re est eius sententia:

Respondeat mihi: vt quid agam q; primum sciam:

QVARTVS ACTVS

Hic formidolosus & veredus adolescens inducit. qui patrem suu Demeam ruri diutius remansuru exorat: quo laetius interim genio indulgere possit. Deinde simplex ipse Cthesipho qd patri respodeat: a callido Syro ifruitur. Qui paternu quoq; erga ipsum credulu ac facilem animu eidem Cthesipho non sine salibus exploratum reddit.

CTHESIPHO SYRVS

Tetrametri Iambici Trochaici mixti: & Dimeter vnus:

Hic copedio
ondit qd ia
dixerit ad
Cthesipho.
Syrus hoc se
rio dicit: pri
ridiculose id
de filio dicit.

In patrem hinc abisse rus: Sy. iam dudū, Ct. dic sodes.

Sy. apud villam sit.

Nunc eum maxime operis aliquid facere credo, Ct.

vtinam quidem.

Quod cum salute eius fiat: ita se defatigarit velim:

Vt triduo hoc perpetuo prorsus e lecto nequeat surgere. Sy:

Ita fiat: & istoc si quid potis est rectius, Ct. ita: nam hunc diem

Miserenimis
asseueratio
comica.

Misere nimis cupio: vt corpi perpetuum in laticia degere.

Et illud rus nulla alia causa tam male odi: nisi quia

Propest: quod si abesset longius:

Prius nox oppressisset illic: q; huc reuerti posset iterum.

Nunc vbi me illic non videbit, iam huc recurret sat scio.

Artificios
ostendit poe
ta in delictis
omnia i pra
uum verti.

ACTVS QVARTVS Fo. XCV

Rogabit me vbi fuerim: quem ego hodie toto no vidi die.

Quid dicā: Sy. nihil ne i mēte est: Ct. Nūq; qdē. Sy. tāto negor

Clens / amicus / sospes: nemo est vobis: Ct. sunt: qd postea: Sy.

Hicce opa vt data sit. Ct. q nō data sit: nō pōt fieri. Sy. potest. Ct.

Interdiu: sed si hic pnocto: causae qd dicā syre. Sy.

Vah: q; vellem etiā noctu amicis operā mos esset dari:

Quin tu ociosus es: ego illius sensum pulchre calleo.

Cū feruet maxime: tā placidū q; ouē reddo. Ct. quo modo: Sy.

Laudarier te audit libeter: facio te apud illum deum:

Virtutes narro, Ct. meas: Sy. tuas: homini ilico lachrymae cadūt

Quasi puero gaudio: hē tibi autē, Ct. qd nā est: Sy. lupus in fabula

Pater est, Sy. ipse est, Cthe. Syre: quid agimus: Sy. fuge modo intro

ego videro, Cthe.

Sigd rogabit: nūq; tu me: audistū: Sy. potin vt desinas:

In sequenti scena primū de mea de fratre nō repto conqrit. Is deinde rursu a syro q; veritate deludit. Postremo idē ille syrus longis ambagib; locū in quo de mea german; existat: abstruse ac bisaria describit. Hic exēplū quoq; pponit neminē facilius q; optimū quēq; ac simplicē falli atq; deludi.

DEMEA CTHESIPHO SYRVS

Pares superioribus.

E ego hō sum infelix primū fratrē nūq; iuenio gentiū.

Præterea autē dum illū quæro: a villa mercenariū

Vidi: is filium negat esse ruri: nec quid agam scio Ct.

Syre. Sy. quid ais: Ct. men querit: Sy.

Verum, Ct. perij. Sy. quā tu animo bono es. De.

Quid hoc malū infelicitatis: nequeo satis decernere:

Nisi me credo huic esse natū rei ferundis miserijs.

Primus sentio mala nostra. primus rescisco omnia.

Primus porro obnuncio: ægre solus siquid sit fero. Sy.

Rideo hunc primū ait se scire: is solus nescit omnia. De.

Sollicitudinē
notat patrē
Negor: imo
tāto melior.
Bonus adu
lescens finge
re nescit.
Vah: quidā
cthesiphonis
vba putat.
Hyperbole

Silentij p
uerbium.

Eclipsis ppe
ranti apta.

Ne p valde
Nūq; gētiū
magis sonos
ram reddit
orationem

Verū affir
mantis est.
Obnuncianē
mala: annun
ciant bona.
Ridiculū ob
errorem de
mea.

Metuit id Nunc redeo: si forte frater redierit viso. Cr. Syre
 qd' futurū ē Obsecro: vide ne ille huc prorsus se irruat. Sy. etiā taces.
 Dissidentia Ego cauebo. Cr. Nunq̃; hercle hodie ego istuc cōmittā tibi.
 Cithesiphonis expauore. Nam me in cellā aliquā cū illa concludā: id tutissimūst. Sy.
 Tāq̃; ybera Age: tamē ego hunc amouebo. De. sed ecclū sceleratū syrū. Sy.
 rus hāc ita dicit q̃si de meam nō vi deat. Non hercle hic quidē durare quisq̃; si sic sit potest.
 Gānirē plo Scire equidē volo quot mihi sint domini: q̃ hāc est miseria. De.
 ratus vapu Quid ille gannit: qd' vult: qd' ais bone vir: est frater domi. Sy.
 lantiū. Quid malū bone vir mihi narras: equidē perij. De. qd' tibi est. Sy.
 Ironicos Rogitas: Cithesipho me pugnīs miserū: & istā psaltriā
 Versura syri Vsq̃; occidit. De. hē qd' narras. Sy. hē: vide vt discidit labrū. De.
 fictio: qua se nem deludit. Quā ob rē. Sy. me impulsore hāc emptā esse ait. De. nō tu eū
 Causa pul/ fationis. Rus hinc mō pduxē aiebas. Sy. factū: verū venit post insaniēs:
 Callida Nihil pepercit: non puduisse verberare hominē senem:
 inuētio Quem ego modo puerū rantiū in manibus gestauī meis. De.
 Tantillū di Laudo Cithesipho: patrillas: abī: virum te iudico. Sy.
 Eticon est: nā quantitatē pueri manu designat. Laudas ne: ille continebit posthac si sapiet manus. De.
 Ironia. Hui Fortiter. Sy. per quā: quia miserā mulierē & me seruulū:
 cū gestu ser. Qui referre nō audebā: vicit: hui: perfortiter. De.
 uili pñician Non potuit melius: idē sensit qd' ego: te esse huic rei caput.
 dum Hoc di cie vt auidi Sed est ne frater intus. Sy. nō est. De. vbi illū quērā rogito. Sy.
 inuestiget. Scio vbi sit: verū hodie nūq̃; mōstrabo. De. hem qd' ais. Sy.
 Hāc yba in Ita. De. diminuet tibi quidē iam cerebrū. Sy. at nomē nescio
 dicant senem baculū suble uasse. Illius hominis: sed locū noui vbi sit. De. dic ergo locū. Sy.
 Disticon iter Nostū porticū apud macellū hāc deorsum. De. qd' ni nouerī. Sy.
 manu idicat Perplexo de Præterito hac recta platea sursum: vbi eo veneris:
 scriptio. Cuius deorsum vrsus est: hac te pōipitato. postea
 Caprificus Est ad hanc manū facellū: ibi angiportum ppter est. De.
 uestris. Quo nā. Sy. illic vbi etiam caprificus magna est: nostū. De. nō

Caprificus (am p. 100)

*Palatinus omnium
(deus gemistri aditum)*

ADELPHORVM

A iusto & Si ita æquū censes: aut si ita opus est facto / eamus. He. bene facis:

vtili Nam & illi animū iam releuabis: quæ dolore ac miseria

Ornata Tabescit: & tuo officio fueris functus. sed si aliter putas:

locutio Egomet narrabo quæ mihi dixi. Mi. imo ego ibo. He. bene facis:

Splendida Omnes quibus res sunt minus secūda: magis sūt nescio quomodo

sententia Suspitosi: ad contumeliam omnia accipiunt magis

Omes infor Propter suam impotentia: se semper credunt negligi.

tunati maxime sunt sus Quapropter te ipsum purgare ipsis corā placabilius est. Mi.

spitiosi. Et recte & verū dicis. He. seque me ergo hac intro. Mi. Maxime.

¶ Aeschinus hic suas effundit q̄rimonijs: mirū i modū dolēs sese esse suspen-
ctu sostratæ p̄philæq; de amore psaltriæ: quā fratri obsequēdo rapuerat,
Verē em̄ ne ob id cū pamphila nuptiæ sibi impediā.

ÆSCHINVS

Hæc v̄ba re Tetrametri senarij mixti: & vnus trochaicus catalecticis.

pentino nun Iscrutior animi: hoc cene de iprouiso mali mihi obici

ciō æschini d Tantū: vt neq; qd me faciā: neq; qd agā certū fiet.

animū pcul Mēbra metu debilia sunt: animus timore obstupuit:

sum indicāt. Pectore consistere nihil consilij quit: yah

Metu. s. p̄ris: timore. s. dis Quo modo me ex hac expediam turba

uortij. Tanta: nunc suspitio de me incidit: neq; ea immerito:

Causa stupo Sostrata credit mihi me psaltriam hanc emisse: id anus

ris æschini. Mihi indicium fecit.

Amatoriae Nā vt hinc forte ea ad obstetricē erat missa: vbi eā vidi: ilico

interrogatio Accedo / rogitō / pamphila quid agat: iam partus adsiet.

nes de amica Eo ne obstetricē accersat: illa exclamat: abi abi iam æschine:

Valeas: sic in Satis diu verba dedisti nobis: satis adhuc tua frustratast fides:

andria: Va Hem qd istuc obsecro inquāst: valeas: habeas illā quæ placet:

leant qui in- Sensu ilico id illas suspicari: sed me reprehendī tamen:

ter nos & c. Ne quid de fratre garrulæ illi dicerem: ac fieret palam.

Garrulæ in- Palam fign

star auis. Ne quid de fratre garrulæ illi dicerem: ac fieret palam.

Verba dant pro fallaciis

Garrenhio loquax (q̄stignozis) Adiectiuum:

ACTVS QVARTVS Fo. XCVII

Nunc quid faciam: dicam fratris esse hanc quod minime est opust

Vsq̄quam efferri: age: mit to: fieri potis est: vt ne qua exeat:

Ipsū id metuo vt credant: tot concurrunt verisimilia.

Egomet rapui: ipse egomet solui argentū: ad me abducta ē domū

Hæc adeo mea culpa fateor fieri: non me hanc rem patri

Vt erat gesta indicasse: exorasse vt eam ducerem.

Cessatū vsq; adhuc est: nunc iam porro Aeschine expergiscere:

Nūc hoc primū est: ad illas ibo vt purgem me: accedam ad fores.

Peri: horresco semper vbi pultare hæce occipio fores.

Heus heus: Aeschinus ego sum: aperite aliquis actutum ostium.

Prodit nescio quis: concedam huc.

¶ Iste versus connectitur sequenti:

In sequenti scæ. facete luditur Aeschinus a patre Mitione: varijs modis
Pamphilam ostēdit ab alio in vxorem ductū iri. Qua de re nō paruo dolo-
re concurrit Aeschinus: qui eam summope deperibat: qd̄ anxie patrem cela-
uerat. Tandem illum eundem pater miro explet gaudio: recipiens. i. p̄mit-
tens eidem eam puellam q̄ primum vxorem datum iri.

MITIO. ÆSCHINVS.

Tetrametri & Trimetri mixti: lambici & Trochaici.

Ta vt dixi Sostrata: (sint sciat.

Facito: ego Aeschinū conueniā: vt quo modo acta hec

Sed quis ostiū hoc pultauit: Ae. p̄ hercle ē: perij. Mi.

Æschine. Ae.

Quid huic hic negociast: Mi. tu ne has pepulisti fores?

Tacet: cur non ludo hunc aliquantisper: melius est:

Quandoquidem hoc nunquam mihi ipse voluit credere.

Nihil mihi respōdes: Ae. nō equidem instas: quod sciam. Mi.

Ita. nam mirabar quid hic negoci esset tibi.

Erubuit: salua res est. Ae. dic sodes pater:

Tibi vero quid istic est rei: Mi. nihil mihi quidem:

Quid tibi iam est
(neq; qst nōq; v̄stignozis)

Qua. s. p̄te.

Vt p̄ ne nō.

Suspitoses a

verisimili

Exhortatur

seipsum.

Anteq; patrē

exorem.

Horresco sag

amatoric.

Aperite ali-

quis: vim

pluralē ha-

aligs: noua

loquutio.

His v̄bis ap

paret Mitio

ne multa iā

ante dixisse.

Quid v̄stignozis

neq; qst nōq; v̄stignozis

do p̄stignozis

Pepulisti tra

gico v̄bo su

perbe v̄sus ē

Credere. i. cō

mittere.

Edypsis.

ADELPHORVM

Ahuc aliz
quantulum
formidar.
Quasi dii bo
nis multum
debeant
Quid: q̄ illā: Ae. & que. Mi. pbenigne. Ae. quid: ille vbi est Mīe
Abijt: perijt: nauē ascēdit: sed cur cessas: Ae. vbi pater. (si: Mi.
Tu potius deos comprecare: nam tibi eos certe scio:
Quo vir melior multo es q̄ ego: obtemperaturos magis. Mi.
Ego eo intro: vt quæ opus sunt parētur: tu fac vt dixi si sapias. Ae.

Mirantis &
laudat: oſo.
Qui p quō.
Prouerbiū.
Curam. s. sui
Bonē indolis
adolescens.
Quid hoc est negoci: hoc est patrem esse: aut hoc est filiū esse:
Si frater aut sodalis esset: qui magis morem gereret: *Im*
Hic non amandus: hic cū non gestandus in sinu sit: hem:
Itaq̄ adeo magnam mihi iniecit sua commoditate curam:
Neforte imprudens faciam quod nolit: sciens cauebo.

Sed cello ire intro: ne mora meis nuptijs egomet siem:
¶ Demea quē instituerat Syrus vt fratrem quæreret: p vrbē tot⁹ fatigatus
hic conqueritur de Syro q̄ non significate & plane in quo loco esset frater
descripserit.

DE MEA.

Senarij omnes.

Anhelans
solus hæc se
cum loquit.

Perreptau
apum seni
verbum.

Quo nō: q̄
diceret omia
perlustrau.

Efessus sum ambulando: vt Syre te cum tua
Monstratione magnus perdat Iupiter.
Perreptau vsq̄ omne opidum ad portam: ad lacum:
Quo non: neq̄ illi fabrica vlla erit: & neq̄ fratrem homo

Vidisse se aiebat quisquam: nunc vero domi
Certon obsidere est vsq̄ donec redierit.
¶ In sequenti scæ. exemplū est intēpestiæ obiurgationis Demeæ aduersum
Mitionē. Proinde: p̄ admodū ridicula. Nam quæ noua & inaudita Mitioni
referre studuit: oīa prius melius ipso Demea nouit: quæ p̄fecto rotundis sali
bus q̄ festiue vrbanner & facete irridet. Ceterq̄ in calce stomachosa Demeæ
in Mitionis mores exclamatio continetur.

MITIO. DEMA. Senarij.

Senū mos ē
secum loqui.
Sonora ver
ba magne ac
cusatiōis ex
orsus.

Bo: illis dicam nullam esse in nobis moram. De:
Sed ecceum ipsum: te iam dudum quæro Mitio. Mi.
Quid nam: De. fero alia flagitia ad te ingentia.

ACTVS QVARTVS Fo. XCIX

Boni illius adulescentis. Mi. ecce autem. De. noua
Capitalia. Mi. ohe iam. De. nescis qui vir sit. Mi. scio. De:

Ah tu stulte tu de Psaltria me somnias agere. *Capitulum scia sunt q̄ Caput patitur*
Hoc peccatum est in virginem ciuem. Mi. scio. De.

Eho: scis & patere: Mi. quid ni patiar: De. dic mihi:
Non clamas: non insanis: Mi. non: malum quidem. De:

Puer natus est. Mi. Di bene vortant. De. virgo nihil habet. Mi.
Audiui. De. & ducenda indotata est. Mi. scilicet. De. *Di bene vortant: q̄d vbi: ~*

Quid nunc futurum sit: Mi. id enim quod res ipsa fert:
Illinc huc transferetur virgo. De. o Iupiter:

Istoccine pacto oportet: Mi. quid faciam amplius: De.
Quid facias rogitas: si non re ipsa tibi istuc dolet:

Simulare certe est hominis. Mi. quin iam virginem
Despondi: res composita est: fiunt nuptiæ:

Dempsī metum omnem: hæc magis sunt hominis. De. Ceterum
Placet tibi factum Mitio: Mi. non: si queam

Mutare. nunc cum non queo: æquo animo fero.
Ita vitast hominum: quasi cum ludas tesseris. *Tesseræ (nō p̄p̄r)*

Si illud quod est maxime opus iactu non cadit: *Indis tesseris in am p̄p̄r*
Illud quod cecidit forte: id arte vt corrigas. De. *vnde vnde*

Corrector: nempe tua arte viginti minæ
Pro psaltria periere: quæ quantum potest

Aliquo abicienda est: si non precio: at gratis. Mi.
Neq̄ est: neq̄ illam sane studeo vendere. De.

Quid igitur facies: Mi. domi erit. De. Proh diuum fidem:
Meretrix & mater familias erit vna in domo: Mi.

Cur non: De. sanum ne te credis esse: Mi. equidem arbitror. De.
Ita me Di ament: vt video ego tuam ineptiam:

Facturum credo: vt habeas qui cum cantites. Mi.
v iij

Noua attē
tum reddit.
Ironicos.

Eho: iā Mi
tionē: inde
Aeschino ira
scitur.

Di mitis re
sponsio cum
deprecatione
scilicet cōsu
mantis.

Exclamatio
tragica ex cā
descentis.
Sētētia ama
rulenta.

A contrarijs
Sñia festiua
& physica:
mira ac cōci
na.

Analogia
Alex ludus:
am p̄p̄r

Corrigas in
dignanter.

Non vult
Cthesiphon
prodere. *commodum*
Stomachū
exclamatio.

Qui cū. i. cū
qua.

ADELPHORVM

Et noua: ver Cur non? De. & noua nupta eadem hac discet? Mi. scilicet, De.
 boni elegātia Restim. atten Tu inter eas restim ductans saltabis? Mi. probe.
 delocum re Et tu nobiscum vna: si opus sit, De. hei mihi:
 conditum. Non te hac pudent? Mi. iam vero omitte Demea
 Urbanitas Patientis ob Tuam istanc iracundiam: atq; ita uti decet
 iurgati, Hilarem ac lubentem fac te in nati nuptijs

Exclamatio Ego hos conueniā: post hoc redeo, De. o Iupiter.
 in vitam & Hancine vitam: hoscine mores: hanc dementiam?
 mores. Vxor sine dote veniet: intus psalteria est:
 Omnia edy Domus sumptuosa: adulescens luxu perditus:
 pricos. Senex delirans: ipsa si cupiat salus:
 Prouerbiū Seruare prorsus non potest hanc familiam.
 summa de
 sperationis.

Hic Syrus egregie cōpotus inducitur: exultans se laute opipareq; cenatū
 esse: Demea ob temulentiam mordaciter impetit & obiurgat. Attendat hic
 etiam exemplum licentiae seruorum sub mini dño degentium.

QVINTVS ACTVS.

SYRVS DEMA. Senarij.

Syrus ebrī⁹ Syrisum se nominat. Prodeamb. verbum des
 licij aptum Ironicos ad temulentum Sapiētia. p. Ironiam. Apostopos. Dis. i. diues. Exemplū fo brietatis. Importun⁹
 Demea pom posis verbis cum ebrīo li tīgat.
 Depol Syrisce te curasti molliter:
 Laureq; munus administrasti tuum:
 Abi: sed postq; intus sum omnium rerum satur:
 Prodeambulare: huc libitum est, De. illud sis vide
 Exemplum disciplinæ. Sy. ecce autem hic adest senex
 Noster: quid sit: quid tu es tristis? De. ohe scelus, Sy.
 Eho: iam tu verba fundis hic sapientia. De.
 Tam simeus esses. Sy. Dis quidem esses Demea.
 Actuam rem constabiliffes. De. exemplum omībus
 Curarem ut esses. Sy. quam ob rem: quid feci? De. rogas:
 In ipsa turba atq; in peccato maximo:
 Quod vix sedatum satis est: potasti scelus: quay
 Re bene gesta, Sy. sane nollem hunc exitum:

Parasitaster qui parasitum imitatur Parasitaster (qui imitatur) qui abstinere cibum non potest

ACTVS QVINTVS Fo. C

In sequenti scena interuentu cuiusdam parasiti seu comessatoris Cthesi
 pho adulescens a patre suo Demea deprehensus esse ostenditur.

DROMO SYRVS. DEMA. Senarij.

Eus heus Syre: rogat te Cthesipho ut redeas, Sy. abi. De.

Quid Cthesiphonē hic narrat? Si, nihil, De. eho carnifex

Est Cthesipho intus: Sy. nō est, De. cur hic noīat? Sy.

Est alius quidam parasitaster paruulus:

Nostin? De. iam scibo, Sy. quid agis? quo abis? De. mitte me, Sy.

Noli inquam, De. non manum abstinēs mastigia?

Antibi maior cerebrum dispergi hic? Sy. abiit.

Edepol comessatorem haud sane commodum:

Præsertim Cthesiphoni: quid ego nunc agam?

Nisi dum hæc silescunt turbæ: interea in angulum

Aliquo abeam: atq; edormiscam hoc villi: sic agam:

Demea ubi rescit rem de amore Cthesiphonis summa cū indignatiōe
 in exclamationē proripit. Hūc Mitio vicēq; potest placabilem reddere nitū:
 pollicens se sumptū vtriq; Cthesiphoni & Aeschino suppeditaturum. De
 inde modeste auariciam senilem carpit. Postremo Demea asperere Psalteriam
 rus abstracturum comminatur: ad æstum ac laborem duriter ppetrandum

MITIO DEMA.

Senarij omnes.

Arata a nobis sunt ita ut dixi Sofrata

Vbi vis, quis nā a me pepulit tā grauitur fores? De.

Hei mihi quid faciam: quid clamem: aut querar?

O coelum: o terra: o maria Neptuni. Mi. hem tibi

Rescivit omnem rem: id nunc clamat scilicet:

Parata lites: succurrendum est, De. eccum adest

Communis corruptela nostrorum liberum. Mi.

Tandem reprime iracundiam: atq; ad te redi, De.

Repressi: redi: mitto maledicta omnia:

Rem ipsam putemus: dictum inter nos hoc fuit:

Contra (frustrationem) Contra (frustrationem) Das (frustrationem) & iij
 Proinde (frustrationem) Proinde (frustrationem) Das (frustrationem) Mox (frustrationem) Das (frustrationem)
 Consequenter (frustrationem) Consequenter (frustrationem) Das (frustrationem) Consequenter (frustrationem) Das (frustrationem)
 Consequenter (frustrationem) Consequenter (frustrationem) Das (frustrationem) Consequenter (frustrationem) Das (frustrationem)

Redeas: per hoc ostendit etiam Cthesi pho esse ebrī us.

Diligenter in quirir pater. Parasitaster imitator pa rasitorum.

Hoc dicens baculo mina tur.

Demisso vultu pnum ciandis.

Edor. id ē de sumē exhalē

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

Edormiscam (omni) (frustrationem)

ADELPHORVM

Confessio Ex te adeo est ortum; ne tu curares meum:
 Inclinatio Neve ego tuum; responde, Mi, factum est; non nego, De.
 inuidiosa Cur nunc apud te potat: cur recipis meum?
 Cur emis amicam Mitio: num qui minus
 Mihi idem ius æquum fuit esse: quid mecum fuit tibi?
 Vet⁹ adagiū Quando ego tuum non curo: ne cura meum, Mi.
 Nō vultuo Non æquum dicis, De, non; Mi, nam vetus verbū hoc quid est:
 se legendum Coramuni esse amicorum inter se omnia, De, Amicorum omnia
 Prouerbiū Facite nunc demum istac nata oratio fuit, Mi, *omni communi*
 Figurata lo- Ausculta paucis: nisi molestum fuit Demea.
 quatio. Principio si id te mordet sumptum filij
 Duos: colli- Quem faciunt: quæso facito: hæc tecum cogites:
 di in scilicet Turillos duos olim pro te tollebas tua.
 Auariciam Quod satis putabas tua bona ambobus fore.
 Demea no- Et me tum vxorem credidisti scilicet
 tat Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:
 Conferua: quare: parce: fac q̄ plurimū
 Illis relinquant: gloriam tu istam obtine.
 Mitiois libe- Mea quæ præter spem euenire vtantur sine.
 ralitas De summa nihil deceder: quod hinc accesserit:
 Ornatu. deceder. s. tibi id de lucro putato esse: omnia hæc si voles
 Ab vili & In animo vere cogitare Demea:
 honesto. Et mihi: & tibi: & illis dempseris molestiam, De.
 Edypsis: Mitto rem; consuetudinem ipsorum, Mi, mane.
 Moral' et blā Scio: istuc ibam: multa in homine Demea
 da correptio Signa insunt: ex quibus coniectura facile fit:
 Obscuro ra Duo cum idem faciunt: sæpe vt possis dicere:
 tiocinatio. Hoc licet impune facere huic: illi non licet.
 Non quod dissimilis res sit: sed quod is qui facit:

ACTVS QVINTVS

Fo. CI

Quæ ego esse in illis video vt confidam fore, ita
 Vt volumus: video sapere / intelligere: eos in loco
 Vereri: inter se amare / scire: est liberum
 Ingenium atq; animū: quo vis illos tu die
 Reducas, at enim metuas: ne ab re sint tamen
 Omissores paulo: o noster demea
 Ad omnia alia ætate sapimus rectius.
 Solum vnum hoc vitium affert senectus hominibus:
 Attentiores sumus ad rem omnes / q̄ sat est: AVARI
 Quod illos sat ætas acuet, De, ne nimium modo CIA
 Bonæ tuæ istæ nos rationes Mitio
 Et tuus iste animus æquos subuortant, Mi, tace:
 Non fiet: mitte iam istac: da te hodie mihi:
 Expurge frontē, De, scilicet: ita tempus fert:
 Faciundum sit: cæterum rus cum filio
 Cum prima luce ibo hinc, Mi, immo de nocte censeo:
 Hodie modo hilarum fac te, De, & istam psaltriam
 Vna illuc mecum hinc abstraham, Mi, pugnaveris.
 Eo pacto prorsum illic alligaris filium:
 Mod o facito vt illam serues, De, ego istuc videro.
 Atq; illi fauillæ plena sumi ac pollinis
 Coquendo sit faxo & molendo: præter hæc
 Meridie ipso faciam vt stipulam colligat:
 Tam excoctam reddam atq; atram q̄ carbosi, Mi, placet
 Nu ne mihi videre sapere: atq; equidem filium
 Tum etiam si nolit cogas: vt cum illa vna cubet, De.
 Derides: fortunatus qui istoc animo sis, Hæc 3. dñs hyst. dñs mgy
 Ego sentio, Mi, ah pergis ne: De, iam iam desino, Mi, *hyst. dñs mgy*
 I ergo intro: & cui opus est rei hilaræ huc sumam is diem.

Magna de
 filijs spes
 Laus filiorū
 a virtutibus

Oratorie
 obijcit
 Sna festiua.
 Auaricia
 senilis.
 Acuet. Meta
 phoricos

Expurge fra-
 te. mirus or-
 natus corras-
 ste ad seueri-
 tatē frontis
 cū gestu ex-
 plicandæ.
 Amaritudo
 rusticana in
 verbis.
 Agrestis &
 aspera cōpo-
 sitio ex arte.
 Sæuus ora-
 tionis rusti-
 canæ finis.

Tum. s. vbi
 erit tam atra
 Ah. apollo-
 polis.
 Cui rei. s.
 nuptijs.

ADELPHORVN

¶ In hac sequenti scena exemplū pponit hominū qui virtutem tedio affecti deserūt: ob contemptū eius. nā sēuerū est in filios apud omnes ferme vitio datur. & Terētius adeo fauet clemētiōibus & mitissimis patribus: vt hūc quoq; demeam sēuū adducat in mitionis sententiā. Nō tamē ita fieri debet re sentit poeta: sed ex cōmuni vīu loquit: volēs naturalē inesse veris patrib; acrimoniā: quā pfecto semp inuisa est & odiosa adulescētibus.

DEMEA

Tetrametri

Vera snia
Posterras
h. c. atq; ver
sus exigit.
Sylepsis p
casus
Archaismos
Metaphora
a cursoribus
Sententia

Nūq; ita quisq; bene subducta ratione ad vitā fuit
Quin res / ætas / vsus semp aliquid apportet noui.
Aliquid moneat: vt illa quæ te scire credas / nescias;
Et quæ tibi putaris prima / in experiundo repudies.
Quod mihi nūc euenit: nā ego vitā durā quā vixi vsq; adhuc
Probe iam excursu spacio mitto: id quāobrem ipsa repperi
Facilitate: nihil hominē esse melius neq; clementia
Id esse verum ex me atq; ex fratre: cuius facilest noscere.

Ille suam semper ægit vitā in ocio / in conuiujs;

Clemens / placidus: nulli lædere os: arridere omnibus.

Sibi vixit: sibi sumptū fecit: omnes benedicūt / amant.

Ego ille agrestis / sēuus / tristis / parcus / truculentus / tenax;

Duxi vxorem: quam ibi miseriam vidi: nati filij

Alia cura: porro autē dum studeo illis: vt q; plurimū

Facere: contriui in quærendo vitā atq; ætatem meam:

Nunc exacta ætate hoc fructū p labore ab his fero

Odiū. ille alter sine labore patria potitur cōmoda.

Illum amant: me fugitant: illi credunt consilia omnia:

Illum diligunt: apud illum sunt ambo: ego desertus sum.

Illum vt viuat optant: meam autē mortē expectant: scilicet

Ita eos meo labore eductos maximo: hic fecit suos

Paulo sumptu: miserā omnē ego capio: hic potiū gaudia.

Age age: nunc experiamur contra hæc quid ego possiem

Lenis initio.
Legere os. i.
dicere ingrata
Demea aus
sterus.
Auxesis.
In vxore sūt
multæ mo
lestiæ
Sæueritas p
beniuolētia
odium parit
Collatio du
orū senum
Contentio
color hic est

Locus a con
trarijs.

ACTVS QVINTVS

Fo. CII

Blande dicere / aut benigne facere: quādo eo puocat.

Ego quoq; a meis me amari & magnipendi postulo.

Si id fit dando atq; obsequēdo: non posterioris feram

Deerit: id mea minime refert: qui sum natu maximus.

¶ In sequenti scena poeta ostēdit q; absurde Demea cōtra ingenij suū coner
tur esse blandus: quāq; immodica sit repentina largitas: vbi anim⁹ a nimia
paritate in pfusionis vitij decurrit. Apparet etiam iam crapulā omnē sy
rum edormiuisse ac despumasse.

SYRVS

DEMEA

Trimetri

Eus Demea: rogat frater ne abeas longius. De.

Quis hō: o syre noster: salue: qd fit: quid agit: Sy.

Recte. De. optime est. iam nūc hæc tria primū addidi

Præter naturam: o noster: quid fit: quid agitur?

Seruum haud illiberalē præbes te: & tibi

Lubens bene faxim. Sy. gratiam habeo. De. atqui Syre

Hoc verum est: & ipsa re experiere ppediem.

¶ Hic Demea obuiū Geta præter consuetudinē blande nitij cōpellare: & a
insulse laudibus insitit pollicēdo ei se benefacturū

GETA

DEMEA

Eiusdem rationis

Era ego hinc ad hos prouisam q; mox virginem

Accersent: sed eccum Demeam: saluus sis. De.

Oh: qui vocare: Ge. Geta. De. Geta: maximi

Precij esse te hominē iudicaui animo meo hodie.

Nam is mihi est profecto seruus spectatus satis:

Cui dominus curæst: ita vt tibi leni Geta.

Et tibi ob eam rem: si quid vsus venerit:

Lubens bene faxim: meditor esse affabilis:

Et bene pcedit. Ge. bonus es: cum hæc existimas. De.

Paulatim præbem primulum facio meam.

Prouocat. i.
mitio.

His reb⁹ con
ciliatur beni
uolentia

Frater. i.
mitio.

Hæc secum
Rusticana
blandimēra
Faxim. i. fa
ciam.
Atqui abun
dat per parel
chon.

Prouisam. i.
pcedam &
videbo.

Lepta blan
ditio.
Spectat⁹. i.
pbatus

Vtaridus
orator eadē
yba repetit.
Metaphora
ab ambitio
sis cādidatis

ADELPHOR VM

In sequenti scena æschinus de nuptiarū mora ob apparatū & ritū cōque-
ritur. Huic deinde demeā paulo vrbanius blanditur: ex quo lepidū se voca-
ri gestit: simulq; parietē intermediū (quo cōmodius puerpera inducat) dirui
iubet. Hic quoq; æschinus & demeā inter se affabiles ex nobis sunt: & q̄dul-
cis sit iunioribus assentatio: & q̄ingrata censura.

ÆSCHINVS DEMEA SYRVS GETA

Eiusdem numeri,

Amantis af-
fectus expre-
mitur.

Qccidunt me quidē dum nimis sanctas nuptias.
Student facere: in apparando consumūt diem. De.
Quid agit æschine? ÆE. hē p̄r mī: tu hic eras? De.

Hoc comiciū
& blādū est.

Tuus hercle vero & animo & natura pater: *Plūs q̄ amo q̄ oīe q̄d*
si q̄ mōno amōre loquimur
Qui te amat plus q̄ hosce oculos. sed cur nō domū

Vxorem accerfis? ÆE. cupio: verū hoc mihi mora est

Hymenæus
nuptiarū deo

Tibicina: & hymenæum qui cantent. De. cho. *Hymenæus hic loco*
hymenū q̄ mīp̄o
Vin tu huic senī auscultare? ÆE. quid. De. missa hæc facit: *q̄d mīp̄o*

Omnia de ri-
tu nuptiarū.

Hymenæum / turbam / lampadas / tibicinas.

Prodigus
ex auaro

Atq; hanc in horto maceriam iube dirui *Macerias om̄s montē*
q̄d om̄s q̄m̄s hanc
Quantū potest: hac transser: vnam fac domum.

Traduc & matrē & familiā omnē ad nos. ÆE. placet

Pater lepidissime. De. euge iam lepidus vocor.

Hæc secum
Multa. edy-
plis.

Fratris ædes sient peruiā: turbam domum adducet: *Peruiā: q̄. im̄:*
hinc q̄m̄o: q̄

Et sumptum admittet. multa: quid mea?

Ego lepidus in eo gratiam: iube nunc iam

Hortāter p̄
nuncianda

Dīnumeret babylo ille viginti minas.

Syre cessas ire: ac facere? Sy. quid ago? De. dirue.

Bona dep̄cat
Ex animo. i.

Tu illas abi & traduce. Ge. dī ubi Demea

sententia

Bene faciant: cum te video nostræ familiæ *q̄d hanc q̄d q̄d*

Gesticulans
te vultur.

Tam ex animo factum velle. De. dignos arbitror.

Laudat senis
sententiā.

Quid tu ais? ÆE. sic opinor. De. multo rectius est

Sic soleo. vel
ironice vel
capitose &
fiēte.

Quā illam puerperam nunc duci huc per viam *q̄d q̄d q̄d*
q̄d q̄d q̄d
Ægrotam. ÆE. nihil enim vidi melius mi pater. De.

Sic soleo: sed ecce mītio egreditur foras.

Baffia 22. 22. pro Cinsam habet: ~

ACTVS QVINTVS Fo. CII.

In hac sequenti scena varijs rationib⁹ psuadet Mitio: vt Sofratrā anū vxorē
rem ducat. Attende etiā q̄ Mitio videns Syrum diruere maceriā: quæsierat
cur nā id faceret: cui respondisse syrus intelligit fratrem suū Demeā ita iussisse
Prouideq; sic incipit Mitio: Iubet frater &c.

MITIO DEMEA ÆSCHINVS

Trimetri & Tetrametri mixti.

Vbet frater: vbi is est: tu ne iubes hoc demeā? De.

I Ego vero iubeo: & in hac re & alijs omnibus

Quā maxime vnam facere nos hanc familiam:

Colere / adiuvare / adiungere. ÆE. ita quæso pater.

Haud aliter censeo. De. immo hercle ita nobis decet: *Antiquis locis*
q̄d nob̄ q̄d dī

Primum huius vxoris est mater. Mi. est: quid postea? De. *q̄d q̄d q̄d*
q̄d q̄d q̄d

Proba & modesta. Mi. ita aiunt. De. natu grandior. Mi.

Scio. De. parere iam diu per annos hæc non potest.

Nec q̄ eā respiciat quisq; est: sola est. Mi. quā hic rem agit? De. #

Hanc te æquū est ducere: & te operā vt fiat dare. Mi.

Me ducere autē? De. te. Mi. me? De. te inquā. Mi. ineptis. De. si

Tu sis homo: hic faciet. ÆE. mi pater. Mi. quid tu

Hic a fine auscultas? De. nihil agis: fieri aliter *Amphitruo pro dī*
q̄d q̄d q̄d

Non potest. Mi. deliras. ÆE. sine te exorem mi pater. Mi.

Infans: aufer te. De. age: da veniā filio. Mi. satū sanus es? ego

Nouus maritus anno demum quinto & sexagesimo

Fiam: atq; anū decrepitā ducā: id ne estis autores mīti? ÆE.

Fac: p̄misi ego illis. Mi. p̄misti autē: de te largitor puer. ÆE.

Age qd si qd te maius oret: Mi. quasi hoc nō sit maximū. De.

Age: dā veniā. ÆE. ne grauare. De. fac. p̄mitte. Mi. nō omittis? ÆE.

Nō nisi exorē. Mi. vis est hæc qdē. De. age. p̄lix mītio. Mi.

Et si hoc mihi prauū / ineptū / absurdū atq; alienū a vita mea

Videatur: si vos tantopere istuc vultis fiat. ÆE. bene facis.

Merito te amo. De. verū quid ego dicā: hoc confit quod volo:

Iubet frat. s.
dirui parietē
edyplis est.
Quæso blam
dientis.

Archaismos
Insinuatio
oratoria la-
tentis psuas
sionis.

A congruo
Ecce quod
suadet
E. te. ad æs-
chinū hæc.

Me & te. em-
phasim has
bent.

Aptū grādi
ac stolido cō-
uitiū. *q̄d q̄d q̄d*
q̄d q̄d q̄d

Aneccellario
Blande orat
vultuose.

Autores. i.
persuadores.
Autem indū-
gnantis.

Da. concedē
Age corri-
pientis
Tandē con-
sentit
Factum ap-
probat.

ADELPHORVN

Regionis cōmendatio a persona.
 Agelli despecte pronuntianda
 Facti necessitate indicat.
 Exaggeratio
 Verbum, i. dictum
 Dudū, i. pauloante
 Dictū in mīre
 rōe retorq̃
 Qñ, i. qm̃
 Allegoria:
 hoc est deturbo a sentētia

Quid nūc qd̃ restat? ⁶⁰⁷ Negio is est cognatus p̃ximus:
 Affinis nobis / pauper; bene nos aliquid facere illi decet. Mi.
 Quid facere? De: agelli hic sub vrbe est paululū qd̃ locitas foris:
 Huic demus qui fruat. Mi. paululū id aut̃: De. si multū sit ^{Agelli no dīm mittim ab ad.}
 Faciundum est: p̃ patre huic est: bonus est: noster est: recte datur:
 Postremo non meū illud verbum facio: quod tu mitio
 Bene & sapiēter dixti dudū: vitū cōmune omniū est
 Quod nimīū ad rē in senectā attenti sumus: hāc maculā nos decet
 Effugere: dictum est vere: & re ipsa fieri oportet. Mi.
 Quid istuc: dabitur quidē quando hic vult. AE.
 Mi pater. De. nunc tu mihi es germanus pariter ^{Ille de bno gladio}
 Corpore & animo. Mi. gaudeo. De. suo sibi hūc gladio iugulo. ^{corpe q̃ d̃ bno iugulo}

¶ In hac vltima scēna om̃ia iucūdo claudunt̃ fine: vbi & seruis libertas elargitur: & filijs ambob⁹ vxores optatæ concedunt̃. Causam etiā mitioni refert demeā: cur tā repēte mores mutauerit. vbi & seculū corruptū & consuetudinē aspernādū carpit. Demū filijs sedulā posthac operā suā pollicet̃.

SYRVS DEMA MITIO AESCHINVS

Tetrametri mixti, & primus superiori coniūgitur.

Factū est. i. maceria diruta est.
 Multa. oratorie generalliter dixit.
 Cōmendatio a diligentia sua.
 Ironicos
 Ita deridet vt serio agere videat.
 Ridiculū serium.
 Hic. f. aeschinus

Actum est quod iusti Demea. De.
 Frugi homo es: edepol hodie mea quidē sentētia
 Iudico Syrū fieri esse aequū liberū. Mi. istuc liberū:
 Quodnā ob factum? De. multa. Sy. o noster demeā: edepol vir bonus
 Ego istos vobis vsq; a pueris curauī ambos sedulo: ^{excolit} (nuses.
 Docui / monui: bene praecepi semper quæ potui omnia. De.
 Res apparet: & quidē porro hāc obsonare: cum fide
 Scortum adducere: apparare de die conuiuium.
 Non mediocris hoīs hāc sunt officia. Sy. o lepidū caput. De.
 Postremo hodie in psalteria ista emunda hic adiutor fuit:
 Hic curauit: prodesse aequum est: alij meliores erunt.
 Deniq; hic vult fieri. Mi. vin tu hoc fieri: AE. cupio. Mi. siqdē.

Liber eszo
ACTVS QVINTVS

Fo. CIII

Tu vis: syre eho accede huc ad me: liber esto. Sy. bene facis.
 Omnibus gratiā habeo: & seorsum tibi præter ea demeā. De:
 Gaudeo. AE. & ego. Sy. credo: vtinā hoc ppetuū fiat gaudiū.
 Phrigiam vt vxorē meā: vna meū videam liberā. De.
 Optimā quidē mulierē. Sy. equidē tuo nepoti huius filio
 Hodie primam mammam dedit hāc. De. hercle vero serio
 Siquidem prima dedit: haud dubiū quā emitti aequū fiet. Mi.
 Ob eā rē: De. ob eā: postremo a me argētū quāti est sumito. Sy.
 Dñ tibi demeā oro oēs semp oīa optata offerant. Mi. ^{nil goti de}
 Syre pceſti hodie pulchre. De. siquidē porro mitio ^{hic mōna}
 Tu tuū officiū facies: atq; huic aliquid paululū prae manu
 Dederis vnde vtatur: reddet tibi cito. Mi. istoc vilius. AE.
 Frugi hō est. Sy. reddā hercle: da mō. AE. age p̃. Mi. post cōsulā.
 Faciet. Sy. o vir optime. AE. o mi pater festiuissime. Mi. ^{(De. Blandimēta}
 Quid istuc: quæ res tam repente mores mutauit tuos?
 Quod pluuiū: quæ istac subita est largitas? De. dicam tibi. ^{non goti de dñg. als}
 Vt id ostenderē quod te isti faciliē & festiuum putant:
 Id non fieri ex vera vita: neque adeo ex æquo & bono:
 Sed ex assentādo / indulgendo & largiendo mitio.
 Nunc adeo sibi ob eam rē vobis mea vita inuisa est aeschine:
 Quia non ista prorsus iniusta omnia omīno obsequor.
 Missa facio: effundite: emittite: facite quod vobis lubet. ^{hinc}
 Sed si id vultis potius: quæ vos ppter adulescentiā
 Minus videtis: magis impense cupitis: consulitis parū:
 Hāc reprehēdere & corrigere me: & obsecundare in loco:
 Ecce me qui id faciā vobis. AE. tibi pater permittimus.
 Plus scis quid facto opus est: sed de fratre quid fiet? De. sino
 Habeat: in istac finem faciat. AE. istuc recte PLAVDITE.

ADELPHORVM FINIS

Ab Urbano

Anno M. D. XVII Anno dñi natūs XIII

Manumissio Syri Perpetuū. i. solidum

Huius. f. aeschini. Aduerbia cōfirmatiua. Emitti pma pumitti. Omnes: vestus & figura ta elegantia.

Vtā. i. viuas

(De. Blandimēta

Mores & vitam assentatoria notat Apostrophe ad filios

Concessio ironica. Oblatio patris. Obsequens filij Nuptiæ thesiphonis & platriæ.

Epidicazo-
menos ap-
pollodori.
Huic soli fa-
bulę nomen
mutauit

h Ancecomœdiam manifestū est pri^o ab Appollodoro sub alio nomine: hoc est sub Epidicazomene græce scriptā esse: quā latine a Teren. phormionē. Quāobrem nulla dubitatio est hāc solā esse cui nomē poeta mutauerit. & errare eos qui in hac phormionē parasitū putāt a formula litis: quē intēderit ne iatū: cū græca lingua Festus Spartheus & stramen nauticū sic dicat. A cuius rei vel capacitate vel utilitate etiā ab Appollodoro parasitus phormionis nomine nuncupatur. Hęc igitur tota motoria est quasi & in affectib⁹ constituta pene maioribus q̃ comic⁹ stilus posceret: nisi q̃ arte poetę oīa moderata sunt. Primas in ea partes (vt ipse poeta p̃fessus est) tenet Phormio: secūdas Geta: tertias Demipho subinde ceteri: put in p̃cessu ostēdit.

Prologus
cōcitus.
Nota

p Rologus phormionis nimis concitatus est: adeo vt ipse semet veluti rephendat ob hanc ip̃am perniciā: & simul argumentum suę purgatiōis inducat. Atq; in ea cū & Prothesis & epithasis & catastrophe magni moliminis & negocij sint: ita va-

Quā acta sit serenitate tranquillet. Hęc acta est ludis romanis: Lucio Cornelio Merula ædili. curuli et L. Posthumio Albino: agētib⁹ Lucio cassio atilio & L. Ambiuio: Modos faciēte Flacco Claudij filio tibijs Serranis. Totaq; diuerbijs facitissimis & gestū desideratib⁹ scēnicū: & suauissimis ornata canticis fuit. Editaq; est quarto loco. M. Valerio & C. Fannio coss. Persona etiā in hui⁹

Comœdię
qualitas
Argumentū
amoris du-
plicis
Officiū
plogi

pt̃hesi nō vna est sed duę: quę altera extra argumētū posita est cui narratur fabula: altera in argumēto q̃ narrat fabulā. Argumentū q̃ nō simplicis negocij habet: nec vni⁹ adulescētis vt in Ecyra: sed duorū vt in ceteris fabulis. Scire etiā cōuenit vno die transigi phormionē: non vt Heauton. duo bus. Prologus correpte dici nō p̃ducte. Nā officiū plogi ante narrationē rei quidē semp̃ est: verūtamē & post principiū fabulę indu-

Primus act⁹
Sec⁹ actus
Tertius act⁹

citur: vt apud Plautū in milite glorioso: & apud ceteros magnę auctoritatis veteres poetas. Primus actus est in colloquio Dauis & Getę: q̃s discit popul⁹ argumentū. Secūdus actus cōtinet aduentū senis turbulētū: & eius dē iurgij aduersus Getā & Phedriam. Tertio actui attribuit liriū senis & phormionis: tum cōsultatio cum aduocatis: tum antiphonis in scēnā reditus: colloquiūq; cū Getā: tum Lenonis & Phedrię colluctatio: tū adhor-

Quart⁹ act⁹

tatio Getę de inueniēdo argēto ad redimēdā phedrię citharistriā. Quartum actū ista concelebrat: Aduentus chremetis: eiusdē cū fratre deliberatio p̃ errore de eiciēda phanio: Getę verba de fallēdis senib⁹: Antiphonis oratio apud semetip̃m de amore tractātis: Getę rursus cū senib⁹ callida & mox cū antiphone de eadē causa simplex disputatio: senum inter se colloquiū de expulsiōe mulieris. Et ad extremū p̃ba chremetis agnoscētis nutricem: ac p̃ eā filiā suā cū antiphone cōiunctā. In quinto actū p̃ Demiphonis errorē Phormio accipit argētū dotis noīe & cōuenit Nauisstratę: vt exire a domo cōpellat Phaniū: p̃missaq; vt vxor habeat p̃ Getā Antiphoni & Phormioni nuntiāt. Quę cū ita nupta sit exposcit argētū a phormione p̃ rixā senū: a q̃b⁹ ille opp̃ss⁹ rē oēm apit nauisstratę. Ad qd⁹ primū irata vt ī tali re vxor solet mox lenit ī sine fablę: et ī tutissimū a p̃ris iracūdia p̃stat phedriā.

Quint⁹ act⁹

Vm Chremes Demiphonis frater accito sibi ad fallaciam nomine q̃ Stilphonē se dici fecerat: duas eodem tempore habuit Stilpho nō et vxores: Athenis diuitem: pauperem lemnī. Ex diuite sustinuit men ad fallacit filium qui dictus est Phædria: ex paupe surtim suscepit atq; cū vsurpatū educavit filiam Phaniū nomine: eaq; consilio cū fratre habitato destinavit filio suo Antiphoni vxorē dare. Quibus cōplacitis vno tempore p̃feti Athenis senes: Demipho in ciliciam: Chremes lemnū ad accersendū filiā: q̃ iam illinc cū matre nauigauerat: occasionē dederūt amādī adulescentibus. Nam statim Phædria Citharistriā sub Lenone coepit ardere. Phædria citharistriā ardet: antiphonē filiā illā patrui Phaniū desponsatam sibi nesciēs nescientem: mox vt Athenas venit: nec patrē repperit falso duplici eius nomine: matrē mortuā dum lamentatur adamauit. Consilioq; & opa parasiti fm̃ leges Atheniensij: quāq; sibi cognata esset: tanq̃ tamē in iure victus & velut coactus eam accepit vxorē per absentiam patris. Qui quū venisset & vellet eā expellere: Primo confutat p̃ impudentiā parasiti: post cū suo fratre sic decipitur: vt dum eam credidit ab Antiphone posse disiungi: eam parasitus ip̃e ducat vxorem. & dat ducturo. xxx. minas p̃sentis dotis puellę nomine: q̃s Phormio acceptas Phædrię dedit: ille Lenoni ad Citharistriā redimendam. Qui bus gestis tandem Chremes agnoscit filiam suā cōiunctā cum fratris filio. Quare dum mutato consilio. xxx. minas a Phormione per rixam conatur exigere. Per eundem p̃ditus vxori suę Nauisstratę est: & ip̃e libidinis reus non ante veniā meruit a matre familias q̃ & xxx. minarū: & amoris Citharistrię veniā dedisset filio.

Dos puellę.

Chremes bis
nomi⁹ & bi
gamus pro
ducitur.

INTERLOCVTORES FABVLÆ.

Phormio parasitus.
Demipho senex.
Antipho adulescens.
Geta seruus.
Dorio leno.
Cratinus aduocatus.

Chremes senex.
Phædria adulescens.
Dauus seruus.
Sophrona nutrix.
Hegio aduocatus.
Crito aduocatus.

ACTA LVDIS ROMANIS. L. POSTHVMI

Albino Cornelio Merula. Ædili. Curuli.

Egre. L. Ambiuus turpio. L.

Atili⁹ P̃nestinus. Mo

dos fecit Flaccus Claudi. tibijs

imparibus. Tota græca Apollodori:

Epydicazomenos facta q̃rto, Cn. Fānio, M. Valerio coss.

Prologo ubi dicitur de iudicio Terentii. in quo in antea ab omni bono
laudatissimè, ut Terentius in dicitur, inter laudes qd videri autem Terentius:

PHORMIONIS

C.SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Idem personae & iudicij
et videri debet:

Senarij.

Argumentū
cū plogo du
abusq; legnis
sequentibus
iambicis cō
stat trimet:

Fremeris frater aberat peregre Demipho,
Relicto Athenis Antiphone filio.

Chremes clam habebat lemi vxorem & filiam:
Athenis aliam coniugem; & amantem vnice
Gnatum fidicinam, mater e lemno aduenit

Chremes: q Athenas moritur, virgo sola; aberat Chremes,
& Stilpho dicebatur Fumus procurat; ibi cam vifam Antipho

Cum amaret; opera parasiti vxorem accipit,

Pater & Chremes reuerfi fremere; dein minas

Triginta dant parasito vt illam coniugem

Haberet ipse; argento hoc emitur fidicina:

Vxorem retinet Antipho a patre agnitam;

Hic prologus concitatus est; vt pote qui in Lucii Lauini poetæ æmu
lū inuehitur, a quo grauer lacessitus paria referre molitur. Estq; hic iniū
spectatorem puocans in odium psonæ aduersarij coniunctum cū insinua
tione ad beniuolentiam personæ Terentianæ conciliandam.

PROLOGVS. Senarij.

Prologus cō
citatus in ve
terem poetā
inuectiuus.

Ostē poeta vetus poetam non potest
Retrahere a studio; & tradere hominem in ocium;

Maledictis deterrere ne scribat parat;

Quia ita dicitur: quas antea fecit fabulas,

Tenuisse oratione; & scriptura leui.

Quia nūq; scripsit in sanum adolescentulum;

Ceruam videre; fugere & sectari canes;

Et eam plorare; orare vt subueniat sibi.

Quod si intelligeret cum stetit olim noua,

Actoris opera magis sterisse q̄ sua;

Minus multo audacter q̄ nunc lædit laderet;

Et magis placerent quas fecisset fabulas.

Accusatio a
stilo leui.
Se purgādū
æmulū accu
sar.

PROLOGVS

Fo. CVI

Nunc si quis est qui hoc dicat; aut sic cogitet;
Vetus si poeta non lacesset phior:

Nullum inuenire prologum potuisset nouus,

Quem diceret; nisi haberet cui male diceret.

Is sibi responsum hoc habeat; in medio omnibus

Palmam esse positam; qui artem tractant musicam;

Ille ad famem hunc ab studio studuit reijcere.

Hic respondere voluit non lacessere.

Benedictis si certasset; audisset bene.

Quod ab ipso allatum sit sibi esse id relatum putet.

De illo iam finem faciam dicundi mihi;

Peccandi cum ipse de se finem non facit.

Nunc quid velim animum attendere; apporto nouam

Epidicazomenon; quam vocant comœdiam

Graci; Latini Phormionem nominant;

Quia primas partes qui ager; is erit Phormio

Parasitus; per quem res agetur maxime.

Voluntas vestra si ad poetam accesserit;

Date operam; adeste æqueo animo per silentium,

Ne simili vtamur fortuna; atq; vfi sumus;

Cum per tumultum noster grex motus loco est;

Quem; actoris virtus nobis restituit locum;

Bonitasq; vestra adiutans; atq; æquanimitas;

Hic Daui persona extrinseca introduci; cui Geta Demiphonis seruus ar
gumentū narrat; eo tñ animo Getam cōuenisse videt vt mutuū repetat. qd
dandū erat Antiphonis vxori absente patre suo Chremete supinducte. Hec
psona instruēdi spectatoris causa ita mire induci vt lepores; facietas; & fa
les comicos ab artificioso poeta sub argumēti narratione exquisisse videat
Additio. Attende q̄ garrulos & sentētiolos seruos amat comœdia; Tra
gedia contra tristes & parce loquentes.

Comœdia lepidissima; ex medijs moribus deprompta.

x ij

Tacitā cōsu
tar obiectio
nem.

Figurata &
concinna lo
quutio.

Lacesset tri
meter exigit
p lacessisset.
Palmā: caus
sa certaminis

Audisset bñ
id est lauda
tus esset.

Peccandi ma
ledicendi.

Attentio a re
noua

Phormio vi
lis cōditiois
seruus.

Per hoc ap
paret Ecyra
anteistā actā
Tantologia

Nota quod hanc officinam dicitur.

PHORMIONIS
PRIMVS ACTVS.

DAVVS Senarij.

Dauus hic p
tatica psona
ē nihil ad ar
gumentū co
moediz spes
tans.
Hoc applis
cat argumē
to.

Micus summus meus & popularis Geta,
Heri ad me venit: erat ei deratū uincula.
Iam pridem apud me reliquum pauxillum

Nummorum: id ut conficerem / confeci: affero.
Nam herilem filium eius duxisse audio
Vxorem: ei credo munus hoc corraditur.

Scitū dictū. Quam inique comparatum sit: hi qui minus habent

Vt semper aliquid addant ditionibus:

Quod ille vnciatim vix dimensio suo

Suum defraudans genium comparat miser:

Incōmoda ab vxore Id illa vniuersum abripit: haud existimans

Quanto labore partum: porro autem Geta

Ferietur alio munere vbi hera pepererit.

Porro alio autem vbi erit puero natalis dies:

Vbi iuriabunt: omne hoc mater auferet.

Puer causa erit mittundi, sed videon Getam?

In hac scena deuenitur ad argumenti narrationē: nacta Dauī opportuni
tate illud ab Geta ipso audituri. Rite ergo poeta desideratū ipsi Getæ Dauū
pponit: quē ea fiducia allogit: vt sibi argentū ab eo reddi ita vt sit speret.

GETA. DAVVS.

Trimetri Iambici.

I quis me quæret rufus. Da, prestost: desine. Ge. oh
At ego obuiam conabar tibi Daue. Da, accipe: hem
Lectum sit: conueniet numerus quantum debui. Ge.

Aposiopof
Nā plura di
cturus erat
cuius ex fa
milia
Eclipsis.
Cum gestu
offerentis.
Acticon.

Amo te: & non neglexisse habeo gratiam. Da.

Præsertim vt nunc sunt mores: adeo res redit.

Si quis quid reddit magna habendast gratia.

Sed quid tu es tristis? Ge. ego ne: nescis quo in me tu: &

ACTVS PRIMVS Fo. CVII

Quanto in periculo sum? Da, quid istuc est? Ge. scies:

Modo vt tacere possis. Da, abi sis insciens.

Cuius tu fidem in pecunia perspexeris:

erere verba ei credere: vbi quid mihi lucri est

Te fallere? Ge. ergo ausculta. Da, hanc operā tibi dico. Ge.

Senis nostri Daue fratrem maiorem chremē

Nostin? Da, quid nī? Ge. quid: eius gnatū phædriam? Da.

Tanq̃ te. Ge. euenit senibus ambobus simul

Iter: illi in lemmum vt esset: nostro in ciliciam

Ad hospitem antiquum: is senem per epistolas

Pellexit: modo non montis auri pollicens. Da.

Cui tanta erat res & supererat? Ge. desinas.

Sic est ingenium. Da. oh regem me esse oportuit. Ge.

Abeuntes ambo hinc tum senes: me filijs

Relinquūt quasi magistrū. Da, o Geta prouinciam

Coepisti duram. Ge. mihi vsu venit hoc scio.

Memini relinqui me deo irato meo.

Coepi aduersari primo: quid verbis opust?

Seni fidelis dum sum scapulas perdidi. Da.

Vere in mentē istæc mihi: namq̃ inscitast

Aduorsum stimulum calces. Ge. coepi his omnia

Facere: obsequi quæ vellent. Da, Scisti vñ foro. Ge.

Noster mali nihil quicq̃ primo: hic phædria

Continuo quandam nactus est puellulam

Citharistriam: hanc amare coepit perdere.

Ea seruiebat lenoni impurissimo:

Nec quod daretur quicq̃: id curarant patres

Restabat aliud nihil: nisi oculos pascere:

Sectari in ludum / ducere & reducere.

Gemina per
turbatio a
cupitis.
A maiore.
A cōiectura.

Ergo incre
pantis.
Miræ narra
tionis cōper
dium p̃ iters
rogationem
Illi, f. chremi

Modo nō
nō modo
Demipho
nis auaricia
Prouerbia
lis hypbole
Prouinciā
onusi curā
negocium.
Ornata lo
quutio

Prouerbia
vulgatiss
mū in perti
naces.
Scisti. meta
phora ab in
stitoribus
Ab ætate &
arte amabil.

Nihil aliq̃
quod nō vē
deret leno

x iij

PHORMIONIS

Nos ociosi operam dabamus phædræ:
In quo hæc discedat ludo: ex aduersum ei loco
Tonstrina erat quædam: hic solebamus fere
Plærumq; eam operiri: dum inde iret domum.
Interea dum sedemus illi interuenit
Adulescens quidam lachrymans: nos mirarier.
Rogamus quid sit: nunq; æque inquit ac modo
Paupertas mihi onus visumst & miserum & graue.
Modo quandam vidî virginem huic vicinæ
Miseram: suam matrem lamentari mortuam;
Ea sita erat ex aduerso: neq; illi beniuolens:
Neq; notus neq; cognatus: extra vnam aniculam
Quisq; aderat: qui adiutaret funus: misertumst.
Virgo ipsa facie egregia: quid verbis opust:
Commorat omnes nos: ibi continuo Antipho:
Vultis ne eamus visere: alius censeo:
Eamus: duc nos sodes: imus: venimus:
Videmus: virgo pulchra, & quo magis diceret:
Nihil aderat adiumenti ad pulchritudinem.
Capillus passus / nudus pes / ipsa horrida:
Lachrymæ / vestitus turpis: vt ni vis boni
In ipsa inesset forma: hæc formam extinguerent.
Ille qui illam amabat fidicinam: tantummodo
Satis inquit scitast: noster vero: Da, iam scio
Amare cœpit, Ge, scin quam: quo euadat vide.
Postridie ad anum recta përgit: obsecrat
Vt sibi eius faciat copiam: illa enim se negat.
Neq; eum æquum ait facere: illam ciuem esse atticam
Bonam bonis pregnantam: si vxorem velit

Illi p illic.
Vergi. Illi
mea tristitia
facta

Miserâ ob
affectum

Auxelis. nã
res minuunt
fina auget.

A forma
laus

Facetissima
breuitas

Mira genui
næ formæ
descriptio

Summa
laudatio

Scita. i. bel-
la modesta
Emphatîcos

Laus a loco
a persona
a maiorib.

ACTVS

PRIMVS

Fo. CVIII

Lege id licere facere: sin aliter negat.
Noster quid ageret nescire: & illam ducere
Cupiebat: & metuebat absentem patrem, Da.
Non si redisset pater ei veniam daret: Ge.
Ille ne in dotatam virginem atq; ignobilem
Daret illi: nunq; faceret, Da, quid sit deniq; Ge.
Quid fiat: est parasitus quidam phormio:
Homo confidens: qui illum dij omnes perdiunt, Da;
Quid is fecit: Ge, hoc consiliũ quod dicam dedit,
Lex est: vt orbe qui sint genere proximi
His nubant: & illos ducere eadem hæc lex iubet.
Ego te cognatum dicam: & tibi scribam dicam,
Paternum amicum me assimulabo virginis;
Ad iudices veniemus: qui fuerit pater:
Quæ mater: qui cognata tibi sit: omnia hæc
Constringam: quod erit mihi bonum atq; commodum;
Cum tu horum nihil refelles vincam scilicet,
Pater aderit: mihi paratæ lites: quid mea?
Illa quidem nostra erit, Da, iocularẽ audaciam, Ge;
Persuasit homini: factumst / ventumst: vincimur:
Duxit, Da, quid narras: Ge, hoc quod audis, Da, o Geta
Quid te futurumst: Ge, nescio hercle: vnum hoc scio:
Quod fors feret: feremus æquo animo, Da, placet.
Hem istuc viri est officium, Ge, in me omnis spes est mihi, Da,
Laudo, Ge, ad precatorem abeam: credo qui mihi
Sic oret: nunc omitte quæso hunc: cæterum
Posthac si quicq; nihil precor: tantummodo
Non addit: vbi ego hinc abiero: vel occidito, Da,
Quid ille pedagogus qui citharistiam;

Sylepsis

Ne abundat
sensu & vĩa

Alia causa
litis futuræ

Phormionis
fictũ cõsiliũ.
Archaismos
Per hoc tol-
lit metũ An-
tiphonis

Lepidissimũ
compendiũ.

Sententia
moralis
Consolatio
laudatoria
Deliberatio
precatoris
ad dominũ
mittendi.
Urbaniter
de phædræ
inquit,

PHORMIONIS

Cū gestu & cōmiseratōe Quid rei gerit? Ge. sic tenuiter. Da. non multū habet
 Quod det fortasse? Ge. immo nihil; nisi i spem meram. Da.
 Præpario in opinati ad uentus senis Pater eius redit an non? Ge. nondum. Da. quid? senem
 Quoad expectatis vestrum? Ge. non certum scio.
 Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modo:
 Et ad portitores esse delatam; hanc petam. Da.
 Moralis ex pressio: nam Geta alijs ser uis petat. Nunquid Geta aliud me vis? Ge. ut bene sit tibi.
 Puer heus nemon hoc prodit: cape; da hoc Dortio.

Hic comparatio vitæ Antiphonis atq; Phædriæ continet: inter se contē dentiū vter eorū magis sit miser. Simulq; illorū ostendit cōditio qui id qđ immodice cōcupiuerūt: vbi adepti fuerint fastidiunt exemplo.

Scæna ex vſu cōmuni nata.

ANTIPHO PHÆDRIA

Oſonarij & vnus Dimeter.

Deon rē rediſſe: vt qui mihi cōſulū optime velit eſſe
 Phædria: patrē vt extimelcā; vbi i mētē ei aduētū venit:
 Qđ ni fuiſſe incogitās: ita eū expectarē: vt par fuit. P.

Quid iſtuc eſt? An rogitas? q tā audacis facinoris mihi cōſcius ſis?

Quod vtiā ne phormioni id ſuadere in mētē incidiſſet:

Neu me cupidū eō compuliſſet: quod mihi principiūſt mali.

Non potius eſſem: fuiſſet tum illos mihi agre aliquot dies.

At nō quotidiana cura hæc angeret animū. Ph. audio. An.

Dū expecto q̄ mox veniat: q̄ adimat hanc mihi cōſuetudinē. P.

Aljs quia deſit quod amant / agreſt: tibi quia ſupereſt / dolet.

Amore abundans antipho.

Nam tua quidē hercle certo vita hæc expectēda optandaq; eſt.

Ira me diū bene ament: vt mihi liceat tam diū quod amo frui.

Iam depaciſci mortem cupio: tu conſiſcito cætera:

Quid ego ex hac inopia nunc capiam: & quid tu ex iſtac copia.

Vt ne addā: q̄ ſine ſumptu ingenuā / liberalē nactus es:

ACTVS

PRIMVS

.Fo. CIX

Quod habes ita vt voluiſti vxorem ſine mala fama: palam
 Beatus: ni vnū hoc deſit: animus qui modeſte iſtac ferat.
 Quod ſi tibi res ſit cū eo lenone quo cum mihi eſt: tum ſentias
 Ita pleriq; ingenio ſumus omnes: noſtri noſmet poenitet. An.
 At tu mihi contra nunc videre fortunatus Phædria.
 Cui de integro eſt poteſtas etiam conſulendi quid velis
 Retinere: amare: amittere: ego in eum inciđi inſolix locum:
 Vt neq; mihi eius ſit amittendi: nec retinendi copia.
 Sed quid hoc eſt: videon ego Getam currentem aduenire huc?
 Is eſt ipſus: hei timeo miſer: quam hic mihi nunc rem nunciet

In hac ſequenti ſcæna Getæ ſerui currentis officiū eſt. qui quum eſſet ex ſe nis aduētū perturbatus: eo nuncio Antiphonē adeo reddit trepidantem & meticuloſum: vt ante conſpectum patris q̄uis ab Geta confidenter iſtruat cōparere minime ſit auſus: immo propere abſcedit: nō rediturus ad rerū cō gnitionem vſq; & fabulæ cōuerſionē. Remanēt igitur allocuturi ſenem Ge ta & Phædria: qui ſeſe mutuo in illum iſtruūt exhortanturq;.

GETA ANTIPHO. PHÆDRIA

Tetrametri: partim Trimetri: & Dimetri tres

Vllus es Geta: niſi aliqđ iā tibi conſiliū celere repereris.

Ita nunc imparatum ſubito tanta te impēdent mala:

Quæ neq; vti deuitē ſcio: neq; quo mō me inde extrahā.

(Nam non poteſt celari noſtra diutius iam audacia)

Quæ ſi non aſtu prouidentur: me aut herum peſſundabit. An.

Quidnam ille cōmorus venit? Ge. tū temporis punctum mihi

Ad hanc rem eſt: herus adefit. An. quid iſtud maliſt? Ge.

Quod quum audierit: quod eius remediū inueniam iracūdiā:

Loquar ne: incendā: taceam: inſtigem: purgem me: laterē laue.

Eheu me miſerū: cū mihi paueo: tū Antipho me excruciat animi.

Eius me miſeret: ei nūc timeo: is nūc me retinet: nā abſq; eo eſſet:

Recte ego mihi vidiſſem: & ſenis eſſem vitus iracundiam.

Aliquid cōuaſiſſem: atq; hinc me cōijcerem poruinā i pedes. An.

Antiphon ſeget & aliqui ſonit. in oculis. Vicinid. pectis grandibus ſubſonit. A fama. dñj.

Adagium.

Proverbium

elegans.

Fœlicē dicit

eo q̄ non ad

mat nuptā.

Semper em

metuimimū

præſaga ma

li mæns.

Scipum in

ſecunda pſo

na allogur.

Versus nunc

reijcit.

Noſtra: cui

auctor fui

Punctum. i.

momentum

Quod. ſ. ant

phonē duxit

ſe vxorem.

Adagium

Exclamatio

ſupentis.

Conuaſiſſe

metaphora

.i. ſuſtulſiſſe.

Culta loqu

tio

PHORMIONIS

Quam hic fugam: aut furtum parat: Ge.

Deserta lo-
quentia. Sed ubi Antiphonem reperiam: aut qua querere insista via, Ph.
Verba delis-
berantis. Te nomiāt, An. nescio qd' magnū hoc nūcio expecto malū: Ph.
Ah fan^one es: Ge. domū ire pergā: ibi plurimum sit, Ph. reuocem^o

Ouiam: Satis pūpio quisq; es. An. Geta. G. ipe ē quē volui obuiā, An.
Eclypsis.

Affectum tie-
mentis expri-
mit. Cedo quid portas obsecro: atq; id (si pores) verbo expedi, Ge.

Apostopos. Faciam, An. eloq;re, Ge. modo apud portū, An. meum ne: Ge.

Anastrophe. Intellextin, An. occidi, Ge. hem, An.

Nā quod: p-
quodnā. Quid agā: Ph. qd ais: G. hui^o patrē vidisse me patruū tuū, An:

Amatoria. Nam quod ego hui^o nunc subito exinio remedium iueniā misere:

Apostros-
phe. Quod si eo mea fortuna redeūt Phaniū abs te vt distrahar:

Ver. audace. Nullast mihi vita expetēda, Ge. ergo istac cum ita sint Antipho:

Fortuna iu-
uar. Tanto magis te adungilare equum sit: Fortis fortuna adiuvat, An.

Culpe suspi-
tio ex timore. Nō sum apd' me, Ge. atq; opus est nūc q; maxime vt sis Antipho:

Comeruisse culpā, Ph. hoc verūst, An. nō possum imitariet, Ge.

Quid faceres: si aliqd grauius tibi nūc faciundū foret: An.

Cū hoc nō possū: illud min^o possē, Ge. hoc nihil ē Phædria: sicut

Quid conterimus operam frustra: quin abeam: Ph. & quidem

ego, An. obsecro.

Quid si assimulabo satū ē: Ge. garris, An. vultū cōreplamini: hē

satū sic est: Ge. nō, An. qd si sic: G. pmodū, An. qd si sic est:

Hē istuc seruā: & verbū verbo par pari vt respōdeas: (Ge. sat est)

Ne te iratus suis saluidicis dictis protelet, An. scio, Ge.

Vi coactum te esse: inuitum: lege: iudicio: tenes:

Sed quis hic est senex quem video ī vltima platea: An. ipsus est:

Non possum adesse, Ge. ah quid ais: quo abis Antipho: mane

Mane in q; An. egomet me noui: & peccatum meum.

ACTVS

SECVNDVS

Fo. CX

Vobis cōmendo Phanium: & vitam meā, Ph.

Geta quid nūc fiet: Ge. tu iam lites audies:

Ego plectar pendens: nisi quid me fecerit:

Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus:

ad nosmetipsos facere oportet. Phædria, Ph.

Aufer mihi oportet: quin tu quod faciam impera, Ge.

Meministi olim vt fuerit vestra oratio

In re incipiunda ad defendendam noxiam:

Iustam illam causam: facilem: vincibilem: optimam: Ph:

Memini, Ge. hem nunc ipsast opus: aut siquid potest

Meliore & callidiore, Ph. fiet sedulo, Ge.

Nunc prior adito tu: ego in insidijs hic ero

Succenturiatus: si quid deficies, Ge. age.

Hic accusatio est & contradictio per remotiūā qualitātē in controuersia, vbi vitæ exemplū ostēdit: quo facile perspicitur nullā esse tā iustā & grauē patris iracundiā: quæ nō cū defensoris fiducia: & interuallo rēporis euane scat. In primis itaq; Demipho stomachat de filij nuptijs: hæsitās quidnā res rum agat. Tum factum Antiphonis Phædria apud patrem sacetissime des sendit. Huic Geta quoq; astipulatur: & idem expiando factum seni insultat irridetq;. Postremo Phormionem Demipho vt iniuriam secum exposulet conuenire decreuit.

SECVNDVS ACTVS:

DEMIPHO. GETA. PHÆDRIA.

Octonarij: Senarij, vnus Catalecticis: & vnus Hypermeter.

Tane tandem vxorē duxit Antipho iniussu meo:

Nec meū iperitū (age mitto iperitū) nō simultatē meā

Reuereri: saltem nō pudere: o facinus audax. o Geta

Monitor, Ge. vix tandē, De. qd mihi dicet: aut quā causā repiet:

Demiror, Ge. atq; repperi sū aliud cura, De. an ne hoc dicet mihi:

Inuitus feci: lex coegit: audio & fateor, Ge. placet, De.

Antistrophe
prius phani-
um q; se com-
mendat.
Verba despe-
rantis.

Ad oīa se pa-
ratum indicat

Noxiam p-
noxiam: pro-
pter iābicum

Quia nunc
prelium erit:
tūc praelusio
fuit.

Quam vehe-
mēs inceptio
ab admirati-
one criminis
obijciendi.
Mira extenu-
atio.
Exclamatio.
Geta hoc se-
cum.
Vincipotes
qui partem
defensionis
admiuit.

PHORMIONIS

Præparatio Verum scientem / tacitum; causam tradere aduersariis.
futuræ defen Etiam ne id lex coegit. Ph. illud durū. Ge. ego expediam sine. D.
sionis. Incertum est qd agam; quia præter spem; atq; incredibile hoc mihi

obtrigit.

Splendida et Ita sum irritatus; animū vt nequam ad cogitandū instituire.
memoranda Quam obrem omnes cū secundæ res sunt; maxime
sententia. Meditari secum oportet; quo pacto aduersam ærūnam ferant;

Sincerum in Pericla; damna; exilia. peregre rediens semper cogitet;

figurum. Aut filij peccatum; aut vxoris mortem; aut morbum filiae.

Confutatio .i. Communia esse hæc fieri posse; vt ne quid animo sit nouum.

ex rerū vfu. Quicqd præter spē eueniat; omne id deputare esse in lucro. Ge.

Iā ferme fra O Phædria incredibilest; quanto herum anteo sapientia.

sta lenis ira. Meditata mihi sunt omnia mea incōmoda; herus si redierit;

Comice incō Vsq; molēdum esse pistrino; vapulandum; habendæ compedes;

moda. Opus ruri faciendū. horum nihil quicq; accidet animo nouum;

Seruoz sup Quicquid præter spem eueniet; omne id deputabo in lucro.

plicia. Sed quid cessas hoīem adire; & blande in principio allog; De.

Irrisoria hu Mitia pba se Phædriam mei fratris video filium mihi ire obuiam. Ph.

ius dicti resū Mi patruæ saluæ. De. saluæ; sed vbi est Antipho. Ph.

ptio. Saluum te venire gaudeo. De. credo; hoc respōde mihi. Ph.

Mitia pba se Valet. hic est; sed sat in omnia ex sententia; De.

nis de Phæ. Vellem quidem. Ph. quid istuc; De. rogitas Phædria;

Denuo salu Bonas me absente hic confecistis nuptias. Ph.

rat vt iterum Eho an id succentes nunc illi; Ge. o artificem probum. De;

mitescat. Ego ne illi non succeseam; ipsum gestio dari

Inquirat vt Mihi in conspectum; nunc sua culpa vt sciat

Ironia com Lenem patrem illum factum me esse acerrimū. Ph.

mori. Atqui nihil fecit patruæ quod succenseas. De.

Exclamatio Ecce autem similia omnia; omnes congruunt.

ironica.

Ego ne illi.

emphaticos.

ACTVS SECVNDVS Fo. CXI

Vnum cognoris; omnes noris. Ph. haud itast. De.

Hic innoxia est; ille ad defendendam causam adest;

Cum ille abest; hic præsto est; tradunt operas muruas. Ge.

Probe eorum facta imprudens depinxit senex. De.

Nam ni hæc ita essent; cum illo haud stares phædria. Ph.

Si est patruæ culpam vt antipho in se admisit.

Ex qua re minus rei foret; aut famæ temperans;

Non causam dico; quin quod meritis est ferat.

Sed si quis forte malicia fretus sua /

Insidias nostræ fecit adulescentiæ;

Ac vicit; nostram ea culpa est; an iudicium;

Qui sape propter inuidiam adimunt diuiti;

Aut propter misericordiam addunt pauperi; Ge.

Ni nossem causam / crederem hunc vera loqui. De.

An quisquā iudex est qui poscit noscere

Tua iusta; vbi tute verbum non respondeas;

Ira vt ille fecit. Ph. functus adulescentuli est

Officium liberalis; postquam ad iudices

Ventum est; non potuit cogitata proloqui.

Ita cum tuū timidum obstupescit pudor. Ge.

Laudo hunc; sed cesso adire q̄primum senem;

Here saluæ; saluum te aduenisse gaudeo. De. oh

Bone custos saluæ; colume vero familiæ;

Cui commendaui filium hinc abiens meum. Ge.

Iam dudum te omnis nos accusare audio

Immerito; & me omnium horum immeritissimo;

Nam quid me in hac re facere voluisti tibi;

Seruum hominem causam orare leges non sinunt;

Neq; testimonij dictio est. De. mitto omnia, adde

Antitheton.

Sūma cōtra

dictiōis. Ver

gi. Et crimie

ab vno disc

omnes.

Hic causam

abundat.

Stares. i.

faueres.

Rhetoricū

theoremā.

Duplex me

ratheis in ac

cosatore &

iudices.

Accusat de

seniorie filij

segnitiem

Translatio

causæ

Geta Dem

phonem lau

dat. Ironia

Duplex

accusatio.

Exceptio sul

in causa agē

da.

y in

PHORMIONIS

Singula ita Illuc imprudens; timuit adulescens; sino.
 pfereda tan Tu seruus; verum si cognata est maxime:
 plura sint Non fuit necesse habere; sed id quod lex iubet
 Præpat los Dotem daretis; quæreret alium virum.
 cum fallaci Quæ ratione inopem potius ducebat domum? Ge.
 senis. Non ratio; verum argentum deerat. De. sumeret
 Expedita res Alicunde. Ge. alicunde; nihil est dictu facilius. De.
 Iponso. Postremo; si nullo alio pacto vel foenore. Ge.
 Edypsis. Hui dixti pulchre; siquidem quisq; crederet
 Te viuo. De. non; non sic futurum est; non potest.
 Ego ne illam cum illo vt pariar nuptiam vnum diem?
 Nihil suatue meruit; hominem demonstrarier
 Istum. p. con Mihi istum volo; aut vbi habiter demonstrarier. Ge.
 temptu. Nempe phormionē. De. istum patronum mulieris; Ge.
 Simplex est iam faxo hic aderit. De. Antipho vbi nunc est. Ph. foris. De.
 senex qphæ Abi phædria; eum require; atq; adduce huc. Ph. eo
 drianam mittit Recta via equidem illuc. Ge. nempe ad pamphilam. De.
 Penates. idē At ego deos penates hinc salutaram domum
 domesticos Deuorari; inde ibo ad forum; atq; aliquot mihi
 lares. Amicos. i. aduocatos
 & testes Amicos aduocabo ad hanc rem qui adfient;
 Vt ne imparatus sim cum adueniar phormio;

In hac seqn. scæ. de Parasitis viliorib⁹ poeta vitæ exēplū pponit: vt in Eu
 nucho de potiorib⁹ assentatorib⁹. Verū isti p̄sentes acrius a Terentio laces
 rant. Hic phormio sese aduersus demiphonē ligaturū instruit & animet.
 ¶ Additio. In hac scæna etiā præcipue laudat ambuionis oscitatis ac tenu
 lenti actio; ad exp̄ssionē p̄sonæ parasitice accommodata.

PHORMIO GETA

Septenarij Iambici.

Antipho
 abisse qrit
 Admodum
 vim annuen
 di habet.
 Pulchra re
 spondedi va
 rietas.
 Ta ne patris aus cōspectum veritū hinc abisse. Gradmo
 dum. Phor.
 Phaniū relicta solā. Ge. sic. Ph. & iratū senem. Ge.

ACTVS SECVNDVS Fo. CXII

Oppido. Ph. ad te summa solum phormio rerū redit:
 Tute hoc intristi; tibi omne est exedendū; accingere. Ge.
 Obsecro te. Ph. si rogabit. Ge. in te spes est. Ph. eccerem.
 Quid si reddet. Ge. tu impulisti. Ph. sic opinor. Ge. subueni. Ph.
 Cedo senem; iam instructa sunt mihi corde consilia omnia. Ge.
 Quid ages. Ph. qd vis nisi vt maneat phaniū; atq; ex crimine hoc
 Antiphonē eripiam; atq; in me omne irā deriuē senis. Ge.
 O vir fortis atq; amicus; verum hoc sæpe phormio
 Vereor; ne istac fortitudo in neruum erumpat demipho. Ph. ah:
 Nota ita est; factum est periculū; iam pedum visasti via.
 Quot me censes homines iam diuerberasse vsq; ad necem
 He ipse; tum ciues; quo magis noui tanto sapius.
 Cedo dū ne vñq; iniuriarum audisti mihi scripta dicat. Ge.
 Quid istuc. Ph. quia non rete accipiri tenditur; neq; misuo;
 Qui male faciunt nobis; illis qui nihil male faciunt tenditur
 Quia enim in illis fructus est; in his opera luditur.
 Alijs alunde est periculum; vnde aliquid abradi potest.
 Mihi sciunt nihil esse; dices; ducent damnatū domū;
 Alere nolunt hominē edacē; & sapiunt mea quidē sentētia.
 Pro maleficio si beneficiū summū nolunt reddere. Ge.
 Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia. Ph.
 Immo enim nemo satis p̄ merito gratiā regi refert;
 Tene ad symbolū venire vñctum; atq; lautū e balneis;
 Ociosum ab animo; cum ille & cura & sumptu absumit.
 Dum tibi sit quod placeat; ille ringitur; tu rideas. Biba priori prius
 Pior bibas; prior decumbas; ecena dubia apponitur. Ge.
 Quid istuc verbi est; Ph. vbi tu dubites quid sumas potissimū.
 Hæc cum ratione in eas q̄ sint suauia & q̄ cara sint:
 Ea qui prabet nō tu hūc habeas plane præsentē deum. Ge.

Hoc facit ad fallaciam.
 Laetitia de cōsilijs regi;
 Tria p̄mittit quibus tota anti. causa cōstituitur.
 Blande laus dat.
 Prouerbiū sagittarijs natum
 Metaphora. Adagium.
 Totū metaphoricos & scurrilis o
 Acyrologia id est impropria locutio
 Allegorice & triuialiter Edypsis; faciunt. s. no bis mali.
 Diuites perclitantur
 Facete se edacem vocat.
 Summa parasitorum foelicitas cibis.
 Rex: mō est relatiuū ad parasitū.
 Poeticus lepor.
 Ringit. i. sto machat. trās latū a canib⁹ lataturis.
 Bibe priori prius
 Pior bibas; prior decumbas; ecena dubia apponitur. Ge.

PHORMIONIS

Senex adest: vide quid agas: prima coniunctio acerrima:
Si eam subfunderis: post illam iam ut lubet ludas licet.

In sequenti scena controversia est que vno tempore ex utraque parte tractatur
Est autem ea inter Demiphonem & parasitum: de nuptiis antiphonis & phanij in
patris absentia factis: quas pater dissolvere cupit puellamque abijcere: quod para-
situs obnixè impedire conatur.
Additio: Præterea in his contentionibus ea potissimum dicitur: quæ simplici pa-
trifamilias & calumniolo sycophantæ improbissimoque parasito maxime
congruere videntur. Hæc poeta scite inter se commiscet.

DEMIPHO GETA PHORMIO

Ad instrum-
tos iam ad-
uocatos hos
machose
hæc dicit.
Innuat ut
sileat.

Senarij omnes
Nunquam cuiquam contumeliosus
Audistis factam iniuriam quæ hæc est mihi:
Adeste quaeso. Ge. iratus est. Ph. quin tu hoc agas?
Iam ego hunc agitando: prohi deum immortalium fidem:

Exclamatio
per cõgem-
nationem mi-
ræ vehementer.
Sequimur ad
aduocatos
dicit.
Conquestio
ad coronam
spectatorum
Male audies
id est crimi-
naberis.
Veterator
callidus hæc
omnia fingit

Negar phanium esse hanc sibi cognatam Demiphonem:
Hanc demiphonem negat esse cognatam: Ge. negat. Ph.
Neque eius patrem se scire qui fuerit: Ge. negat. De.
Ipsam esse opinor de quo agebam: sequimini. Ph.
Nec Sulphonem ipsum scire qui fuerit: Ge. negat. Ph.
Quia egens relicta est misera: ignoratur parens:
Negligitur ipsa: vide auaricia quid facit. Ge.
Si herum insimulabilis malicia: male audies. De:
O audaciam: etiam me ultro accusatum aduenit. Ph.
Nam iam adulescenti nihil est quod succenseam
Si illum minus norat: quippe homo iam grandior
Pauper: cui opera vita erat: rui fere

Fastidit ocio-
sa narratio

Se continebat: ibi agrum de nostro patre
Colendum habebat: sape interea mihi senex
Narrabat se hunc negligere cognatum suum.
At quem virum: quem ego viderim in vita optimum: Ge.

ACTVS SECVNDVS Fo. CXIII

Videas te: atque illud ut narras. Ph. abi in malam crucem.

Nam nita eum existimasset: nunc tam grauis
Ob hanc inimicitias caperem in nostram familiam:
Quam is aspernatur nunc tam illiberaliter. Ge.
Pergin hero absenti male loqui impudenter: Ph.
Dignum autem hoc illo est. Ge. ain tandem carcer: De. Geta. Ge.
Bonorum extoror: legum contoror. De. Geta. Ph.
Responde. Ge. quis homo est: ehem. De. tace. Ge. absenti tibi
Te indignas: seque dignas contumelias
Nunc cessauit dicere hodie. De. ohe desine.
Adulescens primum abs te hoc bona venia expeto:
Si tibi placere potis est mihi ut respondeas:
Quem amicum tuum ais fuisse istum: explana mihi
Et qui cognatum me sibi esse diceret: Ph.
Proinde explicare quasi non nosset. De. nossem: Ph. ita. De.
Ego me nego: tu qui ais redige in memoria. Ph.
Eho tu sobrinum tuum non noras: De. enecas:
Dic nomen. Ph. nomen: maxime. De. quid nunc taces: Ph.
Peri hercle: nomen perdidici. De. hem: quid ais: Ph. Geta
Si meministi quod olim dictum sit subijce: hem
Non dico quasi non noris: tentatum aduenis. De.
Egon autem tento: Ge. Sulpho. Ph. atque adeo quid mea:
Sulphost. De. quæ dixisti: Ph. Sulphonem inquit noueras: De.
Neque ego illum noram: nec mihi cognatus fuit
Quisquid istoc nomine. Ph. ita ne: non te horum pudet:
At si talentum rem reliquisset decem. De.
Dij tibi male faciant. Ph. primus esses: memoriter
Progeniem vestram usque ab auro atque arauo proferens. De.
Ita ut dicis: ego tum si aduennissem: qui mihi

Vede te: lo-
cus salebro-
sus.
Hanc. s. Pha-
nium.
Illiberaliter:
Generale ad
omne male-
ficium.
Contumelie
in Parasitu.
Quis homo
callida Getæ
dissimulatio
Bona venia.
inde discor-
dia.
Potis est pro-
pote.
Qui p vnde
Proinde. i. ita.
Vulgaris dis-
ceptatio
Falsi nomis
non meminit.
Lenit ad Ge-
tam tanquam no-
men perdidit.
Epirocalis
mos ob con-
fusionem ca-
suam
Talentum: p
talentorum.
Imprecatio.
Senex confi-
dit iustæ cau-
sæ.

Cognata esset dicerem: idem tu face: cedo

Qui est cognata? Ge. heu noster recte: heus tu caue, Ph.

Dilucide expediui: quibus me oportuit

Iudiciis, tum si id falsum fuerat: filius

Cur non refellit? De. filium narras mihi?

Cōpendium cōuictorum. Cuius de stulticia dici ut dignum sit non potest, Ph.

Ironia At tu qui sapiens es magistratus adi:

Irridet senē Iudiciū de eadem causa iterum ut reddant tibi:

Quandoquidem solus regnas: & soli licet

Mos vet⁹ & obsoletus. Hic de eadem causa bis iudiciū adipiscier, De:

Redit ad cōcordiā. Et si mihi facta iniuria sit: verū tamen

Ironice. Potiusq; lites secer: aut q; te audiam:

Argumenta p̄ interrogatōnem sunt Idem ut cognata si sit: id quod lex iubet:

fortiora Dorem dare: abduce hanc: minas quinq; accipe, Ph.

Confutatio a simili. Ah ah hæ: homo suauis, De. quid est: num iniquum postulo?

Repetitio superioris. An ne hoc quidem adipiscar ego quod ius publicum sit? Ph.

Ita ne tandem quæso: meretricē ubi abusus sis:

Mercedem dare lex iubet ei: atq; amittere:

An ut ne quid turpe cuius in se admitteret

Propter egestatem: proximo iussisti dari:

Ut cum vno ætatem degeret: quod tu veras? De:

Ita proximo quidem: at nos vnde: aut q; obrem? Ph. ohe:

Prouerbiū Actum aiunt: ne agas, De. non agam: immo haud desinam:

Perfecero subiunctiuus ornate p̄ indicatū. Donec perfecero hoc, Ph. ineptis, De. sine modo, Ph.

Demipho iudiciur. Postremo tecum nihil rei nobis Demiphost.

Tuus est damnatus gnatus: non tu: nam tua

Præterierat iam ad ducendum ætas, De. omnia hæc

Illum purato quæ ego nunc dico dicere.

Definitiuæ rē spondet. Aut quidem cum vxore hac ipsum prohibeo domo, Ge.

Iratus est: tute idem feceris melius, De.

Ita es paratus facere me aduersum omnia

Infortis: Ph. metuit hic nos: tametsi sedulo

Diffimulat, Ge. bene habent tibi principia, Ph. quin quod est

Ferundum feras: tuis factis dignum feceris:

Ut amici inter nos simus, De. egon tuā expetam

Amicitiam: aut te visum aut auditum velim? Ph.

Si concordabis cum illa: habebis quæ tuam

Senectutem oblectet: respice ætatem tuam, De.

Te oblectet: tibi habe, Ph. minue vero iram, De. hoc age:

Satis iam verborum sit: nisi tu properes mulierem

Adducere: ego illam ejiciam: dixi Phormio, Ph.

Si tu illam attigeris: secusq; dignum sit liberam:

Dicam impingam tibi grandem: dixi Demipho.

Si quid opus fuerit: heus domo me, Ge. intellego

¶ In hac sequenti scena deliberatio continetur in qua consulunt aduocati quorum vnus suadet: alter dissuadet. Tertius qui in sententia alterutrius accedere debebat: eiusmodi incertum produxit consilium: ut rursum fuerit ope precium deliberare.

Additio. Pau. Malleoli. Animaduerte hic exemplū & ingenium aduocatorum: qui consilij nodum quoad possunt: sere protelare satagunt. Attēde etiā quēadmodum alter alterum reuereri studuerit: in hoc q; Hegio priorem loquendi locum Cratino honoris gratia defert, quem sane præloquēdi discretionem nos quoq; imitari decorum est.

Cæterum si miram poetæ artem singularem compositionis: facundam energiā: sententiarū pregnantiam paulo diligentius & introspicere & rimari voluerimus: inueniemus proculdubio Terentium nostrum omnium lepidissimum: familiarissimum: moralissimum.

Nota. Dixi: id est sententiam meam sum elocutus. Nam hoc verbū dixi in fine additum superiora confirmat: & est proprium his qui perorauerunt causam. Quare frequenter in fine orationis poni consuevit. Significat enim dicere accomodate appositēq; loqui. Inde dictio dicitur oratio festiua atq; diserta, Quintilia. Nam mihi ne dicere quidem videtur: nisi qui dispoſire: ornate: copiose dicit. Et Cicero in offi. Et ad dicendum & ad iudicandum id est in oratoria arte & in philosophia,

Peculiaris loquutio. Volūtas est necessitati ac cōmodanda

Prouerbiale Frustra suadet. Quo placere conat irritat

Irrisorie ad Getā hæc.

Senarij.

Exclamatiue
legendum.
Cura ē in spe
bonorū: sol
licitudo ī me
tu malorum
Prodit. i. cō
paret.

Vanta me cura & sollicitudine afficit
Gnatus: qui me seq; hūce impediuit nuptijs.
Necq; mihi in conspectum prodit: vt saltem sciam

Quid de hac re dicat: quidve sit sententiæ.

Abi tu vise redierit ne iam: an nondum domum. Ge.

Ad Geta: Eo. De. videtis quo in loco res hac fiet

Ad aduoca
tos. Quid ago: dic Hegio. He. ego cratinum censeo

Rogat Hegi
onis sniam. Si tibi videtur. De. dic Cratine. Cra. me ne vis: De.

Capratio be Te. Cra. ego quæ in rem tuā sint ea velim facias: mihi
niuolentia. Sic hoc videtur: quod filius te absente hic

Consilium Egit: restituit in integrum: æquum sit & bonum: Cratini.

Ab honesto. Et id impetrabis: dixi. De. dic nunc Hegio. He.

Ab vtili. Ego sedulo hunc dixisse credo: verum ita sit:

A possibili. Quot homines tot sententiæ: suus cuiq; mos est.

Apocriſto. Mihi non videtur quod sit factum legibus.

Ab honesto & possibili. Rescindi posse. & turpe inceptu sit. De. dic Crito. Cri.

Critonis cō Ego amplius deliberandum censeo:

Amplifica Res magna est. He. nunquid nos vis: De. fecistis probe:

rio causæ. Incertior sum multo q̄ dudum. Ge. negant

Redisse. f. fili Redisse. De. frater est expectandus mihi

um. Is quod mihi dederit de hac re consilium id exequar.

Fratriſ cōſi Percontratum ibo ad portum quoad se recipiat. Ge.

lium percon Atego Antiphonē quæram: vt quæ acta hic sunt sciat:

tatur. Sed eccum ipsum video in tempore huc se recipere

Hic Antipho sese vehemēter inculcat q̄ ita in cōſulto abierit causamq; suā
alijs defendendā reliquerit Tum oībus de rebus Geta q̄ sedulo interrogat:

ANTIPHO GETA. Tetrametri omnes.

Nimvero Antipho multis modis cū istoc aio es vitupandus

Ira ne hinc abiisse: & vitā tuā tutandā alijs dedisse:

Alios tuam rem credidisti magis q̄ te animaduersuros:

Nā vtut erant alia: illi certe quæ nunc domi tuæ est cōsulēres

Ne quid propter tuam fidē decepta pateret malī.

Cuius nunc miseræ spes: opeſq; sunt in te vno omēs sitæ. Ge.

Equidē here nos iādudū hic te absentē incusamus: q̄ abieris. An.

Te ipsum q̄rebam. Ge. sed ea causa nihilomagis defecimus. An.

Loquere obsecro: quonam in loco sunt res & fortunæ meæ:

Nunquid patri subdolet: Ge. nihil etiam. An. & qd spei porro sit:

Ge. nescio. An. ah. Ge.

Nisi Phædria haud cessauit p te enīti. An. nihil fœcit noui. Ge.

Tum Phormio itidē hac re vt in alijs hoīem strennuū p̄buit. An.

Quid is fœcit: Ge. cōſurauit verbis admodū iratū patrē. An.

Heu Phormio. Ge. ego quod potui porro. An. mi Geta omīs vos

amo. Ge.

Sic habent principia sese vt dico: adhuc trāquillares est.

Māsurusq; patruū pater ē dū huc adueniat. A. qd eū. G. vt aiebat

De eius cōſilio velle sese facere quod ad hanc rem attinet. An.

Quantus metus est mihi venire huc saluū nunc patruū Geta:

Nā per eius vnā (vt audio) aut viuā: aut moriar sententiam. Ge.

Phædria tibi adest. An. vbi nā. Ge. ecce a sua palestra exit foras

Hæc scæna in petitiōe versat: quæ sæpe deliberatiū admittit locum Phæ
dria Dorionē ipm lenonē blande p̄catur & obsecrat: ne Pamphilam militi
venditā tā cito tradat: pollicetur em se intra tridū Lenoni allatūz quicq;
pro eius redemptiōe promiserat. & id qdem cū ſœnore. Alioq; perpeſſūz
fore ni dederit argentū vt ea sibi eripiat: militiq; precium numeratū relin
quatur. Itidem Antipho atq; Geta Lenoni persuadere enīuntur.

Addito. Antē de hic duos Lenonis mores: lenia adulescētis amatoris bl
dimēta: artificis poetæ admirandū in vtriūſq; descriptiōe variētat; ingeniū

PHÆDRIA DORIO ANTIPHO GETA.

z ūj

Seipm ipſu
deniæ lame
cater incuſat.
Amator: e v
tam.
Plus phaniſ
q̄ ſeipſum
curat.
Affect⁹ am
tium.
Iamdudū. i.
pauloante.
Incus. p̄p̄r:
Omīa ſua in
amica repu
rat.

Subolet. mē
taphora ab
odoribus.
Cōuentiōē
eius & Phor
mionis intel
ligit.
Laudat
Phormio
nem.
Māſurus p̄
contraturus.
Amatorie
patruum nō
ſaluū optat.
Tanq̄ ſine
phanis viue
reneqat

PHORMIONIS

Tetrametri: pter vnum qui est Senarius:

Orio audi obsecro. Do. non audio. Ph. parumper. Do.
quin omitte me. Ph.

Audi qd dica. Do. at em tedet ia audire eade milies. Ph.

At nunc dica. quod lubeter audias. Do. loquere: audio. Ph.

Nequeo te exorare vt maneat triduū hoc: quo nūc abis. Do.

Mirabar si tu mihi quicq; afferres noui. An.

Hei metuo lenonē qd suo suat capiti. Ge. idē ego metuo. Ph.

Non mihi credis: Do. ariolare. Ph. sin fidē do. Do. fabula. Ph.

Ecce generatū istuc bñficiū tibi pulchre dices. Do. logi. Ph.

Crede mihi: gaudebis facto verū hercle hoc est. Do. somniū. Ph.

Experire: non est longum. Do. cantilenā eandē canis. Ph.

Tu mihi cognatus: tu parens: tu amicus. Do. garnis modo. Ph.

Adeon ingenio te esse duro atq; inexorabili:

Vt neq; misericordia: neq; p̄cibus molliri queas: Do.

Adeon te esse incogitantē: atq; impudentē Phædria:

Vt phaleratis dictis seducas me: & meam ductes gratis: An.

Miserumst. Ph. hei veris vincor. Ge. q̄ vterq; est similis sui. Ph.

Neq; Antipho alia cum occupatus esset sollicitudine:

Tū hoc eē mihi obiectū malū. An. ah: qd istuc autē ē Phædria: Ph.

O fortunatissime Antipho. An. ego ne: Ph. cui qd amas domi ē:

Nec cum huiusmodi vnq; vsus venit vt conflictares malo. An.

Mihin domist: immo quod aiunt: Auribus teneo lupum.

Nā neq; quo modo a me amittā inuenio: aut vti retineā scio. Do.

Ipsū istuc mihi in hoc est. An. cia ne parum leno fies: Ph.

Nungd hic confecti: Ph. hiccine: q̄ homo inhumanissimus

Pamphila meā vedit. Ge. qd: vedit: An. ain vedit: Ph.

Vedit. Do. q̄ indignū facinus: ancilla are emptā suo. Ph.

Nequeo exorare vt maneat: & cum illo vt mutet fidem.

ACTVS

TERTIVS

Fol

CXVI

Triduū hoc: dū id qd est p̄ximū ab amicis argentū aufero.

Sinō tū dederō vnā præterea horā ne opertus fies. Do.

Obtundis. An. haud lōgumst id quod orat Dorio: exoret sine.

Idem hoc tibi quod bñ promeritus fueris cōduplicauerit. Do.

Verba istæc sunt. An. Pamphila ne hac vrbe priuari sines: Do.

Tum præterea horum amorem distrahi poterin pati: Do.

Neq; ego neq; tu. Ge. Dī tibi omnes id quod est dignū dīst. Do.

Ego te compluris aduorsum ingenium meum menses tuli

Pollicitantē: & nihil ferentem: flentē. & nunc contra hæc omnia

Repperi qui det: neq; lachrymet: da locum mellioribus. An.

Certe hercle si satis commemini: tibi quidem olim est diest:

Quaad dares huic p̄stituta. Ph. factū. Do. nū ego istuc nego: An.

Iam ne ea p̄terijt: Do. nō: vterq; ei hæc antecessit. An. nō pudet

Vanitatis: Do. minime: dum ob rem. Ge. sterquiliniū. Ph. Dorio

Ita ne tandem facere oportet: Do. sic sum: si placeo vttere. An.

Sicne hunc decipis: Do. imo eniuero Antipho hic me decipit.

Nam hic me huiusmodi sciebat esse: ego hunc esse aliter credidi.

Is me fefellit: ego isti nihilo sum aliter ac fui.

Sed vtut hæc sunt: tamen hoc faciā: cras mane argentum mihi

Miles se dare dixit: si mihi prius tu attuleris Phædria:

Mea lege vtat: vt potior sit qui prior ad dandumst. Vale.

In hac sequenti scena admonetur Geta de ratiōe aliqua iucūda: qua pos-
sit argentum Lenoni a Phædria promissum q̄ subito extorqueri: qua in re
sibi Phormionis operam necessariam esse dicit. Geta hic plaracq; comice &
moraliter exprimit.

PHÆDRIA ANTIPHO GETA

Tetrametri vt superiores: & Dimeter vnus.

Vid faciā: vnde ego nūc tā subito huic argentū iueniā miser

Cui minus nihilost: qd si hoc potuisset nunc exorariet:

Triduū hoc p̄missum fuerat. An. ita ne hūc patiemur Geta

Coditionis

lis oratio.

Ne optus. &

ne expectes.

Antipho q̄

q̄ intercedit.

Hoc: maseu

linū prepo-

derat

Edyphis.

Geta impres-

catio.

Locus a con-

trarijs.

Lenonis aua-

ricia.

Olim de furtu-

ro.

Leno: hoc vr-

bane.

Edyphis.

Comiciū in-

lenonem

Correptio:

Correctio

Vaser leno

Ac pro q̄.

Lenonis des-

cretum.

Mea lege. & le-

nonis: quæ

cōmodumq;

dei p̄ponit.

Economia

ad futurū co-

mœdix exis-

tum.

Hyperbole

ex affectu.

PHORMIONIS

Comiter. i. Fieri miserum: qui me dudum vt dixti adiuuerit **comiter:**
suauiter Quin cum opus bñficiū rursū ei experiamur reddere: **Ge.**
Elegantia. Scio equidē hoc eē equū. **An.** age ergo: sol seruare hūc potes. **Ge.**
Hortātis est. Quid faciā. **An.** iuenias argētū. **Ge.** cupio. sed id vnde edoce. **An.**
A possibili. Pater. f. a q
emungas. P̄ adest hīc. **Ge.** scio: sed qd tū. **An.** ah dictū sapiētī fāte est. **Ge.**
Prouerbiū Ita ne. **An.** ita. **Ge.** sane hercle pulchre suades: etiā tu hinc abis.
frequens. Ita ne. **An.** ita. **Ge.** sane hercle pulchre suades: etiā tu hinc abis.
Metaphora Non triumpho ex nuptijs tuis si nihil nāciscor mali:
a victoribus Nī etiā nunc me huius causa querere in malo tubeas crucē. **An.**
Crucē i. sum Verū hic dicit. **Ph.** qd: ego vobis Geta alienū sum. **Ge.** haud puto:
mū supplicii Sed parū ne est quod omnibus nunc nobis succēset senex:
um. Prudēter hęc
Prudēter hęc Geta.
Geta. Ne instigemus etiā: vt nullus locus relinquat preci. **Ph.**
Alius ab oculis Alius ab oculis meis illā in ignotū hinc abducat locū: hem:
hem: Dum igitur licet: dumq; adsum loquimini mecum **Antipho:**

Amantē de Contēplamini me. **An.** q̄obrem: aut qd nā facturū cedo. **Ph.**
operario. Quoquo hinc asportabitur terrarū certumst persequi:
Amphibolo Aut perire. **Ge.** Dñ bñ vortant quid agas: pedetentim tamē. **An.**
gicos. Repetitio fā
Reperitio fā Vidē si qd opis potes asferre huic. **Ge.** Si qd: qd. **An.** q̄re obsecro
studientis. Ne quid plus minusve faxit quod nos post pigeat Geta. **Ge.**
Malum. id ē Quāro: saluus est vt opinor: verū enim metuo malum. **An.**
crucem. Noli metuere: vna tecum bona malaq; tolerabimus. **Ge.**
Dictum ve Quantū opus est tibi argētī: loquere. **Ph.** solā triginta minā. **Ge.**
terum amis Triginta: hui percarast Phædria. **Ph.** istac vero vilis est. **Ge.**
corum. Age age: inuentas reddā. **Ph.** o lepidum caput. **Ge.**
Solae exte Aufer te hinc. **Ph.** iam opus est. **Ge.** iam feres. **An.**
nuatio. Sed opus est mihi Phormionē ad hanc rem adiutorē dari. **An.**
Fuit. admirā Presto audacissime: oneris quid vis impone: & feret.
sis p̄cium Solus est homo amico amicus. **Ge.** eamus ergo ad eū ocyus. **Ph.**
Phormio Abi dic presto vt sit domi. **An.**
opitulaī. Nūqd est qd opa mea vobis opus sit. **Ge.** nihil verū abi domum:
Paroemia
Discedere cu
pit.

ACTVS QVARTVS Fo. CXVII

Et illā miserā: quā ego nūc intus scio esse exanimatā metu
Consolare cessas: An. nihil est æque quod faciā lubens. **Ph.**
Qua via istuc facies: Ge. dicā in itinere: modo te hinc amoue:

In hac sequenti scena continet demiphonis & Chremetis fratrum iam annis
 confessorū congressio & colloquio: nam chremes primū Demiphoni nar
 rat cur tamdiu Lemni moratus sit: deinde de ipsīs Antiphonis Phaniq; nu
 ptijs consultationē mutuā pertractat.

QVARTVS ACTVS

DEMIPHO CHREMES Senarj

Vidē: quā pfectus causa hinc es lemnū chremes:
Adduxti: recū filiā. **Ch.** non. **De.** quid ita nō. **Ch.**
Postq; videt me eius mater hic esse diutius:

Simul autem non manebat ætas virginis
Meam negligentiam: ipsam cum omni familia
Ad me profectam esse aiebant. **De.** quid illuc tamdiu
Quæso igitur cōmorabare vbi id audiueras. **Ch.**
Pol me detinuit morbus. **De.** vnde: aut qui. **Ch.** rogas:
Senectus ipsa est morbus: sed venisse eas
Saluas audiui ex nauita qui illas vexerat. **De.**
Quid gnato obtigerit me absente audisti chremes. **Ch.**
Quod quidem me factum consilij incertum facit
Nam hanc conditionem si cui tulero extraneo:
Quo pacto aut vnde mihi sit dicendum ordinest.
Te mihi fidelem esse æque atq; egomet sum
Sciebam: ille si me alienus affinem volet
Tacebit: dum intercedat familiaritas
Sin spreuerit me: plusq; opus est scito. sciet.
Vereorq; ne vxor aliqua hoc resciscat mea
Quod si sit: vt me excutiam: atq; egrediar domo

Ill. f. pha
 nium
 Emphatic
 Suauis
 locutio
 Istuc. f. arg
 gentum

Lemnos vul
 cani insula.

Simplex
 narratio
 Postq; eē vī
 det me māt
 hic diuiciū tri
 meter cōstat
 Quærit cau
 sam moræ
 Morbus. f.
 amor

Fact. f. nu
 priarum
 Tulero. p
 obtulero
 Sit. f. filia.
 Honesta &
 familiaris
 locutio

PHORMIONIS

Prouerbiū Id restat: nam ego meorum solus sum meus. De:

ex Apollo Scio ita esse: & istac mihi res sollicitudinist.

doro. Neq; defeciscar vnquam ego experirier:

Decora lo- Donec tibi id quod pollicitus sum effecero.

curio. Defeciscar. i. Hic Geta contēplā parafiti calliditatē: qui q̄primū intellexit quam ra-
defatigabor rione quibusue medijs ab sene pecunia extorqueri possit. Exultat quoq; ver-
deficiam furus ille Geta duos sibi offerri senes: quos fallere q̄facile licebit.

GETA

Senarij

Exultantis
verba

Venuste &
comise hos

minē repetit

Rotunda
locutio

Vtriq; cupit
gratari.

locunde ho-
minē tertio

repetit.

Vltior. i.
posterior.

Atat stupē-
Seruilis sen-

centia

Hoc. f. demi-
phone.

Proprie ado-
riar ex insi-

dijs.

Go hominē callidiorem vidi neminem

Quā phormionē. Venio ad hoīem / vt dicere.

Argento opus esse: & id quo pacto fieret.

Vix dum dimidsum dixerā / intellexerat:

Gaudebat: me laudabat: quarebat senem:

Dijis gratias agebat: tempus sibi dari:

Vbi phædriæ se ostenderet nihilominus

Amicum esse q̄ antiphoni. hominē ad forum

Iussit operiri: eo me esse adducturum senem:

Sed ecctum ipsum: quis est vltior: atat phædriæ

Pater venit: sed quid pertimui autem belua:

An quia quos fallam p vno duo sunt mihi dati:

Commodius esse opinor duplici spe vtū

Petam hinc a primo institui: is si dat / sat est

Si ab hoc nihil fiat: tum hunc adoriar hōm

In hac sequenti scena fallacia prætexit a Geta: qua hallucinat⁹ senex trigin-
ta minas sit daturus phormioni: vt vxorē Antiphonis alteri locet. Interea
dabitur summa phædriæ: interuētūq; nutricis Phanium a patre suo Chre-
mete agnosceratq; ipsi antiphoni relinquaē. Insuper attēde qd ad err orē cu-
mulandū Demiphonis persona interponitur: atq; ei obducto metu a mitē
de vxoris ingens sollicitudo exoritur: ideo certe vt maior vis repenti nā læ-
ticiæ cognitis rebus efficiatur.

ANTIPHO GETA CHREMES DEMIPHO

Senarij

ACTVS QVARTVS Fo. CXVIII

Xpecto q̄ mox recipiat huc sese Geta:

Sed patruū cū patre video astantem: hei mihi

Quā timeo aduētus huius quo impellat patrē. Ge.

Adibo hostē: o noster chremes. Ch. salue Geta. Ge.

Venire saluum volupest. Ch. credo. Ge. quid agit? Ch.

Multa adueniēti vt fit: noua hic compluria. Ge.

Ira de Antiphone audistū quæ facta: Ch. omnia. Ge.

Tū dixeras huic facinus indignum Chreme.

Sic circūiri: De. cum hoc id agebam commodū. Ge.

Nam hercle ego quoq; id mecum agitans sedulo:

Inueni opinor remediū huic rei. De. quid Geta?

Quod remediū? Ge. vt abi abs te: fit forte obuiam

Mihi Phormio. Ch. qui phormio? Ge. is qui istā. Ch. scio. Ge.

Visum est mihi vt eius tentarem sententiam:

Prehendo hominē solum: cur non inquā phormio

Vides inter vos sic hæc potius cum bona

Vt componantur gratia / q̄ cum mala:

Herus liberalis est / & fugitans litium.

Nam ceteri quidē herclā amici omnes modo

Vno ore authores sunt: præcipitē hanc daret. An.

Quid hic ceptat: aut q̄ euadet hodie? Ge. an legibus

Daturum pœnas dico: illam elegerit:

Iam id exploratum est: eia sudabis satis:

Si cum illo inceptas hominē: ea eloquentia est:

Verum pone esse victum eum. at tandem tamen

Non capitis eius res agitur / sed pecuniæ.

Postq̄ hominē his verbis mollirier sentio:

Soli sumus nunc hic inquā: eho dic quid velis dari

Tibi in manum: vt herus his desistat litibus:

Hæc secū
loquitur.

Timer enim
eius consiliū

de diuortio.

Volupe ē. i.
gratū.

Compluria
iuxta regulā
dixit.

Vide callidū
assentatorē

Narratio sic
ita ad fallen-
dum senem.

Persuasio ge-
ræ a spe com-
modi.

Authores. i.
depulsores

Hæc secum
Antipho.

Metapho-
ricos.

Confutatio
taciti arguē-
menti.

Datur ei qui
separatim ac-
cipit sine ar-
bitrio.

PHORMIONIS

ANTIPHO

GETA

Senarij

Emunxi.i.
deprompsi

Eta, Ge, hē. An. qd egisti? Ge, emūxi argēto sehes. An.

Satin id est? Ge, nescio hercle: tātū iussus sum. An.

Eho verbero: aliud mihi respondes ac rogo, Ge.

At pro? Quid ergo narras? An, quid ego narrem? opera tua

Ad restim.i. Ad restim mihi quidē res redijt planissime.

ad chordam. Ut te quidem omnes dii deacq/ superi/ inferi

qua me sus- pendam. Malis exemplis perdant, hem si quid velis

Ironice. Huic mandes: quod quidem recte curatum velis:

Prouerbiū metaphoris- Qui te ad scopulum e tranquillo inferat:

ci. Mirifica. Quid minus vtile fuit qd hoc vlcus tangere:

locutio. Aut nominare vxorem: iniecta est spes patri

Posse illā extrudi: cedo nunc porro phormio

Ducēda. ne. Dotem si accipiet: vxor ducenda est domum:

cessitatē indi- Quid fiet? Ge, non enim ducet. An, noui cāterum.

car. Cum argentum reperent: nostra causa scilicet

Prouerbiū. In neruum potius ibit. Ge, nihil est antipho

a sagittarijs. Quā male narrando possit deprauari.

caum. Tu id quod boni est excerpis: dicis quod mali est:

Cessio cū excepione. Audi nunc contra iam: si argentum acceperit:

Ducenda est vxor vt ais: concedo tibi.

Sp. ium quidem tandē apparandis nuptijs:

Vocandi: sacrificandi dabitur paululum.

Interea amici quod polliciti sunt dabunt.

Argētū: id istis reddet. An, quāobrer: aut qd dicer? Ge, rogast.

Quor res post illa monstra euenere mihi:

Introijt in aedes ater alienus canis.

Anguis per impluuium decidit de tegulis.

Gallina cecinit: interdixit hariolus.

Haruspex vetuit ante brumam aliquid noui

Sacrificandi
i. hymenaeo
Prodigia nu
ptias remo
rantia.
An brumā:
id est anteq
dies d' crescat

ACTVS

QVINTVS

Fo. CXX

Negocij incipere: quae causasti iustissima:

Hac fient. An. vt modo fiant. Ge, fient me vide.

Pater exit: abi: dic esse argentum phædriæ.

In sequenti scena Demipho Chremetē cōsultat: quā via tutiore pecunias Phormioni tradat: ne (vt callidus est) postea acceptū neget.

DEMIPHO GETA CHREMES Octonarij omes

q Vietus esto inq: ego curabo ne quid verborum diunt

Hoc temere nūq amittā ego a me: qn mihi testis adhibeam

Cui dē: & qobrer dē cōmēorabo. Ge, vt cautus ē: vbi nihil opust.

Atq ita opus factost, at matura: dū libido eadē hāc manet. Ch.

Nam si altera illa magis instabit: forli tan nos reijciat. Ge.

Rē ipam putasti. D, duc me ad eū ergo. G, nō moror. Ch, vbi och

Trāsito ad vxorē meā: vt cōueniat hāc priusq hic abeat. (egeris;

Dicat eam dare nos phormioni nuptum: ne succenseat.

Et magis esse illum idoneum: qui ipsi sit familiarior

Nos nostro officio nihil egressos esse: quantū is voluerit

Datū eē dotis. D, qd tua (malū) id refert. Ch, magni demipho. De.

Non sat est tuū te officiū fecisse: si nō id fama approbat. Ch.

Volo ipsius quoq volūtate fieri hoc: ne se eiectā p̄dicet. De.

Idē ego istuc facere possū. Ch, mulier mulieri magis cōgruet. De.

Rogabo. Ch, vbi nūc illas ego reperire possim cogito.

In sequenti scena Sophronæ nutricis & Chremetis (qui Stilphonem se no minarat) mutua continet agnitio. Deinde ex eadē nutrice audit quēadmo dū filia sua Phaniū Antiphoni sit nupta: ex qua re ingenti gaudio afficitur: cauēq: ne id sua vxor quoquo pacto resciscat.

QVINTVS

ACTVS

SOPHRONA

CHREMES

Octonarij: & quidā quadrati/ penultima longa

q Vid agā: quē mihi amicū inueniā misera: aut cui consilia

Hac referā: ut vnde nunc mihi auxiliū petam?

Nam vereor hera ne ob meū suūsum indigne iniuriā afficiat,

Intellige
chremetem
sollicitū esse
& veritū: ne
demipho fal
lax: cui sic de
mipho: Ges
ta hāc secū
irrisorie.
Libido. i.
voluntas
Approbat
consilium
Priusq abiit
sic stat tetra
metrum.
Is. i. phor.
Malum indi
gnantis.
Istuc. i. quod
tua vxor.
Adagium
Cōsilia. i. ar
canā incepta
contra herā.
Hera. i. pha
nium.

PHORMIONIS

Violenter. i. Ita patre adulescentis facta hac tolerare audio violenter. Chr.
 impetuose. Na q hac est anus exanimata: a fratre quae egressa est meo. So.
 Anastrophe Qd vt facere egestas me impulit: cum scirem infirmas nuptias
 apta comot. Hasce esset vt id consuleret: interea vita vt in tuto foret. Ch.
 Copefatiua qualitas. Certo adepo! (nisi me animus fallit) aut parum oculi pspiciunt:
 Continuat sermonem. Meae nutrice gnata video. So. neq ille iuefigat. Ch. qd aga. So.
 Deliberatio Qui est eius pater. Ch. adeon: an maneo: dum ea quae loquitur
 magis cognosco. So.
 Iam plane nouit. Qd si eu nunc repire possim: nihil est qd verear. Ch. cast ipsa:
 Inuocatio Colloquar. So. quis hic loquitur. Ch. Sophrona. So. & meum no
 gaudentis men nominat. Ch.
 Timet. pdi- Respice ad me. So. Dii obsecro vos: est hic Sulpho. Chr. non. So.
 tionem. negas. Ch.
 Appellastes: Concede hinc a foribus paululu istorum fodes Sophrona:
 p appellas- Ne me istoc posthac noie appellastes. So. qd: no es obsecro:
 ueris. Quē semp te esse dictitasti. Ch. est. So. qd has metuis fores. Ch.
 Archaismos Apit fictio- Conclufam hic habeo vxore sauā: verū istoc de noie
 nem. Eofutire me- Eo perpera olim dixi: ne vos forte imprudētes foris
 ephoricos Effutiretis: atq id porro aliqua vxor mea rescisceret. So.
 Istoc. f. noie Hem istoc pol nos te hic inuenire miserā nunc potuimus. Ch.
 Stilphonis Sollicite de suis inquiri- Eho dic mihi quid tibi rei est cum familia hac: vnde exis?
 Economica comica Aut vbi illa sunt. So. miserā me. Ch. hē qd est: viuūt ne. So. viuūt
 Mors vxor. Matrē ipam ex aegritudine miserā mors cōsecuta est. Ch. (gnata.
 Male. i. infoc liciter. Malefactū. So. ego aut quae essem anus deserta / egēs / ignota:
 Modeste p- Vt potui virginē nuptā locauī huic adulescenti:
 nuncianda. Hae q est dñs adiū. Ch. Antiphoni ne. So. hē isti ipsi. Ch.
 Quid: admiriue. Quid: duas ne is vxores habet. So. hau obsecro vnam quidem il-
 Hau fasti- le hanc solam. Ch.
 dientis
 Hae. f. eadē Quid illa altera q dicit cognata. So. hac est. Ch. qd ais. So.
 tua filia Composito factumst: quo modo hanc amans habere posset

ACTVS QVINTVS Fo. CXXI

Sine dote. Ch. Dii vostram fidem: q sepe forte temere
 Eueniunt quae non audeas optare: offendi adueniens
 Qui cum volebam: atq vt volebam collocatam filiam
 Quod nos ambo opere maximo dabamus vt fieret operam:
 Sine nostra cura maxima: sua cura hac sola fecit. So.
 Nunc quid facto est opus vide: pater adulescentis venit.
 Eumq animo iniquo hoc oppido ferre aiunt. Ch. nihil periclist.
 Sed per deos atq homines meā esse hac caue resciscat quisq. So.
 Nemo ex me scibit. Ch. sequere me: caetera intus audies.
 ¶ In hac sequenti scena Demipho senex de seipso cōqueritur: q dū auariciae
 infamiā deuitare studuerit: i stulticiae reprehensionē incidit. magnope em ipm
 poenitet Phormioni pecuniam dedisse. Hic Geta quoq seni insultans multa
 facere & seruiliter dicta pfert.

Paranoma-
la.

Pater. f. De-
mipho.
Parascure
Adiurat vt
celet.

DEMIPHO GETA

Quadrati Octonarij penultima longa.
 Ostrapte culpa facimus: vt malos expediat esse:
 Dum nimium dici nos bonos studemus & benignos.
 Ita fugias: ne praeter casam qd aiunt. nōne id sat erat
 Accipere ab illo iniuriam: etiam argentum est vltro obiectum.
 Vt sit qui viuat: dum aliquid aliud flagitij conficiat. Ge.
 Planissime. De. His nunc praemiūst qui recta praua faciunt. Ge.
 Verissime. De. vt stultissime quidem illi rem gesserimus. Ge.
 Modo vt hoc consilio possit discedi: vt istam ducat. De.
 Etiam ne id dubiumst. Ge. haud scio hercle vt homost: an motet
 Animū. De. hem mutet autem. Ge. nescio: verū si forte dico. De.
 Ita faciam: vt frater censuit: vt vxorem huc eius adducam:
 Cum ista vt loquatur. Geta abi: prauicia hanc venturam. Ge.
 Argentum inuentumst Phaedria de iurgio siletur.
 Prouisum est ne in praesentia hac hinc abeat: quid nunc porro
 Quid fiet: in eodem tuto hactitas: vorsuram solues

Nostrapte. i.
ppria nostra
 Na ex malis
 cia sua nfas
 pecunias cō-
 sequuntur.
 Prouerbium
 vulgare.
 Nimiū vera
 sententia.
 Errorē inicit
 P. culiare ver-
 bum.
 Ista. f. phanio
 Geta isultrās
 cōmoda enu-
 merat.
 Dicta pueri-
 bialia. vorsu-
 ram solues. i.
 creditore mu-
 tabis.

A

PHORMIONIS

Geta: praesens quod fuerat malum in diem abiit: plagae crescunt
Nisi, spicis, nunc hinc domum ibo: ac Phanium edocebo:
Ne quid vereatur Phormionem: aut eius orationem.

¶ In sequenti scena diuitis vxoris Nausistratae de marito suo Chremetelli centius conquerentis allocutio est: vna cum futurae turbari dispositione.

DEMIPHO. NAUSISTRATA. CHREMES

Octonarij: & Quadrati mixti.

Gedū vt soles Nausistrata: fac vt illa placetur nobis:

a Vt sua volūrate id quod est faciundū faciat. Na. faciā. D.

Pariter nūc opa me adiūues: ac dudū re opitulata es. Na.

Factum volo: ac pol queo minus viri culpa q̄ me dignum sit. De.

Quid autē? Na. quia pol mei patris bene parta indiligeret.

Tutatur: nam ex his praedijs talenta argenti bina

Statim capiebat: hem vir viro quid praestat. De. bina quaeso. Na.

Ac rebus vilioribus multo: tamen duo talenta. De. hui. Na.

Quid haec videntur? De. scilicet. Na. virum me natam vellem:

Ego ostenderem. De. certo scio. Na. quo pacto? De. parce fodes:

Vt possis cum illa: ne te adulescens mulier defatiget. Na.

Faciā vt iubes: sed meū vitē abs te exire video. Ch. hē Demipho.

Iam illi datū est argentū: De. cur auī illico. Ch. nollem datum.

Hec video. vxorē: pene plusq̄ sat erat. De. cur nolles Chremes? Ch.

Iā recte. D. qd tur. ecqd locū? cū ista es: q̄obrē hāc ducim⁹? Ch.

Trālegi. De. qd ait tandē? Ch. adduci nō potest. D. qd nō pōt? C.

Quia vterq̄ vtriq̄ est cordi. De. qd istuc nostra? Ch. magni prēter

Hāc cognatam comperi esse nobis. De. quid deliras? Ch. sic erit:

Non tenere dico: redi mecum in memoriā. De. sat in sanus es? Na.

Hau obsecro vide ne in cognatā pecces. De. nō est. Ch. ne nega.

Terfa loquū Patriq̄ nomē aliud dictū est: hoc tu errasti. De. nō norat patrē? Ch.

Norat. De. cur aliud dixit? Ch. nūq̄ ne hodie cōcedes mihi: (D)

Necq̄ itelliges? De. si tu nihil narres? C. p̄gis? N. m̄ror qd hoc fiet

ABTVS. QVINTVS:

Fo. CXXII

Equidem hercle nescio. Ch. vin scire: at ita me seruet Iupiter:

Vt propior illi q̄ ego sum ac tu nemost. De. Dij vōstram fidem:

Eamus ad ipsam vna omnes nos: aut scire aut nescire hoc volo.

Ch. ah. De.

Quid id ē? C. ita ne parua mihi fidē ēē apd te? D. vin me credere?

Vin satis quaesitum mihi istuc esse age fiat: quid illa filia

Amici nostri? qd futurū sit? C. recte. De. hāc igitur mittimus? Ch.

Quid nī? D. illa maneat. C. sic. D. ire igit tibi licet Nausistrata. N.

Sic pol commodius esse in omnes arbitror: q̄ vt coeperas

Manere hanc: nam perliberalis visast cum vidi mihi. De.

Quid istuc negociast? C. iā ne opperuit ostiū? D. iā. C. o Iupiter

Dij nos respiciunt: gnata inueni nuptā cū tuo filio: De. hem

Quo pacto id potuit? C. nō satis tutus ē ad narrandū hic loc⁹. D.

At tu intro abi. C. heus ne filij nostri quidem hoc resciscant volo.

¶ In sequenti scena Antipho cōgratulaī Phaedriā de Pāphila a Lenone res dempta Deinde conqueritur illis sese inuoluisse quibus facile exolui nō possit: qn̄ eū res aduersae nimitū vrgent. Postremo ostendit se adhuc in aliquam spem gestire.

ANTIPHO.

Quadrati vt superiores.

I Aetus sum vt ut me res sese habent fratri obtigisse quod vult.

Quāscitum sit eiūsmodi parare in animo cupiditates:

Quas cum res aduersae sient: paulo mederi possis.

Flic simul argentum repperit: cura sese expediuit.

Ego nullo possum remedio me euoluere ex his turbis:

Quin si hoc celetur in metu: sin patefit in probro siem.

Necq̄ me domum nunc reciperem: ni mihi esset spes ostenta

Huiusce habende. sed vbi nam Getam inuenire possum?

Vt rogem quod tempus conueniendi patris me capere iubeat:

A ij

Scabrosus
sermo ob v
oris p̄sentia.
Parelcon.

Edyphis. Per
suasus credit
Filia amici. f.
tua.

Abigit tādē
Nausistratā.
Hāc. f. Phani
um. cū filio.

Adhuc timet
proditionem
Exdamaō.

Fratri. f. Phae
driā.

Quod. f. ar
gentum.
Scitū dictū.

Sit. i. postq̄.
Ornatus.

Probro. i. ig
nominia.

Conueniēdi
i. alloquēdi.

PHORMIONIS

Hic iactabundus Phormio inducitur de fallacia senum in extorquendo argento gestiis: qui tanq[ua]m parasitus se egregie potaturu[m] pollicetur. Deinde ad mercatu[m] dicit se ituru[m]: ne ipsum senes lycophanta & liguritem existiment.

PHORMIO. ANTIPHO. OCTONARIJ.

Facta sua enu-
merat.
Manumissa
i. libertina sa-
cia est.

Rgentum accœpi: tradidi lenoni: abduxi mulierem:
Curavi propria ea Phœdria vt potiret: nā emissast mas
Nūc vna res restat mihi: quæ etiā cōficiendā ocu[m] (nu.

A senibus ad potandū vt habeā: nā aliquot hos sumā dies. An.

De fratre in-
quirir.
Sed Phormio est: qd ais: Ph. qd: An. qd nā nūc facturus Phœdria:

Metaphoris
cos.
Quo pacto satietatem amoris ait se velle sumere: Ph.

Diceret. i. ac
commodate
Vicissim partes tuas acturus est. An. quās: Ph. vt fugitet patrem:

Te suam rogauit rursus vt ageres causam: vt pro se diceret.

Nam potaturus est apud me: ego me ire senibus Sunium

Dicam ad mercatum: ancillulam emptū: quā dudū dixit Geta.

Ad mercatu[m]
i. emptoriū.
Ne cum hic non videant me conficere credant argentum suum.

Sed ostium concrepuit abs te. An. vide qs egredia[ur]. Ph. Geta st.

In sequenti scena miro ornatu vehemēs tris psonarum gaudiū exprimit poeta. Nā Geta mirandū in modū iactabundus Antiphoni p[re]sente Phormio ne annūciat Phanium inuentam esse patriui sui Chremetis filiā. Quod p[re]sto tum Geta tñ Antipho ipse summæ felicitatis loco ducendū autumat. Cui Phormio mirifice cōgratulatur. Simulq[ue] pulchrā senes eludendi occasione[m] modum & gestum cōminiscitur.

Additio. Attende q[ua]m graphice hic Geta & blā dissimulū adulatorem: et ver-
sutissimū auscultatorē: exploratorem: & secreta clādestine rimantem: arti-
sex poeta expressissime depingit. Scena venusta & periucunda.

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

OCTONARIJ: Quadrati: & Senarij nonnulli.

Fortuna ista
bilis dea. fors
fortuna bo-
nus euentus.
Tetrameter
decorasti exi-
git: non ho-
norastis.

Fortuna: o fors fortuna: quātis cōmoditatibus
Quam subito hero meo Antiphoni ope vestra hunc
decorastis diem: An.

Quid nam hic sibi vult: Ge. nosq[ue] amicos eius exonerastis metu.

Sed ego nunc mihi cesso: qui non humerum hunc onero pallio.

Atq[ue] hominē propero inuenire: vt hac quæ cōtingerint sciat: An.

ACTVS QVINTVS Fo. CXXIII

Nū tu itelligis qd hic narret: P. nū tu: A. nihil. P. tātū dē ego. Ge. Neuter geta

Ad lenonē hinc ire pergā: ibi nūc sunt. A. heus geta. Ge. hē tibi. intelligit.

Nū mirū aut nouū est reuocari cursū cū institueris: An. Geta. G. Hem trepis

Pergin hercle: tu nunq[ua]m tuo odio vinces me. An. nō manes: Ge. Institeris: p

Vapulabis. An. id tibi quidē iam fiet nisi relutis verbero. Ge. sona secunda

Curialis vernula est qui me vocat: p[er]tertia ele-
ganter.

Familiariorē oportet esse hunc qui minitā[ur] malū. sed is ne est Curialis ver-

Quē quæro: an nō: ip[su]s est. P. cōgredere actutū. An. qd est: Ge. nula. i. seru

Omniū quātū est qui vīrant hominū homo honoratissime. domesticus

Nam sine controuersia a dijs solus diligere antipho. A. n. Actutū: id ē

Ita velim: sed qui istuc credam ita esse mihi dici velim. Ge. statim

Satin est: si te delibutū gaudio reddo: An. enecas. Ph. Geta maxi-

Quin tu hinc pollicitatiōes aufer: & quod fers cedo. Ge. oh: m[us] assecutor

Tu quoq[ue] hic aderas phormio: P. aderā: sed cessas: Ge. accipe hē Delibutū. i.

Vt modo argentū tibi dedimus apud forū recta domū vñtū: tran-

Sumus p[re]fecti: interea mitit herus me ad vxorē tuā. An. fert ad aim

Quā ob rē: Ge. omitto p[ro]loqui: nā nihil ad hāc rē est antipho. Cedo p[er] dic.

Vbi in Gynæciū ire occipio: puer ad me accurrit mida. Hem tullien-

Pone apprehendit pallio / resupinat: respicio / rogo tis: vt expedi-

Quā ob rē retineat me: ait esse vetitū intro ad herā accedere. Hanc scilicet

Sophrōna modo fratrē huc inquit senis introduxit chremē: phanium

Eum q[ue] nunc esse intus cū illis. hoc vbi ego audiui: ad fores Gynæciū. i.

Suspensio gradu placide ire perrexi / accessi / astiti. mulierū cō-

Animā cōpressi: aurē admoui: ita animū cœpi attēdere. clauē.

Hoc modo sermonē captās. An. heu geta. Ge. hic pulcherrimū. Pone. i. retro

Facinus audiui: itaq[ue] pene hercle exclamaui gaudio. Ph. Auscultatio-

Quod: Ge. quod nā arbitrare: An. nescio. Ge. atq[ue] mirificissimū. nis rē ip[s]am

Patrius tuus pater est inuentus phanio vxori tuæ. An. hem mirificis

Quid ais: Ge. cū eius cōsuevit olim matre in lemno clanculū. P. mirificus

A iij

Mirificissis
mū poetice a
mirificus
Cōsuevit ho-
neffe dicit

PHORMIONIS

Studet cō Somnū vt in hac ignoraret suū patrē: Ge. aliquid credito
pendio. Phormio esse causā: sed me censen potuisse omnia

Peculiaris Intelligere extra ostium: intus quā inter se ipsi egerint: Ph.

Iocutio Atq; hercle ego quoq; illā audiui fabulā. Ge. immo etiā dabo

Dabo p Atq; hercle ego quoq; illā audiui fabulā. Ge. immo etiā dabo

dicam Quo magis credas: patruus interea inde huc egredit foras.

Venustus Haud multo post cum patre idē recipit se intro denuo:

sermo Ait vterq; tibi potestātē eius habendā dare.

Deniq; con- Deniq; ego sum missus te vt requirerē atq; adducere. An.

clusiū est. Fecero p fas Hem quin ergo: rape me: qd cessas: Ge. fecero. An. o mi phormio

Phormio Vale. Ph. vale antipho: bene ita me diu amant faciū/gaudeo:

hæc secū Tantam fortunā de improviso esse his datam.

Senes iterū Summa eludendi occasio: mihi nunc senes:

deludere in- Et phædriæ curam adimere argentariam:

rendit. Equalium. i. Ne cuiq; suorum æqualium supplex fiet.

contuberna- Nam idem hoc argentum ita vt ingratissimum est datum

lium. Ingratis. i. His datum erit: hoc qui cogam re ipsa repperi:

inuitis. Nunc gestus mihi: vultusq; est capiendus nouus:

Angiportū: Sed hinc concedam in angiportum hoc pximū.

id est locum Inde hinc ostendam me: vbi erunt egressi foras.

angustum. Quo me assimulauerā ire ad mercatum/nō reo:

¶ In sequenti scena phormionis & senum habetur contentio. Nam hi cogniti phanio pecunias a Phormione repetunt: verum his reddere inficiatur: nisi si hanc habere vxorem liceat: atq; ita eo vsq; rixando procedunt: vt Phormio totum Chremetis factum de altera cōiuge lemnī filiaq; habita aperiat. Quod nauisfratæ vxori primariæ detegere interminat. Quo medio triginta minas vel inuitis senibus retinere conat: quod Chremes facile concessit. At demipho vsq; renitit: immo phormionē clamorū deprehendere ambo & abducere moluntur.

¶ Attende Phormionis parasiti in his duab; scenis sequentib; imo vsq; ad audacem & expromptā calliditatē: Chremetis corā vxore citra viri decorū formidinē: Demiphonis p totā fabulā nimia rerū attentioe sollicitudinē.

DEMIPHO

PHORMIO

CHREMES

ACTVS. QVINTVS Fo. CXXIII

Trimetri

Is magnas merito gratias habeo/atq; ago.

d Quando euenire hæc nobis frater pspere:

Quantū potest nunc cōueniūdus phormio est:

Priusq; dilapidet nostras triginta minas

Vt auferamus. Ph. Demiphonem si domist

Visam: vt quod. De. at nos ad te ibamus phormio. Ph.

De eadē hac fortasse causa: De. ita hercle. Ph. credidi.

Quid ad me ibatis: ridiculum: an verberamini

Ne non id facerem quod recepissem semel:

Heus heus quanta hæc mea paupertas est: tamen adhuc

Curauī vnum hoc quidē: vt mihi esset fides. Ch.

Est ne ita (vt dixi) liberalis: De. oppido. Ph.

Itaq; ad vos venio nūciatum Demipho:

Paratum esse: vbi vultis vxorem date:

Nam omnes posthabui res mihi: ita vt par fuit:

Postq; rātopere id vos velle animū aduorterā. De:

At hic dehortatus est me: ne illam tibi darem.

Nam qui erit rumor populi inquit: si id feceris:

Olim cum honeste potuit tum non est data.

Nunc viduam extrudi turpest: ferme eadem omnia

Quæ tute dudum coram me incusaueras. Ph.

Satin superbe illuditis me: De. qui: Ph. rogas:

Quia ne alteram quidem illam potero ducere.

Nam quo ore redibo ad eam quam contempserim: Ch.

Tum autem antiphonem video ab sese amittere

Inuitum eam inique. De. tum autem video filium

Inuitum sane mulierem ab se amittere.

Sed transi sodes ad forum: atq; illud mihi

Gratiarum actio de secūdo rerū euentu.

Dilapidet. i. dissipet

Aposiopo. Credidi. s. ob diffidentia Recepissem idē pmissis

Iactantia a fide. Ironice.

Parasiti ast.

Diffusione chreme. præ tendit defensionem Vafre retorquet rōnes. Qui p quō

Ore. s. fronte Hec submisit se demiphos ni suggerit.

PHORMIONIS

Rescribi. i. re Argentum iube rursus rescribi phormio. Ph.
numerari
His quib⁹ id Quod ne ego perscripsi porro illis quibus debui. De.
sic stabit ver
sus. Quid igitur fiet. Ph. si vis mihi vxorem dare
Diuisio Quam despondisti/ducam: sin est vt velis
color. Manere illam apud te: dos hic maneat demipho:
Nam non est æquum me ppter vos decipi.
Ab æquo Cum ergo vestri honoris causa repudium alteri
Ab honesto Remiserim: quæ tantûdem dotis dabat. De.
Indignâter I in malam rem hinc cum istac magnificentia
Vterq; cla- Fugitiue: etiam nunc credis te ignorari: qd in loco
mole Aut tua facta adeo. Ph. irritor. De. tun hanc duceres
Trimeter (periculum) Si tibi data esset. Ph. fac periculû. De. vt filius
non patitur. Cedo i. da. Cum illa habitet apud te/hoc vestrum consiliû fuit. Ph.
Cû clamore Quæso quid narras. De. quia tu mihi argentû cedo. Ph.
pserenda Immo vero tu vxorem cedo. De. in ius ambula. Ph.
Apoliopo. In ius enim uero: si porro esse odiosi pergitis. De.
minaciultu Quid facies. Ph. ego ne me vos indotatis modo:
Doratis: vt Patrocinari fortasse arbitramini:
nausistrata Etiam dotatis soleo. Ch. quid id nostra. Ph. nihil.
Apertius lo- Hic quandâ norâ: cuius vir vxorem. Ch. hē. De. qd est. Ph.
quens inter- Lemni habuit aliam. Ch. nullus sum. Ph. ex qua filiâ
cipitur. Suscepit: & eam clam educat. Ch. sepultus sum. Ph.
Auxelis Hæc adeo illi ego iam denarrabo. Ch. obsecro
Maxie Chre- Ne facias. Ph. oh tum is eras. De. vt ludos facit. Ch.
metē terret: insulcat seni. Missum te facimus. Ph. fabulæ. Ch. quid vis tibi:
Argentû Argentum quod habes condonamus te. Ph. audio:
donant. Quid vos: malum ergo me sic ludificamini:
Inuētiua Inepti vestra puerili sententia:
in senes. Nolo/volo: volo/nolo: rursus cedo: cape:

ACTVS QVINTVS Fo. CXXV

Quod dictum indictumst: quod modo erat ratû irritumst. Ch.
Quo pacto aut vnde hæc hic rescuit. De. nescio:
Nisi me dixisse nemini id certo scio. Ch.
Monstri ita me dij ament simile. Ph. inieci scrupulum. De. hem:
Hic in eut a nobis hoc tantum argenti auferat
Tam aperte irridens: emori hercle satius est:
Animo virili: præsentiq; vt sis para.
Fides peccatum tuum esse elatum foras:
Neq; iam id celare posse te vxorem tuam
Nunc quod ipsa ex alijs auditura sit Chreme:
Id nosmet indicare placabilius est.
Tum hunc impuratum poterimus nostro modo
Vlcisci. Ph. at at nisi mihi prospicio hæreo:
Hi gladiatorio animo ad me affectant viam. Ch.
At vereor vt placari possit. De. bono animo es.
Ego redigam vos in gratiam hoc fretus Chremē.
Cum de medio excessit: vnde hæc susceptast tibi. Ph.
Ita ne agitis mecum: satis astute aggredimini:
Non hercle ex re istius me instigasti Demipho:
Aut tu vbi pergere tibi quod libitum fuit feceris:
Neq; huius sis veritus foemina primariæ.
Quin nouo modo ei faceres contumelias.
Venias nunc precibus lattrum peccatum tuum:
Hisce ego dictis illam ita tibi incensam dabo:
Vt ne restinguas lachrymis si extillaueris. De.
Malum quod isti dij deatq; omnes diunt.
Tanta ne affectum hominem quenq; esse audacia:
Nonne hoc publicitus scelus hinc deportarier
In solas terras. Ch. in id redactus sum locis

Didit in ins
constantes.
Miratur vnde
descriuit
Prouerbiū.
Scrupulū est
diminutiua
a scrupo.
Stomachose
ad lites concei
tar
A necessario
Ab honesto.
Ab virili.

Hæreo. meta.
ab auihus in
uiscatis.

Vt pnc non
Ornatus.

Excessit. i. ob
erit.
Aggre. pñas
i metaphora

Singla vehe
mentia habet.
Lautum: id
est purgatū.
Ardens oñ
Metaphoric
cos.

Interrogatio
nes miræ ine
dignationis.

PHORMIONIS

Hesitatio. Ut quid agam cum illo nesciam prorsus. De ego scio:
Repetitio. In ius eamus. Ph. in ius: huc si quid lubet. De. *60*
Vide turbas Assequere: ac retinet dum ego hinc seruos euoco. Ch.
In iuria. i. ac Etenim nequeo solus: accurre huc. Ph. vna iniuria est
uo iniuriarū Tecum. Ch. lege agito ergo. Ph. altera est tecum Chreme. De.
Luctatio & Rape hunc. Ph. ita ne agitis: enim uero vocest opus:
clamor phor Nausistrata exi. Ch. os opprime De. impurum vide
mionis. Quantum valet. Ph. Nausistrata in q. Ch. non taces? Ph.
Urbani vē Taceam. De. nisi sequitur: pugnos in ventremingere. Ph.
rem parafiti Vel oculum exculpe: est ubi vos vlciscar locus.
Vel p etiam

In hac vltima scena inter virū & mulierem cōtrouersia est: in qua inique tractionis sit reus maritus. & est status venialis qualitat. Hic Chremes ad alterij reus Nausistratæ vxori a Phormione prodit: quē tñ ea grauitur ob iurgat. Vnde Phormio magnope exultat iam egregiam senectū esse de senibus vltionem. Tum deinde Demipho pro Chremete & intercedit & precatur obnix: vt vxor ipsi crimen condonet. Tum comperto Phædræ amore (contentiōis parentū suorū sedandæ) arbiter cōstituitur. Postremo q̄ singula in calce iucundius claudant: Parasitus Phor. suapte ingenio ad cornā se quoq; vocandum esse Nausistratam animaduertit. Attende hic a poeta habitum gestum vultum & affectum personarum q̄ mirifice expressum & obseruatum.

NAUSISTRATA. CHREMES. PHORMIO. DEMI.

Senarij: & Octonarij.

Audiens clamosi Phor. Vi nominat me: Ch. hem. Na. qd istuc turbē ē obsecro
vocē hęc dic Mi vir. Ph. hē qd nūc obstitipuisti. N. qs hic homost:
Chre. cōstere Non mihi respōdes? Ph. hiccine vt tibi respondeat:
natus a p̄sen Qui hercle vbi sit nescit. Ch. caute isti quicq; credas. Ph.
ria vxoris Abi tange si non totus friget: me eneca. Ch.
Elegantia Nihil est. Na. quid ergo est quid istuc narrat. Ph. iam scies.
Philosophi. Ausculta. Ch. pergin credere: Na. quid ergo obsecro
Vir. Gelidus Hūc credam qui nihil dixit. Ph. delirat miser
q̄ coit formi Timore. Na. non pol temere est quod tu tam tones. Ch.
dine sanguis
Vide timorē
Chremetis.

ACTVS QVINTVS: Fo. CXXVI

Egon timeo: Ph. recte sane quando nihil times:
Et hoc nihil est quod ego dico: tu narra. De. scelus
Tibi narret: Ph. cho tu factumst abs te sedulo
Pro fratre. Na. mi vir non mihi narras? Ch. at. Na. quid ar? Ch.
Non opus est dicto. Ph. tibi quidem: at scito huc opust
In lemno. Ch. hem qd ais? De. nō taces? Ph. clā te. C. hei mihi. Ph.
Vxorem duxit. Na. mi homo dñ melius diunt. Ph.
Sic factumst. Na. perij misera. Ph. & inde filiam
Suscepit iam vnam dum tu dormis. Ch. quid agimus? Na:
Proh dñ immortales: facinus miseradum & malum. Ph.
Hoc actumst. Na. an quicq; hodie est factū indignius?
Qui mihi vbi ad vxores ventumst: tum sunt senes.
Demipho te appello: nam me cum hoc distader loqui:
Hæccine etanti uiones crebrae: & mansiones diutinae
Lemni: hæccine erat quæ nostros fructus minuit vilitas. De.
Ego Nausistrata esse in hac re culpam meritam non nego.
Sed ea quæ sit ignoscenda. Ph. verba fiunt mortuo. De.
Nam neq; negligentia tua: neq; id odio fecit tuo.
Vinolentus fere ab hinc annos quindecim mulierculam
Eam compressit: vnde hæc natast: neq; post illam vnq; attigit.
Ea mortem obiit: e medio abiit. qui fuit in re hac scrupulus.
Quā ob rē te oro vt alia tua facta sunt: æquo animo hoc feras. N.
Quid ego æquo animo cupio misera in hac re iam defungier.
Sed quid sperem: ætate porro minus peccaturum putem?
Iam tum erat senex: senectus si verecundos facit.
An mea forma atq; ætas nunc magis expetenda est Demiphos
Quid mihi affers: q̄ obrē expectē aut sperē porro non fore? Ph.
Exequias Chremeti: quibus est commodum: ire iam tempus est.
Sic dabo: age nunc age: Phormionem qui volet lacessito.
Paxo tali eum maccharum atq; hic est infortunio.

Ironice.
Qñ. i. qm.
Stomachose
Ironicos.
Blande.
Vide q̄rept
dat Chre.
Interrompie
vierq; narra
cione Phor.
Hæsitantis &
Exclamatio
cum stomas
cho.
Hodie. i. hæc
tempestate.
Appello. i. i
testem.
Repetitio
color.
Venialis q̄li
tas.
Prouerbiū
Causæ deris
uatio.
Cōtinentia.
Ab ætate: a
tpe: ab anio
facientis.
Oratoria de
precatio
Defungier. i.
finiri.
q̄li dicat: nō.
A cōiecturis
Van & doq̄small
magis m̄t domos
sup. da 28. xos 60
Insultat chre
meti tanq̄ i
mortuo. mar. 60
mac in 28. 28
Atq; p va
mag m̄
Expi.

B ij

Iactantia de male actis. Redeat sane in gratiam; iam supplicij satis est mihi. **Habet** hac ei quod dum vivat vsq; ad aurem obganiat. Na.

An meo merito credo: quid ego nūc comemorem tibi Demipho

Singillatim. Singillatim: qualis in hunc fuerim? De noui aque omnia id est. seorsū. **Tecum.** Na. meriti hoc meo videtur factū. De minime gentiū: **Verbavenia** **lis status.** Verum quando iam accusando fieri infectum non potest:

Ignosce: orat; confitetur: purgat: quid vis amplius? Ph.

Aliud malū dicturus: Enimvero prius q; hec dat veniam; mihi prospiciam & Phedria:

Heus Naufistrata priusq; hinc respōdes temere: audi. N. qd ē: P.

Illo per con- Ego minas triginta per fallaciam ab illo abstuli.

temptū **gnato.** f. phe. Eas dedi tuo gnato: is pro sua amica lenoni dedit. Ch.

Excusat filiū **amorem.** Herm quid ais? N. adeo hoc indignum tibi videtur: filiū

Quo ore. i. q. Homo adulescens si habet vnam amicam; tu vxores duas:

audacia **Duriuscula ē.** Nihil pudere: quo ore illum obiurgabis: respōde mihi. De.

Filiū iudicē **constituit** **Faciet** vt voles. Na. immo vt iam scias meam sententiam:

Necq; ego ignosco: necq; promitto quicq;: necq; respōdeo:

Priusq; gnatum video: eius iudicio permitto omnia.

Quod is iubebit faciam. Ph. mulier sapiens es Naufistrata. Na.

Satis tibi est: Ph. immo vero pulchre discedo & probe:

Elegancia **Summus.** f. **amicus.** Et præter spem. Na. tuum nomen dic quod est. Ph. mihi:

Pollicet ope **ram suam.** Phormio: at ego ecastor posthac tibi qd potero: & quæ voles

Sicmerit es. **Faciamq;** & dicam. Ph. benigne dicis. Na. pol meritū tuū. Ph.

Vin primum hodie facere quod ego gaudeam Naufistrata:

Disū in liui **Et** quod tuo viro oculi doleat. N. cupio. Ph. me ad cenā voca. N.

dos. **Pol** vero voco. De. eamus intro hinc. Ch. fiat: sed vbi est Phedria

Phædria iu- **dex** noster: Ph. iam hic faxo aderit.

VOS VALETE ET PLAVIDITE.

Finis Phormionis. Quæ nonnulli postrema ponūt: eo q; post hanc acta sūt

Antiqui. Cassius hanc ap. vrbano Am.
Regio: Anno: 78:

Æcfabula Appollodori dicit esse græca: nam & ipsa & Phor Appollodo mio ab eodē dicunt esse trāslatæ: cū reliquæ quattuor sint Me ri fabula nandri. **Ecyr**a autē dicitur ideo: quia p socrus & soceros in ea agū. Cur Ecyratur multa: nā & ecyros & ecyra soceri nomē socrusq; significat dicatur

Est autē mixta motorij actibus ac statarijs: multūq; sententiarū & figurarū cōtinet in toto stilo. Vnde cū delectet plurimū: nō min⁹ vtilitā; Cōmoditas affert spectatori. Atq; in hac primæ partes sunt Laches: secundæ Pamphi Personarū li: tertiæ Phidippi: quartæ Parmenonis: & deinceps aliarū psonarū quæ his partes. adiunctæ sunt. Diuisa est autē vt cæteræ quinq; actibus legitimis: quos in Rhetoricus subditis distinguem⁹. In hac plogus est & multiplex & rhetoric⁹ nimis: p plogus preterea q; sæpe exclusa hæc comœdia diligētissima defensione indigebat: Atq; in hac pthelis turbulēta est: Epithasis mollior: lenis Catastrophe.

Acta sane est ludis megalēsis: Sexto Iulio. C. Rabirio ædilibus curuli bus. Egit p. L. Ambuius. Modulat⁹ est eam Flaccus Claudij ribijs parib⁹. Tota græca est facta & edita quinto loco. Cn. Octauio. T. Manlio consuli bus. Cantica & diuerbia summo in hac fauore suscepta sunt. Prothaticæ. i. Cantica & diuerbia. personæ extra argumentū duæ sunt: Philotidis & Syrae. In tota comœdia Personæ præ hoc agūt: vt res nouæ fiant: nec tamen abhorreant a consuetudine. Inducuntur em benivolæ socrus: verecundæ nurus: lenissimus in vxorē maritus: & sic inducuntur idem deditus matri suæ: meretrix bona.

ARGVMENTVM ECYRE

Vitiatam in tenebris ante nuptias cui anulum extorserat: meretricē amans: dū ignorat Pamphil⁹ duxit vxorē gravidā ex cōpressu suo. Quā peregre pfectus qñ reliquisset domi: rediens parientē offendit furtim & apud matrē suā. Qua re cōmatus dū repudiū inuitis parentib⁹ & causam repudiij nesciētib⁹ parat: p meretricē apud quā anulus inuētus est cognoscit tandē & a se vitiatā vxorē & ex se natum filium

Primus actus colloquiū cōtinet meretricis Philotidis ac lenæ Syrae cum Prim⁹ actus Parmenone: vt per harū psonas quæ pthaticæ dicunt argumētū narretur.

Secundus actus tenor in hoc est: Immeritā vxorē veluti malā socrum accusat Laches: & cōuenit Phidippū de eadē causa. Statim post quartū colloquiū cōquestio inducitur Sostrate: q; fallum crimen inuidiosumq; sustineat. **Tertius** actus hanc ascribunt. Cōquestio Paphili pgre redeūtis de amore suo circa vxorē: paritudo philomænæ: Sostrate verba sup egritudine nurus: quā morbo credit afflētā: stetus pamphili errantis: cum putat nō ex se filium natum esse: colloquiū Parmenonis cum pueris a naui veniētib⁹: vt mox loquantur cum ipso Pamphilo: a quo in arcē mittit. Item Lachetis Phidippiq; & pamphili verba de reconciliāda illa coniuge: & eorū inuicē litigiosa dissensio.

Quartus actus hæc cōplet: Perturbatio Myrrhinæ ex iteruētū mariti: & eiusdē cū eo nimis callida ac muliebris astutiæ disceptatio. Sostrate pamphili Lachetisq; colloquiū: Indamatio patris & soceri aduersum pamphilum

B in

lum vxorē recusantē: cōventionē meretricis p̄mittēdis se iusiurādū matro-
nis exhibitura de nō admissō ad se p̄aphilo. In q̄nto actū Bacchidis narra-
tio de nuptijs gestis: & colloquiū cū Parmenone inducīt. Quē nūciū mittit
ad p̄aphilū: Pamphilūq; ad vltimū actio gratiarū apud ipam bacchidē.
Varro: Cur q̄ Docet aut Var. neq; in hac fabula neq; in alijs esse mirādū q; actus ipares
actus nō sūt scēnari paginarūq; sint nūero: cū hęc attributio in rerū descriptiōe nō i nua-
mero s; sūt cōstituta sit: nō apud latinos mō verū etia apud grēcos ipos.

FABVLÆ INTERLOCVTORES

Philotis meretrix	Phidippus senex
Syra anus	Pamphilus adulescens
Parmeno seruus	Myrrhina mulier
Laches senex	Solia seruus
Sofrata mulier	Bacchis meretrix

ACTA LVDIS MEGALENSIBVS SEXTO IVLIO.

Cn. Cornelio Dolobella adilibus curulib. Modos fecit flac-
cus Claudi tihjs paribus: Tota grāca Menādri facta
est. Acta primo sine prologo. Data secundo. Cn.
Octauio. T. Manlio coss. Relata est. L.
Æmilio paulo ludis funeralib. Nō est
placita. tertio relata. Q. Fuluiō.
L. Marco ædili. curuli. Egit
L. Ambulius. L. Ser-
gius Turpio. Pla-
cult

C. SYLPITI APOLLINARIS PERIOCHA

Senarij

Xorem duxit Pamphilus Philomenam.
Cui quondam ignorans virgini vitium obtulit
Eiusq; per vim quem detraxit anulum
Dederat amica Bacchidi meretricula.

Dein profectus in Imbrum est: nuptam haud attigit.
Hanc mater vtero gravidam comperit.
Ut agram ad se transfert. reuenit Pamphilus:
Deprehendit: partum celat: vxorem tamen
Recipere non vult: pater incusat Bacchidis

Amorem, dum se purgat Bacchis: anulum
Mater vitatae forte agnoscit Myrrhina:
Vxorem recepit Pamphilus cum filio.

¶ Præfens hic prologus varius est & rhetoricorū obseruantissimus præce-
ptorum. Nepe hæc comœdia sepe numero alieni populi studio intercepta:
diligentissima defensione indigebat. Proindeq; hic loquit. L. Ambulius: q
poetæ partes sedulo defendere: & popularē auram fauoremq; spectatorum
locis oratorijs multifaria captare nitit. Simulq; & beniuolos in primis &
maximopere attentos auditores reddere conatur. L. Ambulius: & L. Tur-
pio hūstriones hanc fabulam egerunt.

¶ Additio Pauli malleoli sequēti, plogi declaratiua: caten⁹ huc adiecta: quo
& singulare poetæ artificii: & loci quoq; oratorij expedit⁹ intelligant. Ne
pe ob marginis angustia vt pleraq; alia cognitu certe digna plane regione
clausularū verborūq; literæ ipius suo loco (ita vt par erat) adnotare nō po-
tuimus. ¶ Ecyra huic nomē fabulæ & c. Prologus iste hoc optimū enititur:
vt causam toties interceptæ & nō audita fabulæ a populo in spectaculū de-
riuerit: ipsumq; rursum leniter demulceat & inducat in fauorē. Noua nouū
& c. gemina figura hic est: Paranomalia. s. quæ a Cice. agnomiatio dicit: &
Syllepsis. Deest em ipsi vel huic. s. fabulæ nouum & c. Vitii & calamitas.
Metaphora ab augurio sumpta: nā in captadis augurijs si tonaret: vitium
erat calamitas. si grādinaret: quoq; aut fulminaret: vitii ergo erat q; nō spe-
ctari: calamitas q; nō cognosci potuerit. Ita popul⁹. hic populū excusat:
ostēdēs cur nō spectata fuerit. Is q; scripsit. clā poetā cōmēdat ab auaricia:
q; ne opī suo dissidere videret. pp̄ repulsam: ecyra iterū vedita p noua ex-
hibet. Iterū referre: p̄relcon est: iterū em abūdat. Alias cognoscitis. cōmē-
datio ab antea actis comœdijs: q; & cognita & p̄batæ extiterūt. Orator ad
vos. Mirifica arte hic plog⁹ elaborat⁹ est. Temerarium em videri potuisset
comœdiā toties repulsam in p̄scenitū referre: nisi illā suā rursum exhibendū
impudētā cū populi fiducia: tū aliorū vel p̄batissimorū poetarū exēplis pur-
garet. Nā actor ip̄e. L. ambuli⁹ disertissim⁹ vt & poetā & comœdiā p̄barer
Ceciliū magnæ autoritatis poetæ exēplo spectatorū fauorē q; ingeniosissime
huic nō cōciliat. Ceciliū em comœdias sepe numero itidē vt Ecyra: & itera-
ceptiōis & repulsionis calūniā p̄p̄ssas fuisse cōmemorat. Et qd Terentio se-
mel illi semp: qd huic in alijs nunq; illi sere in oib; accidit. Proindeq; non
esse adeo mirādum nec temerariū: si hanc poetā p noua referēda duxerit.
Orator ad vos & c. Prudēs nimirū actor nō plogū sed oratorē se vocat: ne
scilicet iterū interpellat: deturbeturq; ab actione. Oratorē em cui causa de-
fendēda cōmittit iniuriā pati nō licet: hūc quoq; quiete audiri oportere ius-
gestū est. Quo iure vsus & c. Per hoc ostēdit multas aliorū poetarū fabu-
las olim ab se actas prulisse repulsam. Exactas. i. repulsas. Inueterascerēt.
scilicet consuetudine. i. deuuo agerentur. Ne cum poetā scriptura, Locus

Prologus:

Expositio p
logi Ecyre

Latine comœdia
dicitur

Cecilius

Orator

a poematis elegantia. In his quas. argumētū ab exēplo p oratoriā & res
& psonas cōparationē. Vix steti. pprie dicit: nā aut agi dicunt comēdie
aut stare: quia vel motoria sunt vel stataria. Dubiā for. ab euentu & casu.

Spe incerta certum. paranomasia & locus a cōtrarijs. Has. f. exactas a rei
difficultate. Nouas studiose. ab honesto & a studio & diligētia. Placitae.
participiū est sine origine verbi: & est pmissio a cōiectura. Ita poetā. f. Ce
ciliū. Restitui. cōmēdatio a psona ppria. Iniuria ab aduersarijs. Aduer
sarium p aduersariorū. Musica. poetā em canere dicunt. Quid si iterū a
psona ppria: nempe in hoc ostēdit se magnope pfulisse populo. Vt i ocio.
& res & verba deterredī facilitatē indicant. Mea causa. tanq orator. & est
cōmēdatio psonae leuis a grauiore: vt pote poetā ab oratore. Ecyram. est
principiū a principali cōquestiōe. Mihi. a psona dicēti. Eā calamitatē. pul
chra & metaphorica periphrasis. Si erit adiutrix. captatio beniuolentiae a
psona auditoris & sua. Quā primū. ingeniose narrat: ita vt populū non lae
dat: & poetā offendat p trālationē culpe. Pugilū gloria. hi em plarumq
gloriosi sunt. Pugil a pugna: & pugna a pugno dicit: nā veteres anteferri ar
morūq: vsum pugnis calcibus morib⁹ & corporū luctatiōe pugnare soles
bant. Funābuli. q in funib⁹ tensis ioculariter discunt: grāce Schenobas
tes vocant. Expectatio. i. desiderii. Virg. Expectate venis. Mulierū. qbus
nec suffragari nec refragari licet comedijs. Exire. nō extrudere. Leniter dis
cit. ne populū accusare videat. Vetere cōsuetudine. Hoc innuit turpe nō ē
poetā nostro in vna cōtegisse quod alijs in multis. In experitudo. vī facere
piculū. Refero denuo. i. secūdo. Placeo. ideo qd sequit nō spectatōrū iu
dicio sed vulgi purbatione sit. Meū locū. f. quo quiete agere reliq. Nunc
turba. a tranquillitate: a loco: ab ocio: a tpe: ab aequo & a possibili persuasio.
Artē musicā. oratorie qsi nō tā poetā q artē ipam defendat. Vestra autho
ritas. qua. f. poetā eiusq scripta probē. Si nūq. cōmēdatio ab anteaetis fa
bulis & a meritis defensoris: quo etiā cognoscat q grauis author sit. Sinite
impetrare. artificiosa exhortatio p psona poetā. Circūuētū iniq irrideat.
ab aduersariorū odio. Circūuētū. i. implicatū: oppsū. Iniqui. hoc verbū si
ponas senari⁹ iambicus nō cōstabit. Mea causa. peroratio est: vbi tāq ora
tor poetā causa docile beniuolū & attēū reddit auditorē. Causa causam.
paranomasia est. Date silentiū. f. fabulae aut poetā. Nouas expediat. ab vti
li. Expediat. i. vtile sit vobis. Precio meo. i. estimatiōe a me perpenſa: quan
tum. f. aediles soluere debeant. Vale lector.

PROLOGVS

Eiusdem rationis

Cyra est huic nomen fabulae. haec cum data est
Noua nouum interuenit vitium & calamitas.
Vt neq spectari neq cognosci potuerit.

PROLOGVS

Fo. CXXIX

Ita populus studio stupidus: in funambulo

Animum occuparat: nunc haec plane est pro noua

Et his qui scripsit hanc: ob eam rem noluit

Iterum referre: vt iterum possit vendere:

Alias cognostis eius: quāso hanc noscite.

Orator ad vos venio ornatu prologi.

Sinite exoratoris im: eodem vt iure vt senem

Liceat: quo iure sum vsus adulescentior.

Nouas qui exactas feci vt inueterascerent:

Ne cum poeta scriptura euanesceret:

In his quas primum Cecili didici nouas.

Partim sum earum exactus: partim vix steti:

Quia sciebam dubiam fortunam esse scanicam:

Spe incerta certum mihi laborem sustuli.

Easdem agere coepi: vt ab eodem alias discerem

Nouas studiose: ne illum ab studio abducerem.

Perfeci vt spectaretur: vbi sunt cognitae:

Placitae sunt: ita poetam restitui in locum

Prope iam remotum infuria aduersarium

Ab studio: atq ab labore: atq ab arte musica.

Quod si scriptura m spreuissem in praesentia:

Et in deterrendo voluissem operam sumere:

Vt in ocio esset: potius q in negotio:

Deteruissem facile: ne alias scriberet.

Nunc quid petam mea causa aequo animo attendite:

Ecyram ad vos refero: quam mihi per silentium

Nunq agere licitum est: ita eam oppressit calamitas.

Eam calamitatem vestra intelligentia

Sedabit: si erit adiutrix nostrae industriae.

Ita. loc⁹ a de
riuatione. caue
re.

Orator ro
gat exorator
impetrat.

Pulchre per
exempla insi
nuat.

Splēdida ac
ppa locutio

Eodem. i. Ce
cilio.
Perfeci. diffi
cultatē oñdit

Musica. i. po
etica.
Ars mira

Cōmēdatio
artis plena.

Ita popl⁹ cul
pam in fortu
nam reijcit.

A comutatio
one cause
Cur exclusa
fit

Noua. f. co
moedia.
Verere in noua coepi uti consuetudine:
In experiundo ut essem: refero denuo.

Secunda ex
clatio.
Primo actu placeo: cum interea rumor venit
Datum iri gladiatores: populus conuolat.
Tumultuant: clamant: pugnant de loco.

Locum: face
ta repetitio.
Nunc turba nulla est: ocium: & silentium est.
Adhorratio
ab opportu
no.
Agendi tempus mihi datum est: vobis datur

A possibili.
Analogia.
Attentos &
beniuolos
reddidit.
Potestas condecorandi ludos scenicos.
Nolite sinere per vos artem musicam.

Recidere ad paucos: facite ut vestra autoritas
Meae authoritati faulrix adiutrixq; sit.

Si nuncq; auare statui precium arti meae
Breuiter esse quæstum: in animum induxi meum:

Quam maxime seruire vobis commodis.
Sinite impetrare me: qui in tutelam meam

Studium suum & se in vestram commisit fidem.
Ne eam circumuentum inique iniqui irrideant.

Mea causa causam hanc accipite: & date silentium:
Ut libeat scribere alijs: mihiq; ut discere

Nouas expediat posthac precio empras meo:
In hac sequenti scena Philotis & Syra indignantur Pamphilis adhæsisse
uxori: & Bachidem meretricem quam amare videbatur reliquisse. Exem
plum quoq; hic proponitur verlutæ & nequitiosæ lenæ: meretricem bonæ
quæ talis contra vulgatū morem inducitur a leni ac benigno instituto de
hortantis: & ad asperitatē & exactionē amatorum suorum persuadentis.

Magna est illius
inimicus expectatio

Attende q; Philotis & Syra prothaticæ sunt personæ extra fabulæ argu
mentum inductæ: quæ mox explicato argumento disparent.

PRIMVS ACTVS
PHILOTIS MERETRIX. SYRA ANVS.
Senarij.

Er pol q; paucos reperias meretricibus
Fideles euenire amatores Syra.
Vel hic Pamphilus iurabat quod Bacchidi

Q; lance: ut quiuis facile posset credere:

Nuncq; illa viua ducturum vxorem domum.

Hem duxit. Sy. ergo propterea te sedulo

Et moneo & hortor: ne cuiusq; te miserat:

Quin spolijs: mutiles: laceres quenquam nacta sis. Ph.

Vt nî eximium neminem habeam: Sy. neminem.

Nam nemo illorum quisq; scito ad te venit:

Quin ita paret sese abs te ut blanditijs suis

Q; minimo præcio suam voluntatem expleat.

Hiscine tu amabo non contra insidiabere: Ph.

Tamen eandem pol esse omnibus iniurium est. Sy.

Iniurium est autem vlcisci aduersarios:

Aut qua via capient te illi: eadem ipsos capi

Eheu me miseram: cur non aut istac mihi

Aetas & forma est: aut tibi hæc sententia:

In sequenti scena Parmeno seruus occasionem nactus est Philotin pere
gre redeuntem alloquedi: quum tamē Pamphilo ad portum obuiā ire stas formitas in
tuisset. Itaq; ex verbis Bacchidis instigata Philotis: ex Parmenone de Pam prauitas Le
phili nuptijs percōtatur. Cui certe Parmeno rem omnem acq; totius comœ nœ notatur.
diæ argumentum ordine narrat.

Animaduerte singularem in hac scena poetæ artem: q; egregiæ & orato
rios locos & decorum personarum obseruauerit.

Mulieris &
meretricæ
sentia

Hic Paphi. a
generali ad
speciale.

Hē indignan
ter pferendū
cum admira
tione.

Audax ad
mala persua
do.

Scito. familla
ariter corris
gentis est

Dolet se non
persuasisse.

Hic tum dis
formitas in
phili nuptijs
percōtatur.

Di quoniam me modo magister, dic me ipse ad
portum percontatum aduentum patris

ECYRAE

PARMENO. PHILOTIS. SYRA:

Senarij.

Par. Syra ita
de prolenio
alloquitur
vt velit se he
ro quereti ex
cusari.

Persona cui
argumetur
narratur
Meretricis
verbum.
Singula pon
tus habent.

Enex si quaret me modo: isse dicit

Ad portum percontatum aduentum Pamphilus.

Audin quid dicam Sire: si quaret me vti

Tum dicas, si non quaret: nullus dixeris.

Alias vt vti possim causa hac integra.

Sed videon ego Philotim: vnde hac aduenit:

Philotis salue multum, Ph. o salue Parmeno. Sy.

Salue m' castor Parmeno. Pa. & tu adepol Syra:

Dic mihi Philotis vbi te oblectasti tam diu: Ph.

Minime equidem me oblectaui: quae cum milite

Corinthum hinc sum profecta inhumanissimo:

Biennium ibi perpetuum misera illum pertuli. Pa.

Aedepol te desiderium Athenarum arbitror

Philotim coepisse sapere: & te tuum

Consilium contempsisse. Ph. non dici potest

Q' cupida eram hucredeundi: & abeundi a milite:

Vosq' hic videndi: antiqua vt consuetudine

Agitare inter vos libere conuiuium.

Nam illic haud licebat nisi presinito loqui

Quae illi placerent. Pa. haud opinor commode

Finem statuisse orationi militem. Ph.

Sed quid hoc negoci est modo quae hac narrauit mihi

Hic intus Bacchis: quod ego nuncq' credidi

Fore: vt hac ille viua posset animum inducere

Vxorem habere. Pa. habere autem? Ph. eho tu an nō habet. Pa.

Habet: sed firmæ hæ vereor vt sint nuptiae. Ph.

Ita dij deax faxint: si in rem est Bacchidis.

hæc vado intum pates
vbi nō ben videt longin

Percontan
fragm: -)

Biennium perpe
tuum: 300 iugr)

Presinito
Cic: presinitum d

Presinito: -)

Antem iō
indignationē

Animum inducere in finem

Seniorum vicium est Loquacitas: ~ ~ ~ ~ ~
ACTVS PRIMVS Fo. CXXXI

Sed qui istuc credam ita esse: dic mihi Parmeno. Pa. q' nuptis non sint

Non est opus prolato: hoc percontarier

Desiste. Ph. nempe eo causa vt ne id fiat palam.

Ita me dij bene ament: haud propterea te rogo

Vt hoc proferam: sed vt tacita mecum gaudeam. Pa.

Nunquam dices tam commode: vt tergum meum

Tuam in fidem committam. Ph. ah noli Parmeno:

Quasi tu non multo malis narrare hoc mihi:

Q' ego quæ perconter scire. Pa. vera hæc prædicat:

Et illud mihi maximū vitium est: si mihi fidem

Das: te taciturnā dicā. Ph. ad ingenium redis.

Fidem do: loquere. Pa. ausculta. Ph. istic sum. Pa. hæc Bacchidem

Amabat vt cum maxime tum Pamphilus:

Cum pater vxorem vt ducat orare occipit:

Et hæc communia omnium quæ sunt patrum

Se senem esse dicere: illum autem esse vnicum

Præsidium velle se senectuti suæ.

Ille primo se negare. sed postq' acrius

Pater instat: fecit animi vt incertus foret:

Pudori ne an amor obsequeretur magis.

Tundendo atq' odio deniq' effecit senex:

Despondit ei gnatam huius vicini proximi:

Vsq' illud visum est Pamphilo neutiq' graue:

Donec iam in ipsis nuptijs postq' videt

Paratas: nec moram vllam quin ducat dari:

Ibi demum ita ægre tulit: vt ipsam Bacchidem

Si adesset: credo eius commiseresceret.

Vbi cunq' datum erat spacium solitudinis:

Vt colloqui mecum vna posset. Parmeno

Varijs vbi
morales face
tias iternectit
Facetia fuit.
Callida curi
olitas dissi
mulatio.

Seruorū viti
um loquaci
tas.

Adigenū. i.
naturā seruorū
garrulam
Narratio ex
cusatoria a
dolescentis.

Persuasiones
paternæ cōes

Latens excu
sationis rō.

Tundendo:
Metaphora

a fabris.
Neutiq'. i. nō

adeo.
Affecto ama
toris in nup
tjs.

Hypbolicos

C 45

Er sprach auch ihm mit die dinstig-
in was iber hat die mich der dinstig-
RAE

Malignus: qui tota p[ar]te diff[er]entis amaris
Pli: H[ic] malignus et invidio Inde malignus
ad ita (vin amar m[er]ito) Maligna h[ic] vin d[ic]it[ur] h[ic] est

Disfünge :f: feparo: zerbrechen; ~

romani
in 21-
romani

C. 111

Metaphoricos. Socrus morosa accusat. Exigunt. i. excludunt. Tuos esse illi mores morbum magis quam vlla alia rem arbitror.

Et merito adeo: nam vestrarum nulla est quin gnatum velit

Ducere uxorem: & quae vobis placita conditio est datur.

Vbi duxere impulsu vestro: vestro impulsu easdem exigunt.

In hac sequenti scena Laches Pamphili pater Phidippum Philomenae per arenam conuenit super reditu suae nurus: quam certe Phidippus negat apud se certum absente Pamphilo perdurare posse. In primis autem Phidippus filiam alloquitur uirum qui mitissimus esse pater ostendit: eo quod multum de suo iure remittat.

PHIDIPPVS LACHES SOSTRATA

Tetrametri quadrati.

Philomena patri multa praelocuta fuit: quae ita respondet. Libido dicitur quae uis uoluntatis in iustis temere suscepta. Expositulatio Sed non adeo ut facilitas mea illorum corrumpat animos.

Quod si tu idem faceres: magis in rem & nostram & vestram id esset.

Nunc video in illarum potestate esse te, Ph. eia vero, La.

Adi te heri de filia: ut ueni itidem incertum amisisti.

Haud ita decet: si perpetuam vis esse affinitatem hanc:

Celare te iras: si quid est peccatum a nobis profer.

Aut ea refellendo / aut purgando vobis corrigemus:

Te iudice ipso, sin eam causa retinendi apud vos

Quia agra est: te mihi iniuriam facere arbitror Phidippe.

Si metuis satis ne ut mea domi curetur diligenter.

At (ita me dii ament) haud tibi hoc cecedo: & si illi pater es:

Ut tu illam saluam magis velis: quam ego id adeo gnati causa

Quae ego intellexi illam haud minus quam seipsum magnificare.

Nec adeo me clam est quam esse eum grauius laturum credam.

Hoc si rescueris: eo domum: studeo hac priusquam ille huc redeat, Ph.

Laches: & diligentiam vestram & benignitatem

Noui: & quae dicis omnia esse ut dicis animum induco.

Et te hoc mihi cupio credere: illam ad vos redire studeo:

Si facere possim villo modo. La. quae res te facere id phibet:

Eho nunquidnam accusat virum: Ph. minime: nam postquam attendi

Magis: & vi coepi cogere ut rediret: sancte adiurat

Non posse apud vos Pamphilo absente perdurare.

Aliud fortasse alijs vitij est: ego sum animo leni natus.

Non possum aduersari meis, L. heu sosterata, So. heu me miseram, La.

Certum ne est istuc: Ph. nunc quidem ut videtur: sed nunc quid vis.

Nam est quod me foris transire iam oportet. La. eo tecum vna:

In sequenti scena introducitur Sosterata secum loquens: conquerendo de suspitione quam contraxerunt in omnes mulieres viri. Ex quo facile colligi potest animus matris atque compositi illius anus mores.

SOSTRATA

Similes superioribus

Depol ne nos mulieres sumus aequae omnes inuisa viris

Propter paucas: quae omnes faciunt dignae ut videamur malo.

Nam (ita me dii ament) quod me accusat nunc vir: sum

extra noxiam.

Sed non facile est expurgatur: ita animum induxerunt: socrus

Omnes esse iniquas: haud pol me quidem: nam nunquam secus

Habui illam ac si ex me esset nata: nec qui hoc mihi eueniat scio.

Nisi pol silium multis modis iam expecto ut redeat domum.

Hic est allocutio per conuestionem ipsius Pamphili: qui bene non se amatoribus verum infelicibus quoque amatoribus comparauit: ubi accepit uxorem ab suis discessisse. Parmeno deinde ostendit vel leuissima interdu causa inter mulieres (quas pueris comparat) iniunctas exoriri.

TERTIVS ACTVS
PARMENO PAMPHILVS
Tetrametri: Senarii: & dimeter unus.

Principium laudationis a personis. Remotio. tamquam dicat: non possum. Eho cum gestu de ppe & secreto ingreditur Amphibologia. Paterna lenitas. Edylpsis. Vis. scilicet aliud

Scia defensoria contra accusationem generis totius. Elegans loquutio. Inducere animum est per suadere sibi. Filius: ex quo oia reserua

Nuncius ut scitis gabrij ac si manib assos fructus: nos gab dijs nra andat obedi dan manum amittit

Principium
a summa to
tius mali.

Par. i. con-
tinui.

Ab eo quod
contra spem
contigit

Magna loci
detestatio

Snia i aduer-
sis usurpata.

At sic senten-
tia contraria

Reueriturus.

ne vna alter-
am accuset.

Cōsolatio a
quantitate.

Amatores
cōsolatio an-
git: no lenit.

Obtrudit p
obtrudebat.

energia tem-
poris est.

Implicatio
continuarū
miseriarum

A iusto &
decenti.

Ab honesto
& congruo.

Suspicio in-
gentis mali.

Are & tpe

Seruilis re-
sponsio ad

ultimā tan-
tū partē.

Emini ego plura acerba esse credo ex amore homini
vnquam oblata

Quā mihi; heu me infœlicem; hanc cene ego vitā parā
si perderes?

Haccine causa ego eram tantopere cupidus redeundi domū?

Cui quāto fuerat prestabilius vbiuis gentiū agere ætatē

Quā huc redire; atq; hæc ita esse miserū me resciscere?

Nam nos omēs quibus est alicūde aliquis obiectus labos:

Omne qd est interea tempus: priusq; id rescitumst lucroft. Pa.

At sic citius qui te expeditas his ærumnis reperias.

Si non redisses; hæc iræ factæ essent multo ampliores:

Sed nunc aduentū tuū ambas Pamphile scio reuerituras.

Rem cognosces; iram expudies; rursus in gratiā restitues.

Leuia sunt hæc quæ tu pergrauia esse in animū inducti tuū. Pā.

Quid consolare me; an quisq; vsq; gentiū est æque miser?

Priusq; hanc vxorem duxi; habebat alibi animū amorī deditū.

iam in hac re vt taceam; cuius facile scitu qd fuerim miser.

Tamē nūq; ausus sum recusare eam quā mihi obtrudit pater.

Vix me illinc abstraxi; atq; impeditū in ea expediui animū meū:

Vixq; huc cōtulerā; hē noua res ortast; porro ab hac q me abstraxi

Tū matrē ex ea re aut me vxorē i culpa inuētūrū arbitror. (hat:

Quod cū ita esse inuenero; quid restat porro nisi vt fiam miser?

Nam matris ferre iniurias me Parmeno pietas iubet.

Tum vxori obnoxius sum; ita olim suo me ingenio ptulisti:

Tot meas iniurias quæ nūq; vllō patefecit loco.

Sed magnū nescio quid necesse est euenisse Parmeno.

Vnde ira inter eas intercessit; quæ tam pmansit diu. Pa:

Haud quidē hercle parumst; si vis vero verā rationē exequi:

Non maximas; quæ maximæ sunt interdum iræ; iniurias

Faciunt; nam sæpe est in quibus rebus alijs ne tratus quidē est:

VERI inter sese pro Leuibus noxis iras gerunt:

ACTVS PRIMVS

Fo. CXXXV

Cum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus.

Pueri inter sese qd pro leuibus noxis iras gerunt:

Quapropter; quia em̄ qui eos gubernat animus infirmū gerunt:

Idem illæ mulieres sunt ferme vt pueri leui sententiā;

Fortasse vnū aliquod verbū inter eas irā hāc cōciterit. Pam.

Abi Parmeno intro; ac me venisse nuncia. Par. hem quid hoc est?

Pam. tace:

Trepidari sentio / cursari sursum prorsum; agedum ad fores.

Accede propius. Par. hem sensistū: Pam. noli fabularier.

Proh Iupiter clamorē audio. Par. tute loqueris; me vetas?

¶ Hic post auscultationē ex ipsis gemitib⁹ parietis philomenæ suspicatur est Pamphilus: graui aliq morbo eam affectā esse. Proindeq; conquerit id sibi celatū fuisse a Parmenone. Deinde se intro prapit de improviso parientem offensurus: quē Parmeno cōsulto nō consecutus est. In primis igit puellam mī parientē hortat vt taceat: qd pāphil⁹ & parmēno auscultātes audiebāt.

MYRRHINA PAMPHILVS PARMENO

Ace obsecro mea gnata. Pam. matris vox vifast Philomenæ.

Nullus sum. Par. qui dū: Pā. quia perij. Par. quā ob

Nescio quod magnum malum (rem: Pam.

Profecto Parmeno me celas. Par. vxorem philomenam

Pauitare nescio: quid dixerunt; id si forte est nescio. Pam.

Interij: cur mihi id non dixisti? Par. quia non poterā vna omia. Pā.

Quid morbi est? Par. nescio. Pam. quid; nemon medicū adduxit?

Par. nescio. Pam.

Cello hinc ire intro: vt hoc qd primū quicqd est certū sciam:

Quonam modo philomena mea nūc te offendā affectā:

Nam si piculū vllū in te est; perisse me vna haud dubiū est. Par.

Non vsus factū est mihi nunchunc intro sequi.

Nam inuisos omnes nos esse illis sentio.

Snia vera
Argumentū
a simili

Mulieres sūt
leues vt pueri.

¶ *Unum inter me
et iocundum par
bonum et am
Agēdū hor
tantis celere.
Noli. mire
expressit aus-
cultantium
amorem.*

Hic nō solū
lucina nō in-
uocat; verū si
lētiū qd ob
furtiū cōce-
ptū inducit

Pauitare. i.
ægrotare.
Quia nō cū
stomacho p
nunciandū
Nescio inep-
ta & seruilis
eiusdē verbi
repetitio.
Amatoria
loquutio

*Heri nemo me in patris
domum intravit voluit:*

ECYRAE

Heri nemo voluit Sostratam intro admittere.

Si forte morbus amplior factus flet;

Quod sane nolim maxime heri causa mei;

Seruon ilico introisse dicent Sostratae.

Aliquid tulisse comminiscuntur mali;

Capiti. Capiti atq; aetati illorum morbus qui auctus flet.

vix

Hera in crimen veniet: ego vero in magnū malum.

¶ In sequenti scena tristis continet egressus Pamphili ex domo socrus: ubi
repentino & improuiso aduentu furtiuū deprehēdit vxoris partū: quē ta-
mē vt modestū decet celare q̄ maxime potest ac regere conat. Hic quoq; est
quali deliberatio quēdā suasionis ac dissuasionis partes continēs: quas in
subditis considerare licet: nam admodū vicini sunt.

Magis labo-
rat Terenti-
us vt bonā so-
crum faciat:
q̄ bonā me-
rettricē.

Iterū istinc.
memoriter
dicit.

SOSTRATA PARMENO PAMPHILVS

Quadrati & Septenarij penultima longa.

Escio quid iam dudū hic audio tumultuari misera.

Male metuo ne philomena magis morbo aggrauescat.

Quod te aesculapi & te salus ne quid sit huius oro.

Nunc ad eam visam. Par. heus Sostrata. So. hem. Par. iterū istinc.

excludere. So. *Hem est interpretatio ante q̄m audit res.*

Ehem Parmeno tun hic eras: perij: quid faciam misera.

Non visam vxorē Pamphili: cum in pximo hic sit ager. Par.

Non visas: nec mittas quidē visendi causa quēq̄.

Dissuasio a Nam qui amat cui odio ip̄sus est: bis facere stulte dico.

Inia morali. Laborem inanem ip̄sus capit: & illi molestiam affert:

Causa ab Tū autē filius introijt videre vt venit quid agat. So.

euentu Sostrata af- Quid ais: an venit pamphilus: Pa. venit. So. dis habeo gratias.

seu sequi. Hem istoc verbo animus mihi redijt: & cura ex corde excessit. Pa.

Iam ea te causa maxime huc nunc introire nolo.

Nam si remittent quippiam philomena dolores:

Omnem rem narrabit scio continuo sola soli:

Quae inter vos interuenit: vnde ortum sit initium irae:

*Quoniam legit
philomena:*

*¶ Gaudeo q̄m gaudeo te ad-
galing fit ad-10: Epitolar ad-10 in-10:*

ACTVS. SECVNDVS Fo. CXXXVI

Atq; ecū video ip̄m egredi: q̄ tristis est. So. o mi gnate: Pam.

Mea mater salue. So. gaudeo venisse saluum: saluan

Philomena Philomena est: Pam. meliuscula est. So. vtinā istuc ita dii faxint.

Quid tu igit Quid tu igit lachrymas: qd es nūc tā tristis: Pam. recte m̄ So.

Quid fuit tumulti: Quid fuit tumulti: dic mihi an dolor repēte inuasit: Pam.

Ita factūst. Ita factūst. So. qd morbi est. Pa. febris. So. q̄tidiana: Pam. ita aiūt:

Isodes intro: Isodes intro: consequar iam te mea mater. So. fiat. Pam.

Tu pueris curre parmēno obuiam: atq; his onera adiuta. Pa.

Quid: nō sciunt ip̄si viā domū qua redeant: Pam. cessas:

¶ Hic conquestio est ad deliberationē descendēs: an recipiat pamphilus: an
repudiat vxorē. In qua tota oratio pamphili ad argumentū spectans amas-
toria magis q̄ maritalis est. nā aliter non pueniret ad vltimā cognitionem
omniū rerū: nisi adulescens furtiuū vxoris conceptū & partum aliquāto le-
uius q̄ cōiugalis dolor expetit tolerasset.

PAMPHILVS

Tetrametri & Septenarij penultima longa: & Senarij pauci

Equo mearū rerū initū vllū inuenire idoneum:

Vnde exordiar Vnde exordiar narrare: quae nec opinanti accidunt:

Partim q̄ p̄spexi his oculis: partimq; accēpi auribus:

Qua me p̄pter exanimatū citius eduxi foras.

Nam modo me intro vt corripui timidus: alio suspicans

Morbo me visurum affectā: ac sensi esse vxorem. hei mihi

Postq; me aspexere ancillae aduenisse: ilico omnes simul

Lata exclamant: venit: id quod me de repente aspexerat.

Sed continuo vultum earum sensi immutari omnīū.

Quia tam incōmode illis fors obtulerat aduentum meū.

Vna illarū forte interea p̄pere praecurrit nunciāns

Me venisse: ego eius videndi cupidus recta consequor.

Postq; introij: extemplo eius morbum cognoui miser.

*Epitolar filio
natō: an dūm?*

*Quatristis
q̄ admirati
ue.*

*Caute respō
det: partū ce
lans & men
daciū fugiēs
Recte. verbū
aliqud celātis
Ita aiūt. reli
giose mēdas
ciū ad rumo
rem retulis*

*My rapente do
lar inuaser mi
Nat argling an
franchit and
vallen: - - -*

*Graue prin-
cipiū: vt offē
dantur mul-
ta & magne
erumnae.
Auxelis ad
erumna.*

*Exanimatū
id est conser-
natum tura-
barum
Hei mihi: ex-
clamatio ar-
tificiosa
De repēte. i.
ex iprouiso.*

*Oblatum: alio do
q̄q man p̄q mit v̄p̄p̄q
Oblatō: do p̄p̄q: omi
Morbū dicit
modeste: nō
vitiū: p̄brū.*

*¶ Iam nō ta domum ibo:
non p̄p̄q nō:*

*ut hoc calami potissimum epō spaciū
ulimū non daret: itē hinc nūc videret*
ECYRAE
*magis atq; humiles
similes: ~ ~ ~*
Nam neq; vt celari posset: tempus spaciū vllū dabat.
Neq; voce alia acres monebat ipsa poterat conqueri.
Postq; aspexi: o facinus indignū inquā: & corripui ilico.
Me inde lachrymans incredibili re atq; atroci percitus.
Mater consequitur: iam vt limen exirem ad gēua accidit
Lachrymans misera: misertumst. pfecto hoc sic est vt puto:
Omnibus nobis vt res dant sese: ita magni atq; humiles sumus.
Hanc habere orationē mecum a principio instituit
O mi pamphile abs te quā ob rē hāc abierit causam vides:
Nam vidum est oblatū virgini olim ab nescio quo improbo:
Nunc huc confugit: te atq; alios partum vt celaret suum.
Sed cum orata eius reminiscor: nequeo quin lachrymē miser
Quaq; fors fortuna inquit: nobis quā te hodie obtulit.
Per eam te obsecramus ambā: si vis: si vas est vti:
Aduersa ei⁹: Aduersa eius per te tecta tacitaq; apud omnes sient:
Ab anteacta Si vnq; erga te animo esse amico sensisti: eam mī pamphile
via. Sine labore hanc gratiā te vti sibi des p illa nunc rogat.
Tentateiā Ceterum de reducenda id facias quod in rem sit tuam.
hoc: tamē ve Parturire eam. neq; grauidam esse ex te solus conscius.
recunde persuadere. Nam aiunt tecū post duobus concubisse eam mensibus.
A possibili Tum postq; ad te venit: mensis iam hic agitur septimus:
Sæpi⁹ inculcat qd impetrare nitit Quod te scire ipsa indicat res. nunc si potis est pamphile:
trare nitit Maxime volo: doq; operā: vt clam partus eueniat patrē:
Potis ē: ~ ~ ~ Atq; adeo omnis. sed si nō potest id fieri quin sentiant:
Abortū esse. Dicam abortum esse: scio nemini aliter suspectum fore:
rōnabilit. f. Quin quod verisimile est: ex te recte eum natum putent.
mense. vij. Continuo exponetur. hic tibi nihil est quicq; incōmodi:
Et illi misera indigne factam iniuriā contexeris.
Pollicitus sum: & seruare in eo certumst quod dixi fidem.

O Fortuna ut min⁹ ppetu⁹ es bona:
ACTVS TERTIVS Fo. CXXXVII
Nam de reducenda id vero neutiq; honestum esse arbitror.
Nac faciam: & si me amor grauitur consuetudoq; tenet.
Lachrymo quā posthac futura sit vita: cū in mentem venit
Solitudoq; o fortuna vt nunq; perpetuo es bona.
Sed iam prior amor ad hanc rem excitatum me reddidit.
Quem ego tum consilio missum feci: idem nūc huic operā dabo.
Adest parmeno cum pueris: hunc minime est opus
In hac re adesse: nam olim soli credidi
Ea me abstinuissē in principio cum data est.
Vereor si clamorē eius hic crebro exaudiat:
Ne parturire eam intelligat: aliquo mihi est
Hinc ablegandus: dum parit Philomena.
¶ Hic pergens in incepto sermone Parmeno introducit: percontans a
Sofia de pelagi piculis. Deinde a Pamphilo in arcem mittitur: ne Philomena
nam parere interim percipiat.
PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.
Senarij.
 In tu tibi hoc incommodum euenisse iter: So.
Non hercle Parmeno verbis dici potest
Tantum: q; re ipsa nauigare incommodumst. Par:
Ita ne est: So. o fortunata: nescis quid mali
Præterieris: qui nunq; es ingressus mare.
Nam alias vt omittam miseras: vnam hanc vide:
Dies triginta: aut plus eo in nauī fui.
Cum interea semper mortem expectabam miser.
Ita vsq; aduersa tempestate vli sumus. Par.
Odiosum. So. aut clam me est: deniq; hercle aufugerim.
Porius q; redeam: si eo mihi redeundum sciam. Par.
Olim te quidem causæ impellebant leues:
D

*In marginibus
ramina: angustia
Cōclusio p
eneruationē.
Neutiq; id ē
non valde.
Exclamatio
in fortunam
lubricam
Consilio .i.
de industria.
Huic: tanq;
rei difficili.
Quia curios
sus est.
Hic poeta
ostēdit incō
moda nauis
gationis.
Prouerbiū
periclitantiē
Tempestas.
Odiosum
aduerbialit
Dicitū in fugi
tuum seruū.*

In parmenone tot desideriorum: diu est als vane
Das mit penta. Simmet sem ECYRÆ

Pocins parenti q
amori & obsequiū.

Facere vt fa. Quod nunc minitare facere: vt faceres Sofia?
comicum & Sed Pamphilum ipsum video stare ante hostium:
teretianū est.

Sofia cum q Ite intro: ego hunc adibo si quid me velit:
teretianū est.

Here etiā tu nunc hic stas: Pā. & quid te expecto. Pa. qd est: Pā.

Cui. pigrire In arcem transcurso opus est. Par. cui homini? Pam. tibi. Par.
sponsio & q

si subterfugi In arcem: quid eo? Pam. Callidemidem hospitem
entis.

Facetus ioc Myconium: qui mecum vna aduectus est conueni. Par:
ex serui desi

dia. Perij: vouisse hunc dicam: si saluus domum
Dicā: nā nū

ciam versus. Redisset vnq; vt me ambulando rumperet. Pam.
repudiat.

Immo quod constitui me hodie conuenturū eum
Non posse: ne me frustra illic expectet: vola. Par.

At non noui hominis faciem. Pam. at faciam vt noueris.

Magnus: rubicundus: crispus: crassus: casius. Par.

Cadaverosa facies: dñ illum perijunt.

Quid si non veniet: maneam ne vsq; ad vespertum? Pam.

Maneto: curre. Par. non queo: ita defessus sum. Pam.

Ille abiit: quid agam infelix: prorsus nescio

Quo pacto hoc celem: quod me orauit Myrrhina:

Sua gnata partum: nam me miseret mulieris.

Quod potero faciam: tamen vt pietatem colam.

Nam me parenti potius q; amori obsequi

Oportet. Atat ecum Phidippum & patrem

Video: horsum pergunt: quid dicam hisce incertus sum.

In sequenti scena Pamphilus eligit poti⁹ matrem defendere: Philomena

vero incusare apud senes: q; amori obtemperare. Adeo vt a conspectu Phi

dippi loceri tādē discadat ea lege & aīo: vt nō sit Philomena ei⁹ filiā tanq;

vxorē reductur⁹. Quod Phidippus causam ignorans: agre & indigne tulit

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

Octonarij: Senarij: & Trochaici admixti.

Noli fodere latus:-

Sim mixe bene mixit:-

ACTVS. TERTIVS Fo. CXXXVIII

*Q*uā dudum dixisse illam se expectare filium: Ph.

Factū. L. venisse aiūt: redeat. P. quā causā dicā patri:

Quā ob rō nō reducā nescio. L. quē ego hic audiui lo

Cerrū obtinere ē via: me quā decreui perseq. La. (quē Pā.

Ipsus est: de quo hoc agebam tecum. Pam. salue mi pater. La.

Gnate mi salue. Ph. bene factum te aduenisse Pamphile

Atq; adeo quod maximūst: saluum atq; validū. Pam. credit. La:

Aduenis modo: Pam. admodum. La. cedo quid reliquit Phania

Consobrinus noster: Pā. sane hercle homo voluptati obsequens

Fuit dum vixit: & qui sic sunt: haud multum heredem adiuuant.

Sibi vero hanc laudem reliquit: vixit dum vixit bene. La.

Tum tu igitur nihil attulisti huc plus vna sententia: Pam.

Quicquid est: id quod reliquit profuit. La. immo obfuit.

Nam illū viuum & saluum vellem. Ph. impune optare istuc licet.

Illereuiuiscet iam nunq; & tamen vtrum malis scio. La.

Heri Philomenam ad se accessi hic iussit: dic iussisse te. Ph.

Noli fodere latus: iussi. La. sed iā remittet eā. Ph. scilicet. Pam.

Omnem rem scio: vt sit gesta: adueniens audiui omnia. La.

At istos inuidos dñ periant: qui hac libenter nunciant. Pam.

Ego scio me carisse: ne vlla merito contumelia

Fieri a vobis posset: idq; si nunc memorare hic velim:

Q; fideli animo & benigno in illam: & clementi fui:

Vere possim: nī te ex ipsa id magis velim resciscere.

Namq; eo pacto maxime apud te meo erit ingenio fides:

Cum illa quæ nunc in me iniqua est: æqua de me dixerit:

Necq; culpa hoc euenisse dissidium mea: id restor deos.

Sed quando sese indignam deputat matri meæ:

Cui concedat: cuiusq; mores toleret sua modestia.

Necq; alio pacto componi potest inter eas gratia.

A capitolia
terrogiatio
ne icipit: illa
nus illud:
venisse aiunt
redeat.

Vt. f. matri
potius q; a
mori obseq
Auxilis ad
salutem
Creditur: mi
nus blande.

Aur avarus
aut iactabun
dus hec dicit
Laus pdiga
lium.

Vna. senis a
uaricia notat
Correctio.
Heri. huc ten
debat tota
oratio.

Impatio in
rumigerulof

Naq. Ter
argumen. f.
Ingenio. i. na
ture: cōditōi
Cōfirmatio
cū prelatōe

Non maior latus tot q; latus

Don ab host Cicero

D ff

Segre. ex deli Segreganda aut mater est a me Phidippe: aut Philomena.
 beratide con Nunc me pietas matris potius commodum suadet sequi. La.
 clusione col Pamphile ad aures haud inuito sermo mihi accessit tuus.
 ligit. Pam. grauis Cum post putasse omnes res te prae parente intelligo.
 oratio anoie Verū vide ne impulsus ira praeue insistas Pamphile. Pam.
 Quibus iris impulsus nunc in illam iniquus sum?
 Quae nunc quicquid erga me comeritasti pater?
 Quod nollem & saepe quod vellem meritam scio.
 Amocq totū Amocq & laudo; & vehementer desidero.
 hoc facit ad Nam fuisse erga me miro ingenio expertus sum.
 Catastrophe Illi exopto ut reliquā vitam exigat.
 ut audius re Cum eo viro me qui sit fortunator.
 ducatur. Quandoquidē illam a me distrahit necessitas. Ph.
 Excusatio re Tibi id in manu est ne fiat. La. Si sanus es:
 quid a neces Non est: lenis Iube illam redire. Pam. Non est consiliū pater.
 ate. recusatio. Abijit ne pa Matris seruibo commodis. La. quo abis? mane
 tri durius re Mane inquam: quo abis? Ph. quae haec est pertinacia? La.
 niteretur. Inuidiose in Dixit Phidippe hanc rem aegrelaturum esse eum:
 Phidippum Quam ob rem te orabam ut filiam remitteres. Ph.
 Me: cum pō Non credidi adepol adeo inhumanum fore.
 dere legendū Ita nuncis sibi me supplicaturum putat.
 E duobus al Si est ut velit reducere vxorem: licet.
 terum eligat Proterue idē Sin alio est animo: renumeret dotem: huceat. La.
 superbe. Ecce autē tu quoq; proterue iracundus es. Ph.
 Decedet ira. Percontumax redisti huc nobis Pamphile. La.
 sic trimeter Decedet iam ira haec: & si merito iratus est. Ph.
 poscit. Concitato Quia paululum vobis accessit pecunia:
 vultu pferē dum. Sublati animi adsunt. La. Etiam mecum litigas? Ph.
 Iratus haec Deliberet: renuncietq; hodie mihi

Velit ne an non: vt alij si huic non sit siet. La.
 Phidippe ades: audi paucis: abijt: quid mea?
 Postremo inter se transigant ipsi vt lubet.
 Quando necgnatus neq; hic mihi quicquid obteperant.
 Quae dico paruipendunt: porto hoc iurgium
 Ad vxorem: cuius fiunt haec consilio omnia:
 Atq; in eam hoc omne quod mihi aegrest euomam.
 In hac sequenti scena vxhemens iurgium continet Phidippi aduersus Myrrhina vxorē de celato sibi filiae partu. Quod factū vxor exulare conat: re-
 gend o virginis in tenebris oppressionē. Verū mirandū in modū anxia est:
 & maxime verē ne phidippus hoc ita factū alicūde resciscat.

QVARTVS ACTVS
 MYRRHINA PHIDIPPVS

Trimetri: Tetrametri & duo Dimetri.

Erj: quid agā: quo me vortā: qd meo viro respōdebo
 Misera: nam audisse vocē pueri visus est vagientis
 Ita corripuit de repente tacitus sese ad filiam.
 Quod si rescuerit peperisse eam: id qua causa clam me habuisse
 Dicam: non adepol scio.
 Sed ostiū concrepuit: credo ipsum ad me exire: nulla sum. Ph.
 Vxor vbi me ad filiam ire sensit: seduxit foras: atq; ecce
 Video: qd agis myrrhina: heus tibi dico. My. mihi ne mi vir: Ph.
 Vir ego tuus sum: tu virū me aut hoīem deputas adeo esse.
 Nam si vtrūvis horū mulier vnq; tibi visus forem:
 Nō sic ludibrio tuis factis habitū essem. My. qbus: Ph. at rogitas:
 Peperit filia: hem taces?
 Ex quo? My. istuc patrē rogare est aequū: perij: ex quo censes:
 Nisi ex illo cui data est nuptum obsecro: Ph.
 Credo: neq; adeo arbitrari patris est aliter. sed demisor
 Quid sit: quā ob rē tantopere hunc oēs nos celare volueris.

Puerū. inui- Partū: praesertim cum & recte & tempore suo peperit.
dia ab infan- Adeo peritacaci esse animo: ut puerū praoptares perire:
tis etate.
Ex quo firmiorē inter nos fore amicitia posthac scires
Potius q̄ aduersus animi tui libidinē esset cum illo nupta:
Ego etiā illorū esse hanc culpam credidi: quā test penes. My.
Oprae ei mi- Misera sum. Ph. ytinā scia ita esse istuc: sed nūc mihi in mēte veni-
seriam
Sed nunc ar- Ex hac re quod locuta es olim: cū illum generū coepimus.
gumētum a- Nam negabas nuptam filiā tuam posse te pati
prius dictis. Cum eo qui meretricē amaret / & qui pnoctaret foris. My.
Pernoctaret verbū Terē Quāuis causam hunc suspicari q̄ ipsam veram volo. Ph.
tio peculiare Leniter pro- Multo prius sciui q̄ tu illū amicam habere myrrhina.
fertur.
Senectutē ac Verum id vitium nūq̄ decreui esse: ego adulescentiā:
cufat. Nā id omnibus innatū est: at pol iam aderit se quoq̄ cū oderit.
Accusatio a Sed ut olim te ostēdisti eadē esse: nihil cessauisti vsq̄ adhuc:
pseuerātia. Ut filiā ab eo abduceres: neu quod ego egissem esset ratū.
Id nunc res indicii hac facit quo pacto factū volueris. My.
Cui mat. ar- Adeo me esse peritacacē censes cui mater siem:
gumētū a ve- Ut eo essem animo: si ex vsu esset nostro hoc matrimoniū. Ph.
riliū & a
persona do Tunq̄ pspicere: aut iudicare nostrā in rem quod sit potes:
nea.
Oratorie au- Audisti in ex aliquo fortasse qui vidisse eum diceret
toritatē iudi Exeuntē aut introeuntē ad amicā: quid dum postea:
cibus adimit Si modeste ac raro hoc fecit: nōne ea dissimulare nos
Nimis gene ro. indulget. Magis humanū est: q̄ dare operā id scire qui nos oderit.
Nā si. laudat Nam si is posset ab ea sese repente auellere:
hoc ipm q̄ Quā cū tot consuefcer annos: non eum hominē ducere:
accusatus est Nec virū satis firmū gnate. My. mitte adulescentē obsecro:
pamphilus Et quā me peccasse ais: abī: solum solus conueni.
His verbis Roga velīt ne an non vxorem. si est: ut dicat velle se:
cōmētia ar Redde. sin est autem ut nolit: recte consului meā. Ph.
gumenta cō-
temnit.

Siquidē ipse ille nō vult: & tu sensisti esse in eo myrrhina
Peccatū: adērā: cuius consilio ea par fuerat prospici.
Quā ob rem incendor ira: te esse causam facere hac iniussu meo.
Interdico ne extulisse extra aedis puerum vsq̄ velis:
Sed ego stultior meis dictis: qui parere hanc qui postulem:
Ibo intro: atq̄ edicam seruis: ne quoq̄ efferri sinant. My.
Nullam pol credo mulierē me miseriorem viuere.
Nam ut hic laturus hoc sit: si ipam rem ut fiet rescuerit:
Non adepol clam me est: cum hoc quod leuius sit tam animo ira
cundo tulit.
Nec qua via sententia eius mutari possit scio.
Hoc mihi vnū ex plurimis miseris reliquū fuerat malū:
Si puerū ut tollam cogit: cuius nos qui sit nescimus pater:
Nam cū cōpressa est gnata: forma in tenebris nosci nō quita est:
Neq̄ detractū ei tum quicq̄ est qui post possit noscer qui fiet.
Ipse eripuit vi in digito quē habuit virginī abiens anulum.
Simul vereor pamphilū ne orata nostra nequeat diutius
Celare: cum sciet alienum puerū tolli pro suo.

In hac sequēti scena Sostrata filio se purgat de Philomenae vxoris abscef
su: simulq̄ se rus abiturā pollicetur: ne obftet reliquis sua morositate: ne ve
quo minus philomena ad pamphilum redeat impedimento sit. Pamphilus
vero contra ne id faciat obnixē dissuadere conatur.

SOSTRATA PAMPHILVS

Tetrametri.

On clā me ē mi gnate tibi me esse suspectā: vxorē tuā
Propter meos mores hinc abisse: & si ea dissimulas se-
dulo:
Verū ita me diſ ament: itaq̄ obtingant ex te quā opto mihi:
Ut nūq̄ sciens cōmerui merito: ut caperet odiū illa mei.
Teq̄ anteq̄ me valde amare rebar: ei firmasti fidem.

Hiceo accu-
sat eā q̄ se ipa
tutari credit.
Excandescit.
Edicim⁹ qd
iubem⁹: iter
dicim⁹ quod
veramus.
Hac secū.

Ut p qualiē
Vt fiet. de ira
cundo placis
dus fiat.

Malum. s.
maximū.
Quita. Ar-
chaismos
Ipse. s. pam-
philus
Hoc ad cata-
strophē spe-
ctat.
Alia timorē
causa.

Negocialis
q̄ltas in dis-
puratōe: ius-
tū ne sit res-
pudiare con-
iugiū cā ma-
tris nec ne.
Cōfirmatio
cū iuramēto
Firmasti s. i.
pba ionē at
tribuisti.

Attende **Nā** mihi intus tuus pater narrauit mō / quo pacto me habueris
 ornatū **Præpositā** amorī tuo; nunc tibi me certū est contra gratiam
 A iusto et **Referre**; & apud me præmiū esse positū pietatis scias.
 honest. **Mi Pamphile** hoc vobis & meæ cōmodū famæ esse arbitror.
 Verbis præ **Ego** rus abiturā hinc cū tuo me esse certe decreui patre;
 mollit rē du **Ne** mea præsentia obftet: neu causa vlla restet reliqua;
 ram quā dī **Quin** tua philomena ad te redeat. Pa. quæso qd istuc cōsiliū est:
 ctura est. **Illius** stulticia victa ex vibet: turus habitatū migres.
 Abvtili. **Haud** facies; neq; sinam. vt qui nobis mater maledictū velit:
 Indignāter **Mea** pertinacia dicat esse factum; haud tua modestia.
 hæc. **Tam** tuas amicas te & cognatas deferere; & festos dies
 Diffusio a **Mea** causa nolo. So. nihil iam mihi istec res voluptatis ferunt:
 psona: a cau **Dum** ætatis tempus tulit. pfuncta satis sum; saties iam tenet
 sa: a loco: a **Studiorū** istorū. hæc mihi nūc cura est maxima; vt ne cui mea
 facto. **Longinquitas** ætatis obftet; mortēve exoptet meā.
 Mores notat **Hic** video me esse inuisam immerito; tempus est concedere.
 detractorū **Sic** optime vt ego opinor oēs causas præcidam omnibus;
 Qia Pāphili **Et** me hac suspiciōe exoluam; & illis morem gessero.
 argumenta **Sine** me obsecro hoc effugere vulgus qd' male audit mulierū. Pā:
 refellit. **Quā** fortunatus cæteris sum rebus absq; vna hæc foret:
 Vsurpanda **Hanc** matrē habēs talē illā aut vxorē. So. obsecro mi pāphile:
 loquutio **Non** tute rem incōmodā vt quæq; est in animū inducas pati;
 Inuisam: qd **Si** cætera sunt ita vt tu vis; itaq; vt esse ego illam existimo:
 Inuisam: qd **Magnate** da veniā hāc mihi; reduc illā. Pā. vā misero mihi. So:
 socr' & quia **Et** mihi qdē; nā hæc res nō minus me male habet q̃ te gnate mi:
 anus

Qd' .i. omnes
 socrus ogerit
 nurus.
 Durapatient
 rer ferēda sūt
 Quā blande
 precatur.
 Polita locu
 tio.

¶ In hac sequenti scena colloquium est in quo reconciliatio viri atq; vxoris
 post frequens iurgium continetur. deinde disputatio & consilium pamphi
 li de non reducenda vxore.

LACHES SOSTRATA PAMPHILVS

Octonarij & qui dā quadrati.

Vem cum istoc sermonē habueris procul hinc stas accor
 pi vxor.

Istuc est sapere: q; vbi cūq; opus sit animū possis flectere
 Quod faciundū fortasse sit post: idē hoc nunc si feceris. So.
 Fors suat pol. La. abi tu ergo hinc: ibi ego te & tu me feres. So.
 Spero ecastor. La. I ergo intro: & compone quæ simul tecum
 Ferantur: dixi. So. ita vt iubes faciā. Pam. pater. La.
 Quid vis Pāphile: P. hic abire matrē: mime. L. qd ita istuc vis: P.
 Quia de vxore incertus sum etiā qd sim facturus. La. qd est:
 Quid vis facere: nisi reducere: Pā. equidē cupio: & vix contineo
 Sed non minuiam meū consiliū: ex vsu quod est id persequar.
 Credo ea gratia concordēs magis: si non reducā fore. La.
 Ne scias: verum id tua refert nihil vtrum illæ fecerint:
 Quando hæc abierit: odiosa hæc est ætas adulescentulis:
 E medio æquum est excedere: postremo iam nos fabulæ sumus
 Pāphile senex: atq; anus. sed video Phidippū per tēpus egredi:
 Accedamus.

Coniungitur cū eo quod sequitur.

¶ In sequenti scena vltimus error est vicinus & varius. Nam omnes tres
 hicaliqua in re errant. Laches resciscens natum puerum: Myrrhinam tacit
 turnitatis incusat: Phidippus itidem cōfirmat. Inde ambo vehemēter Pama
 philum ad vxoris reductionem instigant: quod cōstater hic & pertinaciter
 renuit. Qui a senibus ferme cōuictus ob puerum natum ne prorsus succū
 bat: abscedit. Hi vero ob meretricem amorē eum id facere suspicantes: Bac
 chidem stomachabundi conuenire decernunt.

PHIDIPPVS LACHES PAMPHILVS

Senarij.

Ibi quoq; ædepol sum iratus Philomena
 Grauius quidē: nā hercle abs te factum est turpiter.
 Et si tibi causa est de hac re mater quæ te impulit.
 Huic vero nulla est. La. opportune te mihi
 Phidippe in ipso tempore ostendis. Ph. quid est: Pam.

Laches audi
 erat yba So
 strata ad fili
 m habita.
 Præclara sen
 tentia.
 Fors bona
 fortuna est.
 Quia vterq;
 vetus.
 Dixi: pora
 tiōis verbū.
 Pater. vula
 tuose. Sto
 machose p
 ferendum
 Ingeniose di
 cit.
 Cū g. mitū
 pñicianda.
 Moraliter &
 vere.
 Per tēpus. i.
 opportune

Ostendit &
 matri & so
 crui esse irat
 q; filia a ma
 rito discesse
 rit.
 Qualitas res
 motiua cris
 minis.

E

Pam. ostēdit sibi simulandū esse. Blande. Quid respondebo his: aut quo pacto hoc aperiam: La.

Dic filia: rus concessuram hinc Sofstratam.

Ne reuereatur minus iam quo redeat domum. Ph. ah

Nullam de his rebus culpam commeruit tua:

Traductio criminis. A Myrrhina hæc sunt mea vxore exorta omnia.

Mutatio fit: ea nos perturbat Laches. Pam.

Dum ne reducam: turbent porro q̄ velint. Ph.

Ego: grauis oratiōis initium. Ego pamphile esse inter nos si fieri potest

Affinitatem hanc sane perpetuam volo.

Sin est ut aliter tua fiet sententia:

Accipias puerum. Pam. sensit peperisse: occidi. La:

Puerum: quem puerum: Phi. natus est nobis nepos.

Nam abducta a vobis pregnans fuerat filia:

Indigner. Neq̄ fuisse pregnantem vnq̄ ante hanc sc̄ui diem. La.

Gaudet & Bene: ta me dii ament) nuncias: & gaudeo

gratulatur. R. phēso cū Natum illum: & illam saluam. sed quid mulieris

cōtemptu. Vxorem habes: aut quibus moratam moribus:

Edyplis. Nos ne hoc celatos tam diu: nequeo satis

Exaggeratio. Q: hoc mihi videtur factum prauē proloqui. Ph.

Placet. p̄dis. Non tibi illud factum minus placet: q̄ mihi Laches. Pam.

Firmat sentētia repudiij. Et si iam dudum fuerat ambiguum hoc mihi:

Aliter senes. Nunc non est cum eam iam consequitur alienus puer. La.

ac Pam. sentiunt. Nulla tibi pamphile hic iam consultatio est. Pam.

Perij. La. hunc videre sæpe optabamus diem:

Cum ex te esset aliquis qui te appellaret patrem.

Euenit: habeo gratiam dñs. Pam. nullus sum. La.

Tandem aliā dissidij causam commentus est. Reduc vxorem: ac noli aduorsari mihi. Pam.

Pater si ex illa me liberos vellet sibi:

Aut se esse mecum nuptam: satis certo scio:

Non me clam haberet quæ celasse intelligo.

Nunc cum eius alienum esse a me animum sentiam:

Nec conuenturum inter nos posthac esse arbitror:

Quam ob rem reducam: La. mater quod suasit sua:

Adulescens mulier fœcit: mirandum ne id est:

Censen te posse reperire vllam mulierem

Quæ careat culpa: an quia non delinquent viri: Ph.

Vosmet videte iam Laches & tu Pamphile:

Remissan opus sit vobis: an reducta domum.

Vxor quid faciat in manu non est mea.

Neutra in re vobis difficultas a me erit.

Sed quid faciemus puero: La. ridicule rogas:

Quicquid futurum sit huic. reddas suum scilicet:

Ut alamus nostrū. Pam. quem ipse neglexerit pater

Ego alam: La. quid dixti: eho an non alemus pamphile:

Prodemus quæso potius: quæ hæc amentia est:

Enimvero prorsus iam tacere nequeo.

Nam cogis ea quæ nolo ut præsente ho. loquar.

Ignarum censes tuarum lachrymarū esse me:

Aut quid sit hoc id sollicitare ad hunc modum:

Primum vbi hanc dixti causam te propter tuam

Matrem non posse habere hanc vxorem domi:

Pollicita est ea se concessuram ex ædibus.

Nunc postq̄ ademptā quoq̄ hanc tibi causam vides:

Puer quia clam natus est: nactus alteram es.

Erras: tui animi si me esse ignarum putas:

Aliquando tandem huc animū ut adiungas tuum.

Quālongum spacium amandi amicam tibi dedi:

Sumptus quos fecisti in eam quam animo æquo tulisti:

Esse a reposita.

re-præsenti.

Conuēturū a futuro.

Mater a deriuatione causæ

dictum in mulieres.

Adā-

Remissan. i. dimissa ne.

Promittit facilitatem suā

Doni. q. ipse facit

Nostri tāq̄ sua quoq̄ interest.

Prodem. i. exponem.

Tacere neq̄. quis tacens dum sit.

Tuarum lachrymarū.

meretricis.

Primum a summo ad imū.

Alterā repudiij causa.

Ab anteaq̄

E ij

Agit q inſta ter petit: orat qui demiffe precatur
 Laudatio ad pſuadendū accōmodata
 Diſſi in reci diuos.
 Interrogatio negans.
 Teſtem: non impeditricē appellat.
 Diuina. i. ve rum dicit.
 Relicta qſtio ne: ad rem re dit.
 Faceta irri ſio Lachetis itati.
 Promouens. i. ſpā am pū dīgnatū
 Anxius pa. Promoueo. i. proficio.
 Abſcedit: ne rem aperire cogatur.
 Nū tibi tan q̄ p̄ amore inſaniat.
 Non parum abſtinentia in arbitrio
 Hæc. ſ. pelli catum adul terium.
 Aggrediar
 Egi: atq; oraui te vxorem vt duceres.
 Tempus dixi eſſe: impulſu duxiſti meo:
 Quæ tum obſecutus mihi fœciſti vt decuerat:
 Nunc animum ruruſum ad meretricem induxi tuum:
 Cui tu obſecutus facis huic adeo iniuriā.
 Nam in eandem vitam te reuolutum denuo
 Video eſſe. Pam. me ne: La. teipſum: & facis iniuriā:
 Conſingis falſas cauſas ad diſcordiam:
 Vt cum illa viuas: teſtem hanc cum abs te emoueris:
 Senſitq; adeo vxor: nam ei alia cauſa quæ fuit
 Quā ob rem abs te abiret: Ph. plane hic diuina: nā id eſt. Pā:
 Dabo iuſturandū nihil eſſe iſtorum tibi. La. ah:
 Reduc vxorem: aut quam ob rem non opus ſit cedo: Pam:
 Non eſt nunc tēpus. La. puerum accipias: nam iſ quidem
 In culpa non eſt: poſt de matre videro. Pam.
 Omnibus modis miſer ſum: nec quid agam ſcio.
 Tot nunc me rebus miſerum concludit pater.
 Abibo hinc. præſens quando promoueo parum:
 Nam puerum credo inſuſſu non tollent meo:
 Præſertim in ea re cum ſit mihi adiutrix ſocrus. La.
 Fugis: hem: nec quicq; certi reſpondeſ mihi:
 Num tibi videtur eſſe apud ſeſe: ſine
 Puerum Phidippe: mihi cedo: ego alam. Ph. maxime:
 Non mirum fœcit vxor mea ſi hoc agre tulit.
 Amara mulieres ſunt: non facile hæc ferunt:
 Propterea hæc ira: nam ipſa narrauit mihi:
 Id ego præſente hoc nolebam dicere:
 Neq; illi credebam primo: nunc vero palam ſt.
 Nam omnino abhorrere animum huic video nuptijs. La.

Quid ergo agam Phidippe: quid das conſili: Ph.
 Quid agas meretricem hanc primum adeundam cenſeo.
 Oremus: accuſemus grauius: deniq; minitemur: ſi cū illo habue
 Faciā vt mones: ego puer curre ad Bacchidē hanc (rit rē poſtea. L.
 Vicinam noſtram: huc euoca verbis meis.
 Et te oro porro in hac re adiutor ſis mihi. Ph. ah.
 Iam dudum dixi: idemq; nunc dico Lache:
 Manere affinitatem hanc inter nos volo:
 Si vllō modo eſt vt poſſit quod ſpero fore.
 Sed vis me ad eſſe vna dum iſtam conuenis: La.
 Immo vero abi: aliquam puero nutricem para:

In hac ſequenti ſcena colloquiū cōtinetur Bacchidis meretricis & Lache tis patris Pamphili: qui ſe in cauſa cōiecturali exercent. Nam ſenex eam ac culat de admiſſione ad ſe: ac receptione Pamphili filij. Illa contra cōſtanter admodum inſiciatur & pernegat.

ACTVS QVINTVS.
 BACCHIS. LACHES.

Oſonarij: & vnus dimeter catalecticus.

On hoc te nihiloſt qd Laches nunc me conuentam eſſe expetit.
 Nec pol me multū fallit: quā quod ſuſpicio ſit quod velit. La.
 Videndum eſt ne nimis propter iram hanc impetrem q̄ poſſiem:
 Aut ne quid faciā plus: quod poſt me feciſſe ſatius ſit.
 Aggrediar. Bacchis ſalue. Ba. ſalue Laches. La. credo ædepol te
 Non nihil mirari Bacchis: quid ſit quapropter te huc foras
 Puerum euocare iuſſi. Bac:
 Ego pol quoq; etiā timida ſum: cū venit mihi in mentē. quæ ſim.
 Ne nomen quæſtus mihi obſtet: nam mores facile tutor. La.
 Si vera dicis: nihil tibi pericli eſt a me mulier: nam

Poeta ſeſtis nat ad rerum cognitionē.
 Loci orato rj.
 Vicinā: hoc neſte dixit: vt ſeni con gruīt.
 Iam dudū. i. diu ante.
 Poſſit. ſ. mā nere.
 Eclypſis.
 Delegatio ad aliā pro uinciā.

Continua pro allog

Hic loquitur bona meretrix: & mitis ſenex: & eſt. cauſa coniecturalis
 Videndū. i. puidendum. cauendum.
 Lene & mol le poemium

quoq; etiā: parelcon tertium.
 Quæſtus. ſ. meretricj.

E iij

Non parum reſort quō quibz appellatū:
 Quæſtus: hinc nūc minime nūc:
 Quæſtus: A: Vm: idem q̄ Lachetis:
 Quæſtus: A: Vm: idem q̄ Lachetis:

E. iij

ECYRAE

Correptio. Quid istaec mihi narras: an quia non tute ipse audisti dudum
Exple animi. De hac re animus me vt sit Laches: illis modo exple animu. La.
idē: pluide. Quaso xedepol Bacchis: quod mihi es pollicita tute vt serues. B.

Vis. ostēdit Ob eam rem vis ego itroeam: La. Iatq; exple animum his: coge
difficultatem vt credant. Ba.

Coge. s. iura mento. **Eo: & si scio** pol his fore meum conspectum inuisum hodie.

Disū verū. Nam nupta meretrici hostis est: a viro vbi segregata est. La.

Aliaē persuas- dendi rōnes. At hae amicae erunt: vbi q̄obrem adueneris reciscent. Ph.

Minis gratiam At easdem amicas fore tibi promitto rem vbi cognouerint:

Concliam. gratia Nam illas errore & te simul suspitione exolues. Ba.

Pudet. s. con- scia criminis. **Pesij:** pudet Philomenae: sequimini me intro huc ambae. La.

Ostēdit cōe bonū vtriq; **Quid est** quod mihi malim: q̄ quod huic intelligo euenire?

euenturū. Vt gratiam ineat sine suo dispendio: & mihi vna profic:

Segregat a pellices: disū: **Nam si est** vt hac nunc Pamphilum vere ab se segregant:

giū ab vxore Scit sibi nobilitatem ex eo & rem natam & gloriam esse:

Rem na. ex amicitia senis **Referetq;** gratiam ei: vnaq; nos sibi opera amicos iunget.

Et glo. ex fa- ctō singulari **In hac sequenti** scena cōuersio est fabulae. Nā in ea Bacchidis interuentu

errores deprehendunt. Nempe per anuli cognitionē Philomena a Pāphilo

cōpressa resciscit. Exindeq; natum sibi pueri ligdo cognoscitur. Insup Bac

chis ipsa longo ac perpolitō sermone beneficia sua: & in Pamphilū & vni

uersam eius familiam (citra meretricē morē) abunde collata cōmemorat.

Additio. Animaduerte Parmenonē seruū in hac tota fabula perpigrū et

perq; curiosum induci: ita tamen vt nihil quicq; ei ex sententia procedat.

¶ Scēna faceta.

PARMENO. BACCHIS.

Septenarij.

Hoc a stoma- chate dicitur seruo.

Moraliter in- eptus addi dit curiosus seruus. Seruilis percontatio.

Edepol ne meā herus esse operā deputat parū precij:

Qui ob rem nullam misit frustra: vbi totū defedi diē:

Myconiū hospite dū expecto in arce Calidemidenā:

Itq; ineptus hodie dum illic sedeo: vt quisq; venerat

Accedebam: adulescens dic dum quaso: es tu Myconius:

ACTVS

QVINTVS

Fo. CXLV

percontari desinas.

Non sum: ac Callidemides: nō: hospite ecquē Pamphilū

Hic habes: omnes negabāt: neq; em quēq; esse arbitror.

Deniq; hercle tam pudebat: abij. sed quid Bacchidem

Ab nostro affine exeuntē video: quid huic hic est rei? Ba.

Parmeno oportune te offeres: ppere curre ad Pamphilū. Par.

Quid eo? Ba. dic me orare vt veniat. Par. ad te? Ba. immo ad Ph

lomenam. Par. **Quid rei est?** Ba. tua quod nihil refert. pcontari desinas. Par.

Nihil aliud dicam: Ba. etiā cognosce anulū illū myrrhinā

Gnatae suae fuisse: quem ipse mihi olim dederat. Par. scio.

Tantū ne est: Ba. tantū: aderit continuo: hac vbi ex te audierit.

Sed cessas: Par. minime egdē: nā hodie mihi potestas haud data est.

Ita cursando atq; ambulando totū hunc contriui diem. Ba.

Quantā obtuli aduentū meo laticiam Pamphilō

Hodie: quod cōmodas res attuli: quot autē ademi curas

Gnatū ei restituo: qui pene harum ipsiusq; opera perijt.

Vxorem quā nuncq; est ratus posthac se habiturū reddo.

Qua re suspectus suo patri & Phidippo fuit exolui.

Hic adeo his rebus anulus fuit initium inueniundis.

Nam memini ab hinc menses decem fere ad me nocte prima

Confugere anhelantē domum: sine comite: vini plenum:

Cum hoc anulo: extimui ilico. mi Pamphile inquam amabo:

Quid exanimatus es obsecro: aut vnde anulū istū naclus?

Dic mihi: ille alias res agere se simulare: postquā video

Nescio quid suspicari: magis coepi instare vt dicat.

Homo se fatei vi in via virginē nescio quā cōpressisse.

Dicitq; sese illi anulū dū lustrat detraxisse.

Eum hac cognouit myrrhina in digito modo me habentē.

Rogat vnde sit: narro omnia hac: inde est cognitio facta

E v

Comes ainer per mit amicos
Comitarij (om es laiden)
Comitatus. In oct die
an nark Ban

*In qua ex quo fuerint comoda: incommoda eius
aequum est Ferre:* ECYRAE

Cōcludit fa- Philomenā esse compressam ab eo: & filiū inde hunc natum.

bulae narra- Hæc tot propter me gaudia illi contigisse lator.

tionem Et si hoc meretrices aliæ nolunt; neq; em̄ est in rem nostrā;

Attende me- Vt quisq; amator nuptijs letetur; verum ecastor

retrictū con- ditionē. Nunq; animū quæsti gratia ad malas adducam partes;

Honestā me- Ego dum illo licitūm fūsa sum benigno & lepido & comā.

Antipophō Incommode mihi nuprijs euenit factum; fateor.

At pol me fecisse arbitror ne merito mihi eueniret.

Sententia moralis: Multa ex quo fuerint comoda eius; incommoda æquūm fū ferre.

In hac vltima scena Pamphilus tanto ex rerū gestarū pfundū gaudio: vt præ nimio affectu a Parmenone tam oportuna nūciāte: neutiq; ad creden- dum persuaderi potuerit: nisi eadē illa Bacchis quoc; eius amica q; blande confirmaret. Hæc deinde Pamphili vxorē mirifice laudat: simulq; cōfutu- dinē illam frequentem vltro citroq; habitam omnibus vsq; celandam esse vterq; censet. Postremo per facetam & iucundam Parmenonis sententiā co- mœdiæ finis imponitur.

PAMPHILVS PARMENO BACCHIS

Tetrametri & Trimetri.

Quod mise-
re cupit pam-
phil' tardius
ob affectum
credere pōt.
Sic alibi: Im-
mortalitātē
nactus sum
Sic sit in res-
bus subitis
Amphiboz
logicos ex
affectu.
Ita inquā: q;
si fastiditus
& obfus.
Quid: delibe-
rantis est.
Plus optat
scientiam q;
donum.

Idē mi Parmeno etiam sodes; vt mihi hæc certa & clara at-
tuleris;

Ne me in breue hoc cōcias tempus: gaudio hoc falso frui. Par.

Visum est. Pam. certon: Par. certe, Pā. deus sum; si hoc itast. Par.
verum reperies.

Manedū sodes: timeo ne aliud credā: atq; aliud nuncies. Par;

Maneo. Pam. sic te dixisse opinor: inuenisse myrthinā

Bacchidē anulū suū habere. Par. factū. Pā. eū quē olim ei dedi.

Eaq; hoc mihi nūciare iussit: ita ne est factum: Par. ita inquā. Pā.

Quis mēst fortunātor: venust: isq; adeo plenior: ego ne te

pro hoc nūcio quid donē quicqd nescio. Par. at ego scio. Pam.

Quid? Par. nihil enī. nam neq; in nuncio: nec in meipso boni

quid sit scio. Pam.

Quintus ap'p'is miligrum: hinc
dignitas solim est mirorim: hinc Cist:

Reducem dicim' q' a max' ariq' peric'lo redit:

ACTVS QVINTVS Fo. CXLVI

Egon qui ab Orco mortuū me reducē in lucē feceris:

Sinam sine munere abire: ah nimium me ignauū putas.

Sed Bacchidē eciam video stare ante ostium.

Me expectat credo: adibo. Ba. salue Pamphile. Pam.

O bacchis: o mea bacchis: seruatrix mea. Ba.

Bene factum: & volupe est. Pam. factis vt credam facis:

Antiquaq; adeo tuam venustatem obtines.

Vt voluptati obitus /sermo/ aduētus tuus quocūq; adueneris:

Semper fiet. Ba. et tu ecastor morem antiquum atq; ingenium

obtines:

Vt vnus hominum homo te viuat nūq; quisq; blandior. Pā.

Ah ah he: tum mihi istuc: Ba. recte amasti pamphile vxorē tuā.

Nā nūq; ante hūc diē meis oculis eā quod nossem viderā

Perliberalis visast. Pam. verū. Ba. ita me dij ament pāphile. Pā.

Diē mihi harum rerum nunquid dixi iam patri? Ba. nihil. Pam.

neq; opus est.

Adeo munito: placet non fieri hoc itidem: vt in comedijs

Omnia omnes vbi resciscunt: hi quos par fuerat resciscere

Sciunt. quos non autem scire æquūm fuit: neq; resciscūt: neq; sciunt.

Immo etiam hoc qui occultari posse facilius credas dabo.

Myrthina ita Phidippo dixit iureiurando meo

Se fidem habuisse: & p'pterea te sibi purgatū. Pam. optime est:

Speroq; hanc rem euenturā nobis ex sententia. Par.

Here licet ne me scire ex te hodie quid sit quod feci boni?

Aut quid istuc est qd vos agitis? Pā. nō licet. Pa. tamē suspicor:

Egon hūc ab Orco mortuū quo pacto? Pam. nescis. Pa.

Quantum hodie profueris mihi: & ex quanta ærumna me extra-

xeris. Par.

Immo vero scio: neq; hoc imprudens feci. P. ego istuc satis scio.

D.

Reducem. i.

incolumem.

Ingratus viz

deri nō vult

Blanda & a-

matoria ex-

clamatio.

Laus bacch.

Pam. laus

a blandijs

Interiectio

ridentis.

Emula for-

mā laudar.

Harū rerū. s.

de cōsuetudī

nenostre.

Vt in come-

diā hic come-

dia non sit:

sed veritas.

Scim' ex no-

bis: resciscit

mus ex alijs.

Splendida

loquutio.

Ridicule cur-

iosus ingrit

Eclipticos.

stimulare ma-

gis curiosū.

Correctio.

Hoc auger

beneficij me

ritum.

ECYRAE

Iactantia An temere quicq; parmenonē prætereat quod factio vsus sit: Pā.
seruillis
Lepidum Sequere me intro Parmeno. Par. sequor equidē: plus hodie boni
dictum Feci imprudēs: q̄sciens ante hunc diem vnquam.

PLAVIDITE

¶ **Additio.** Equidē plus hodie &c. Donatus & alij hoc dictū meretricis abe-
euntis potius q̄ Parmenonis esse censent. Quod nobis minime quidē videt̃
cōuenire: cū alias ob causas: tum q̄ paulo superius Parmeno ex Pamphilo
percontatur: liceat ne sibi scire quidnā sit: si quid boni fecerit. Ex quo liqui-
do constat ipsum hoc imprudentē fecisse. Præterea hic seruus per totam co-
mœdiam tamen si curiosus omnium: omnium tamen rerum gerendarū ignarus
introducitur.

¶ **Vale lector humane:** & quod Malleoli nostri in Terentianas expositi-
ones percuiderint boni consule p̄pediem poriora conspecturus.

¶ **Sex** hæ Terentianę fabulę in comicos suos num̄gros relactę
atq; Petri Marfi & Pauli Malleoli luculentis elucubrationib; ex-
planatę: marginarijsq; adnotatiōibus (quę iam suis locis adap-
tatę sunt adeo cōcinne: vt glossēma suo textui plane eregione po-
sitiū concordet: quo facilius & prōptius singula ad oculū pateāt)
exornatę: & nūc diligentiori studio recognitę exoptato sine clau-
dunt. Per Ioannē p̄tis exquisitissimū chalcographiæ Argenti-
nei. artificē: reiq; litterarię studiosq; iuuetutis lumini & singu-
larē p̄motorē: stanneis caracteribus mandatę: In fine Augusti:
Anno a Christi incarnatione. M. D. XIII.

TERENTII VITA
PVB. TERENTII VITA EX LIBRO PRIMO
PETRI CRINITI DE POETIS LATINIS

Terentius poeta comicus Carthaginensis patria fuit: Romam
perductus tradit: cum iā tenera ætate foret: Quibus potissimū
bellis id accidit: parū cōpertū est: vt refert Aelius Donatus
ex Fenestellę cōmētarijs. Illud p̄ certo constat: cum Ro-
mę diligētia Terentiū Lucani patroni accurate institutū: atq;
liberalib; disciplinis eruditū. Cū facilitate ingenij & elegantiā in primis ex-
celleret: breui cōsecutus est: vt a Terentio patrono esset manumissus. Perea
tēpora in scēna floruit: quibus p̄clari atq; egregij ciues Romę habitū sunt.
M. Marcellus. P. Scipio. Q. Fabius Maximus. Neq; defunt authores q̄ scri-
bant eundē Terentiū maxima familiaritate vixisse cum. P. Scipione: & C.
Lælio. Sæpeq; solitū apud nobiliores ciuitatis cœnare. Qua in re dum pla-
cere illis omni opera nitit̃: eorūq; cōmodis inseruire: ad summā inopiā tra-
ditur redactus. Statiū præterea Ceciliū (qui scribēdis comedijs excelluit)
magna diligētia obseruauit: eiq; suas fabulas more veterū recitare cōsueuit
Comœdias sex composuit: easq; ab Apollodoro & Menandro poetis græ-
cis in sermonē latinū conuertit: tanta sermonis elegantiā & p̄prietate: vt eru-
ditorum iudicio nihil perfectius aut absolutius in eo scribēdi genere habitū
sit apud latinos. Sequutus est in his. Q. Enniū. M. Plautum & Neuiū: vt ip̄e
testat̃ cum suis calumniatorib; respondet. Phormionē & Ecyram ab Apol-
lodoro trāstulit: reliquas quattuor a Menandro. Aelius Donatus (qui cō-
plura diligētissime de hoc poeta scribit) cum alia multa in eo cōmēdat: tum
p̄cipuū dicit: q̄ in scribendis fabulis & arte vsus est: & vt morē antiquū
retinuerit. Et ita temperauit affectus: vt neq; ad tragicā magnitudinē intus-
mescat: neq; abijciatur ad historiam: quod minime factū est (inquit) a Plau-
to Afranio & cæteris comœdiarū scriptoribus. M. Cicero in epistola ad T.
Atticum refert Terentiū esse optimū authorem latinitaris: eiusq; fabulas
multas existimasse p̄pter elegantiam sermonis: a C. Lælio scriptas. Quam
opinionem idē Terentius maxime videtur confirmasse: quo magis calū-
niatores suos in odium traheret. Sic enim refert in Adelphis fabula sub per-
sona prologi.

Quod illi maledictum vehemens existimant:

Eam laudem hic ducit maximam: cum illis placet

Qui vobis vniuersis & populo placent:

Quorum opera in bello: in ocio: in negotio:

Suo quisq; tempore vsus est sine superbia.

Horatius Flaccus veterū poetarum optimus censor: in Cecilio grauiter
in Terentio artem constituit: quia inter ceteros comicos mirifice excelluit.
Quod Q. rutilianus videtur sentire in libris ad Marcellū Victoriū. Sed
idem tamen (inquit) maiore gratiā habuisset si in trimetris cōstitisset. Auso-
nius quoq; Vergiliū Homero: Terentiū Menandro adiūgit: eiq; elegan-

TERENTII VITA

Traditū iam latini sermonis præcipue tribuit.

Tu quoq; qui latium lecto sermone Terenti
Comis: & astris percurris pulpita focco.

Traditū est illam post editas aliquot Romæ fabulas: in Græciam ad nauis
gasse: quo facilius disciplinas Græcorū atq; instituta perciperet. Plurimasq;
fabulas a poeta Menandro in latinū cōuertisse: quæ facta naufragio pierūt.
¶ De obitu illius varia scribunt authores. In Arcadia obiisse eum alij plus
res testantur: tum poetas: tum omnium dolorē amissarū fabularum
quas ipse naui præmiserat.

¶ De forma illius atq; effigie referuntur complura ab Aelio Donato: qui
eiusdē comedias magna eruditione interpretatus est. Argumēta illa quæ
Terentianis fabulis præponūtur: a Sulpicio Appollinari illustri grāmatis
co composita sunt. Quod cū alijs multis argumētis: tum maxime antiquitate
codicū pbari potest: in quib; nomē Sulpitij legit.

VITÆ TERENTII FINIS

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

DVPLV
BIBLIOTHECA
R. MONAC.